

Сергій ДЗЮБА

ЛОВЕЦЬ СНІВ

*Дивовижні люди. Неймовірні історії,
які відбуваються насправді*

Видавництво “Аспект-Поліграф”
Ніжин
2009

УДК 82-32
ББК 84(4Укр=Укр)-44
Д43

Сергій Дзюба

Д43 Ловець снів: Дивовижні люди. Неймовірні історії, які відбуваються насправді. — Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2009. — 248 с.

ISBN 978-966-533-393-7

Він — один із найпопулярніших вітчизняних кіноакторів: мужній, вродливий, романтичний і недосяжний, мов Еверест. Втім звичайна чернігівська студентка Алла наважилася на, здавалося б, неможливе. І згодом народила сина від свого кумира... „Для будь-якої нормальної, здорової жінки у розквіті сил цілком органічно мати власний гарем!” — переконана Ніна, яка живе одночасно з трьома чоловіками... Колишній „афганець” Іван після важкого поранення обрав таємничу й небезпечну професію мандрівного екзорциста. Нині він воює з пеклом, повертаючи до потойбіччя бісів, котрі мешкають на землі — у людських тілах... Всі ці неймовірні історії, які увійшли до нової книги відомого письменника та журналіста Сергія Дзюби, — цілком реальні.

Працюючи в телерадіоагенції „Новий Чернігів”, він готував їх для радіо, безпосередньо спілкуючись із персонажами. Прозвучавши в ефірі, передачі викликали гучний резонанс і не раз повторювались на прохання слухачів. Тому до аудіозаписів на дисках додалися спочатку їх друковані газетні версії, а потім побачили світ і книги — „Тато у декретній відпустці”, „Як я був агентом ЦРУ” та „Ловець снів”. Власне, кожна з цих історій варта окремого роману, кінострічки чи телесеріалу.

Коли Сергій Дзюба відзначав 25-річчя своєї журналістської та літературної діяльності, на свято завітали майже всі персонажі майбутньої книжки.

УДК 82-32
ББК 84(4Укр=Укр)-44

ISBN 978-966-533-393-7

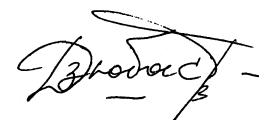
© Дзюба С.В., тексти, 2009

**Моїй ідеальній дружині —
Тетяні Дзюбі (Мурзенко),
з якою познайомився у 1986-му
завдяки Журналістиці,
з радістю присвячую і цю книгу.
Автор**

Щира подяка Тетяні Дзюбі, Ользі Рєзнік, Григорію Бажану, Ользі Герасим'юк, Юлію Коцюбинському, Володимирі Дрозду, Євгену Гуцалу, Миколі Сому та його дружині Ніні, Анатолію Погрібному, Степану Колеснику, Василю Плющу, Володимирі Боденчуку, Георгію Гонгадзе, Олександрі Кривенку, Володимирі Різуни, Валентині Мастеровій, Сергію Павленку, Валерію Інютіну, Миколі Небилиці, Іллі Хоменку, Володимирі Фоменку, Аллі Скорик, Ірині Ломонос, Аллі Мазур та всім, хто чогось навчив мене в журналістиці!

Окрема сердечна подяка моїм батькам — Серафимі Захарівні і Вікторіві Гавриловичу Дзюбам, а також сестричці — Валентині Христині та хрещеній — Олександрі Іванівні Ханіній — за все хороше, що вони зробили для мене в цьому житті.

Сергій ДЗЮБА

Замість передмови**ОПІВНІЧНА БАЛАДА**

*Свеча горела на столе,
Свеча горела.*

Борис Пастернак

*Тут дощик може намочить
І вітер свище —
Гуляємо собі вночі
На кладовищі.*

*Лиш озирнися навкруги —
І стань поетом!
Хрустять приємно гілочки,
Немов скелети...*

*Тут жити хочеться чомусь
Усім страшенно!
До тебе раптом пригорнусь,
Мов навіжена.*

*Я вже така, що не впізнати —
Разюча врода!
А в тебе зуби цокотять
Від насолоди...*

*Свою кохану заспокой,
Поквапся, милий!
А ти холодний, як отой
Чувак з могили...*

*Це ж наша перша шлюбна ніч,
Я вся палаю!
Даремно сторожа не клич —
Він десь бухає...*

*... Лишила я собі шнурки —
Тебе не стало...
Чому чкурнув ти навтьоки?
Ледь наздогнала!*

*На місяченько буду вить —
Ще досить сили!
А я ж по-людському любить
Лише хотіла...*

30.06.2003

Кохання з кумиром

КОХАННЯ З КУМИРОМ

Він – один із найпопулярніших вітчизняних кіноакторів: мужній, вродливий та романтичний. Фільми за його участю обожають мільйони глядачів. Дехто і зараз називає його секс-символом. Адже з віком цей, безумовно, талановитий актор не втрачає своєї привабливості – його магичні чари так само безвідмовно діють на багатьох жінок.

Але „зірки” кіношні, як і зорі небесні, світять та не гріють. У них так легко закохатися до нестями! Про них так солодко мріяти – вдень і вночі, усвідомлюючи, що то – лише ілюзія, нездійснений, казковий сон. Ось він – твій красень – далекий і недосяжний, мов Еверест.

Втім звичайна чернігівська студентка Алла наважилася на, здавалося б, неможливе...

Генеральне прибирання

Їй було лише дванадцять, коли у нього закохались мільйони дівчат. Алла саме збиралася з батьками в гості. Тато, вдягнений, чекав на вулиці. А мама, як завжди, старанно чепурилася перед дзеркалом. Тож дівчинка, аби згаяти час, вимкнула телевізор і незабаром уже не могла очей відвести від екрану – розпочалася перша серія пригодницького фільму.

Невдовзі матуся зібралась і покликала доньку. Поквапила раз, вдруге: „Аллусю, ти що, не розумієш, ми спізнюємось?”. Але та, мов загипнотизована, принишкла біля телевізора. „Це що таке? Я до кого звертаюсь? Негайно збирайся!” – посуворішала ненька. „Ой, мамочко, можна я подивлюся кіно?” – благально озвалось дівча. „Звичайно, не можна – кін ще буде багато, а ти вже скільки не була у своєї хрещеної! Вона за тобою скучила. Ти за нею, споді-

ваюсь, також...” – „Ну, мамочко, будь ласка, ви собі йдіть, а за годину і я прибіжу – татко й дядя Слава не встигнуть навіть навстоячки за жінок випити!” – „Годі, не капризуй, – рішуче вимкнула телевізор матуся. – Ми ж про все ще вчора домовилися...”.

Але дівчинка приголомшила неньку цілим фонтаном сліз. Спочатку матінка розгублено вмовляла її, потім вхопила пасок: „Що це за примхи? Тато сердитиметься”. Однак водоспад не вщухав. Заради фільму Алла ладна була витримати будь-які тортури!

Її таки залишили вдома, проте мама образилася. Втім дівчинка забула про все на світі – вона переживала неймовірні пригоди! І увесь час поряд із нею був надзвичайно сміливий та симпатичний юнак, який самовіддано рятував друзів, дотепно жартував, палко зізнавався в коханні. „Який же він благородний та вірний, зовсім не схожий на наших хлопчаків, здатних тільки пустувати і хизуватися біцепсами!” – міркувала Алла.

„Проте треба було помиритися з матусею. Що ж придумати? Влаштувала... генеральне прибирання! – пригадує моя співрозмовниця. – До вечора натомилась так, що не зчулася, як міцно і солодко заснула, опинившись у ліжку. Добре, що у тата був ключ, а то б довелось йому, як колись, залазити до власної оселі через сусідній балкон! Я абсолютно не реагувала ні на дзвінки у двері, ні потім – на ввімкнене світло та здивовані вигуки неньки, враженої моїм сюрпризом. Звісно, про жодне покарання вже не йшлося. Вранці мама подякувала мені за виконану роботу, „таку титанічну, як для малої дитини”, і між іншим поцікавилася: „То що, справді був хороший фільм?” – „Дуже!!! Ой, мамочко, я – така щаслива, адже сьогодні буде друга серія...”.

Відтоді Алла вже не мала спокою – щодня мріяла про свого коханого. Вирізала з журналу його портрет і повісила над ліжком. А невдовзі романтичне обличчя юнака заповонило всі стіни її кімнати.

Гостя з „Мосфільму”

Так продовжувалося і в студентські роки. Дівчина старанно збирала публікації про свого кумира. Не розчарувалась, дізнавшись навіть про його одруження. „Звичайно, такий красень не може бути

самотнім, а я — далеко і ти нічого про мене не знаєш”, — розмовляла вона з портретом кіноактора.

Власне, Алла мало не щодня писала йому листи, але не відсилала їх, складаючи до купи в шухлядці — розуміла: такі любовні послання він мішками отримує, тож навряд чи встигає прочитати бодай децицію. От якби зустрівся з ним по-справжньому — не з уявним (уві сні) та кіношним (на екрані), а з живою, реальною людиною й душевно побесідувати хоча б один-єдиний день!

Якось її мама випадково зустрілася з однокласницею. Не бачились майже двадцять років — Олександра Тарасівна одразу після школи поїхала шукати щастя до Москви, згодом вийшла там заміж і з того часу не озивалася. Колишні подруги впізнали одна одну, обнялись, розцілувалися. Ненька запросила гостю, яка була вже добряче напідпитку, до своєї оселі, познайомила з чоловіком та донькою і на radoщах влаштувала бенкет.

Завітавши до Аллиної кімнати, обвішаної світлинами відомого кіноактора, Олександра Тарасівна вражено промовила:

— Оце, слава! Оце, блін, всенародна любов! І чому я не пішла в артистки? А то сиджу на тому „Мосфільмі”, з ранку й до вечора папірці перекладаю, аж в очах рябить. І хто про мене знає? А тут якийсь шпендик (ще й молоко на губах не обсохло!) покрутився туди-сюди перед камерою — і вже „зірка”. Надметься, мов індик, нормальних людей навколо себе взагалі не помічає... Правда, цей носа ще не задер, інколи вітається. Непоганий, до речі, пацан, тільки до чарки не байдужий. Але вони там майже всі бухають! Нічого не вдієш — специфіка роботи: творці, мати твою...

— Ви працюєте на „Мосфільмі”?! — недовірко округлила очі Алла.

— Еге ж, серденько, — розсміялася гостя. — Що ти на мене так дивишся, наче принц Гамлет, котрий здивався з привидом свого татуся? Ну, працюю в бухгалтерії — пахаю, мов папа Карло, — гонорари пацанам нараховую. Оце — дійсно, блін, каторжна робота. А вони грошики одержують і хоч би хто бідолашний тьоті Саші подякував!

— Так-таки ніхто й не дякує? — посміхнулась господиня оселі.

— Ну, чому ж, трапляються іноді чуйні мужчини... — примружила очі Олександра Тарасівна. — Я так скажу: чим людина таланови-

тіша, тим навпаки простіша й людяніша. А генії — ті взагалі, мов діти!

І тут тьотя Саша почала розповідати дивовижно веселі історії про Ельдара Рязанова, Леоніда Гайдая, Марка Захарова, Юрія Нікуліна, Євгена Леонова, Андрія Миронова...

„У мене аж подих перехопило, — говорить Алла. — Ця жінка знайома зі знаменитими режисерами та акторами, скільки знає про кіно. Господи, яке ж цікаве у неї життя! Олександра Тарасівна, мабуть, відчула мій стан — підморгнула: „Між іншим, твій „зірковий” хлопчик зараз у нас в головній ролі знімається. Хочеш помилуватися?”. „А можна?” — не повірила своєму щастю. — „Ну, на кіностудію я тебе проведу... Цей режисер — правда, ще той дідусь! Дуже капосний — сторонніх, блін, страшенно не любить. Ну, та я вже щось придумую...” — „Ви серйозно? Мені хоча б одним оком на нього глянути!” — „Глянеш — і одним, і двома... А може й доторкнешся... А що? Хіба він не мужчина?!”.

Всі розсміялися та сіли за стіл. А в Алли тільки й думок, що про подорож до Москви. Все під’юджувала себе: „Якщо змарную такий шанс, ніколи потім собі цього не прощу!”. Тож не встигли за гостею вночі зачинитися двері (тато викликав таксі і просто відніс на руках до автівки „непритомну” Олександрю Тарасівну), як дівчина кинулася благати маму, аби дозволила поїхати з тьотею Сашею до білокам’яної. Звісно, матері така ідея, м’яко кажучи, не сподобалася. Аллі довелося кілька днів поспіль наполегливо переконувати неньку, запевняючи, що поводитиметься надзвичайно обачно.

„Я навіть обіцяла серйозно подумати щодо свого заміжжя з Васильком. Упадав за мною в Чернігові один парубок: хороший, добрий, розважливий... Дуже моїм батькам подобався! — розповідає Алла. — От вони й напосілися: „Дивись, дівко, такого хлопця прогавиш. У нього ж і родина заможна, і сам — хоч куди козак! Та й видно — не байдужа ти йому. За таким будеш, мов за кам’яною стіною”. Я з ним зустрічалася, в кіно ходила. Проте нічого зайвого не дозволяла — берегла дівочу цноту. Хоч насправді просто не хотілося зраджувати своєму коханому, хай навіть ця любов і була не-взаємною та платонічною. Ну, от я мамі й кажу: „Відпустите до Мос-

кви, то вийду за Василя заміж, якщо, звичайно, покличе”. Вона: „Та хто б сумнівався, доню! Авжеж, покличе”. Подіяло. Втім, якби мене тоді замкнули в чотирьох стінах, хай би як пильнували — все одно б утекла, не витримала. Зв’язала б простирадла та ковдри і вилізла б вночі у вікно”.

„Зірковий” хлопчик

Тьотя Саша неабияк здивувалась, почувши у слухавці схвилюваний голос дівчини.

„Алла? Яка Алла? — розгублено перепитувала вона. — А, пригадую... Куди? До Москви? Зі мною?! Блін... Давай іншим разам? Що-що?! Не можеш чекати? Ну, так — кумир... — зітхнула. — А де ти збираєшся ночувати? Розумієш, у мене — затісно. Ремонт! Та й чоловіченку моєму це не сподобається... Ні, він — не з „Мосфільму”. Дякувати Богові, звичайний, нормальний мужик. Але робота в нього трохи така... секретна, інколи він не в настрої, розумієш? Ну, коли хильне зайвого! Ага... Що-що, в готелі поселишся? Блін... А гроші у тебе є? Ммм... Ну, що з тобою робити?! Гарзд, збирайся, тільки гляди ж мені, дівко: вляпаєшся у щось — я не родичка, аби з тобою там панькатися. Сама викручуватимешся...”

У потязі Алла всю ніч очей не склепила — неймовірно хвилювалася, уявляючи жадану зустріч. Вранці Олександра Тарасівна змилювалася: „Знаєш, я тут подумала, якщо вже так вийшло... У мене є знайома комендантша — поселю тебе в гуртожиток, майже задарма — давай гроші! Гм-гм... Ось мій телефон — не квапся, відпочинь, а я тим часом розвідаю, що і як”.

Москва Аллі не сподобалася: „Не місто, а якийсь Вавилон. Скрізь — натовп, тиснява! Всі метушаться, кудись квапляться, майже біжать... І мало не в кожного — та-а-аке обличчя, наче мухоморів об’їлися! Мене аж знудило і голова розболілась. Доки знайшла той гуртожиток, доки поселилася... Ну, думаю, зараз тільки до ліжка дочалапаю, гарматою не розбудять! Де там — полежу кілька хвилин та й схоплююсь прожогом, бігаю кімнатою туди-сюди, мов навіжена! Коротше, не відпочивалося мені... Промучилася кілька годин, нарешті наважилася потурбувати тьотю Сашу”.

„Слухаю вас”, — доброзичливо пролунав знайомий голос. „Олександро Тарасівно, це — я, Алла!” — „Блін... Слухаю тебе...” — „То ви вже щось дізналися?” — „Господи, яка ж ти нетерпляча! — дорікнула знервовано. — Тут твій хлопчик — знімається. І сьогодні, і завтра...” — „А можна?” — „Що?” — „Ну, прийти...” — „Коли?” — „Зараз!” — „Слухай, ти — нормальна? Я ж іще ні про що не домовилася!” — „Але ж Москва — велика, доки доїду...” — „Ні, я таки матиму з тобою клопіт!” — „Не матимете...”

Одягнула найкращу сукню та й гайнула до метро. Тьотя Саша побачила — аж руками сплеснула: „Справжнісінька дресирувальниця тигрів на арені цирку. Очистка так і палають! Дивися, когось не спали... І з бутафорією нашою якомога обережніше — ледве тримається. Будеш у масовці зніматися! Це — нескладно, може, навіть у кадр потрапиш, залишишся, так би мовити, у вічності. Он, бачиш юрбу? А отого ненормального з рупором, що руками розмахує? То — режисер. Але тобі — не до нього. Там, зліва, тітонька, пухкенька така — асистентка. Підійдеш — скажеш: мовляв, від Олександри Тарасівни. Вона все влаштує”.

Втім асистентка виявилась не в доброму гуморі — одразу нагримала: „Що ти вирядилася, мов світлофор? За кілометр же видно! Перевдягайся...” — „А не можна залишитися в цій сукні?” — „Перевдягайся або забирайся геть!”

„Коли начепила блаженке платтячко з реквізиту, ледь не розплакалася, так мені стало прикро! — говорить Алла. — А коли побачила Його — мало ноги не підкосилися. Він був бездоганний — такий, як на портреті у моїй спальні. А я — якесь зачумлене сіре мишеня... Не пам’ятаю, скільки все це тривало. Я рухалась механічно, мов на автопілоті, бо увесь час дивилася тільки на Нього. Отямилась лише тоді, коли оголосили перерву. „Ну, — міркую, — зараз або ніколи!”. Вихопила з сумочки перев’язані червоною стрічкою листи і підбігла до Нього: „Це — Вам”. „Що це?” — поглянув привітно. „Я писала їх Вам із дванадцяти років, тільки не відсилала. У мене в гуртожитку — ще тисяча таких!” — „Тисяча?!” — „Ну, може, кілька тисяч... Хочете я завтра ще принесу?” — „Принесіть”, — знизав плечима. Яка я була щаслива — поговорила з Ним! Ледь дочека-

лася наступної зустрічі. Летіла, мов на крилах. Листів було вдвічі більше — ледь помістилися в сумочці. Дочекалася слухної миті, простягнула йому. Усміхнувся: „А, знову ця дівчина...” — „Ви читали?” — „Даруйте, поки що не маю часу...” — „То Ви не прочитали досі жодного мого листа?!” — „Ні...”.

Диво

Аллу охопив відчай — сіла просто на асфальт і гірко заплакала. Він підійшов:

— Вибачте, у мене справді багато справ. Та я все прочитаю, не сердьтєся...

— Поклянїться, — попросила крізь сльози.

— Провались мені на цьому місті! — виголосив урочисто. — Достатньо?

— Цілком, — кивнула у відповідь.

— Ви — дивна, — підступив ближче.

— Яка є! Я ж спеціально приїхала до Москви... — хотіла сказати: „Заради Вас”, але промовила: — Щоб віддати Вам свої листи.

— Справді? — не здивувався Він.

„Скільки ж у нього таких дурненьких дівчаток?” — подумала печально і вкотре зарюмсала.

Він взяв її за руку, допоміг підвестися:

— Вас як звати, заплакана царівна?

— Алла. І я — не царівна. Я тут у масовці знімаюсь. Ми з Вами — колеги!

— Так, я про це вже здогадався, — замислився на мить. — А знаєте що, колего, хочете...

— Хочу! — мимоволі вихопилось у відповідь.

„Ми гуляли в парку, а потім пішли до мене в гуртожиток, — пригадує Алла. — Він наговорив стільки хороших слів, а я була так зворушена! Мало не до ранку грав і співав мені, тож врешті-решт я просто змушена була відібрати у нього гітару... Далі не розповідати — це святе!”.

Так тривало понад тиждень У перший же день кумир запевнив, що вільний від подружніх обов’язків — у його „половинки” з’явив-

ся інший, тож вони розлучаються. Втім Алла не тішила себе ілюзіями. Розуміла: вона — не друга, не третя і, безумовно, не остання жінка популярного кіноактора. Все просто: „Він — небожитель, а я мешкаю на землі. Мені було дуже добре з ним. Можливо, він тоді у мене навіть трішки закохався — щодня прагнув влаштувати свято, вигадував такі милі сюрпризи! Однак гроші у мене закінчувалися, а вимагати щось у нього було б для мене ганьбою. Я ж не повія! Вирішила зникнути по-англійському, не попросившись. Він щось запідозрив: „Аллочко, ти сьогодні якась сумна...” — „Ні, любий, все гаразд!” — „Точно?” — „Хіба я тебе колись обманювала?!”... Проплакала у потязі всю дорогу. Потім не один день приходила до тями”.

Згодом Алла переконала, що вона — вагітна. Жодного сумніву не було:

— Я мала будь-що народити цю дитину. А тут — Василь зі своєю любов’ю. Ну, я й розповіла йому все. „Хочеш, — кажу, — бери мене заміж, якщо так само любитимеш і малюка”. Погодився одразу — зрадив! Правда, спочатку, десь років два після весілля, все-таки ревності були. Та ще й які! Одного разу навіть трішки відлупцював мене: хотів подивитися футбол по телевізору, а на іншому каналі показували саме ту кінострічку, яку я ще дванадцятилітньою дівчинкою бачила. Хіба ж могла таке пропустити?! Засперечалися. Ну, він і не стримався — вдарив... Проте, коли у нас народилась друга дитина — Тетяночка — мій Отелло одразу вгамувався. Якщо й ревнує, то подумки — старається, аби я цього не помічала...

— А первістка як звать?

— Максимом, — зітхає. — Хотіла на честь свого першого чоловіка назвати, та куди там... Василь не дозволив — такі блискавки метав, що довелося змиритись. Всі мої тодішні московські фотографії, на яких я була поруч із ним, порвав на дрібні клаптики. Тільки один ось цей і зберігся на згадку.

Я дивлюсь на маленьку чорно-білу світлину, де моя співрозмовниця щасливо пригортається до „зіркового” красеня.

— Ви хоча б якось цікавитесь його життям?

— Ну, знаю, що невдовзі після нашої зустрічі він таки дійсно розлучився з дружиною. Потім одружився вдруге, має дітей... Ко-

лись полюбляв бенкети, тепер майже не п'є. Як і раніше, багато знімається в кіно. За нього можна тільки порадіти!

— А за Вас?

— Я кохаю свого чоловіка. Він — турботливий і надійний, ніколи мені не зраджує. Я — єдина жінка в його житті. Повірте, дружина такі речі дуже добре відчуває... А ось і Максим! — дістає фото. — Це — ми удвох, а тут — вся наша родина. Звісно, син нічого не знає про свого справжнього батька...

Приголомшено розглядаю знімки:

— Він же — мов дві краплі води... Викапісінський тато!

— Справді? — промовляє втішено, притискаючи фотографію до грудей.

— Може, назвемо хоча б ім'я Вашого кумира?

— Ні, що Ви, ми ж домовилися! Одразу хтось здогадається, а я цього не хочу. Сталося диво, яке зігриває мене все життя. Втім більше мені від цього чоловіка нічого не потрібно.

4.05.2008

СУЛТАНКА

„Був би я султаном...” — так називалася розповідь про чоловіка, який не в далекій екзотичній країні, а в нашому місті одночасно живе з трьома дружинами. Причому кожна з них народила йому дитину.*

Моя нинішня співрозмовниця Ніна запевняє: „Тепер нізащо б не погодилася на такі ганебні умови. Це — принижує прекрасну стать! Натомість для будь-якої нормальної, здорової жінки у розквіті своїх сил цілком органічно мати власний гарем”.

Олександр

З Олександром (спочатку він був для неї Олександром Сергійовичем) Ніна познайомилася в поїзді. Юна студентка їхала влітку відпочи-

вати до своєї тітоньки в Карпати. Ненька не пошкодувала гроші на купейний квиток, аби в потязі до її красуні-донечки не причепився якийсь сумнівний суб'єкт. „Подорожувати в купе — значно надійніше, — говорила матуся. — Там, зазвичай, народ респектабельний, інтелігентний, тобто люди, котрі вміють належно поводитися в дорозі”.

Супутники студентку розчарували: дві приятельки-бабусі, які нарешті наважилися з'їздити на курорт, і чоловік років 45-ти, безнадійно старий, як для 18-літньої Ніночки. Проте Олександр Сергійович (а це був саме він) виявився зовсім іншої думки: тільки-но угледівши симпатичну дівчину, одразу ж почав упадати біля неї — ненав'язливо пригостив смачною вечерею та дуже дорогим (похвалився ніби між іншим) вином, цікаво розповідав про дивовижні випадки зі свого життя, не забуваючи за першої-ліпшої нагоди натякати на власні великі зв'язки та неабиякі можливості.

Він був керівником підприємства — увесь час ніжно повторював: „Мій гарнесенький заводик”, наче йшлося про коштовну іграшку чи прикрасу. Проникливо зізнався:

— Одружений, але зі своєю благовірною давно не живу — не склалося. Сини вже дорослі — обидва навчаються в столичних університетах...

— Ви що ж — невістку собі шукаєте? — примружила око Ніночка.

— Ну, чому невістку? — на мить збентежився Олександр Сергійович. — Я ще й сам — о-го-го! Щодня вранці бігаю в Десні купатися — за будь-якої погоди та пори року. Навіть у п'ятнадцятиградусний мороз моржую! До того ж, забезпечений — можу належно подбати про свою кохану. Подумайте...

Ніна обіцяла подумати, бо вже стомилася і хотіла спати. „Здається, відчепився”, — усміхнулася, зручніше вмоцнюючись на полиці. А вранці пошвидше вийшла з вагона і, опинившись на пероні, зітхнула з полегшенням: „Ще не вистачало стати коханкою підстаркуватого ловеласа!”.

Проте Олександр Сергійович про свою випадкову знайому не забув і відшукав її в Чернігові. На той час Ніночка зустрічалася зі своїм однокурсником Женею: ходили в кіно, романтично гуляли

* Дзюба С. „Був би я султаном...” // Дзюба С. Тато у декретній відпустці. — Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. — С. 5 — 9.

місячними ночами і невинно цілувалися. Євген підробляв у якійсь дрібній фірмі, ксерокопував усілякі бланки, але, при всьому своєму бажанні, не міг звозити подругу на вікенд до Парижа чи порадувати її бодай малесеньким діамантиком.

А ось директор „гарнесенького заводика” виявився щедрим залицяльником. Будь-якої миті він готовий був з’явитися перед студенткою на своєму неймовірно дорогому авто і виконати її найпримхливішу забаганку. Втім Олександр (поступово вони перейшли на „ти”) не форсував події, а благородно вичікував, коли ж нарешті у Ніночки прокинеться совість і вона дозволить йому розраховувати на щось більше, ніж звичайний „батьківський” поцілунок у щічку.

„Так тривало кілька місяців, — розповідає Ніна. — Для мене це була така собі гра. Я сприймала його просто як старшого товариша. Мені імпонувало, що такий заможний, вишуканий чоловік (начальник!) закохався, наче якийсь школяр. І в кого? В мене — звичайну студентку. Причому пропонував стати не просто коханкою, а одразу — законною дружиною! Звісно, я страшенно пишалася собою, а мій однокурсник Євген сердився. Врешті-решт Женя мене своїми ревностями замучив і ми з ним перестали зустрічатися... А потім несподівано тяжко захворіла моя мама. У неї й раніше були проблеми з серцем, але цього разу медики лише руками розвели: мовляв, нічим не можемо зарадити — такі операції в Україні поки що не роблять, хіба що згодом — років за п’ять. Проте зволікати — небезпечно! Вся в сльозах зателефонувала Саші: „Якщо порятуєш мою маму, я вийду за тебе заміж”. Він хутко знайшов знаменитого професора в Польщі, оплатив нашу поїздку, операцію, все лікування. Навіть для нього це були великі гроші... Коли мама почала одужувати, влаштували розкішне весілля. Звісно, ніякого шаленого кохання не відчувала, просто поважала цю людину за надійність, щедрість, якусь житейську мудрість. Ненька розлучилася з татом, коли я була ще дитиною. Тож Олександр став мені начебто і чоловіком, і батьком водночас. Звичайно, я вийшла заміж із розрахунку, та поступово все більше закохувалася у свого Сашу”.

Анатолій

Коли Ніна народила Алінку, Олександр напрочуд турботливо і зворушливо піклувався про молоду дружину та немовля. Розповідав, що завжди мріяв мати донечку, а народжувалися сини.

— Ти б мене познайомив із ними, — попросила одного разу. — Все-таки близькі тобі люди, а навіть на нашому весіллі не були.

— Ти ж знаєш: після розлучення з Антоніною, у мене — непрості стосунки з синами. Вважають батька винним у всьому, що сталося. Якби ж Тоня знайшла своє щастя, вийшла заміж! А так — живе самотньо, нездужає. От хлопчики і згадують мене незлим тихим словом...

— Але хіба ти їм не допомагаєш? Хіба не оплатив дітям навчання у такому престижному вузі? Як же можна цуратися рідного батька?! — дивувалася Ніна.

— То й що? — знизав плечима чоловік. — Старший, Толя, якось обмовився: „Я, батьку, коли почну працювати, поверну тобі все до копійки. Нам від тебе нічого не треба!”.

— Ні, це — ненормально, — наполягала дружина. — Так не повинно бути! Хочеш, спробую заприятитися з твоїми дітьми? Давай запросимо їх у гості. Ось я зараз подзвоню Анатолієві і про все домовлюсь!

Однак одразу порозумітися не вдалось. Старший син розмовляв із Ніною ввічливо, але без особливого ентузіазму, а молодший взагалі жбурнув слухавку.

„Проте я не змирилася, — посміхається Ніна. — Зателефонувала вдруге, втретє... Вони дратувалися, відповідали таки-и-ми „крижаними” голосами! Посилалися на силу-силенну всіляких термінових справ. Молодший Льюня — той відверто мені хамив, просто знущався! Та я вирішила: головне, щоб вони приїхали, побачили, який їхній тато щасливий, познайомилися зі своєю сестричкою, і все налагодиться — буде у нас велика дружна родина! Першим надався Толик. Завмер, мов статуя, на порозі, буркнув: „Я тільки на хвилинку, мене приятелі чекають”. — „Ну, чого ж на хвилинку? — кажу. — Заходьте, і приятелів своїх звіть”. — „Ні, вони не тут, а вдо-

ма чекають, ну, у моєї мами...” — „Будь ласка, побудьте бодай трішки, сідайте за стіл, не бійтеся”, — промовляю якомога привітніше. „Таке скажете — чого мені боятися? Я до свого батька прийшов!” — „Так отож...”. Сіли, почали спілкуватися. Дивлюсь — який вродливий юнак! Високий, стрункий, обличчя — витончене, шляхетне, мов у відомого кіноактора. І розумний же такий! Відчуваю, у нього теж голос теплішає. І вже з Олександром так по-доброму бесідує, по-домашньому, абсолютно не вороже. Засиділись ми до пізнього вечора. А прощалися, як друзі. Коли він пішов, Саша аж сявав від щастя: „Ти навіть уявити собі не можеш, що для нас із Толею зробила!”.

Вранці ні світ ні зоря Анатолій був уже знову в татовій оселі. Дивлячись на Ніну, ніяковів, полум’янів і відводив очі. Та й вона переживала нове незбагненне почуття. Ледве стримувалася, щоб не відповісти взаємністю. Потім Толя щодня багато разів телефонував їй із Києва. Пояснював: тільки про неї й думає. Божився, що полишив усіх своїх подруг і живе мріями про майбутню зустріч.

„Я розуміла: якщо побачуся з ним, не витримаю! — пригадує Ніна. — Тому, як могла, відтягувала цей приїзд. То запевняла, що ми з Олександром маємо навідатися до моїх родичів, то лякала Толика якоюсь своєю загадковою хворобою... Чого тільки не придумувала! Однак нічого, звісно, не допомогло. Він несподівано з’явився та ще й застав мене вдома саму. Побачила його, кинулася на кухню, схопила ніж: „Не підходь, — кажу, — бо зараз станеться щось жахливе!”. Але він так благально, так ніжно на мене подивився... Що я могла вдіяти? Адже сама просто знемагала від неймовірної пристрасті! Як ми кохалися... Хто б міг подумати, що цей витончений, інтелігентний юнак може бути таким палким, дужим і невтомним! За кілька годин я відчувала себе солдатом, який гідно витримав велетенську битву — надзвичайно стомленим і безмежно щасливим”.

З того часу Анатолій приїжджав до Чернігова не лише на вихідні. Він міг подзвонити Ніні будь-якого дня: „Як я за тобою скучив! Кидую все і вирушаю в твої обійми!”.

Олександр Сергійович багато працював, інколи затримувався на своєму заводі до пізнього вечора. Приходив стомленим, а моло-

да дружина була такою лагідною та щасливою! Він навіть припустити не міг, що Ніночка (яку так обожнював!) кохається з його сином.

Та якось „добрі” люди розповіли занадто довірливому татусеві про дивні візити Анатолія. Розгніваний батько одразу ж подзвонив старшому синові і заборонив йому переступати поріг своєї оселі.

Проте розмова з дружиною Олександра Сергійовича приголомшила.

— Збудемо про все. Я тебе кохаю! У нас — донечка. Житимемо так, як раніше, — наполягав він.

— Так, як раніше, не вийде. Я — вагітна і ця дитина — від Толика, — зізналася Ніна. — Це складно пояснити, втім спробую: Сашо, я справді кохаю тебе. Однак не можу жити без нього...

Олександр Сергійович вихилив пляшку горілки. Кілька днів приходив до тям. Дружина турботливо доглядала за ним.

„Звісно, я почувалася винною, — зітхає вона. — Знову розсварила батька та сина! А головне — я не наважувалась вирішити щось остаточно, бо розуміла: кохаю обох — і Сашу, і Толю. А як же бути з Алінкою? Я просто не уявляла себе без неї, але й Олександр — теж. Він буквально обожнює доньку! Усвідомлювала, що нікого не хочу втрачати. Це — близькі мені, рідні люди. Мабуть, подібні думки були і в мого чоловіка. Бо коли я наважилася знову поговорити з ним на цю тему, він кивнув: „Знаєш, я більше не заборонятиму тобі зустрічатися з Анатолієм, хай приходять. Втім я ще не настільки старий, щоб обійтися без жінки. Ти виконуватимеш свої подружні обов’язки?”.

Леонід

У Ніни народився син. Назвали Сашком — на честь Олександра Сергійовича. Анатолій завершив навчання і повернувся до Чернігова. Батько влаштував його на „свій заводик”. Спочатку Толя мешкав у матері, а згодом попросив: „Тату, будинок у тебе — просторий. Хочу жити поряд із коханою жінкою та своїм сином”. Олександр Сергійович дозволив.

„Все було прекрасно, — розповідає Ніна. — Ми практично не сварилися! А ось із молодшим Леонідом у батька та старшого брата стосунки були вкрай напруженими. Коли Анатолій у нас оселився, Льоня відверто назвав його зрадником і наговорив такого, що Толик кинувся на нього з кулаками. На щастя, поруч знаходились Анатолієві приятелі, які зуміли розборонити забіяк. Правда, Толя прийшов додому з синцями, запевнивши, що у брата їх — значно більше... Після цієї сутички вони взагалі не спілкувалися. А коли я мимоволі згадувала про Леоніда, сервіруючи святковий стіл („Ми тут веселитися будемо, а Льоня — може, голодний...”), в обох моїх чоловіків вмить псувався настрій. А я переживала: „Як же так? Рідні люди — і така „війна” між ними!”.

Одного разу Ніна випадково здибалася з Леонідом на центральному ринку. Той саме приїхав із Києва до неньки та й вирішив пройтися рідним містом, купити дещицю продуктів. Побачивши молоду жінку, спохмурнів і відвів погляд. Але Ніна рішуче вхопила його за руку:

— Привіт, Льоню! Може поговоримо?

Молодший брат здивовано поглянув на неї, проте руку не відсмикнув:

— Якщо ти думаєш, що зможеш причарувати мене так само, як батька та Анатолія, то глибоко помиляєшся!

— Тебе? Причарувати?.. — розгубилася Ніна. — Що ти таке кажеш? То я — по-твоєму, відьма?!

— А хіба ні? — блиснув очима юнак. — Усі в тебе закохуються!

— Хто це — всі? — уважно поглянула на його розпашіле обличчя.

— Яка різниця! — промовив сердито. — Мені треба йти...

Та Ніна заступила дорогу:

— Дурненький, я просто хочу вас помирити.

— Відійди, а то гірше буде! — в розпачі гримнув Леонід.

— Кому гірше? — лагідно зазирнула в очі.

— Всім! — і враз рвучко стиснув її в обіймах, поцілував спрагло в уста.

Не пручалася. Але, коли відпустив, щосили ляснула його долонею по щоці, аж заточився. Мерщій кинулись геть, раз-по-раз витираючи сльози.

„Що сталося?!” — стривожився Олександр Сергійович. Ніна, не роззубаючись, одягнена, впала на ліжко — не промовила й слова, доки не виплакалась. Обидва її чоловіки були поряд — такі рідні, дорогі. Наважилася:

— Пообіцяйте мені, що не гарячкуватимете — йдеться про Льоню...

— Він тебе скривдив?! — вигукнули одночасно.

— Ні, він у мене закохався...

Відтоді проминуло три місяці. Леонід щотижня приїжджає до Чернігова. Провідавши маму, поспішає до батькової оселі, де на нього вже чекають Олександр Сергійович, брат та... кохана жінка.

— Спочатку у нас були дуже нервові, гучні „розбірки”. Не знаю, як би я це витримала, якби не діти — Аліночка й Сашко. Але потім ми зібрали сімейну раду, спокійно все обговорили й ухвалили зважене рішення, — посміхається Ніна. — Тепер у мене — троє чоловіків, і, повірте, я всіх їх кохаю! Звісно, з часом планую і Льоні дитину народити, щоб все було по-чесному.

— Про четвертого чоловіка не мрієте? — цікавлюсь.

— Ні, — сміється, — будинок у нас — великий, проте ще один чоловік тут уже не поміститься. Три мужчини — це, як на мене, оптимальна кількість: один сніданок готує, інший килимки вибиває, а третій ніжки мені цілує... Жартую, звичайно: вони, звісно, допомагають, але домашнім господарством та дітьми займаюся, в основному, я. Є речі, які чоловікам доручати не варто. У них інше гарно виходить... *(посміхається)*

— І Ви все встигаєте?

— Якщо не встигаю, тоді вже даю завдання Саші, Толику чи Льоні. Вони навіть жартома змагаються, кому його виконувати. Кожен прагне догодити, відчутти себе лицарем, адже я у них — одна. Мене потрібно берегти і леліяти *(посміхається)*. Тому у нас — завжди чисто, затишно та смачно!

— Отже, найголовніша в родині — все-таки Ви?

— Мабуть, я...

13.04.2008

СЛУЖБОВІ РОМАНИ

Їй — 42 роки, але вона почувається молодою та надзвичайно щасливою. Тамара Іванівна — жінка енергійна, приваблива, розумна і заможна. Нещодавно вона народила свою першу дитину. Власне, у цьому б не було нічого сенсаційного (наприклад, майже одночасно з моєю співрозмовницею народила сина відома телеведуча Алла Мазур — їй також 42 і це — теж перші її пологи). Проте історія Тамари — справді неймовірна. Адже батьком її Тарасика став... син чоловіка, якого двадцять років тому вона кохала понад усе.

Кавомани

Тоді їй щойно виповнилося 22. Відмучившись у політехнічному (ну, дуже вже дістало те навчання, ніяк не могла дочекатися, доки зможе сама нормально заробляти гроші!), красуня Томка влаштувалася на роботу. Взагалі, ніхто з подруг не вірив, що її прийняли одразу — без усілякої протекції. Проте сталося саме так — вона просто завітала на прийом до великого начальника і попросила його посприяти молодому перспективному фахівцю. Іван Семенович уважно поглянув на нахабне дівчисько і несподівано погодився. Тож незабаром Тамара з ентузіазмом заходилася виконувати свої нові обов'язки.

Вона не шкодувала ні сил, ні часу, часто засиджуючись на роботі до пізнього вечора. Їй таланило — спочатку молоді працівниці обережно хвалили, а потім уже відверто ставили за приклад іншим. Запропонували подати заяву про вступ до КПРС. Звісно, Тамара охоче погодилася — вона прагнула зробити кар'єру.

Втім, як і кожна людина, ця симпатична та наполеглива дівчина мала одну ваду (в усякому разі, вона вважала саме так, але нічого не могла вдіяти) — Томка обожнювала каву, причому могла пити цей чарівний напій у необмеженій кількості. Звичайно, кава мала бути нерозчинною і найкращої якості. І хоч, попри досить престижну посаду, зарплата у Тамари була більш ніж скромною, грошей на

свою пристрасть вона ніколи не шкодувала і завжди (хоча б п'ять разів на день) заварювала духмяний напій.

Колеги знали: у цей час відволікати Тамарочку не можна, адже до свого кавування вона ставилася, наче до якогось давнього магічного ритуалу. Це було щось зовсім незвичайне — дівчина втрачала відчуття реальності, відсторонено усміхалася, а її очі звабливо блищали.

Нею милувались, доброзичливо жартуючи: „Тихше, наша юна фея знову на сьомому небі пурхає! Як там, Томко, янголів бачила?“. „А зате я не курю! — відбивалася” Тамара. — І взагалі, не чіпайте святого...” — „От дивачка! Кайфувати потрібно від чоловіка, а не від філіжанки з якоюсь водичкою. Нічого, ось вийдеш заміж, почнеш гроші заощаджувати, то й станеш людиною...” — „Не стану! — вперто промовляла вона. — Бо закохаюсь лише у кавомана. Він мені щодня увечері та вранці в ліжку горнятко з божественним напоєм приноситьиме”.

Звісно, такі „заяви” сприймалися з гумором. Проте одного дня на фабриці з'явився новий працівник — високий шатен із проникливими карими очима, такий вишукано люб'язний і сонячно усмінений. „Який мужчина!” — замріяно зітхали не лише молоді робітниці, а й деякі заміжні, досвідчені жіночки. Аркадію було 23. Про таких кажуть: „Молодий, та ранній”. Адже сам Іван Семенович вітався з ним за руку. Ще б пак! Місцевий начальник переманив „майбутнього генія” зі столиці, наобіцявши „золоті гори”.

„Він не був чванькуватим — навпаки завжди вітався, міг зробити комплімент, побажати щось гарне, — розповідає Тамара. — Але це була звичайна вихованість — є такі чоловіки (правда, їх дуже мало, це — можна сказати, вимираючий вид), які шляхетно ставляться до всіх жінок, незалежно від віку, професії та вроди. Отож я не сумнівалася, що невдовзі „наш красунчик” (так ми його між собою називали) одружиться на доньці Івана Семеновича. Можновладець час від часу телефонував Аркадієві, цікавився його справами, а згодом познайомив зі своєю „дорогою Вірунькою”. Відтоді ця примхлива і розбещена панянка постійно нагадувала моєму колезі про себе — дзвонила, зустрічала біля прохідної, навіть на фабрику приходила.

„Ну, — міркую, — чому б йому не поріднитися з високопосадовцем? Адже це — неабиякий шанс вибитися в люди! Мабуть, чи не кожен звичайний юнак так би вчинив, аби стати великим цабе”. Сиджу, п’ю каву, блаженствую — забула двері причинити. Аж тут він заходить: „Даруйте, ви не вділите дещицю, а то у мене кава закінчилася?” — „Будь ласка, беріть, скільки треба...” — „О, це ж моя улюблена!” — „Справді? Моя теж...”.

Виявилось, що Аркадій, як і Тамара, обожують каву. Відтоді вони влаштовували спільні ритуали. „О, нам було про що помовчати! — пригадує вона. — Та, власне, ті балачки — ні до чого, коли ти знаєш, що поряд — людина, яка переживає ті ж самі відчуття. Я ще тоді не була жінкою, навіть не уявляла, що це таке — сексуальний екстаз, однак в ті хвилини з Аркадієм мене охоплювало настільки сильне емоційне піднесення, що буквально отримувала інтимну насолоду. Я була йому так вдячна! Він став для мене справді рідною людиною. Тож одного разу, коли ми залишилися на самоті, від душі накачувалися і він раптом мене поцілував, я сама запропонувала йому позбавити мене цноти. Чому ні? Я вже зустріла свого мужчину, якому хочеться віддати найдорожче! Мені було надзвичайно цікаво, як він відреагує. Аркадій відреагував правильно... І зараз пам’ятаю, як я боялася зойкнути, щоб не збіглись колеги. Адже хтось би міг просто подумати, що мені стало зле. Та це була б така ганьба! Втім все минулося — він допоміг мені одягнутись, потім відпоював кавою, а далі ми вже з ним разом ліквідували докази нашого шаленства”.

Розлучниця

Це стало їхньою таємницею. На роботі Аркадій і Тамара поведилися, мов давні приятелі, котрих об’єднує лише кава. Власне, втративши цноту, Томка не сумнівалась, що коханий неодмінно одружиться на ній. Однак поки що зайві плітки їм — ні до чого: Аркадій був уже головним інженером, восени мав отримати квартиру. Ось справить новосілля, тоді вдома у милого і заночувати можна... Втім побачення в Ялівщині, посеред лісу, куди вони добірлися поодиноці, це — так романтично! Як там у Станіслава Рибалкіна, її улюбленого поета:

*Ой, веди мене, Еловщина,
Злая баба уголовщина!*

Якось закохані навіть разом купалися оголеними вночі і Тамара захоплено декламувала „свого” Рибалкіна:

*На душе моеї безбрежно,
Хоть и мокро...*

Благодать!

Знаєшь, я умею нежно

Ночь дыханьем согреть...

Навколо панували тиша (вересень!) і тепло бабиного літа. Він тішився її вродою. Вона пишалася собою, урочисто цитуючи:

Если это бабье лето,

Ох и баба же была!

Проте вечори ставали все прохолоднішими, так і застудитися недовго. „Звісно, любов гріє, але в затишній оселі, на ліжку, встеленому трояндовими пелюстками, можна кохатися ще неймовірніше і палкіше!” — мріяла Тамара.

Єдине, що її засмучувало — все зухваліша поведінка Віри, доньки Івана Семеновича: „Спочатку та дівуля привселюдно зажадала: „Аркашо, у мене, між іншим, личко є! Що ти мені лише руки цілуєш?” (була у нього така дурна звичка — вітаючись, цілувати руки навіть малознайомим жінкам). Він, звичайно, обернув усе на жарт, ледь доторкнувшись до її щоки. Але мені було неприємно! Потім вона принесла два квитки в кіно — на останній сеанс, а почувши ввічливу відмову Аркадія, мовляв, термінова робота, зневажливо пхикнула: „Знаємо ми цю роботу — з Томкою каву пити!”. Я так і зашарілася, подумки навіть вперіщила чимсь по самовпевненій мармізі. Можливо, вона саме тоді здогадалась, що у нас — не просто кавування. Почала шпигувати і, хоч ми були дуже обережними, все-таки нас вислідила. І, це ж треба бути такою потворою, кілька разів клацнула фотоапаратом...”.

Охоплені пристрасстю, Тамара з Аркадієм нічого не бачили й не чули. А на ранок наступного дня увесь фабричний стенд із передовиками виробництва біля прохідної був обклеєний їхніми оголеними тілами. Спалахнув грандіозний скандал. Аркадія негайно вик-

ликав до себе Іван Семенович. Благодійник лютував: „Я до тебе — з усією душею, можна сказати, людину з тебе зробив, а ти ганьбиш честь радянського інженера!”

Томка від сорому не знала, куди подітися — щодня вчувались за спиною якісь дошкульні перешіптування та хихотіння. А від отих красномовно глузливих поглядів ладна була крізь землю провалитися. Аркадієві було кепсько, та він тримався — заспокоював і себе, і кохану: „Нічого, подамо заяву, вийдеш за мене заміж і все владається. Правда?”. „Так, — схлипувала Тамара, — знала б, хто це вчинив, їй богу, убила б!”

„Зараз я стала стриманішою, — зітхає вона. — А тоді... Віра проїжджала повз мене на татовому авто і навмисне обляпала багнюкою. Пригальмувала, причинила дверцята: „Начувайся, мишеня, це — лише початок! Ти у мене ще не так запишиш! Будеш знати, як чужий сир цупити!” — „То це — ти? — поглянула їй просто у вічі. — Ти?!” — „А хоч би і я, — гмикнула вдоволено. — Треба ж було одну сіреньку зайду провчити...”. Вона ще хотіла покепкувати, та я мерщій підбігла до неї, вчепилась у фарбоване волосся й витягла з машини. Вона не розгубилася — і собі вхопила мене за коси... Це була єдина бійка в моєму житті. Але яка! Ви бачили коли-небудь, як жінки одна одну за патли тягають, сказано кусаються, несамовито дряпаються кігтями і шматують одяг, вигукуючи несусвітні прокляття?! Випадкові перехожі — чоловіки — стояли, мов вкопані, ошелешено спостерігаючи за цим видовищем. І тільки тоді, коли вона, вся закривавлена, впала навколішки, а я кинулася її добивати, нас розборонили... Це був чесний двобій, проте до психіатрички потрапила лише я. З мене зробили такого собі монстра, що ні сіло ні впало розтерзав бідолашну дівчинку”.

За кілька місяців її випустили. Іван Семенович не прагнув зайвого розголосу, тим більше, що „дорога Вірунька” швидко оговталася, познайомившись у кримському санаторії з привабливим і тямущим юнаком, який одразу збагнув усі переваги майбутнього шлюбу. З Тамари взяли обіцянку, аби хутенько зникнула з Чернігова. Погодилась, адже Аркадій був уже за тридев'ять земель — начебто поїхав шукати щастя до Тюмені...

„Я намагалася розшукати його. Ми ж навіть не попрощались! — сумно розповідає вона. — Де там... Хтось потурбувався, щоб ми більше ніколи не побачилися. Як то кажуть, ні собі, ні людям”.

Народила... онука

Минали літа, але Тамара так і не вийшла заміж. Звісно, вона зустрічалася з чоловіками, та свідомо уникала довготривалих стосунків. Пояснює: „Я боялася закохуватись. Надто вже болісними були спогади про пережите! А, може, мені просто не пощастило познайомитися з таким мужчиною, в якого мимоволі б закохалась по самісінькі вуха? Взагалі, знаєте, мені надто дорогою ціною дісталось нинішнє благополуччя! Я хотіла повернутися до Чернігова на білому коні, тож трудилась вдень і вночі, аби лише примножити свої статки. Втім бізнес — дуже підступна річ! Раз спокусившись ним, досягнувши чогось, ти вже не можеш зупинитися — прагнеш будь-що видертися на наступний щабель. Поступово ти втрачаєш друзів, бо вони не сприймають твоїх проблем. З голови вся лірика вивітряється — мусиш бути жорсткою, ощадливою, цинічною... До речі, я помітила, що саме бізнес-леді найчастіше й бувають самотніми. Зазвичай, чоловіки не наважуються підступитися до такої жінки, не усвідомлюють, що, можливо, вся ота зовнішня залізобетонна „броня” — лише омана. Бо насправді ця горда і незалежна „тигриця” — звичайна жінка, яка неймовірно страждає від самотності і підсвідомо прагне домашнього затишку. Вона здатна бути „білою та пухнастою”, адже у неї — стільки нерозтраченої любові! Проте цього ніхто не бачить і не розуміє. Що залишається? Відповідати іміджу — часом грізно рикати і за потреби демонструвати пазури...”

Якось хлопчина, котрий працював у неї програмістом, вирішив переїхати до Києва. Отож потрібно було терміново підшукати заміну. Дізнавшись про вакансію, Ліна, її секретарка, несміливо запропонувала: „Мій молодший братик зараз — без роботи. Раптом вам знадобиться?”. „Ну, якщо старатиметься, хай приходить, — кивнула Тамара. — Тільки ти ж знаєш вимоги — ненормований робочий день і ніяких тут мені службових романів. Лише дізнаюся про якісь шури-мури — одразу вижену!”

Того ж дня Ліна зазирнула до кабінету начальниці: „Я покликala свого молодшого. Приймете? Ромцю, ходи-но сюди”. Перед Тамарою постав... її Аркадій — такий же юний та спокусливо привабливий. Вона розгублено дивилася на юнака, не в змозі вимовити бодай слово.

— Що з вами? — затурбувалася Ліна. — Вам недобре?!

— Ні, — спробувала оговтатися Тамара, — все гаразд...

— То Рома може залишитися? Ви його берете?

— Не знаю... — і стиха, одними губами мовила: — Боже, скільки ж можна знущатися з мене? Я двадцять років його забувала! — раптом спохопилася: — Ну, так, звісно, хлопче, працюйте... Як вас звати? Ага, Роман... А прізвище? А, у вас же з Ліною одне прізвище... — безпорадно знизала плечима. — Це мені ні про що не говорить... Та я вас любитиму. Дуже любитиму! — і помітивши, як округлилися очі секретарки, вже спокійніше додала: — Материнською любов'ю...

Юнак виявився напрочуд тямущим, вихованим і працелюбним. Тамара втратила спокій: щодня просиджувала на роботі мало не до опівночі, вигадуючи для Романа все нові завдання. Він не скаржився, тільки зачудовано посміхався у відповідь, відчуваючи її збентеження та дивне зацікавлення подробицями його життя.

І невдовзі приголомшена начальниця дізналась правду: „Мене та Ліну виховував вітчим — наш тато раптово помер від серцевого нападу. Спочатку ми мешкали в Тюмені, а коли не стало батька, мама з малечою повернулася на свою малу батьківщину. Вона, як і тато, з цих країв, просто після інституту вирішила на кілька років поїхати до Сибіру — хотілося романтики та й гроші тоді можна було там нормальні заробити. А згодом познайомила з татом — вони працювали разом, на одній будові. Якби не трагічна батькова смерть, можливо, й досі б у Росії мешкали. Як звали тата? Аркадієм. Ліна ж по-батькові — Аркадіївна. І я — теж. Правда, в Чернігові мама вдруге вийшла заміж, взяла прізвище чоловіка і нас також Сидоренками записала. Вітчим уже рік, як помер, та ми вирішили нічого не змінювати — він був хорошим, ніколи не дорікав мамі, що взяв її з двома дітьми. Таткове прізвище? Звичайно, пам'ятаю! Онищенко...”.

Вона мовчки підвелася — навіть не помітила, як опинилася у своєму кабінеті. Рвучко зачинила двері. Шарпнула верхній гудзик — забракло повітря. Безсило схилилася над столом. Сльози затуманили очі.

У двері постукали — спочатку ледь чутно, ввічливо, потім наполегливіше. Нарешті він наважився порушити її самотність. Завмер на порозі — такий схвильований і рідний:

— Тамаро Іванівно, будь ласка...

— Що тобі, Ромчику? — лагідно поглянула, притулившись до очей хустинку.

— Ви щось знаєте... Я думаю, ви колись були знайомі з моїм татом...

Сльози знову мимоволі набігли на очі. Підійшла до розгубленого юнака, пригорнула:

— Я була його нареченою... Ми кохалися... У мене міг би бути такий син...

Відтоді вона часто розповідала хлопцеві про його батька. До Романа ставилася з надзвичайною ніжністю, тривожилася, коли він занедужав — щодня телефонувала десятки разів, передавала Ліною ліки та продукти.

„Я увесь час переконувала себе, що повинна стати йому другою матір'ю, — говорить Тамара. — Адже він теж стільки пережив! Нарешті Бог змилювався і подарував мені таке щастя — хай власних дітей не маю, зате дбатиму про синочка свого коханого. Та мимоволі все частіше ловила себе на думці: „Як шкода, що не можна двічі ввійти в одну й ту ж річку! Адже Рома, як і його тато, — такий красень! Як це його досі ніхто ще не звабив? Господи, та я ж тоді з ревнощів помру...”. А потім сиджу і сама себе картаю: „Схаменися, грішнице, що ти верзеш? Він же ще зовсім дитина, а ти, стара коро-ва, ніяк вгамуватися не можеш!”. Однак Роман все зрозумів. Коли ми з ним пили каву у моєму кабінеті, і я вкотре сказала: „Хлопчику, ти ж знаєш, як я до тебе ставлюся, ти мені — як син”, він рішуче похитав головою: „Будь ласка, не називайте мене хлопчиком. І я не хочу бути вашим сином. Знаю: ви мене кохаєте. І я розумію свого тата — він просто не міг не закохатися у таку жінку!”. Зізнаюся —

тієї миті страшенно злякалася, розуміла, що не зможу боронитися. „Ромчику, — кажу, — схаменися! Ну, що це ти таке вигадав?”. Але тут він заплакав: „Будь ласка...”. І мене охопила така хвиля ніжної, світлої, лагідної любові!”

У 42 роки Тамара народила первістка. Вона вмовила Романа не реєструвати шлюб: „Хочу, щоб він завжди почувався вільним і будь-якої миті, покохавши іншу жінку, міг піти від мене. Адже усвідомлюю: наші інтимні стосунки не можуть тривати вічно. Та це й ні до чого — я просто не прийму від нього такої пожертви. Досить того, що він зробив мене щасливою, подарував океан насолоди. Після стількох довгих, змарнованих років я нарешті відчула себе справжньою жінкою. А ще у мене є Тарасик — це таке маленьке чарівне диво! Колисаю його, милуюсь і просто молодшаю на очах. І хай я не змогла народити дитину від Аркадія, проте все-таки продовжила його рід. Знаєте яке прізвище у мого сина? Онищенко!”

18.05.2008

ЩАСЛИВЕ... ПОГРАБУВАННЯ

Він мав непогану роботу і власну квартиру, але називав себе хронічним невдахою, який лише приносить лихо жінкам. У неї не було нічого, крім ненависті до сильної статі. Але саме вона завадила йому піти з життя. Правда, спочатку метою її несподіваного візиту було зовсім інше...

Люба

Йому було лише 27 років, проте він вважав своє життя змарнованим та нікчемним. Ні, Віктор мав цілком нормальну роботу, яку, втім, не любив (однак тисячі людей так працюють — і нічого страшного, жити ж якось треба!). А ще у нього була квартира — на околиці Чернігова, у мікрорайоні, який вважається найменш престижним, дарма що туди їздять тролейбуси. Житло — як житло: однокімнатне, з низькою стелею та вичовганою підлогою (у декого й такого немає!). Іноді Віктор іронічно називав його своєю маленькою в'язницею...

Мабуть, йому таки не таланило в особистому житті. Та він вважав: фатально не таланило. Можливо, перебільшував, сприймаючи збіг обставин за вирок долі. Проте, під вечір, Віктор відчував себе старезним дідом — надзвичайно стомленим та кволим, вичавленим, мов лимон. І не тому, що мав якісь особливі проблеми зі здоров'ям (часом дошкуляв гастрит, але кого цим здивуєш?). У нього просто боліла душа, а такому діагнозу жоден лікар не зарадить, навіть той, хто в існування такої дивної субстанції вірить.

Взагалі, релігією мій співрозмовник надто не переймався, однак душу свою відчував. „Спробуй не відчувати, коли такий біль! — розповідає він. — Це все одно, що потрапити під потяг. Тебе начебто врятували, підлатали, як змогли, тільки ти вже ніколи не будеш таким, як раніше. І допомогти тобі може лише диво, в яке здатний повірити п'ятилітній малюк, але не пошарпаний життям чоловіча, котрий давно забув, що таке веселий, безтурботний сміх. Тяжко повертатись додому, коли тебе ніхто не чекає! „І добре, що не чекає, бо ти приносиш нещастя, — шпетив сам себе. — Адже ті, хто був поруч із тобою, зазнали лиха”. Отож я зовсім не засуджував відчайдушний вчинок Анни Кареніної, навпаки вважав самогубство цілком логічним і доречним виходом зі свого становища. Тому міг годинами розмірковувати про те, як легше і краще померти”.

... А все починалося так чудово! Одразу після школи, без будь-яких хабарів та „потрібних” знайомств, Віктор вступив до Київського політехнічного інституту. Вже на другому курсі підробляв на заводі (одному з найпотужніших в СРСР), де згодом мріяв працювати у конструкторському бюро. Заважала лише „дрібничка” — в ті часи випускник вузу не міг залишитися в Києві без столичної прописки. Тож, закінчивши інститут, амбітний юнак мав їхати до райцентру, де на нього чекала нудна і не надто перспективна робота.

Приятелі Віктора, які також марили столицю, вирішили цю проблему на останньому курсі — одружилися на киянках. „А я три роки зустрічався з Любою, — пригадує він. — Гарнесеньке таке дівча, завжди привітне, чуйне. Все у неї було прекрасне (Чехов би теж замилювався!): і личко, і постава, і думки, які вона вимовляла таким теплим, янгольським голосом... Одного бракувало — клятої київсь-

кої прописки! Втім перспектива опинитися в рідній Недригайлівці чи моїй Варві її анітрохи не бентежила. „Яка різниця, де жити? — весело розмірковувала вона. — Головне, щоб поруч була кохана людина! Ти ж кохаєш мене, Вітю?“ „Так“, — кивав я і заздрих друзям, які й далі швендятимуть Хрещатиком та Андріївським узвозом, насолоджуючись перевагами столичного життя”.

Якось на заводі до Віктора підійшла начальниця одного з цехів — 40-літня Лідія Сергіївна, імпозантна фарбована блондинка. Похвалила:

— А з тебе, хлопче, люди будуть: і роботи не боїшся, і руки звідки потрібно ростуть...

— Якби ж то я міг зостатися в Києві! — гірко зітхнув у відповідь. — Хіба це справедливо, що одним — все, а іншим — дірка від бублика?

— Звісно, що справедливо, — поблажливо всміхнулася. — Кожен коваль свого щастя. Чув таку приказку? Хочеш лишитися тут? То в чому справа? Лишайся!

— Але як?! — вигукнув у розпачі.

— Ну, — лагідно торкнулася його чуприни, — можна, наприклад, оформити фіктивний шлюб...

— Що? — витріщив очі.

— Одружитися на киянці — не бійся, не по-справжньому, а тільки щоб у паспорті потрібну відмітку поставити.

— Та де ж я знайду благодійницю, яка б на таке погодилися?! — запитав ошелешено.

— Вважай, що тобі поталанило. Я — незаміжня...

Вона не жартувала — незабаром Віктор справді став її чоловіком. Причому Лідія Сергіївна владнала все протягом тижня — мала знайомого в Палаці урочистих подій. Юнак навіть отямитися не встиг, коли новоспечена дружина ніжно поцілувала його в уста. Промовила: „Ну от ти й отримав те, чого прагнув. Будуть ще якісь проблеми — не соромся, звертайся. Ми ж тепер не чужі люди...”

Любі він вирішив нічого не казати — як і раніше, кохався з нею, майже щодня залишався ночувати в її кімнаті. „Звичайно, докори сумління мене мучили, — розповідає він. — Але я втішав себе тим,

що не зраджую їй, навіть на роботі з Лідією Сергіївною майже не бачуся. Власне, то — лише формальність, якийсь папірець. А тут — реальні, палкі стосунки, така неймовірна, шалена любов! Знову ж таки, хіба я не зробив це для нашого з нею щастя?”

Наближалися випускні іспити. І одного разу, коли після бурхливої пристрасті Віктор у солодкій знеможі пригортав Любу, та несподівано випросталась і защебетала:

— Пообіцяй, що не сердитимешся. Знаю, це — чоловіча справа, але я, випадково заскочивши в одну крамницю, не стрималася... — вона простягнула руку до шухляди і за мить на її долоні зблиснули дві обручки: — Ти ж не сердися, правда?

— Правда, — знітився Віктор, — хоч, чесно кажучи, ти могла б трішки зачекати, хай би ми разом колись зайшли до тієї крамниці...

— Але вони були прекрасні — саме такі, які я й хотіла! У мене аж серце тьохнуло. Ну, вибач, будь ласка, зовсім не прагну квапити наше весілля, однак ми все одно мусимо це зробити до випускних іспитів. Ти ж не хочеш, щоб я сама вирушила до Недригайлівки? — озвалася своїм прегарним дзвінким сміхом.

— Розумієш, нам потрібно відкласти весілля, — нарешті наважився Віктор. — У мене з'явився шанс, я працюватиму тут — у конструкторському бюро! Ти не хвилюйся, мені потрібно рік, максимум — два, потім я щось неодмінно придумаю і заберу тебе до Києва. Недригайлівка — це ж не дуже далеко, в усякому разі, не Сахалін. Ми приїжджатимемо одне до одного, кохатимемось...

— Вітю, ти це серйозно? — збентежено посміхнулася. — Якщо тебе лишать у Києві, чому ми не можемо бути разом?

— Бо у тебе немає столичної прописки, — відвів очі, роздивляючись смужку на килимку.

— Ну то й що? Я ж стану твоєю дружиною!

— Ти не можеш вийти за мене заміж, бо я вже одружений...

„Я пояснював, каюся, втішав її, як міг. Але вона мене так і не пробачила, — зітхає Віктор. — Подалася до своєї Недригайлівки і майже одразу взяла шлюб з односельцем. Відтоді я її не бачив. Якось приятель, наш однокурсник, був там у відрядженні, спробував її розшукати, та лише дізнався, що Люба розлучилася зі своїм

чоловіком, а, якщо точніше, просто втекла від нього з двома дітьми світ за очі. Той виявився затятим пияком, знущався з дружини та доньок... Зараз щоранку подумки прошу у неї прощення і благаю Всевишнього, щоб у тієї, яка була моїм першим коханням, моєю першою жінкою, все владналося”.

Лідія Сергіївна

Віктор таки влаштувався в конструкторське бюро, але мав шукати собі житло: з університетського містечка його виселили, а в заводському гуртожитку вільних місць не було. Проте знову виручила Лідія Сергіївна: „Не переймайся, у мене — трикімнатна квартира на Хрещатику, а я — одна-однісінька. То чим десь знімати собі помешкання за „грубі” гроші, переїжджай до мене — не ображу! І нагодую, і одяг виперу та попросую. А що? Хіба ти мені не чоловік?”.

Вона й справді виявилася гарною господинею — буквально пилки з нього здувала. Придбала „квартиранту” новий дорогий костюм та золотий годинник, накупила йому сорочок.

- Я вже не знаю, як вам і дякувати, — розгубився Віктор.
- А як можна подякувати самотній жінці? — примружила очі.
- Ну, я не знаю, — зашарівся юнак.
- А ти подумай...

Вночі господиня підійшла до його ліжка і спокійно лягла поруч: „Вітюнчику, щось мені холодно. Може, зігрієш?”.

Так вони й жили кілька років. Лідія Сергіївна охоче виконувала всю хатню роботу, двічі возила молодого чоловіка відпочивати на море — в Крим, пообіцяла незабаром купити йому авто та й на заводі домовилася з директором щодо кращої посади для свого Віті...

Втім він все частіше мимоволі звертав увагу на молоденьких працівниць, які залюбки кокетували з симпатичним колегою. Звісно, не обходилося без специфічних жартів і веселого сміху. Та одного разу, випадково почувши „крамольні” балачки, начальниця цеху неабияк розсердилася: нагримала на дівчат і влаштувала Вікторові сцену ревностів.

Відтоді вона почала підозрювати його у подружній зраді: постійно пильнувала за чоловіком, обшукувала кишені, практично не

відпускала увечері одного з дому, а коли захворіла на запалення легенів і не могла виходити на вулицю, найняла якихось типів, аби постійно шпигували за Віктором. Причому дружина вже влаштувала сварки навіть тоді, коли він вдома вмикав телевізор, щоб переглянути фільм. Тільки-но на екрані з’являлася молода вродлива актриса, Лідія Сергіївна гнівно зиркала на свого благовірного і розпочинала пристрасний монолог про „одного невдячного юнака, котрий лише чекає нагоди, аби скочити в гречку”.

Віктор дратувався все більше, уявляючи, яким нестерпним стане його життя за п’ять-десять років такого дивного шлюбу. Дружина зовсім постаріє і тоді взагалі перетвориться на горгону, від одного погляду якої можна буде скам’яніти. Де вже там виконувати подружні обов’язки в ліжку!

„Тож після чергового скандалу нашвидкуруч зібрав речі і пішов геть, а невдовзі подав заяву на розлучення, — говорить Віктор. — Звісно, не забарилися неприємності на роботі, адже директор заводу — Лідин однокласник, можливо, у них навіть щось раніше було. Так чи інакше, а до мене чіплялися з приводу будь-якої дрібниці, найчастіше просто вигадували якісь мої „провини”, просто цькували. Лідія зловтішно посміхалася: „Що, герою, кепсько? Нічого, це — квіточки. Ти ще до мене приповзеш, навколішках благатимеш пробачення!”. Довелося звільнитися із заводу, розпрощатися зі своєю мрією (а я ж дійсно міг стати провідним конструктором!). Ми розлучились... Навіть не знаю, як вона мене потім знайшла. Це вже була інша Ліда — добра і лагідна. Просила повернутися до неї, обіцяла знову влаштувати на завод та ще й із підвищенням: мовляв, начальника конструкторського бюро незабаром відправлять на пенсію і саме я (молодий, перспективний, талановитий!) займу його місце. Клялася, що більше не сваритиметься. Все повторювала: „Вітю, я ж тебе так кохаю! Ми народимо дитину і все буде гаразд!”. Та мене від тих слів тіпало, наче від електричного струму: „Яка дитина? Згадай про свій вік!” — „Дурненький, то й що? Хіба не чув, як Толкунова співає: „В 45 — баба ягодка опять”? Лише повернися, житимеш, мов у Бога за пазухою! Я вже й за машину домовилася...” — „Мені не потрібна ані твоя машина, ані все інше. Затям нарешті: я

тебе не кохаю! І взагалі, у мене тепер — інша жінка”. Вона була приголомшена: „Ні, це — брехня, цього просто не може бути!” — „Не хочеш — не вір. Мені байдуже”, — розвернувся й пішов. „Стій, а то пожалкуєш!” — вигукнула Ліда. „Невже вб'єш?” — розсміявся на прощання. „Може, й вб'ю...” — почулося у відповідь. Про іншу жінку я їй сказав неправду, щоб більше не намагалася мене повернути. Звідки ж мені було знати, що вона у такий спосіб виконає свою погрозу?!”

А наступного дня Вікторові зателефонував знайомий, котрий працював у її цеху, і ошелешив жахливою новиною: „У нас тут похорон — немає більше Лідії Сергіївни. Кажуть, наклала на себе руки — випила цілу упаковку снодійного. Шкода, цікава жінка була! Прийдеш попроситися?”

Він не з'явився ні на заводі, ні на цвинтарі. А невдовзі взагалі виїхав зі столиці. Надто похмурі спогади викликали в нього прогулянки Хрещатиком...

Леся

За півроку після повернення Віктора до рідної Варви, помер його тато. Потім занедужала мама. Ненька прохворіла всю зиму, а навесні, коли під вікнами оселі рясно зацвіли яблуні, ненька пішла з життя.

Він продав батьківську хату і придбав скромне житло в Чернігові. Не торгувався — прагнув якомога швидше розпочати нове життя. Ніколи не знайомився на вулиці, а тут, побачивши молоду вродливу жінку, одразу підійшов:

— Не лякайтесь, я — хороший. Просто подумав: може, це — моя доля?

— Ви серйозно? — здивувалася красуня.

— Авжеж. Тільки нічого, що я — розлучений?

— Ну, якщо це — єдина ваша вада... — знизала плечима.

— У мене їх — мільйон. Проте сподіваюся з вашою допомогою дечого позбутися.

— Власне, я — теж розлучена... — посміхнулася. — Це справді не жарт і ви — не збоченець?

— Маєте нагоду в цьому пересвідчитися!

Леся працювала вчителькою, могла годинами розповідати про своїх улюблених письменників. З нею було легко і приємно: не шпетила його за розкидані по кімнаті шкарпетки, не намагалася перемкнути телевізор на інший канал у розпал футбольного матчу, не дорікала за не надто високу зарплату інженера. А коли одного вечора несподівано згасло світло, запалила свічки і зворушливо співала під гітару...

Незабаром вона вже була повновладною господинею у Вікторових „хоромах”. Він не опирався. Правда, на самісінькому початку спільного життя ще розмірковував, чи справжні їхні почуття (кохалися вони майстерно, але не було ні шаленої пристрасті, ні якоїсь особливої, чарівної родзинки). Втім Леся старанно намагалася створити сім'ю, він потребував родинного затишку... А коли Віктор серйозно захворів і тендітна красуня кілька місяців доглядала за ним, як за малою дитиною, розвіялись останні сумніви — запропонував нарешті узаконити їхні стосунки.

Вирішили влаштувати гучне весілля, якого раніше не було ні у Віктора, ні у Лесі. Вже й дату призначили, замовивши зал у ресторані. „А по обручки, весільну фату та сукню з'їздимо до Києва, — вирішила наречена. — Там такий вибір!”. І хоч Вікторові страшенно не хотілося навіть на день вирушати до столиці, він не міг відмовити майбутній дружині, яка так мріяла про незабутнє, красиве свято.

„Взагалі, вона майже не капризувала — все, що потрібно, придбали доволі швидко, потім ще трохи погуляли на Майдані і години за три були вже на київському вокзалі, — розповідає Віктор. — Я пішов до каси, тільки придбав квитки, аж тут Леся: „Познайомся, це мої однокурсники — Роман та Оленка. Уявляєш, вони теж одружуються і навідалися до столиці саме за весільними обновками: Ромі купили „крутий” костюм та моднячі черевики, а Лені — цілу валізу одягу. Вони потім збираються у весільну подорож до Іспанії! Ми стільки не бачилися, а в них — авто... Правда, з Оленкою ще її батьки. Та я ж — тонесенька, помішусь. Вітю, я стільки з ними не бачилася, так хочеться поспілкуватися! Будь ласка, здай мій квиток. Я поїду в їхній машині”. Звісно, мені було нудно повертатися самому, проте Леся

була така втішена тією випадковою зустріччю! Поцілувала мене в щоку: „Ти ж не сердися, любий?” — „Ні” — зітхнув я. — „Чесно-пречесно не сердися?” — „Чесно-пречесно. Хіба я не розумію, що таке друзі? Спілкуйся! У нас із тобою — все життя попереду, ще так наговоримося...” — „Ну, то я побігла! Зустрінемося вдома. Не хвилюйся, як трішечки затримаюсь”. Сів у автобус, задрімав. Прокинувся, коли водій натиснув на гальма. Дивлюсь — по обидва боки поля. До Козельця, де мали зупинитися, ще їхати та їхати. Що трапилось? Невже якась халепа з автобусом? Цього лише не вистачало! А водій дверцята відчиняє: „Виходьте, перекуріть, подбайте про свої природні потреби — там, попереду, аварія. ДАІ розбирається”. Вилазимо, всім же цікаво, що насправді скоїлося. І раптом я побачив її, тобто впізнав за спідничкою та босоніжками... Там було все залите кров'ю! Далекобійник заснув за кермом. „КамАЗ” вилетів на зустрічну смугу і протаранив „Жигулі”, у яких повертались Леся та її друзі. Загинули всі... Відверто кажучи, у мене було лихе передчуття, я мав завадити цій поїздці. Але не зміг — забракло рішучості. Цей триклятий Київ відібрав у мене ще одну жінку!”

На похороні Віктор знепритомнів — примчала „Швидка”, його нашпигували уколами. З лікарні вийшов, як примара — жодного бажання жити. Так і проіснував, мов кріт, доки одного вечора вирішив: „Все, досить! Не здатний нормально жити — припини мучити себе та інших. Ех, ти, таких жінок занастив! Не людина, а Люцифер якийсь... Все, май мужність хоча б гідно піти з цього життя, доки не перетворився на жалюгідного п'яничку, не накоїв нового лиха. Це ж так просто — наповнити ванну приємною теплою водою, зануритися і чиркнути лезом по венах...”

Надійка

Він уже не вагався. Написав прощальну цидулку — лаконічно, без зайвих сентиментів. Зателефонував колезі — весело, аби ні про що не здогадався, попросив зайти наступного дня, бажано вранці, коли той чимчикуватиме на роботу. Перевірив, аби було відчинено — для чого ж псувати замок? Юра подзвонить, постукає, про всяк випадок шарпне двері, а вони виявляться незамкненими... Звісно,

бідолашному Юркові буде непереливки, та Вікторові чомусь не хотілося надто довго залишатися у ванні.

„Десь вичитав, що один добродій, який мешкав самотньо, несподівано помер у власній оселі та так непорушно і просидів понад двадцять років у кріслі, — пригадує Віктор. — Виявили його зовсім випадково, коли загорівся будинок. Пожежники кинулися гасити полум'я і побачили скелет, який примостився біля столу — так, ніби збирався пообідати (там була купа тарілок і порожній келих). Бр-р-р! Моторшне видовище”.

У двері подзвонили — раз, вдруге. Хто б це міг бути? Віктор чекав гостя вранці, та аж ніяк не тоді, коли замислив звести рахунки з власним нікчемним життям. Зітхнув і, як був у самих плавках, босоніж, так і посунув у коридор. Саме пролунав третій дзвінок. „От наполегливі, — буркнув. І вже голосніше загукав: — Та проходите вже, відчинено!”

На порозі стояли дві дівчини. Одній — років 18, інша — трішки старша. „Ви до мене? — поцікавився спантеличено. Вони загадково всміхнулися, відчувалось — хвилюються. Вирішив пожартувати: „Ну що ж, мої юні друзі, металолому у мене немає, а от макулатури — скільки завгодно. Можу вділити...”

Юнки презирнулися, втім зайшли до квартири. Старша акуратно причинила двері і, зненацька випроставши руку, пирснула чимсь господареві в обличчя. „Ох, йо...” — зігнувся в три погібелі, а коли його вдарили ще й по голові, втратив свідомість...

Отямився від болю: „Що зі мною?”. В очах — пече, а в головешці — аж джмелі гудуть! Спробував поворухнутися і відчув, що міцно зв'язаний мотузками.

— Давай, прокидайся, поговорити треба, — почув дзвінкий голос.

Поволі розплющив очі:

— Не нахабнійте, леді, а то мене зараз знудить... Хіба вас у школі не вчили, що з дорослими потрібно розмовляти ввічливо?

— Ти ба, який принц! — нервово хихикнула дівуля і демонстративно закурила цигарку. — Значить так, ми — нетутешні, тому вбивати тебе не будемо, якщо, звісно, віддаси нам гроші. Тоді нічого

поганого не станеться — ми собі підемо, а ти лежиш зв'язаний, доки хтось не визволить. Нормально?

Молодша дівчина почувалася не так впевнено — тихенько прикинула на стільці, проте з цікавістю роззиралася довкола. Худенька, невисокого зросту, довге золотаве волосся і дивовижно красиві, променисті очі. Було в її поставі щось незвичайне, зворушливе...

— Як тебе звати? — мимоволі посміхнувся.

— Хто ж вам скаже, — здивовано підперла кулачком підборіддя.

— Ми ж вас грабувати прийшли...

— То грабуйте — не пручатимусь. І потім не збираюся вас переслідувати та кривдити. Власне, я саме хотів пролити кілька літрів крові — своєї, звичайно. А тут ви нагодилися. Ну, нічого, встигну...

— Слухай, Надю, що він верзе, я нічого не второпаю, — поскаржилася старша.

— То ти — Надя? Як гарно звучить! — промовив Віктор до „променистої” дівчини. — Що ж, Надійко, поглянь — там, на письмовому столі, має бути цидулка.

Вона підвелась, підійшла до столу, взяла папірець, пробігла його очима і гнівно наморщила носик:

— Як вам не соромно? Начебто освічений чоловік, не потворний (принаймні, зовні). Маєте дах над головою. І вам набридло жити? А що ж тоді робити мені, у якої нікого і нічого немає, і яка нікому не потрібна? Господи, та якби у мене була хоча б дециця того, що маєте ви!

— Гей, дівчинко, то ти вважаєш мене слабкодушким? — обурився „сповитий” господар оселі. — Знала б ти, що я пережив! У мене наречена загинула — просто напередодні весілля... І взагалі, яке тобі діло до моїх намірів? Гроші в шухлядці — кілька тисяч (решта, даруйте, в банку). Беріть і мотайте звідси. Ще не вистачало, аби якийсь жовтороте курча читало мені мораль!

— Думаєте, я мало пережила? — ображено тупнула ніжкою Надійка. — Теж мені півень знайшовся, слова йому не скажи...

— Стоп, ніяких дискусій! Ми ж не на базарі, — запротестувала інша грабіжниця. — Нам ще на потяг треба встигнути...

— Ти, Аню, візьми гроші і їдь, а я тут залишуся, — несподівано вирішила напарниця.

— Ну, ти, подруго, даєш! — аж отетеріла старша. — Та ти хоч розумієш, що він із тобою може зробити, коли розв'яжеться?

— Самій цікаво... — з викликом промовила молодша.

Вони ще кілька хвилин сперечалися між собою. Заінтригований, Віктор мовчки дослухався до „аргументів” наполегливої Надійки. Нарешті її спільниця не витримала — висунула шухляду і, навіть не рахуючи купюри, сховала їх у гаманці, який потім просунула під бюстгальтер:

— Прощайте. В разі чого, Надю, ти знаєш, де мене знайти. А ти, принце, — осудливо зиркнула на Віктора, — начувайся, якщо спробуєш її скривдити. Я тоді тебе, золотенький мій, з-під землі дістану!

Коли двері за старшою грабіжницею зачинилися, Віктор та Надійка поглянули одне на одного і раптом водночас щиро та весело розсміялися.

— Ой, ти ж і досі зв'язаний! — спохопилася дівчина.

Доки вона вовтузилася з вузлами („Ну, Анька, це ж треба було так накрутити! Один ніби нормальний чоловік і той зв'язаний...”), він ніжно торкався губами її турботливих пальчиків.

— Стривай, — попросила, коли пута звільнилися. — Хочу ще скористатися твоєю ванною, адже я — з дороги. Ти ж не проти? Сподіваюсь, передумав займатися тими дурницями?

— Ну, дивлячись на скільки ти тут збираєшся оселитися, — посміхнувся Віктор.

— А якщо назавжди?

„Вона й справді багато пережила! Надійці виповнилося лише п'ять років, коли в аварії загинули її батьки — розбилися в літаку... — говорить Віктор. — Дівчинку забрала тітка. Але то було таке виховання... Тітонька пиячила, власним донькам ради не могла дати, а тут — чужа дитина. Так і росла, мов попелюшка: прала, прасувала, прибирала, готувала їсти, а над нею знущалися. Якось вибігла без дозволу на вулицю, то відлупцювали так, що живого місця не було! А коли п'яний вітчим накинувся на неї в ліжку, розбила вікно і втекла з дому... Потім мешкала в школі-інтернаті. Майже до всіх дітей приїжджали родичі, декого на вихідні забирали батьки. А Надя була сама. Як вона страждала! Тому й пішла в ПТУ, щоб швидше отримати бодай

якийсь фах і дати собі раду. Там вона кілька разів відбивалася від старшокурсників, які хотіли її згвалтувати. Ні, Надя втратила цноту ще в інтернаті — просто з цікавості, думала, може, хоч це порятує її від самотності (та хлопчики переймалися не коханням, а суто механічним процесом). Втім вона ніколи і нічого не робила з примусу. Тож коли до неї причепився „петеушний” майстер, погрожуючи: „Будеш приндитися — зі світу зживу!”, Надійка щосили вперіщила його черевиком і дременула геть. Більше вона туди не поверталась — познайомила з Анею, яка тільки-но звільнилася з колонії. Добре, що хоч Надя нічого серйозного накоїти не встигла. Це — просто диво, що вони, приїхавши того дня до Чернігова, завітали саме до моєї оселі! Раніше ніколи не вірив у кохання з першого погляду, вважав все це вигадкою. Та й Надійка не те що зневірилася в чоловіках, а взагалі ненавиділа їх. Але щось тоді з нами обома сталося!”.

Нині моєму співрозмовнику — 43 роки. Його дружина — Надія Миколаївна — народила своєму чоловікові доньку (Ганнуся — старшокласниця, захоплюється іноземними мовами і мріє стати вчителькою, як мама) та двох синів. Найменшого також назвали Віктором — на честь батька.

У їхній родині ніколи не чути сварок. Віктор Олександрович буквально обожає свою Надійку, яка не лише врятувала йому життя, а й вселила надію. З-поміж їхніх родинних дат одна відзначається особливо зворушливо та урочисто. Віктор та його кохана дружина жартома називають день свого неймовірного знайомства Святом Щасливого Пограбування.

28.04.2008

ЯК ЖІНКИ ЧОЛОВІКІВ МІНЯЛИ

Що робити, якщо принц, за якого ви вийшли заміж, перетворився на звичайного чоловіка, котрий ніяк не бажає зроби вас щасливою? Шукати іншого принца! Де? Ну, не на базарі ж... Там ви його точно не придбаєте — часи вже не ті. Та й на дорозі справжні чоловіки, як відомо, не валяються.

Проте хіба у вас немає найкращих, випробуваних пригодами подруг, також невдоволених своїми благовірними? Є? То прапор вам у руки! Обміняйтеся бодай на якийсь час своїми чоловіками. Раптом сподобається? В усякому разі, саме так і вчинили героїні цієї історії. І не шкодують, запевняючи що їхній обмін — назавжди!

Суперниця

Валентина пригадує, що звернула увагу на Руслана Суворова ще в першому класі — хлопчик неабияк вирізнявся серед однолітків. Він був вищим на зріст і надзвичайно симпатичним. А ще дужим — міг дати відкоша навіть старшим школярам. Руслан краще за всіх грав у футбол, бігав кроси та катався на лижах. Він уже сидів верхи на коні, ходив із татом на полювання і тримав у руках скрипку. Як не дивно, навчався хлопчик також добре — половина однокласників списувала у нього домашні завдання.

„Тривалий час Суворов абсолютно не переймався дівчатками — йому цілком вистачало спортивної секції та музичної школи, — розповідає Валентина. — А я місця собі не знаходила — щодня лягала спати і уявляла свого Русланчика. Це були зворушливі, романтичні побачення: ми з ним начебто ходили в кіно, гуляли містом, сиділи в кав'ярнях, пристрасно дивилися одне на одного й сором'язливо цілувалися. Інколи він мені снівся (ще б пак — стільки мріяти про цього хлопця!), тоді я прокидалася, неабияк задоволена собою, і увесь день перебувала в піднесеному настрої”.

Валю не бентежило, що Руслан навіть не здогадується про її почуття. „Він — ще малий. Хлопчики набувають статевої зрілості пізніше, ніж дівчатка, — міркувала я. — Нехай трохи підросте, тоді й збагне, який скарб знаходиться за сусідньої партою”.

У десятому класі в Руслана нарешті з'явилася дівчина. Втім, це була не Валентина, а білявка, котра теж, як і Суворов, займалася легкою атлетикою. У спортшколі вони й познайомилися. Настю туди привів її знайомий, а Руслан, як визнаний чемпіон і старожил секції, одразу взявся опікуватися новенькою. Незабаром вони вже чимчикували містом, взявшись за руки...

„Я довго не могла в це повірити, хоч дівчатка із задоволенням пліткували про „солодку парочку”, — зітхає Валентина. — Як же так? Я стільки років його кохаю! Вже вибудувала в уяві все подальше наше життя, а тут такий „облом”. Ні, він, як і раніше, був привітний та галантний зі мною, жартома називав сусідкою, але цим наші стосунки й обмежувались. Натомість якась зайда привласнила собі мого Суворова! Цьому треба було покласти край. Я мусила негайно щось придумати!”.

Валя ніколи не відчувала бодай якоїсь любові до спорту. Вона була худенькою, тендітною, часто застуджувалася, тому на біговій доріжці відверто пасла задніх. Безсило висіла на брусах, а коли стрибала в довжину, наступного дня не могла спускатися східцями — нестерпно боліли ноги. Проте кохання, як відомо, вимагає жертв. Отож Валентина записалася до тієї самої секції, аби на власні очі переконатися, що коханий їй зраджує.

„Я тріумфувала, побачивши ошелешене обличчя Руслана, — пригадує вона. — Звісно, Суворов такого від мене не очікував! Мабуть, вважав, що я здатна лише м'ячі йому подавати та дурнувато верещати, коли він забивав гол (під час футбольних баталій у школі, я вдавала з себе фанатку — за першої-ліпшої нагоди вмощувалася разом з іншими дівчатами на лавочку і несамовито підтримувала нашу команду, хоч насправді милувалася виключно красою та спритністю свого обранця). Та й, відверто кажучи, його пасія особливого враження на мене не справила — звичайна дівчина. Личко, правда, симпатичне і волосся гарне. Але чим я гірша? Вона добре бігає? Ну, якщо це для нього так важливо, маю переганяти свою суперницю”.

Того дня Валентина тренувалася до сьомого поту. Руслан спочатку тільки жартував, потім приголомшено спостерігав за нею, згодом про щось стурбовано перемовлявся з білявкою. Незабаром Валя відчула, як хтось лагідно торкнувся її плеча. Озираючись — поруч стояла Настя. Конкурентка приязно посміхалася:

— А ти — молодець, наполеглива!

Валентина лише кивнула у відповідь і знову полізла на тренажер. Розлучниця занепокоєно похитала головою:

— Тільки не можна першого ж дня отак упрівати біля цього залізчя. Ти ж — неначе робот-термінатор! До навантажень треба звикати поступово, інакше завтра руки не підведеш...

— Ну то й що? — непривітно відповіла Валя. — Це — мої проблеми!

— Послухай, — миролюбно промовила білявка, — я знаю, що кажу.

— І не сподівайся — не надірвусь, — спопелила її поглядом Валентина. — Ось побачиш, я ще рекорди битиму!

— Не сердься, я не хотіла тебе образити. Просто Руслан хвилюється...

— О, то він уже за мене вболіває? — переможно вигукнула, хекаючи на тренажері.

— А тебе це дивує? Ви ж — приятелі...

— Він так сказав? Що я — його приятелька?

— Авжеж, — розгублено стенула плечима Настя. — А хіба ні? До речі, ми завтра збираємося в кіно. Хочеш із нами?

— А я вам не заважатиму? — недовіриливо зиркнула на суперницю.

До кінотеатру вони таки зайшли втрьох. Валя до останнього вагалася, гнівалася на Руслана та його пасію, шпетила себе („Я що, не маю власної гідності? Лікті ж кусатиму, спостерігаючи, як ця безсоромниця обіймається з моїм хлопцем!), але все-таки вибігла з дому і встигла на сеанс. Руслан та Настя вже нетерпляче чекали на неї, причому Суворов ніжно тримав білявку за талію. „Так мені, мазохістці, й треба!” — подумки підколола себе Валентина, тяжко зітхнувши. Однак фільм був непоганим, а її однокласник поведився стримано — навіть не цілувався зі своєю дівчиною, коли у залі вимкнули світло. Невже вирішив змилюватися над бідолошною сусідкою — виявив гуманність? Чи їм просто було незручно розводити шури-мури на очах у знайомі?

Після сеансу Руслан і Настя провели Валю додому.

— Ну, як, тобі сподобалося? Не шкодуєш, що пішла з нами? — приязно поцікавилася білявка.

— Дякую, — буркнула у відповідь Валентина.

Третя не зайва

Тепер на тренуванні Валею опікувалася Настя — ненав'язливо радила, що та як робити. Навчила масажувати стомлене тіло. Дотепно переповідала прочитані книжки, побачені фільми та різні жартівливі історії зі свого життя. А одного разу білявка буквально висмикнула подругу з-під автівки: вони, як завжди, поверталися зі спортшколи втрійох, переходили дорогу, і Валентина так замислилася, що мало не потрапила під колеса новенької „Тойоти”. Руслан від побаченого аж за серце схопився:

— Що ж ти, сусідонько, ловиш гав? Ми ще повинні тебе, цілісіньку, неушкоджену, заміж видати!

— Спасибі за турботу, — мовила сумно. — Тільки мій хлопець уже зайнятий, а іншого мені не треба...

Настя мовчки співчутливо обняла її за плечі — так і дійшли до Валиної домівки. А наступного дня рятівниця ошелешила пропозицією:

— Слухай, Валюшо, я до Руслана зустрічалася з іншим хлопцем. Костя — дуже хороший, чимось схожий на тебе. Тепер він страждає, а я почуваюсь винною. І, я думаю, ти до Руслана теж не байдужа?

— Ну, ти даєш, подруго! — розгубилася Валентина. — Якщо ти така здогадлива, навіщо пригріла на грудях гадюку та ще й завадила машині прищемити цій сучці хвоста? Хай би та „Тойота” твоєї суперниці трохи фігурку зіпсувала...

— Облиш, — посміхнулася білявка. — Хіба ти в подібній ситуації не виручила б мене?

— Не знаю, — чесно відповіла Валя. — Я вважала Руслана своїм. А тут з'явилася ти...

— Серцю не накажеш, — не знітилася Настя. — Я нічого такого навмисне не робила — взагалі не вмію приворожувати хлопців! Руслан сам закохався, а потім уже я від його поглядів „попливла”... Проте знаєш, що мені спало на думку? А чому б тобі не познайомитися з Костею?

— Оце вигадала! Навіщо йому я, коли він за тобою сохне?

— А ось побачить тебе і пересохне. По-моєму, він може в тебе закохатися. Ти — в його смаку!

„Вона таки вмовила мене, — посміхається моя співрозмовниця. — Що то були за оглядини! Ми зібралися вчотирьох. Костя виявився спокійним, сором'язливим юнаком. Він із цікавістю поглянув на мене і, очевидно, не розчарувався. Хоч, звісно, йому було ніяково. Та і я пекла раків — не знала, як себе поводити. Тому ініціативою повністю володіли Настя з Русланом. Вони безперервно жартували, причому Суворов вихваляв до небес мене, а білявка — свого колишнього хлопця. Ми з Костею обмінялися буквально кількома фразами... Я повернулася додому зла, мов фурія. Це ж треба було себе отак виставити на посміховисько! Бідолашний Костик... Що він про мене подумає? Прийшла якась дурепа і двох слів зв'язати не може...”

Втім, десь за півгодини, пролунав дзвінок:

— Валю, ви на мене дуже образилися?

— Що ви, Костику, навпаки — це я сиджу і картаю себе за невдачу побачення!

— А воно було невдалим?

— Ну, я вас точно не вразила...

— Валюшо, саме про таку дівчину я й мріяв. Але куди мені до Руслана! Вибачте, я знаю — Настя мені сказала...

— Костику, ви мені сподобалися!

— Справді? То ви завтра прийдете на побачення?

„Бери мого Руслана, а мені віддай Костю...”

Відтоді вони товаришували вчотирьох. Костя навіть до спортивної секції записався, аби якомога більше часу проводити разом із Валентиною. А незабаром він став її першим мужчиною. І хоч Валя й далі щодня бачилася з Суворовим, вона вже сприймала його лише як гарного та надійного приятеля, з котрим можна весело провести дозвілля.

Власне, Руслан із Настею також часу не галяли — білявка несподівано завагітніла, тож рідні змушені були готуватися до їхнього шлюбу. Молодята ледь школу встигли закінчити, як ступили на ве-

сільний рушничок. Звісно, свідками на цих урочистостях були їхні найкращі друзі — Валя та Костик.

„А коли Настя народила донечку, — розповідає Валентина, — я залюбки погодилася стати хрещеною мамою дівчинки. На той час ми з Костею вже навчалися в університеті (спеціально вступили на один факультет) і теж готувалися до весілля. Ми й далі чудово дружили з кумами — всі свята зустрічали разом!”.

Руслан обрав фах історика, проте все більше переймався політикою. Працював у виборчих штабах, прагнув потрапити до Верховної Ради. Настя сиділа вдома з Софійкою. Вона була просто таки зразковою мамою і мріяла народити ще й сина. Та Руслан не погоджувався — пояснював, що їй, такій молодій, вродливій, потрібно дбати про власну освіту й кар’єру. До того ж, поява ще одного малюка може неабияк зіпсувати плани перспективного партійця Суворова.

— Мені потрібно якомога частіше бувати в столиці, — розтлумачував, наче малій дитині, — адже саме там твориться велика політика! Ну, хіба тобі не хочеться бути дружиною народного депутата? А я обов’язково ним стану! Ти ж у мені не сумніваєшся? Однак то — лише перший крок. Думаєш, я на цьому заспокоюся? Побачиш, неодмінно виб’юся у губернатори чи міністри!

— Авжеж, я в тебе вірю, — печально зітхала Настя. — Просто ти все рідше буваєш вдома...

А ось Костика від політики нудило. Він мріяв про домашній затишок та дітей. Тож, гостюючи в кумів, залюбки бавився з Софійкою. Дівчинка, тільки-но побачивши хрещеного татуса, щоразу щасливо всміхалась і тягнула до нього свої рученята. Настю це розчулювало до сліз.

Проте Валентина народжувати дитину не квапилася. Категорично заявила чоловікові:

— Я після університету вступатиму до аспірантури. Ось коли захищу дисертацію, стану кандидатом наук, тоді й можна буде подумати про нащадка.

— Але ж Настя пішла в декрет і ніскільки про це не шкодує, — спробував заперечити Костик. — Яка у них чудова донечка!

— Ну, то одружувався б на Насті. А мене й не сподівайся на домогосподарку перетворити... — пролунало у відповідь.

„Власне, все найцікавіше в цій історії почалося на дні народження Софійки, — пригадує Валентина. — Зібралися вчотирьох, побенкетували та й поринули в ностальгійні спогади — про нашу спортивну школу та кумедне суперництво між мною і гарненькою білявкою, про те, як мене з Костиком знайомили... Ну й насміялися! І так гарно стало на душі”.

А вранці кумі подзвонила Настя:

— Валю, знаєш, я оце майже ніч не спала, все думала... Помилися ми з тобою, не тих чоловіків обрали!

— Може, й не тих, та що вдієш? Вони ж нас ніби люблять... До того ж, не пияки. Заробляють нормально. У тебе — вже донька гарненька. Отож, не бери в голову, подруго. Радій тому, що маєш.

— Ні, ми з Русланом — надто різні. Погодься, він більше тобі підходить. А ось Костя — наче для мене створений!

— То що ти пропонуєш? Обмінятися чоловіками?

— А чому ні? Ну, що ти регочеш, тільки послухай: Руслан буде щасливий із тобою. Суворову потрібна саме така бойова подруга, яка стоятиме поруч на барикаді і заряджатиме йому рушницю. Чи ти не бажаєш стати „половинкою” відомого політика?

— Бажаю!

— Ну, от і стань, а мені віддай Костю. Ми з ним ще, як мінімум, двійко дітлахів народимо. І вам добре, і нам...

— Що значить віддай — він же не стілець. Це ж — чоловік. Ми з ним у шлюбі!

— То розлучіться...

— Стривай, подруго, а Костик хоч знає про твої фантазії?

— Ні, та, сподіваюся, він буде не проти. І мій Руслан — теж... Подумай, Валю, як гарно все може вийти! Ти спробуй переконати свого чоловіка, а я за Суворова візьмусь. І якщо вони погодяться, швиденько беремо ініціативу до своїх рук. Бо ці мужчини, як тільки доходить до серйозних сімейних справ, починають думати, мов grosмейстери. Так вони до пенсії вагатимуться, а владнати все треба зараз, доки Софійка — маленька і ще нічого не розуміє...

Валентина ошелешено поклала слухавку і довго не могла прийти до тями. А потім збагнула: Настя права...

Взагалі, все сталося навіть простіше, ніж вони очікували. Костя, уважно вислухавши дружину, спокійно кивнув у відповідь. Валя аж образилася, сльози набігли на очі:

— І як я могла вийти за тебе заміж? Ти ж навіть не ревнуєш! А я, дурна, стільки переживала, як тобі це сказати.

Він присів поруч, спробував обняти, та дружина рвучко випросталася:

— І не думай! Будеш тепер зі своєю Настусею раювати. Ти ж, мабуть, увесь час тільки цього й хотів!

— Я тобі не зраджував... — виправдовувався Костик.

— Зраджував. Ану поклянися, що подумки жодного разу не кохався з нею, не уявляв її оголеною уві сні! Ну ось, ти й почервонів. І які ж ви, мужчини, підступні!

Наступного дня зателефонувала Настя:

— Русланчик згодний, все гаразд. Спочатку, правда, спалахнув, мов новорічна ялинка. Його трохи зачепило, що ми це вдвох спланували і за них, чоловіків, заздалегідь усе самі вирішили. Ну, я ж його натуру знаю — зачинилася у ванні, почекала, доки перекипів.

— І що він?

— Покричав-покричав та й заспокоївся. А за годину постукав: „Настуню, будь ласка, відчини. Я поміркував — здається, в цьому щось є. Знаєш, я готовий спробувати”.

— Так і сказав? Ну, хоч одна приємна новина!

— А ти Костику говорила?

— Ага, таке враження, що він тільки цього й чекав. Хоч би для вигляду, як твій Суворов, обурився. А то кивнув, ніби я поцікавилася, чи приготувати йому кави...

— Ой, правда?

— Клянусь!

— То коли обміняємося? Може, завтра?

— А чому завтра? Давай сьогодні!

— Та ми ще з Русланчиком хотіли влаштувати прощальну ніч. Ну, все-таки якийсь час жили разом, донечку народили...

— Добре, завтра. Я щодо ночі теж подумаю. Треба ж по-людському попроситися... Тільки вже завтра — неодмінно. Ми ж — не цнотливі сімнадцятилітні дівчатка, щоб розводити формалізм. Як не-як свої люди — куми!

Вони розлучилися одночасно і так само разом зіграли весілля. Обидві наречені були в чудовому настрої. Їхні чоловіки почувалися не так впевнено. „Ще просто не звикли, — пояснює мені Валентина. — Ви, мужчини, — консервативніші, не так швидко адаптуєтесь до нових обставин. От інколи й виникають непорозуміння. Я, наприклад, завагітніла. Звісно, ненавмисне. Зібрали консилиум, тобто Настя з Костиком прийшли до нас у гості — кави попили, пограли в карти. Спільно порадилися і вирішили, що мені таки треба народжувати. Звичайно, наші з Русланчиком наполеонівські плани ніхто не відміняв. Але куми у нас надійні — пообіцяли з вихованням майбутнього синочка допомогти. Я й ім'я для нього придумала — Костик!”.

8.09.2008

БРАЗИЛІЯ ВІДПОЧИВАЄ...

Все почалося з надзвичайної пригоди. Володимир Іванович, як завжди, замислений і заклопотаний, переходив вулицю. Втім, правила дорожнього руху пішохід Литвиненко не порушував, на відміну від свого сина — Юрко нерідко стрімголов кидався через дорогу, ігноруючи всі автівки, а коли стривожений батько хапався за серце і починав шпетити відчайдуха, той лише безтурботно посміхався у відповідь: „Ой, тату, який же ти занудний! Ну, зіштовхнуться вони зі мною — подумаєш, однією машиною більше, однією менше...”

Дівчина за кермом

Володимир Іванович неквапливо прямував на зелене світло. Згадавши про Юру, засмучено похитав головою: єдиний син, гарний, розумний, але й досі — у 28 років! — не збирається одружуватися. Буквально від того клятого комп'ютера не відходить. „Ти б на

танці пішов чи що...” — запропонував якось Литвиненко-старший. „Для чого?” — не відволікаючись від монітора, здивовано буркнув Юрко. „Як для чого? — знизав плечима Володимир Іванович. — Там же стільки симпатичних дівчат! От і пошукав би свою „половинку” — „Та я ж танцювати не вмію...” — „То навчись! Хочеш, я навчу?” — „Ти це серйозно, батьку?” — розсміявся Юрко. „Авжеж!” — рішуче промовив Володимир Іванович. „То, може, й інтимним досвідом поділишся?” — „Гм... Поділюсь, якщо треба!” — „Не переймайся, тату, твій син — нормальний гетеросексуальний пацан. До того ж, тут, в Інтернеті, мешкає стільки чарівних жінок — просто очі розбігаються! І деякі, між іншим, не проти познайомитися... Ось, наприклад, поглянь на оцю мадам — інтелігентна, розумна (адже в окулярах), комп’ютер обожноє. Чим мені не пара? Знаєш, як у чаті вагітніють? Навіть отямитися не встигнеш, як матимеш віртуальних онуків!” — „Та ну тебе...”

Володимир Іванович сердито махнув рукою, відганяючи печальні думки, раптом втратив рівновагу, підсковзнувся і за мить беркицьнувся просто на шосе. Автомобіль, який саме несподівано вигулькнув з-за рогу, несамовито завищав гальмами й завмер, ледь торкнувшись безпорадно розпластаного тіла. Налякатися перехожий не встиг, лише відчув легкий поштовх. Наразі розчахнулися дверцята машини і квапливо зацокотіли каблучки. Володимир Іванович ошелешено закліпав очима — над ним схилилася неймовірно вродлива дівчина. Мимоволі всміхнувся:

— Доброго дня, ви — янгол?

Втім, їй було не до жартів. Красуня розпачливо зойкнула і враз гірко заплакала. А потім... несміливо пригорнулася до незнайомого добродія, намагаючись бодай зрушити його з місця.

— Та ви не турбуйтеся, все гаразд, — озвався заспокійливо. — Я зараз трішки полежу і сам підведуся...

Від цих слів тендітна юнка заплакала ще голосніше, не полишаючи спроб допомогти „жертві ДТП”. Володимир Іванович зітхнув і обережно звівся на ноги.

— Ви, будь ласка, обіпріться на мене, — шморгала гарненьким носиком дівчина. — Поїдемо до лікарні.

— Ні в якому разі! — запротестував потерпілий. — Мене ваша кралечка навіть не подряпала і я її, здається, теж.

— ???

— Це я машину вашу маю на увазі...

— То ви на мене не дуже сильно ображаєтеся? — поцікавилась недовірливо.

— Господи, та я ж сам, старий дурень, відволікся, от і потрапив у халепу. Ще й таке невинне янголятко налякав... А якби в цей час такі-сякі „Мерседесики” тут гасали, що б тоді з вашою кралечкою могло статися! — скрушно похитав головою. — Взагалі, мені „таланить” на усілякі придибенції, хоч ця, чесне слово, найприємніша!

— Я — Юлечка, — крізь сльози посміхнулася нова знайома.

— Дуже приємно! А я — Володимир Іванович... Ви, мабуть, кудись поспішали? Не заперечуєте, якщо я вас підвезу на... вашому авто? По-моєму, ви ще не зовсім оговталися від нашої зустрічі...

— Зі мною таке вперше, — потупила очі. — Вже уявляла себе за ґратами! Власне, це — не моя автівка, а мамина. Я ж — звичайна студентка. Хотіла з шиком на побачення приїхати. От і покаталася...

— А що це за трагізм у голосі? Сідайте, домчу з вітерцем. Встигнете на своє побачення! То як, рушаймо?

Незабаром вони підїхали до затишної кав’ярні на околиці Чернігова. Юлечка вийшла з автівки й розгублено озирнулася довкола.

— Ну, де ваш кавалер? Невже не дочекався — таку дівчину?! Повірити не можу, — сплеснув у долоні Володимир Іванович. — Хоч би зателефонував на мобілку та поцікавився, що врешті-решт трапилося!

— Він дзвонив, але я саме на вас налетіла... — похнюпилася Юлечка. — Власне, тому й правила порушила, що дуже спізнювалася.

— Взагалі, справжній леді не гріх і затриматися, — втішив співрозмовник. — Я от свою Настю — майбутню дружину — на першому побаченні майже сорок хвилин виглядав. Змерз, мов цуцик, а таки дочекався!

— Який же ви терплячий, — зітхнула. — Сучасні молоді чоловіки — не такі. По-доброму заздрю вашій дружині.

— Немає вже моєї Насті — померла. Сімнадцять років тому.

— І ви досі не одружилися?! Вибачте... — спохопилася дівчина.

— Дивно, еге ж? — низав плечима. — Розумієте, коли Насті не стало, Юрчику — нашому синочку — було вже п'ять років. Він усе розумів. Я не зміг знайти йому матір... Так із сином вдвох і господарюємо. Хороший хлопець, тільки надто сором'язливий — все за комп'ютером. Дівчата таких не люблять.

— Та ну, думаєте, я прагну щодня по кав'ярнях та ресторанах витанцьовувати?! Мене можна на руках і в кімнаті носити — головне, не кидати несподівано, бо це — боляче...

— А знаєте що? Давайте я вас зі своїм Юрком познайомлю! Раз уже так з отим побаченням вийшло, мушу ж якось спокутувати свою вину. Та й чому б нам не відсвяткувати щасливе завершення цієї пригоди? Все-таки і ваша кралечка не постраждала, і я сьогодні, можна сказати, вдруге на світ народився!

— Ви серйозно? — розсміялася Юлечка. — Ні, ви — справді дивовижний чоловік! Їй богу, шкода, що між нами — така різниця у віці...

— Зате у вас може бути непоганий свекор, а в мене — невістка, про яку я міг тільки мріяти!

— Ви надто люб'язні до мене, — зашарілася дівчина. — Ось закохаюся у вашого сина, тоді й побачите, що я за „штучка”.

— Будь ласка, закохайтесь. Ми з Юрком із вас пилінки здувати мемо!

— Оце пригода. Розкажу мамі — не повірить! Ні, тепер я сяду за кермо — ви надто збуджені...

Янголятко його мрії

У будинку нового знайомого Юлечку вразили бездоганна чистота та порядок. Всі речі були на своєму місці. Одяг акуратно попрасований і складений. На вікнах — вазони з квітами.

— Аж не віриться, що тут мешкає двоє холостяків! Ви — ще й господар чудовий, — похвалила Володимира Івановича гостя. — А де ж ваш син? Може, його і вдома немає?

— Та що ви! Де ж йому ще бути? Сидить у своїй „келії”, втупившись у монітор. Агов, Юро, поглянь, кого я тобі привів!

— Ні, чекайте, ми зараз влаштуємо йому сюрприз...

Юлечка тихенько увійшла до Литвиненка-молодшого, який навіть не почув її кроків, і міцно затулила йому очі своїми долоньками:

— Будь ласка, не лякайтеся, мене ваш татко в гості привів. Я на нього трішечки наїхала своєю машиною...

— Але я живий, синку, — життєрадісно озвався Володимир Іванович. — Знаєш, вона мені надзвичайно подобається. Такі жінки народжуються раз на сто років!

— Не перебільшуйте... — зашарілася Юлечка. — А зараз, якщо ваша ласка, влаштуємо таку собі гру: ви, Юро, спробуйте вгадати мою зовнішність, звички, уподобання... Згодні?

— Не знаю... Голос у вас — просто янгольський, — посміхнувся юнак.

— А я вам, Юлечко, що казав — він відчуває! Як-не-як — рідна кров, — задоволено промовив Володимир Іванович. — Сміливіше, синку, будеш дурником, якщо втрапиш таку нагоду!

— То я слухаю, Юро, — заохочувала дівчина.

— А що трапиться, якщо раптом я вгадаю? Вийдете за мене заміж?

— В усякому разі, прийду до вас на побачення...

Коли юнак майже точно описав її портрет, а потім ще й почав перелічувати риси характеру, Юлечка розгублено присіла на ліжко:

— Юро, погляньте на мене...

Він озирнувся і приголомшено завмер на стільці.

— Все було чесно, ви ж не домовлялися між собою? — схвильовано запитала гостя.

— Я просто розповів про дівчину своєї мрії, — зачудовано прошепотів Юрко, не зводячи очей зі знайомої незнайомки...

Вони засиділися до пізнього вечора. І Володимир Іванович із подивом відзначив, що його син може бути навдивовиж веселим, уважним та галантним. Юрій сипав дотепами, вмить кидався виконувати будь-яке бажання дівчини, а потім, увімкнувши магнітофон, запросив її на танго. Зворушена Юлечка навіть не помітила, як сплинув час. Але на всі вмовляння гостинних господарів залишитися до ранку, рішуче відповіла:

— Ні, дівчина повинна ночувати вдома. Та й мамі моїй це не сподобається...

Коли Юлечка відїхала на машині, Володимир Іванович розчулено помахав їй рукою.

— Спасибі, батьку, — кивнув Юрій, вдивляючись у далечинь.

— Знаєш, тобі доведеться переглянути своє ставлення до автомобілів...

— Ти теж любиш ходити пішки.

— Але у мене, принаймні, є права!

Олександра Спокусівна

Відтоді Юлечка гостювала у Литвиненків мало не щодня. Незабаром Володимир Іванович почав називати її донькою. Спочатку дівчина ніяковіла, та одного дня лагідно промовила у відповідь: „Тату”... Весілля відгуляли бучно, а історія про дивовижне знайомство Литвиненка-старшого з майбутньою невісткою навіть потрапила до місцевої газети.

Юлечка оселилася в будинку своєї нової родини і почувалась принцесою: свекор прагнув не завантажувати її хатніми справами, натомість постійно догоджав любій доні і щодня дарував квіти. Чоловік за першої-ліпшої нагоди телефонував з роботи, а увечері щоразу поспішав до коханої дружини і здійснював подвиги у ліжку.

Рівно за дев'ять місяців після весілля у молодого подружжя народилася дівчинка. „Я хочу назвати її Настею”, — сказала Юлечка і побачила, якою вдячністю запроменилися очі Володимира Івановича.

Втім, Юрій також швидко заприятелював з тещею. Олександра Михайлівна розійшлася з чоловіком, коли Юлечка була ще зовсім дитиною. З того часу донька була її єдиною втіхою. Зустрічаючись із хлопцями, Юля відчувала своєрідні ревності матері, вічно невдоволеної її приятелями. Мовляв, у одного — занадто нахабна зовнішність, в іншого — грубий голос, у третього руки не з того місця ростуть (що це за мужчина, який навіть праску полагодити не здатний!), четвертий — потенційний бабій (мало не маніяк), а п'ятий — якийсь аж надто жіночний (щодня пахне дорогими парфумами) та й обожнює себе, мов античний Нарцис...

„Дивись, мамо, з такими твоїми „коментарями” та порадами, я взагалі дівкою залишусь”, — жартувала Юлечка. Тому, познайомившись з Юрою, вона, як могла, зволікала з його візитом до потенційної тещі, побоюючись в'їдливих матусиних повчань. Та сталося неймовірне — Олександра Михайлівна полюбила майбутнього зятя з першого погляду, про що одразу ж і зізналась доньці.

Відтоді теща стала найпалкішим Юрковим однодумцем і його найзавзятішою захисницею. Тільки-но Юлечка починала про щось невинно дискутувати зі своїм чоловіком, її матінка одразу ж квапилася визнати його цілковиту правоту. Енергійна, підприємлива Олександра Михайлівна давно звикла жити власним розумом і ніколи не зважала на будь-які „геніальні” ідеї доньки, однак тепер все частіше радилася з Литвиненком-молодшим. Матуся могла шпетити Юлечку і водночас, мало не до небес, вихваляти любого зятя. Він у неї — і працьовитий, і чуйний, і добрий, і розумний, а що вже красивий — то годі й казати!

— Ти, матусю, відколи я познайомилася з Юрою, помолодшала років на п'ятнадцять, — жартувала донька.

— Ох, вже ці літа, — зітхала ненька, прискіпливо розглядаючи себе в дзеркалі.

Юрій теж не приховував свого захоплення новою родичкою. Вона — і діяльна, мов Маргарет Тетчер, і шляхетна, як матір Тереза, і мудра, мов Соломон, а що вже вродлива — то Юля Тимошенко відпочиває...

— Знаєш, якби вона не була моєю мамою, я б уже ревнувати почала, — зауважила якось Юлечка, почувши, що Олександра Михайлівна ще й до всього — видатний кулінар: — Такі лестощі!

— То я, по-твоєму, лицемір? — обурився Литвиненко-молодший. — Та іншої такої жінки в усьому світі не знайти!

— А я? — насупила бровенята Юлечка.

— А ти — її донька, тому теж — прекрасна! Твоїй мамі просто трішки не таланить в особистому житті. Найкращі жінки — часто найсамотніші. Думаєш, легко знайти гідного чоловіка такій леді?!

— А твій батько?

— Тато? Ну, не знаю... Як на мене, він давно не звертає увагу на прекрасну стать. Власне, ти — перша жінка, яка його по-справжньому зацікавила. Він навіть зізнався, що, якби був нашим ровесником, просто відбив би тебе у мене...

— Так і сказав?! — зашарілася Юлечка.

— Авжеж, — посміхнувся Юрко. — Все-таки добре, що Литвиненко-старший — мій татусь, тож я не маю такого серйозного конкурента.

— Ти — егоїст!

— Всі діти — егоїсти. Що тепер вдієш?

— От якби моя мама з твоїм татом... Ну, чого ти? Навіть у сімдесят років люди одружуються, а вони ж іще молоді.

— Здається, твоїй мамі подобається інший мужчина.

— Це ж хто?

— Я!

— Та ну тебе...

Минуло кілька років. Юлечка вийшла з декрету і все більше затримувалася на роботі — амбітна молода жінка прагнула зробити кар'єру. Натомість її чоловік залюбки бавив Настю і часто приводив дівчинку до бабусі. Олександра Михайлівна розквітла на очах: записалася на аеробіку, тож буквально пурхала по оселі, придбала черевички на височенних підборах і майже завжди перебувала в доброму гуморі. Юлечка щиро раділа: „Ой, матусю, яка ж ти у мене юна, хоч завтра — під вінець!”

Юрій, як і раніше, був лагідним та уважним до дружини. Проте Юлечці не вистачало його колишньої пристрасті. „Можливо, варто якось освіжити наші почуття? — замислилася вона. — А що, як влаштувати таку собі божевільно інтимну вечірку, кохатися не лише вдома?”. Вирішила порадитися на роботі з досвідченішою колегою. Але та, почувши про проблему, похитала головою:

— Знайома ситуація! Дорога моя, або твій чоловік — хворий (інколи таке трапляється навіть у молодому віці) і вам обом потрібно побувати у лікаря, або у нього з'явилася інша жінка...

— Та ти що, мій Юра — не такий! — запротестувала Юлечка.

— Такий-не такий, а перевірити треба.

— Як?!

— А це вже — твоя справа: хочеш — приватного детектива найми, а ні — сама вистежуй. Для початку перевір його кишені та мобільний — подивись, кому він там „есемески” надсилає...

— Господи, яка бридота!

— Я порадила, а ти роби собі, як знаєш, — зітхнула подруга і знову співчутливо похитала головою.

Нишпорити по кишенях Юлечка не стала, проте, коли Юра з Настею зібралися до бабусі, крадькома пішла за ними. І невдовзі побачила, як пристрасно її чоловік обіймає та цілує... її матір. Розгнівана, неймовірно бліда, мерщій вискочила зі своєї схованки.

— Тільки Настусю не налякай, — попросила Олександра Михайлівна, побачивши доньку.

Юрій залишився на подвір'ї з Настею, а дві жінки, „забарикадувавшись” в оселі, влаштували грандіозні „розбірки”.

— Ти ж — моя ненька, як ти могла так підло вчинити зі мною?! — лютувала Юлечка.

— Та я ладна життя віддати, аби мій Юра був щасливий! Але він кохає мене, а не тебе. Зрозумій, я теж — жінка.

— Ти його спокусила, мов хвойда!

— Не смій так розмовляти з матір'ю!!!

— Якщо вже тобі так хотілося мужчину, треба було зваблювати Володимира Івановича. Оце вже — дійсно Людина з великої літери. Справжній чоловік. Лицар! Втім, у тебе б із ним все одно нічого не вийшло. Ти для нього — занадто стара...

— Ну, то й бери його собі!

— А от і візьму.

Коли схвильована й заплакана Юлечка вбігла на обійстя Литвиненків, Володимир Іванович саме старанно мив її авто. Поглянув на невістку — стривожився:

— Що сталося, хороша моя?

Та молода жінка лише мовчки пригорнулася до нього, заливаючись сльозами.

— Тебе хтось образив?

— Юра... — прошепотіла одними губами, — і моя мама...

— Ну, не переживай, — заспокійливо доторкнувся до її волосся, — помирися. А я тобі вечерю приготував. Ти ж, мабуть, голодна?

— Так, голодна, — посміхнулася іронічно. — Мені потрібен чоловік!

...Юрій переїхав жити до Олександри Михайлівни. Нещодавно він запропонував колишній тещі вийти за нього заміж. Юлечка з Настею мешкають у Володимира Івановича. Онучка вже називає дідуся татом. Молода дружина не шпигує за своїм новим чоловіком — він надзвичайно пристрасний!

1.08.2008

ОСОБИСТЕ ЖИТТЯ ЛІКАРЯ МЕДВЕДЄВА

Чорна смуга в його житті тривала надто довго: позаду два невдалих шлюби, раптом — ще й серйозні негаразди зі здоров'ям. Він подумав, що жити далі — нецікаво. Тоді йому було аж 64 роки...

Вона також прагнула кохати і бути коханою. Їй виповнилося 62. Ну, хіба ж це вік для симпатичної та життєрадісної жінки?! Він — киянин і зовсім не збирався жити в Чернігові. Власне, навіть ніколи раніше не бував у нашому місті — на жаль, просто не знав, що саме тут мешкає вона...

Нині йому — лише 69, і на запитання: „Ваш ідеал жінки? Може, кіноакторка якась, співачка чи політична діячка?“, Володимир Никанорович із гордістю відповідає: „Ні, це — вчителька початкових класів, моя Галина Семенівна!“. Вони вже п'ять років разом.

„До шлюбу не мав жодних інтимних стосунків...“

У восьмому класі Володя переймався не коханням, а цигарками — щодня викурював пачку „Біломору“. Наслідки такої шаленої, як для школяра, „пристрасті“ не забарилися — туберкульоз легенів. Лікувався в санаторії, навчався лише на „трійки“. Мама розлучилася з

батьком, коли хлопчикові виповнилось тільки два роки. Тяжко працювала: йшла на роботу ні світ ні зоря, а поверталася пізно увечері. Де вже там встежити за своїм шибеником! Яюсь сама визнала: „Ніхто тобі, синку, не допоможе, мусиш сподіватися лише на себе“.

Та, одужавши, юнак потрапив до вуличної банди. Подібні ватаги розбишак тоді існували майже в усіх мікрорайонах його рідної Полтави. Хлопці жорстоко з'ясовували стосунки між собою — билися ланцюгами та батогами, спеціально виготовленими з дроту. А коли такі сутички набридли, почали чіплятися до самотніх перехожих, відбираючи годинники.

Володя грабувати людей відмовився, тож, скоївши злочин, озброєна металевими трубами банда вирішила покарати „зрадника“. Розлючені підлітки прийшли до його оселі і заходилися жбурляти камінням у шибки. На щастя, сусіди Медведєвих виявилися людьми не боязкими, правда, й вони ледве відігнали забіяк. А за кілька днів усі нападники за вуличний розбій потрапили до колонії для неповнолітніх.

Це так вплинуло на Володимира, що він всерйоз замислився над своєю подальшою долею. І хоч деякі однокласниці йому, звісно, подобалися, школяр так захопився навчанням, що згодом, склавши випускні іспити на „золоту“ медаль, вступив до Київського медичного інституту.

„На четвертому курсі прийшло до мене кохання, — пригадує він. — Позналилися ми на стадіоні — під час спортивного свята. Це була моя перша жінка і вона стала моєю дружиною“.

До шлюбу з Вірою Володя не мав жодних інтимних стосунків, та й молодій дружині ніколи не зраджував. Спочатку все складалося добре — народилася донечка. Та Володимиру було непросто поєднувати подружні обов'язки з наукою. Адже він вступив до аспірантури, до того ж, підробляв у поліклініці, працював у науковій лабораторії, тому нерідко приходив додому навіть вночі. Теща обурювалася: „Та він лише вдає, що наукою займається, а насправді щодня стрибає в гречку...“.

Якийсь час дружина на докори матусі не зважала. Сподівалась: тільки-но чоловік захистить кандидатську, як одразу ж стане

вільнішим. Нічого подібного! Медведєв і далі палко переймався своєю наукою. Отож одного разу Віра ухвалила власний вердикт: „Я це терпіла десять років! Все — годі, нам потрібно розучитися...”. Потім вона вдруге вийшла заміж, донька виросла, емігрувала за кордон. Відтоді Володимир Никанорович нічого не знає про їхню подальшу долю.

„Друга дружина була, на жаль, на 21 рік молодшою!”

Прошло немало часу, доки лікар Медведєв нарешті познайомився з дівчиною, яка відповідала його тодішньому ідеалу жіночої вроди. У Нелі була розкішна довга коса нижче пояса, завтовшки у три пальці. Звісно, все інше йому також подобалося: „Дружина моя була, на жаль, на 21 рік молодшою. У сорокалітньому віці я на ній одружився. Офіційно ми з Нелею перебували у шлюбі 24 роки, проте фактично це було не життя, а просто існування під одним дахом. Звичайно, нічого у нас не вийшло (та й не могло вийти!) через велику різницю у віці. Тільки впродовж перших трьох-чотирьох років у нас із нею складалося все начебто нормально — народили дітей. А далі вже відбувалося казна-що! Я підтримував із нею стосунки з суто прагматичних міркувань, попри постійні сварки й скандали. Цього не уникнути, якщо в сім’ї немає інтимних контактів, душевного тепла. Тепер я з дуже великою недовірою ставлюсь до подібних шлюбів. Вони можливі лише тоді, коли чоловік та дружина мають спільну (надзвичайно потужну, всепоглинаючу!) мету. Тобто їх об’єднує, скажімо, улюблена професія або дивовижне захоплення, і вони фанатично віддаються цій справі, чудово розуміючи та підтримуючи одне одного. Тоді їхні стосунки будуть гармонійними. А якщо все тримається лише на сексі, то такий шлюб випробування життям не витримає! Власне, спочатку Неля мене все-таки підтримувала, але потім їй це набридло. Вона не розуміла ні моїх уподобань, ні вчинків. Отож, коли у нашій сім’ї припинилися інтимні стосунки, жодних почуттів не залишилося. Натомість з’явився третій зайвий...”

Дружина завела собі коханця: одного, згодом — іншого. Звісно, обирала вона ровесників або й молодших за себе. При цьому Неля

милостиво дозволяла чоловікові також шукати інтим в іншому місці. Проте йому такі стосунки здавалися бридкими, і після чергового гучного скандалу подружжя розлучилось. Володимир страждав, однак залишився мешкати під одним дахом із колишньою дружиною — заради дітей (сам же колись виріс без батька!). Юркові було вісім років, а Іринці — шість. Тато вирішив присвятити їм своє життя — турбувався, як міг, працюючи на кількох роботах, щоб син та донька жили в достатку. Нелю така економічна угода цілком влаштовувала. Вона, як і раніше, зустрічалася з коханцями. А Володимир десять років змушений був свідомо утримуватися від інтимного життя. Діти знали: тато не зраджує мамі...

Лікар Медведєв мріяв, що Юрій чи Ірина продовжать його справу — оберуть професію медика. Та якось на запитання гостей: „Ким будеш?“, син-восьмикласник впевнено відповів: „Ким завгодно, тільки не лікарем. Я хочу спокійно спати, а тато ніколи нормально не спить!”. Донька ще школяркою кілька років допомагала батькові — підробляла медсестрою. Закінчивши школу із „золотою” медаллю, вдало пройшла співбесіду в медінституті, та, навіть не порадившись з Володимиром Никаноровичем, раптом забрала документи і вступила до іншого вузу, обравши спеціальність, пов’язану з фінансами. Коли ж він поцікавився: „Донечко, ну чому ти так вчинила? Хіба ти — не зрадниця?“, Іринка відповіла: „Тату, я хочу, щоб у мене було нормальне життя!” — „А в мене ж яке?” — „А ти нормально ще взагалі ніколи не жив...”

І він збагнув: вустами дитини промовляє істина! У медицині справді повинні працювати лише фанати — самовіддані люди, які обожають свою професію і ніколи, за жодних обставин, не зраджать її, щиро вболіватимуть за кожного свого пацієнта! Всім іншим там — не місце: і самі мучитимуться, і іншим від таких „фахівців” буде непереливки...

Ірина знайшла своє покликання. Вона — заможна та незалежна. Зустрічається з розумним і шляхетним чоловіком. Юрій здобувати вищу освіту не схотів — працює барменом, втім також не скаржиться на життя. Одружився він рано — у 18 років, однак не шкодує — надзвичайно любить двох своїх дітлахів.

„Самотній лікар бажає познайомитися...”

Коли син та донька подорослішали, Володимир і Неля нарешті оселилися окремо. Але розпочати нове життя лікарю Медведєву було непросто. Надто вже виснажливим виявився попередній шлюб. До того ж, все частіше виникали проблеми зі здоров'ям. Володимир Никанорович потерпав від депресії: життя здавалося нудним та безнадійно змарнованим. І раптом 64-літній професор надіслав оголошення до газети: „Самотній лікар бажає познайомитися з жінкою...”. Взагалі, він завжди скептично ставився до подібних оголошень, кепкував над таким специфічним сватанням. І на тобі — сам зважився на авантюру! Можливо, усвідомив: це — чи не останній шанс. А потопачий, як відомо, хапається за найтоншу соломинку...

„Я отримав кілька десятків листів, — розповідає він. — Та кожна зустріч приносила лише розчарування: призначав побачення, дарував квіти, пригощав кавою, бесідував і на тому — все. Більше нічого не вдавалось... Я ж киянку собі шукав! Тому, одержавши конверт із чернігівською адресою, великими літерами червоним фломастером написав на ньому: „Відмова!”. Відклав у бік, навіть не прочитав уважно цього листа... А потім одна за одною — сім зустрічей з киянками. І — нічого! Знову переглядав свою кореспонденцію, аж гульк — Чернігів. Я там раніше ніколи не бував. Чув, що місто — красиве, затишне. Ну, думаю, зателефоную леді, з'їжджу — водночас і місто подивлюсь! Подзвонив, назвався. Вона пояснила: „Я найближчим часом провідуватиму сина (він у Києві таксистом працює), тоді й зустрінемося”.

Проте Володимир Никанорович не на жарт занедужав — пролежав у лікарні не один місяць і отримав інвалідність: „Якось сиджу — дзвонить телефон. Підняв слухавку — вона! Привіталася й запитую: „Ви вдома зараз?” — „Авжеж...” — „А я — в Києві. То може зустрінемося?” — „Сьогодні — ніяк. Я себе кепсько почуваю...” — „А давайте завтра”, — її одразу зачепило: як же так — призначає побачення, а я не збираюся на нього йти! „Добре, — зітхаю, — то де ми зустрінемося?” — „Біля Політехнічного інституту — на виході з метро!” — „Ну, гаразд...”. Домовилися на восьму вечора. Наступного дня чимчикую

туди і розмірковую: „Отже, сім побачень уже сталося, двох жіночок возив на дачу. Саме був дуже хороший урожай яблук, і я „своїм” панянкам вручав у величезних валізах цю смакоту. Але годі вже, нічого більше не хочеться! Скільки ж можна? Знову кава, цукерки, якісь балачки... і змарнований час. Та й врешті-решт грошей уже катма...”. Іду підземним переходом і навіть не переймаюсь, щоб квіти купити. Втім бачу — жінка тримає в руці незвичайний букет. Цікавлюсь: „Що за диво?” — „Японські глідіолуси. Це — квіти особливі: коли постоять п'ять-сім днів, їх необхідно засушити і потім зберігати увесь час. повірте, неодмінно принесуть вам щастя та любов!”.

„Ви — третя Галя, вчителька початкових класів...”

Він придбав чарівний букет і почав чекати наполегливу незнайомку. Подумав: „Все-таки жінка — в літах, мабуть, хтось із дітей її супроводжуватиме. Пильную навколо шпигунським поглядом — начебто ніякої статечної пані з нащадком не видно. І тут стрімголов вилітає така маленька спритна комета і прицільно мчить на мене. А я ж, як і будь-який досвідчений лікар, — психолог. Ну, міркую, нічого собі! Я — і туди, і сюди, а вона погляд не відводить. Підлітає: „Ви Володимир Никанорович?” — „Я...” — вручив квіти, взяв під руку, а сам втупився кудись убік. Зайшли до парку — прогулюємося, розмовляємо. Запитую: „То ви — Галя?” — Галя!” — „Ну, вже четверта Галя...” — бурмочу ніби між іншим. Вона так здивовано: „Яка четверта Галя?” — „Та це в мене є Галі знайомі, ви — четверта...”. Мовчить. Знову цікавлюсь: „Ви, мабуть, вчителька? Очевидно, початкових класів?” — „Так...” — „Ви — вже третя Галя, вчителька початкових класів”. Бачу — занепокоїлася. А я своє: „Ну, а що ж це ви там, у Чернігові, живете? Мабуть, у вас просто хатинка потребує ремонту, то й вирішили з чоловіком познайомитися?”. Тут вона не витримала — „вибухнула”: „Та за кого ви мене маєте? Я мешкаю в центрі Чернігова, у мене квартира — сто квадратних метрів. Щодо всього іншого — можете також не турбуватися!”. А я міркую: „Треба все ж поїхати, поглянути — що, як обманює?”. Запитую: „Отже, можна до вас у гості?” — „Звісно, приїжджайте!”.

Подув холодний вітерець, а нова знайома — легко вдягнена. Змерзла! Володимир Никанорович затурбувався: „Ходімо, я вас проведу”. „На вулиці стемніло і раптом ліхтар осяяв її обличчя, — пригадує він. — „О, — кажу, — у тебе ще й оченята голубі!”. Тут ми одразу перейшли на „ти” — так легко, невимушено. Ідемо, бесідуємо, жартуємо... У мене вихопилося: „Знаєш, ми з тобою — лише годину разом, а таке відчуття, що двадцять років прожили. Такий неймовірний душевний контакт!”. А вона: „Справді, у мене подібне враження...”. Я довів Галю додому (до самого будинку, в якому її син мешкає), обняв. Вона: „Ти мені ще подзвониш?” — „Обов’язково”. Хоч тоді Галя чомусь вирішила, що я їй більше не телефонуватиму і на цьому все завершиться. Але минув день і я знову гостро відчув свою самотність, оту невлаштованість, всі життєві негаразди. Мені її вже не вистачало! Дзвоню до Чернігова, а Галя, виявляється, вирушила з сином на три дні до сватів на Полтавщину. Слухавку взяв її зять: „А що таке? А хто ви такий? А що це ви дзвоните?”. Думаю: „Йо-майо! Що ж це виходить? Я там ще можу і по фізіономії отримати?!”. Але потім уже її донька прийшла з роботи: „Це ви — той лікар?” — „Так!” — „Мама повернеться за кілька днів, дзвоніть”. Тільки-но вона з’явилася в Чернігові, телефоную: „Галю, я так за тобою скучив!” — „І я теж! То мені приїхати до тебе?”. Мене одразу підкупила ця абсолютно необдуманна, без усілякого розрахунку промовлена фраза. Без сумніву, це було від душі! Кажу: „Ні, зробимо інакше. Я свій „кабриолет” підготую і заїду до тебе!” — „А коли? Ти ж попередиш?” — „Ну, звичайно”.

Натомість Володимир Никанорович купив квіти, торт і вже за три години після тієї ранкової телефонної розмови, без проблем відшукавши потрібну квартиру, подзвонив у двері.

„Я її обожаю!”

Господиня саме готувала в дорогу зятя — він був льотчиком-випробувачем і збирався до Криму на військові навчання. До того ж, родина вітала Галину Семенівну з Днем учителя. Незабаром на свято мали прийти і її колишні учні. Тож гість із Києва нагодився якраз вчасно — худючий, мов таранька, адже пережив стільки хво-

роб та випробувань долі. Оце так сюрприз! Вона вибігла в бігуді — не приховувала своєї радості... А невдовзі щасливий професор знову завітав до Чернігова на власному автомобілі: „Збирай речі, Галю, тепер житимемо вдвох”.

„Зіграли справжнє весілля — дуже красиве! — розповідає він. — Приїжджала моя донька Ірина. Було багато зворушливих, душевних тостів — такі вірші нам присвячували! Зять про це чудовий відеофільм зняв. Ми так витанцьовували! Я із зав’язаними очима шукав свою дружину серед п’ятьох жінок. Знайшов! Потім поцупили її черевичок, викуп вимагали... Коротше, дотрималися всіх традицій”.

У Галини Семенівни — троє дітей. Крім сина Сергія, котрий мешкає в Києві, є ще й дві доньки: старша живе в Болгарії, а молодша — чернігівка, майор митної служби. „Скоро, напевне, підполковником буде!” — з гордістю говорить Володимир Никанорович. Всі троє дітей ставляться до нього з великою повагою: „У мене зараз все чудово! Я знайшов тут свою сім’ю. Світланочка — це моя молодша донька. Старша приїжджала з Болгарії — теж стосунки склалися дуже хороші. Сергій — це мій синочок. Рідного батька ж немає — помер 59-літнім від інфаркту. Галя 34 роки з ним прожила, залишилася вдовою. І яюсь зовсім випадково прочитала моє оголошення... Звичайно, мої діти нас теж підтримали. Тут побували і Юра, й Іра. Все добре! Іринка взагалі сказала: „Ви так підходите одне одному, що просто дивно, як не зустрілися раніше!”.

Нині Володимир Никанорович буває у Києві лише в справах: у нашому місті йому подобається значно більше та й дружину не надто приваблює столична метушня. „Галя туди не квапиться їхати, бо тепер Київ нагадує божевільний дім у повному розумінні цього слова. Дуже незатишним став! — зітхає професор Медведєв. — Тому я, в основному, мешкаю тут. У мене в Чернігові більше умов для роботи. Пишу наукову книгу (фактично це — праця всього мого життя!). Перший том „Альтернативної отоларингології” вже завершено”.

Від своєї дружини Володимир Никанорович у захваті, адже вона має все найкраще, що притаманне жінці. Це — надзвичайно добра і чуйна людина. Правда, іноді виховує свого Володю, наче першокласника.

„Я обертаю все на жарт, — посміхається він. — У нас із нею жодних скандалів немає. Повне взаєморозуміння. Буває, сидимо мовчки, про щось думаємо (ніби кожен — про своє), і тут вона говорить. А я: „О, це ж саме хотів тобі щойно сказати!”. Або навпаки: промовляємо фразу, а в неї вихоплюється: „Та я ж тільки-но про це розмірковувала!”. Ось такі душевні нюанси... Хобі у неї — садова ділянка. Вона там дійсно поступово починає творити чудеса! Вирощує квіти, сад посадили новий. Мені надзвичайно подобається займатися разом із нею фізичною працею. Це дуже допомагає мені, як науковцю: одночасно надихають дружина і природа!”

Взагалі, життя — таке непередбачуване... Потрібно насолоджуватися кожною його миттю, не варто впадати в розпач, адже, крім якихось неприємностей, у нашому житті скільки хорошого! Тож завжди треба сподіватися на краще. Це — як у пісні: „Кто весел — тот смее́тся, кто хочет — тот добьётся, кто ищет — тот всегда найдёт”.

„А вік справжньому коханню — не перешкода. Знаєте, у нас навіть проблем таких не виникає і розмов про свій вік. Галя — мій ідеал, у нас із нею — абсолютна гармонія. Ми цілком довіряємо одне одному, — запевняє мій співрозмовник. — Є така пісня „Обожаю” у виконанні Михайла Шуфутинського — наша улюблена. У ній йдеться про те, як я приходжу з роботи, а Галя мене зустрічає у вітальні, „фартух тебе”, і запитує: „Кохаш?”. Я говорю: „Ні, звичайно, не люблю”. Вона: „Чому?”. І тут я відповідаю: „Обожаю я тебя, обожаю!” (*співає*). Оце — наша пісня. Я свою дружину просто обожаю!”.

11.05.2008

ВІД НЕНАВИСТІ — ДО ЛЮБОВІ...

Андрій Савченко одружувався сім разів, Антоніна Савченко — п'ять. Нещодавно вони знову побралися — між собою, втретє... Ось така неймовірна арифметика. Тепер обоє запевняють, що буквально створені одне для одного і у них — все попереду. Ще б пак! Щасливим молодятим не виповни-

лося ще й тридцяти. Тоня більше не лупцює Андрія, а її чоловік, настрибавшись у гречку, нарешті переконався, що саме його дружина — ідеальна коханка!

Сімейна корида

У дев'ятому „Б” класі поруч із відмінницею, красунею Тонею посадили дивного хлопчину. Андрій абсолютно не звертав увагу на її вроду, не смикав за коси і навіть не списував у неї контрольні. Натомість зосереджено гриз кінчик олівця і годинами малював якихось фантастичних істот. Його родина нещодавно переїхала до Чернігова, але в новій школі хлопчик поведився так, ніби навчався тут уже сто років.

— Він не прагнув комусь сподобатися, ігнорував місцевих „авторитетів” — у нас, як і скрізь, вчилися такі акселерати-„качки”, перед якими тремтів увесь клас, — розповідає Тоня. — Звісно, це було не за правилами. Проте, коли йому спробували дати прочуханки, він наступного дня приніс до школи кастет і мовчки розбив одному з кривдників голову... Більше його не чіпали. Хоч дівчатка на перерві шушукались: от, мовляв, який загадковий пацан — симпатичний і водночас відлюдькуватий... Не знаю, що на мене раптом найшло, та я заявила: „Ось побачите, за кілька тижнів я зумію його приручити!”.

— Теж мені дресирувальниця, — посміхається Андрій. — Вона, вирішивши, що найкоротший шлях до серця чоловіка — через шлунок, почала з дому тягати мені апельсини. Потім пропонувала цукерки, жувальні гумки... Ну, я й поцікавився: „Ти хочеш зі мною зустрітися?”.

— Уявляєте, він це промовив на увесь клас, я тоді від сорому таких раків пекла — не знала, куди подітись! Розсердилася: „Чудовисько, як ти тільки міг це подумати! Ти мене дратуєш, відколи з'явився в нашому класі! Я тебе ненавиджу!!!”. Так ми вперше посварилися і довго не розмовляли. Та, малюючи своїх чортиків, він, ніби між іншим, якось сказав: „Ти мені теж подобаєшся...”. Це було промовлено дуже тихо, але я почувала...

— Я просто прагну говорити те, що думаю. Навіщо все ускладнювати?

— Бо ти своєю відвертістю всіх шокуєш. Людям від цього некомфортно. Їм така твоя щирість непотрібна. Треба бути толерантним...

— Толерантним чи лицемірним?

— О, здається, ми зараз знову засперечаємося...

Вони сварились мільйон разів — щоразу через дрібниці. Сварилися навіть у ліжку, коли вперше покохались (Тоня часто приходила до Андрія готувати уроки за відсутності його батьків)... А потім дівчина відчула себе зле, як могла, приховувала свій стан, доки одного разу не з'ясувалося — вона вагітна.

— Розумієте, нам було по 16 років. Це ж скандал на всю школу! — зітхає Тоня. — Мої тато й мама наполягали: потрібно робити аборт, вже й акушерку підшукали... Я була дурна, страшенно налякана й пригнічена, тому погодилась.

— А я виявився розумним і просто поцупив її з лікарні! Тоня мешкала у моїх батьків, доки народився хлопчик, — пригадує Андрій. — До своїх вона переїхала тільки тоді, коли ми з нею трішки побили глек...

— Нічого собі трішки! Я Андрійка щосили відлупцювала кімнатним капцем, бо він так закомизився — хотів, аби нашу дитину ми обов'язково назвали Мстиславом. Що це за ім'я таке?

— Нормальне ім'я, давнє, слов'янське — на честь князя Мстислава. За його правління Чернігівщина була однією з найбільших і наймогутніших держав Європи. Я Мстиславом захоплююся!

— Ти, упертюх, в першу чергу повинен захоплюватися мною. А то, через якогось Мстислава, втратив мене на цілий рік!

— Чому це я тебе втратив? Ми ж одружилися...

— Нас одружила моя рідня, щоб у Миколки був тато. Але мешкали ми окремо! Доки не розлучилися офіційно...

За кілька днів після тієї прикрої події Андрій перестрів колишню дружину з малям, мовчки взяв коляску й рушив до себе додому. Тоня слухняно пішла за ним, а увечері зателефонувала мамі і приголомшила новиною: „Ми помирилися!”.

Кульбіти в гречці

— Рік прожили нормально... — продовжує розповідати Антоніна.

— Нічого собі нормально, — не погоджується Андрій. — Ти мене „пиляла” щодня: то шкарпетки не там поклав, то надто швидко заснув...

— Покажи мені сучасну жінку, яка не „пиляє” свого чоловіка! Ви, індики самовпевнені, тільки думаєте, що живете при патріархаті... Я — не феміністка, але оте, як ти кажеш, „пиляння” — це цілком нормальний процес. Мені треба виговоритися! Я не можу тримати все в собі! Розумієш, ми, жінки, так влаштовані...

— А я напрацювався, нанервувався на роботі, мені треба прийти і відпочити, натомість на мене „наїжджають” через якість шкарпетки. Господи, яка різниця, де вони лежать?!

Цього разу розлучення було бурхливим — Савченки потрощили всі меблі та перебили посуд. Антоніна затято лупцювала Андрія його ж таки паском, він захищався її халатом. Але, коли дружина влучила бляхою в обличчя, чоловік по-справжньому розлютився і... пожбури в вікно члена сім'ї — телевізор. На лемент позбігалися налякані сусіди, одразу ж викликали правоохоронців.

— Якби не міліція, все б завершилося добре, а так ми просто не встигли помиритися, — зітхає Андрій.

— Так, ще б трохи, і ми кинулися б одне одному в обійми, — погоджується Тоня. — І кохалися б до ранку. Ми, коли миримось, у нас таке неймовірне, неземне кохання! Ну, не пощастило...

— А потім вийшло непорозуміння: сусідка підвернула ногу, я їй лише допоміг до оселі дійти, та про нас почали пліткувати. А що таке Чернігів? Велике село! Тоня дізналася і вирішила мені помститися, завела роман із дідуганом!

— Не перебільшуй, йому було тільки 45 років, без п'яти хвилин полковник, троянди носив оберемками...

— Ну, то й лишалася б із ним. Теж мені — велике цабе!

— Ти — також „молодець”, мало мені весілля не зіпсував. Це ж додуматися треба: взяти шлюб з якоюсь артисткою саме того дня, коли нас із Григорієм розписували!

- Вона — не артистка, скільки тобі вже казати...
- Артистка, трактористка — яка різниця? Ти мені зрадив!
- А ти мені?
- А я тебе просто ненавиділа! Подумаєш, уже й поненавидіти трішки не можна. Що, не міг зачекати, доки я з Грицьком розлучуся? Це ж так, не по-справжньому, аби тебе, егоїста, провчити! А ти наче з ланцюга зірвався — то трактористка, то 17-літнє дівча...
- Бо вона завагітніла!
- Хто?
- Школярка...
- Ну, так, ти ж у нас по школярках — великий спеціаліст!
- Тонечко, ми ж про це вже сто разів поговорили, а ти все одно ревнуєш...
- О, сам у гречку скочив, а я винна. Суто чоловіча логіка!

Втеча з раю

Андрій докірливо хитає головою і... вимикає мій диктофон. Якусь мить вони мовчки обмінюються поглядами. Першою усміхається Тоня:

— Любий, все гаразд?

У Андрія одразу — посмішка до вух. Обережно кладе долоню на коліно дружині, задоволено погладжує...

Перепрошую, що змусив їх понервувати, пригадуючи минуле.

— Ну, що ви, хіба це сварки? Так, невеликі дискусії... — ніяковіє Антоніна. — Знаєте, який він хороший? Я більше місяця в обласній лікарні пролежала, то він доглядав за мною, як за малою дитиною! Прав, прасував, готував... Щодня в коханні зізнавався — такі слова говорив, що сусідки в палаті від розчулення плакали. Казали: „Не чоловік, а золото!“. Миколка його взагалі обожнює. У них така міцна чоловіча дружба! Якщо відверто, раніше коханий не цурався чарчини, полюбляв цю справу, та зараз — кинув, не п'є...

— А Тоня курити облишила! — з гордістю додає Андрій.

— Це коли я після Грицька вийшла заміж за Вацлава. Інтелігентний такий чоловік, серйозний. Позналилися в Трускавці — у мене тоді саме з нирками проблеми почалися. Сиділа за столиком у ка-

в'ярні, нудьгувала. Він підсів, щось запитав російською — у нього виявився дуже смішний акцент... „Ну, — думаю, — не все втрачено, подруго, якщо до тебе іноземці чіпляються!“. У нас був звичайний курортний роман, нічого особливого, чесне слово. Тож уявіть собі, як я здивувалась, коли він запропонував вийти за нього! „А що, — вирішила, — і вийду. Поїду в Прагу, то хоч нарешті матиму спокій — забуду коханого...“.

— Коли я дізнався, що вона — в Чехії, з відчаю ще двічі одружувався, — зітхає Андрій. — Нормальні були жінки, гарно до мене ставилися, але, як виявилось, я — однолюб: лягав у ліжку з однією, а мріяв про іншу...

— У мене — те ж саме! Ні, ну, коли ми тільки з Миколкою приїхали, все ходили, милувалися Прагою — таке красиве місто! Мені було справді цікаво. Але далі почалися щоденні подружні обов'язки — мусила вдавати, що просто млію від насолоди... Насправді ж, увесь час згадувала, як у нас з Андрійком було — буквально на сьоме небо від пристрасті злітали! Звісно, Вацлав піклувався і про мене, і про сина. Обіцяв, що незабаром усе владнається, я звикну і ми заживемо, мов у раю. Зарплатня у нього — нівроку, будинок — просторий, розкішне авто... Та й хіба теперішня Чехія — не рай? Це ж — Євросоюз! Можна на вікенд без проблем з'їздити до Німеччини, Франції чи, скажімо, Люксембургу. Начебто таке заможне, безтурботне і цілком передбачуване життя... Ні, не звикла, не змогла себе перебороти. Одного дня прокинулася та й дременула з отого раю до свого Андрійка!

А її коханий вже скрізь розшукував чеську адресу Тоні. Батьки колишньої дружини рішуче відмовили: „Ти і зятем був поганеньким і чоловіком нікудишнім, ото ж свій шанс згаяв. Тому і собі серце не край, і доньці нашій голову не мороч. І так скільки вона, бідолашна, з тобою настраждалася! Будь ласка, дай їй спокій...“.

— Проте я відчував, що обов'язково маю поговорити з Тонечкою, попросити вибачення за все заподіяне їй лихо та ще раз освідчитися в коханні. І як вона вирішить, так і буде, — запевняє Андрій. — Якщо скаже забиратися під три чорти, назавжди зникну з її життя і не заважатиму щастю. Звичайно, я розумів, що не маю таких

статків, як її чех. Та й не матиму ніколи! Не зможу влаштувати їй подорож до Ейфелевої вежі чи прогулянку Єлисейськими полями. Але в глибині душі я сподівався, що, почувши мій голос, Тоня не кине слухавку і, принаймні, вислухає мене...

— Ой, Андрійку, як ти міг навіть сумніватися в моєму коханні? Дуренький ти мій, я жувесь час тільки про тебе й думала! — розчулюється Тоня. — Знаєте, нещодавно дзвонив Вацлав. Цікавився моїми справами, говорив, що дуже скучає і не стримався — запропонував: „Мила, якщо передумаєш, приїжджай. Прийму, як найдорожчих мені людей, і тебе, й синочка!“. Вацлав — гарна людина, хай би йому поталанило створити власну сім'ю. Бо я вже ніколи не передумую!

Вони зустрілися і відтоді більше не розлучаються. А якщо й виникають якісь дискусії з приводу дрібниць, одразу прагнуть... усамітнитися в ліжку.

По секрету Антоніна зізналася, що знову вагітна. Цього разу з приводу імені майбутньої дитини подружжя не сперечатиметься. „Головне, щоб малюк народився і ріс здоровим. Власне, Мстислав Андрійович — звучить начебто непогано. Як ви гадаєте?“ — посміхається Тоня.

Вони ніжно горнуть одне до одного. Очі у Антоніни блищать, та й ліжко поруч... І я вимикаю диктофон.

3.02.2008

НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

Пам'ятаєте, який резонанс викликало народження у нашому місті трійні? Тоді молода мама та її малюки з'явилися на перших шпальтах усіх чернігівських видань, не раз повідомлялось про них у теле- та радіовипусках новин. Влада і меценати одразу запевнили, що підтримають цю сім'ю. Не всі обіцянки виконали, але реальна допомога була.

А ось іншій родині на подібну увагу зовсім не поталанило. Хоч протягом року Настя народила трьох донечок: спочатку на світ з'явилася Софійка, а згодом — Агата і Адель. 21-річна Анастасія — з багатодітної родини. У її мами — вчи-

тельки Наталії Качановської — п'ятеро дітей. Тож зараз у старенькій „хрущовці“ на житловій площі 33,8 квадратних метрів мешкають десять осіб.

Настя

Зі своїм майбутнім чоловіком Настя познайомилася по телефону. Вона саме закінчила одинадцятий клас і вступила до Воронежського державного університету, мріяла стати психологом. А цей юнак був актором, приїжджав до Воронежа на гастролі, познайомився з новими приятелями і ночував у будинку, в якому мешкала Анастасія. Тоді вони не зустрілися. Але за місяць актор зателефонував своїм друзям, щоб поцікавитися їхніми справами. Слухавку випадково взяла Настя.

„Я до цього ні з ким не зустрічалася, жодних стосунків із чоловіками у мене практично не було — навіть до поцілунків ніколи не доходило, — розповідає вона. — І, уявіть собі, я закохалася в його голос! Після першої ж нашої розмови дала собі слово, що зроблю все, аби він у мене закохався і на мені одружився“.

Почалося листування. Проте свою фотографію Настя надіслала юнаку лише через півроку їхнього знайомства. Він відповів, що вражений її вродою і хоче зустрітися. Втім, перше побачення відбулося за півтора року — на, так би мовити, нейтральній території — в Москві. Щоб назбирати кошти на цю поїздку, дівчина працювала на автотийці.

Побачивши Настю, її обранець закохався по-справжньому. Вона просто сяяла щастям та здоров'ям. Але і в Москві їхнє спілкування було суто платонічним — протягом тижня Анастасія уникала інтимних стосунків.

А наступна зустріч відбулася вже в Чернігові. Юнак приїхав відсвяткувати разом Новий рік. У розважальному центрі одягнув їй на палець обручку, заявивши: „Ну, ти сама розумієш, що тепер — моя наречена“. Обручка виявилася завеликою, а наречений був добряче напідпитку. У Чернігові він гостював тиждень і жодного дня не міг обійтися без алкоголю. Настя образилася і гість попрощався з великим скандалом.

Та за кілька місяців Анастасія за ним надзвичайно скучила. І таки вмовила батьків, аби дозволили їй поїхати на батьківщину нареченого — у Дагестан, в місто Махачкалу. Там вони помирилися і Настя погодилась вийти заміж: „Одружитися ми вирішили влітку. Проте десять тисяч разів наше весілля було під питанням. Він мені телефонував і казав, що його в черговий раз звільнили з роботи. Тож шлюб потрібно відкласти і весільну сукню можна не шити. Це при тому, що гроші вже були потрачені і всі знайомі знали про моє майбутнє заміжжя. Попри все, влітку він таки приїхав до Чернігова. До речі, перед весіллям його жорстоко побили, тому він одружувався з „ліхтарем” під оком, який марно намагалися замастити мої подруги. На весіллі він знову напився... Мені хотілося просто вени собі перерізати. Це була найгірша ніч у моєму житті!”

Батьки та родичі нареченого не приїхали і навіть не привітали молодят. Та й „медового” місяця фактично не було. Чоловік пиячив із друзями, розтринькуючи гроші, подаровані на весілля, і всім хвалився своєю молодю вродливою дружиною. Він був на сім років старшим за Настю і взяв шлюб удруге. Обіцяв золоті гори, запевняючи: „Я тепер у Дагестані — відомий журналіст, „зірка” телефіру, отож допоможу тобі з навчанням і на гарну роботу влаштую”.

Але про вищу освіту довелося забути — Анастасію буквально запроторили до кімнати, де вона, скніючи у чотирьох стінах, мусила сумлінно виконувати подружні обов’язки. А коли чоловікові щось не подобалося, він міг і відлупцювати кохану дружину.

„У мене скрізь були синці! — зітхає Настя. — Навіть якщо на мене просто звертав увагу якийсь добродій, а я навіть не помічала цього, чоловік вважав мене винною — все неодмінно закінчувалося криками, скандалами і синцями. Але він хотів мати дітей. Адже у його ровесників сини та доньки вже давно до школи ходили. Хоч рідні чоловіка не вірили, що я здатна коли-небудь народити: така тендітна, маленька, не витривала — то голова закрутиться, то живіт заболить. Ще б пак! Він же мене, можна сказати, не годував. Тим більше, я розквітаю тільки тоді, коли мене люблять. А там, через постійні депресії та його істерики, схудла на десять кілограмів. Досі не можу набрати свою вагу. 44 кг — і все, та й то завдяки вагіт-

ності... Я його благала: „Якщо хочеш дітей, будь ласка, не пий хоча б три місяці, потім — бодай місяць, далі — може ти хоча б за ніч перед цим обійдешся без алкоголю?”

Коли ж Настя завагітніла, чоловік цим абсолютно не переймався — її навіть на облік не поставили! Майбутню молоду маму оглядали в жахливих умовах, наче якийсь непотріб. На четвертому місяці Настя зрозуміла, що може просто втратити дитину. Тому наважилася повернутися в Україну.

Увесь час ні чоловіка, ні його близьких здоров’я Анастасії не турбувало. І тільки напередодні народження донечки він з’явився в Чернігові. Проте, навіть ставши батьком, анітрохи не змінився: коли крихітна Софійка плакала вночі, затуляв вуха подушкою і невдоволено заявляв: „Я стомився, тож, якщо ти не можеш її заспокоїти сама, викликай швидку...”. Нарешті Настя попередила: „Якщо не кинеш пити, розлучимося!”

„Тоді він ще не влаштувався на роботу, проїв усі мої декретні, прокурив, пропив, — розповідає вона. — Але, коли я в розпачі сказала про можливе розлучення, він два місяці стримувався — не торкався до спиртного. І саме тому я завагітніла вдруге. Бо у чоловіка раптом з’явилися сили, яких раніше не було. А про контрацептиви він і слухати не хотів — не ті відчуття! Хоч я благала його: „Не хочу вагітніти, дуже тебе прошу!”. Та за чотири місяці після пологів я завагітніла і потім народила двійняток. Тобто фактично протягом одного року я народила трьох донечок. День народження Софійки святкувала в пологовому будинку”.

Завагітнівши вдруге, Настя дізналася, що чоловік завів собі коханку. Цього пробачити вона вже не могла. Той стояв навколішках, плакав: „Отямся, у нас же троє дітей! Та й кому ти будеш потрібна з таким багажем?!”. Але вона виявилась непохитною. Адже завжди була вірною дружиною і навіть подумки не могла зрадити своєму чоловікові. Власне, навіть не пиятика „благовірного”, а саме його подружня невірність і стала основною причиною їхнього розлучення. Чоловік повернувся в Дагестан.

„Коли прийшла на ультразвукове дослідження і побачила два маленьких плодика, — пригадує Настя, — то вирішила не робити

аборт, а дати життя цим дітям. Звісно, хотілося хоча б одного хлопчика, щоб потім пояснив коли-небудь татові „політику партії”. Втім, дівчатка — то й дівчатка! Я думаю, не дозволять маму скривдити... Я виходила заміж не з розрахунку — це було кохання. Можливо, то була ілюзія і насправді я просто його жаліла. Мені хотілося врятувати його і довести, що не всі жінки — погані. Можна жити, турбуватись одне про одного та бути щасливими. Я для цього робила все можливе, проте він цього не оцінив. Я дуже багато пережила разом із ним і думаю, що моєї провини в тому, що сталося, немає”.

Народивши двійнят і розпрощавшись із чоловіком, Анастасія вірила — вона буде щасливою. Серце має дві половинки: одну треба віддати дітям, а іншу — коханій людині, інакше, тільки піклуючись про донечок, вона не відчуватиме себе повноцінною жінкою. Брат Насті захоплюється комп’ютерними технологіями та спілкуванням у мережі Інтернет. Він і запропонував: „А чому б тобі з кимсь не познайомитися?”. І Настя наважилася розмістити інформацію про себе. Відгуків було багато, але, дізнавшись про трьох доньок, кавалери одразу втрачали інтерес до їхньої мами.

„А потім абсолютно випадково я познайомилася з молодим чоловіком. Він мешкає в Києві. Ми з ним засперечалися, в кого життєва ситуація „крутіша”. Він нічого не знав про мене, а я — про нього. Звичайно, я цю суперечку виграла, — посміхається Настя. — І відтоді ми разом. Ми щасливі! І чим довше зустрічаємося, тим більше розуміємо, що буквально створені одне для одного. Втім, у нього фінансове становище — дуже нестабільне, тож він поки що не може взяти відповідальність за моїх дітей. Однак обіцяє: „Як тільки твердо стоятиму на ногах, все буде гаразд”. Звісно, я розумію — не все так просто. Але тепер я щаслива і надзвичайно дорожу своїми почуттями. Адже того, що маю зараз, ніколи не отримувала від свого чоловіка”.

Наталя

Нині Насті в усьому допомагає її мама. У свої 47 років Наталія Качановська виглядає напрочуд молодо. Вона встигає працювати вчителькою в школі та коректором — у газеті і виконувати всю основну хатню роботу. Чоловік Наталі — Петро — старший за неї на

сім років. Познайомились на весіллі Наталчиної однокласниці. Кілька разів зустрілись і вирішили взяти шлюб.

„У дитинстві я не уявляла себе багатодітною мамою, — розповідає Наталя. — Але, коли вийшла заміж за свого чоловіка (а він — із багатодітної сім’ї), ми запланували народити трьох дітей — не більше! Коли з’явилася перша дитина, було цікаво, якими будуть друга і третя. Спочатку народилась дівчинка — Настя. На той час Петрові вже було тридцять років, і він дуже вболівав, аби наступним був син, який би зберіг батькове прізвище, продовжив рід Качановських. Потім, коли один за одним почали народжуватися хлопці, чоловік уже хотів дівчинку. Моя четверта вагітність була всупереч усім законам природи. Тоді, в 1995-му, країна переживала глибоку кризу. Люди місяцями не одержували зарплату, перебували в такому шоковому стані. Але Петро наполягав — тільки народжувати! Вирішили: що ж, хай буде дівчинка. А вийшов хлопчик! Згодом і п’ята дитина народилася — знову ж таки попри закони природи та всі засоби обережності”.

Чоловік Наталі працює на заводі та з ранньої весни і до пізньої осені обробляє городи. Звісно, стомлюється, але ні про що не шкодує. Своєю родиною надзвичайно пишається. Торік Наталя та Петро обвінчались у Спасо-Преображенському соборі, щоб бути навіки разом — і на землі, і на небесах.

Наталю завжди підтримують директор та колеги зі школи № 17. Допомагає і Дмитро Іванов — головний редактор газети „Гарт”, у якій також працює багатодітна матір. Коли у Наталі тяжко захворів син, Дмитро Йосипович фактично врятував йому життя, протягом двох місяців сплачуючи гроші за дороге лікування.

А ось держава проблемами багатодітної родини фактично не переймається — навіть після того, як Наталія Качановська отримала звання „Мати-героїня”. Нагородив її торік у Києві Президент України Віктор Ющенко — вручив медаль та букет квітів. Випила келих шампанського. І на цьому — все.

„У нашій державі відсутні закони, які б гарантували нормальне життя багатодітним родинам, — переконана Наталя. — Я, наприклад, як багатодітна матір, не отримую зараз від держави жодної

допомоги, на відміну від прийомних батьків, котрі одержують значні пільги на кожну дитину. Не розумію, чому так? Хіба це справедливо?! У мене діти вирости, практично не знаючи молочних продуктів. Я надзвичайно рідко можу дозволити собі купувати сир, яйця. Молока майже ніколи не буває... Ми двадцять років стоїмо в черзі на покращення житлових умов і все — марно. Я виростила своїх дітей, можна сказати, в нелюдських умовах”.

Умови — справді жахливі. Як на житловій площі 33,8 квадратних метрів у старенькій „хрущовці” можуть взагалі мешкати десять людей — не зрозуміло. Буквально повітря не вистачає! „Та, судячи з відповідей чиновників, годі й сподіватися, що наші житлові умови поліпшаться раніше, ніж через двісті років, — говорить Наталія Качановська. — Ми завжди прагнули належно виховувати своїх дітей, дбати про їхню освіту. Я не вела аморальний спосіб життя і мій чоловік — не алкоголік. Ми брали участь у різноманітних творчих конкурсах („Моя родина — краплина України” та ін.), посідали призові місця. Чоловік співає, увесь час концерти вів, пише вірші. Попри всі наші труднощі, донька закінчила музичну школу — грає на скрипці. Син п’ять років вивчав гру на фортепіано та на ударних інструментах. Молодші діти теж музикою захоплюються, а також відвідують спортивні секції. Але, коли вони почали займатися спортом, знадобилися кросівки. А я звичайні кеди за 20 гривень одночасно обом придбати не могла”.

Наталія не раз чула від усіляких „доброзичливців”: „А чому хтось повинен вам допомагати? Живуть і гірше. Треба було не народжувати”. „Але чому я маю рівнятися на тих, хто живе гірше за мене, випрошуючи милостиню у переході, і радіти, що теж не стою там із простягнутою рукою? — запитує вона. — Чому б мені не рівнятися на наших народних депутатів, котрі так бездарно працюють, перетворивши Верховну Раду (вищий законодавчий орган держави!) навіть не на цирк (бо циркові вистави все-таки несуть позитивну енергетику), а на якесь бруталне і цинічне шоу? Чому б мені не рівнятися на дружину олігарха і доньку нашого экс-Президента, яка придбала собі найдорожчу в світі „хатинку” в центрі Лондона

за 80 мільйонів фунтів стерлінгів?! Я — багатодітна матір. Я виростила цих дітей для нашої держави. Зараз у нас із найвищих трибун виголошують силу-силенну промов про те, що країна піклується про багатодітні сім’ї. Це — неправда! Я такої підтримки за всі ці роки не відчула жодного разу. Так, я народила п’ятьох дітей, бо не могла їх вбити. Але я народжувала їх для щастя”.

Держава

Сім’я Ірини Єременко дружить із родиною Качановських багато років. Син Іри — Олексій — колись вередував і не хотів йти в дитячий садок, проте, познайомившись там із донькою Наталі — Настею, одразу змінив думку. Щось схоже відбулося у відомій кінострічці „В моєй смерті прошу винити Клаву К.”. Настя була першою любов’ю Олексія. І зараз діти, які, власне, познайомили своїх мам, товаришують.

„Я з перших днів була в їхній оселі, бачила, як росли діти, — розповідає Ірина Єременко. — Настільки все-таки Наталя — відповідальна, вимоглива мама! Зустрічаємось, запитую: „Наталочко, чому ти така заспана? Спати хочеться?”. А вона у відповідь: „Іро, я сплю три години на добу”. Така самовідданість! Коли не зайду, у неї завжди прибрано, завжди чистота в домі. У них не було іноді навіть до чаю чогось дітям дати. Що про блокадний Ленінград згадувати, коли в наші часи таке було! В 90-ті роки вона малесенькими шматочками нарізала хлібець і ще меншими клала в центрі маслечко, щоб всі діти могли попити чаю. Іноді і цукру не було... Я колись принесла зефір пригостити дітлахів, вони саме чаювали. То молодші поділили зефіринку, поклали на чорний хліб і так пили з чаєм. Виявилось, вони ніколи раніше не куштували зефір, не знали його смаку, не розуміли, що це таке! Зайшли якось вони до мене в гості. Приготувала молочні страви, пригощаю, а діти пояснюють: „Ми такого не вживаємо”. Я тоді у Наталі цікавлюсь: „Чому твоя малеча не їсть молочних продуктів?”. І чую у відповідь: „Вони з дитинства не знали смаку молока”.

Втім, як би ця сім'я скрутно не жила, Наталя завжди заощаджувала бодай невеличкі гроші для подарунків дітям: „І у них було свято. Вона його створювала! Наталя — справді чудова господиня. І дійсно мати-героїня! Я схиляюся перед цією жінкою, перед такою родиною. І Наталин чоловік — Петро — гідний своєї дружини: працелюбний, уважний, надійний. Я приходжу і бачу, якими закоханими очима він дивиться на Наталю, як любить дітей. Він — хороший батько. Діти не курять, не п'ють, не вживають наркотики, відвідують різноманітні гуртки. У них — прекрасні друзі. І взагалі це — прекрасна, інтелігентна та дружна родина. Багатьом чоловікам є чому повчитися у Петра! Мені Наталя і Настя по-жіночому хвалилися, що він, повертаючись із дачі, завжди приносить кожній по квіточці. Хай навіть польовій. Та це і є любов. Найвищий прояв кохання! Його ніхто не просить про це. Він — надзвичайно зайнятий. А в людини так багато любові, душевного тепла! Він Наталі і зараз присвячує вірші, співає пісні. Настільки це широкої душі людина! Справжній чоловік”.

Ірина переконана, що саме в таких родинах повинні з'являтися п'ятеро і навіть десятеро дітей. Бо там вони ростуть у злагоді, любові й повазі. Тому подібних сімей має бути якомога більше. І держава зобов'язана піклуватися про них. Бо це — майбутнє країни! У нас нині так модно розмірковувати про демографічну кризу. Ось вам, будь ласка, конкретна сім'я — подбайте про неї. Але що відбувається насправді? Чинovníки надсилають відписки. З'явилась якась комісія — у Наталі цинічно поцікавилися щодо її дітей та онуків: „А, може, вони у вас не проживають?”.

„Я була свідком того, як Настя народила двійнят і два місяці наша держава не могла їх зареєструвати, — пригадує Ірина. — Що це за закони? Немовлята ніби зависли в повітрі — Настя не отримувала допомоги на дітей. Було дуже скрутно! А тут ще вони захворіли на пневмонію, їм робили уколи. А звідки брати гроші і на ліки, і на продукти?! Тому я закликаю наших бюрократів бачити не галочку, а людину. І прохання до заможних людей. Мільйонерів у нас рахують, а багатодітні родини можна полічити на пальцях. Будь

ласка, візьміть над ними шефство. Їм допомога повинна надаватися щодня — вони кожен день повинні їсти. Восьмеро діточок у хаті, жити їм ніде, харчування — погане. Замисліться, наші можновладці! Це і звернення до міського голови Олександра Соколова. Будь ласка, Олександр Володимировичу, посприйте, щоб місто все-таки поборолось за цю сім'ю! Щоб дітям було де жити, чим харчуватися, щоб росли в нормальних побутових умовах. Хіба така прекрасна родина не заслуговує на це?!”.

Держава начебто й визнала заслуги матері-героїні, тільки нормальне житло їй „світить” років за двісті. Кому ж потрібне таке лицемірство? Сім'я Качановських повинна жити по-людському. Інакше чого варта нагорода, якою „ощасливив” Наталю Президент України?!

16.03.2008

ЗНАЙШЛА СОБІ ТАТА

Ця історія розпочалася погожого весняного дня. Василь Сергійович сидів на лавочці і читав дитячу книжку. Взагалі, раніше він ніколи не бовванів ось так на подвір'ї „своїх” багатоповіхвівки. Йому подобалося читати у ліжку, коли поруч — дружина. Зранку у вихідний вони ніколи не квапилися вставати: кохались до знемоги, потім разом гортали книжки та журнали, обговорювали прочитане і знову кохались. Інколи так тривало півдня. Але відколи не стало Рити, Василь Сергійович прагнув якомога менше знаходитися вдома...

„Цікаво?” — почувлося поруч. Здивовано поглянув на маленьку дівчинку, яка впевнено гралася мобілкою. „Мабуть, — знизав плечима. — Ти любиш книжки?” — „Ні, але я нудькую... До мами знову прийшов дядя Толя і вони цілуватимуться, а мені тут бозна скільки самій вештатися!” — „Гм... Звідки ти знаєш, що вони робитимуть?” — посміхнувся мимоволі. „Знаю, — зітхнула дівчинка. — Тата у мене нема, а мама — красива...”

„Ви – прикольний: у доміно з дядьками не граєте, жінок не водите та ще й досі читаете казки!”

Василь та Рита прожили разом шістнадцять цілком щасливих років, але так і не народили дитину. Спочатку подружжя цим взагалі не переймалося. „Куди поспішати? Поки що у нас – ні житла, ні грошей, ні пристойної роботи! Звісно, з милим рай і в курені, проте дитина повинна виховуватися в достатку”, – заспокоювали себе молодята.

Однак час спливав – Василь отримав квартиру, Рита завершила навчання в університеті, обоє мали досить престижну роботу, та з дитиною не таланило. Проблеми були у Василя, втім він терпляче лікувався в Чернігові та Києві. Дружина його лагідно підтримувала, вірила, що зможе завагітніти від коханого. Мріяла: „Я хочу народити лише від тебе. Тільки уяви, Василечку, які у нас будуть чудові син та донечка! Адже, якщо почуття – справжні, то й діти неодмінно виростуть красивими”.

Вони посварилися один-єдиний раз, коли Василь, зневірившись у „чудодійному” столичному лікуванні, раптом заявив: „Все, більше туди – ні ногою! Повір, я вже ні фізично, ні морально не здатний продовжувати ті експерименти. Давай візьмемо малюка з сиротинця”. Рита плакала, благала його одуматися, пояснювала, що не зможе полюбити чужу дитину. Василь наполягав на своєму. Суперечка завершилася грандіозним скандалом – вперше і востаннє він побив свою дружину. Згодом схаменувся, навколішках просив пробачення, пообіцяв знову поїхати до „їхнього” професора...

Рита не розмовляла з чоловіком цілий тиждень, доки Василь не виконав своєї обіцянки. А за півроку вона завагітніла. Тільки-но дізнавшись про неймовірну новину, Василь прожогом побіг до магазину і придбав усе, що могло знадобитися їхній дитині. А потім сталося жахливе – Рита померла під час пологів. Донька пережила маму лише на кілька днів. З того часу Василь буквально жив на цвинтарі. І полюбив читати дитячі книжки...

– Я – Оленка, – нагадало про себе дівча, завзято шарпаючи недешеву мобілку. – Можна посидіти біля вас?

– А тебе мама хіба не попереджала, що не варто підходити до незнайомих людей? – вдавано насупив брови. – Раптом я – бабай? От зараз поцуплю та й сховаю у своєму темному-претемному льосі?

– Хіба може бабай мешкати у сусідньому під’їзді? – дзвінко розсміялася мала.

– А чому – ні? Я – старий і злий дідуган, у мене – великі зуби та довжелезні кігті. Це я їх вчора трішки підпиляв, аби не заважали сторінки перегортати...

– Ой, тримайте мене! – вже по-справжньому реготало дівча. – Ви й справді прикольний – в доміно з дядьками не граєте, жінок не водите, та ще й досі читаете про принцес і драконів...

– А що, не можна? – спантеличено промовив Василь Сергійович. – Хіба ти б не погодилася трішки посидіти у якомусь давньому похмурому замку? Визирала б собі у віконечко, спостерігаючи, як вродливі лицарі за тебе з триголовим чудовиськом хоробро б’ються. Це ж – так романтично! Одного сміливця дракон спопеляє, іншого – ковтає. А потім з’являється Іванко й, прикинувшись дурником, починає розповідати старому Гориничу анекдоти. А той, наївний, так хихоче, що взагалі лускає від сміху – навпіл! Ти кидаєшся в обійми своєму визволителю і виходиш за нього заміж. А розчулений таточко-король дарує вам півцарства...

– Це – казки, вони ніколи не збуваються, – посмутнішала Оленка. – Дядя Толя за мене півцарства не віддасть, бо йому потрібна лише моя мама Лариса, та й то не завжди: приходять, коли кохатися хочеться...

– Знаєш, а я все життя мріяв мати донечку, – вихопилось раптом у Василя Сергійовича.

– Справді? – просто в очі зазирнула Оленка.

– Ну, останні десять років – точно. Ось саме таку дівчинку й хотів...

– Ви мене ще не знаєте. Мама каже, що я – егоїстка і у мене – шило в одному місці, бо постійно капризую та бешкетую. А мені – просто самотньо. Інколи навіть здається, що матуся мене не любить!

— Ну, що ти — любиш, не сумнівайся. І тато у тебе скоро з'явиться...

— Ні, не скоро, — замислилася Оленка. — У моєї мами — поганий смак. Її дяді — зовсім не цікаві. З ними навіть ні про що поговорити... Слухайте, а не могли б ви хоч трішечки побути моїм татком? Ну, не по-справжньому, не треба на мамі одружуватися. А просто, щоб я знала — у мене є батько, котрий розповідатиме усілякі історії про драконів, дружитиме зі мною і називатиме своєю донькою. То як, згодні?

„Ви — тато моєї Оленки?“

Цілий вечір Василь Сергійович думав лише про дівчинку. „Я навіть не помітив, коли повечеряв, і зовсім не зважав на телевізор, — пригадує він. — Бачив тільки, що блимає екран і чув якісь слова, не усвідомлюючи їх значення. Звісно, я був вражений пропозицією Оленки. І навіть намагався картати себе, що пристав на цю авантюру. Однак мимоволі посміхався і на душі у мене було радісно. Таке трапилося зі мною вперше, відколи втратив Риту. Було надзвичайне відчуття, ніби крізь крижану пітьму пробивається теплий промінчик світла. Я немов удруге почав на світ народжуватися, усвідомлюючи свою потрібність. Адже того дня Оленка довірила мені всі свої „таємниці“ та мрії — навіть ті, про які не розповідала мамі. А коли вона подзвонила і тихенько промовила у слухавку: „Таточку!“, я не стримався й заплакав від щастя. Ця дівчинка стала сенсом мого життя“.

Оленка за першої-ліпшої нагоди телефонувала своєму „тату-севі“ — додому та на роботу. І Василь Сергійович, як би не був зайнятий, чекав на ці дзвінки. Розмовляти вони могли про все на світі: дискутували з приводу інопланетян та кулінарних уподобань, обговорювали зачіски і сукні кіноактрис, милувалися веселкою та заходом сонця... Власне, й про народження дітей мова зайшла — „батько“ вирішив не мати від „донечки“ жодних секретів і щиро розповідав про своє життя.

А невдовзі Василь Сергійович почув у слухавці приємний жіночий голос:

— Ви — тато моєї Оленки?

— Розумієте... — закашлявся він, — це дівчинка попросила... Ну, я не зміг відмовити... Але ви не хвилюйтесь, у мене — найшляхетніші наміри! Мені — надзвичайно цікаво з нею, правда. Ваша донька — вона особлива... А я — людина самотня. Зовсім самотня... Будь ласка, дозвольте мені хоча б якось піклуватися про неї!

— Що ви, та я зовсім не проти. Навпаки це — чудово, що у Оленки з'явився такий друг. Вона — дівчинка вибаглива, всіх моїх наречених розлякала... А тут — тільки й розмов, що про її „тата“.

— То ви не сердитесь на мене?

— Сердитимусь, якщо ви не звертатимете на мене жодної уваги. Ось як сьогодні: пройшли — і ні пари з вуст.

— Вибачте, я якось так живу — завжди на своїй „хвилі“. Навіть із сусідами на поверсі ледь знайомий.

— А я вас давно знаю. Все думала: він такий невихований чи неуважний?

— Мабуть, і те, й інше... Однак ви ж довірите мені свій найдорожчий скарб? Я в суботу хотів би влаштувати Оленці прогулянку — на цілий день.

— Ой, спасибі, у мене в суботу — стільки справ! Ви за нею зайдете? Треба ж нам нарешті познайомитися...

Лариса виявилась напрочуд молодою та вродливою жінкою. „От, старий пеньок! Як я міг раніше стільки років взагалі не помічати такої красуні?“ — здивувався Василь Сергійович.

Оленка вбігла до вітальні і мерщій кинулася йому на шию:

— Таточку!

— Ну, просто тобі сімейна ідилія, — посміхнулася Лариса.

— А куди ми підемо? — нетерпляче поцікавилась дівчинка.

— Сюрприз...

Незабаром, разом з іншими пасажирами, вони вже сідали в автобус. Оленка, яка нещодавно навчилася читати, у захваті округлила очі:

— Ух ти, ми поїдемо до Києва?!

— Авжеж.

— А що ми там будемо робити?

— Що хочеш. Я — золота рибка, виконую всі твої бажання.

— Всі-всі? — на мить розгубилась дівчинка. — Ну, що ж, золота рибко... А можна в зоопарк?

Вони годували мавпочок та слона, фотографувалися з левами, жирафом і бегемотом. Ласували тістечками та морозивом і обпивалися лимонадом. А ще вигадували одне для одного чудернацькі, веселі історії. Коли задзвонив мобільний, Оленка приголомшила неньку:

— Ой, матусенько, я — в Києві, поруч — великий крокодил. Він зубами клацає, хоче мене з'їсти. Я така щаслива!

Надвечір мандрівники поверталися до Чернігова, сповнені незабутніх вражень. І дівчинка з дитячою безпосередністю запропонувала:

— Слухай, татку, а давай я поговорю з мамою. Може, вона дозволить тобі у нас жити?

— Ні, донечко, по-перше, до вас приходять дядя Толя...

— Він мені — не до шмиги!

— А, по-друге, я — надто старий і негарний для твоєї мами.

— Ти — неначе Карлсон — мужчина у повному розквіті сил. Просто скажи, чим тобі мама не подобається?

— Ну, Оленко, я ж її тільки раз бачив.

— А що, цього не досить? У неї всі чоловіки з першого погляду закохуються! То як, поговорити?

— Стривай, донечко, так не можна. Розумієш, все це — дуже складно...

— Ти мене любиш?

— Люблю.

— Я тебе — теж. Що ж мені — до пенсії тата чекати?!

— Я у тебе вже є. Так буде, принаймні, доки я тобі не набридну.

— Який ти дивний! Хіба може набриднути той, кого любиш?

Він ще намагався щось пояснити, пригортаючи Оленку, та стомлена дівчинка солодко заснула в його обіймах. Василь Сергійович так потім обережно і ніс її до самої домівки. Почувши мамин голос, мала прокинулася і вдячно поцілувала його в щоку: „Ти ж нікуди не зникнеш, таточку?”.

„Оскільки я не можу вийти за тебе заміж, то доведеться їй...”

Наступного дня Оленка повідомила йому радісну новину:

— Дядя Толя до нас більше не ходитиме!

— Чому?

— Так мама вирішила. Тепер вона — вільна. Ти зайдеш?

— Я не знаю...

— Ти їй подобаєшся!

— Навряд...

— Подобаєшся! Коли я вчора розповідала про тебе, вона зашарілася.

— Господи, що ти їй сказала?

— Правду, — дзвінко розсміялася Оленка. — Ти — старий і злий дідуган, котрий має великі зуби та довжелезні кігті, які їй доведеться підпилювати...

— Молодець! У твоєму віці в мене вже був склероз.

— А ще я сказала, що нам буде добре втрюх. Оскільки я, на жаль, не можу вийти за тебе заміж, то доведеться їй.

— Ммм...

— Мовчання — знак згоди?

— Я не мовчу...

— Я ж попереджала, що капосна. Ти мене лупцюватимеш?

— Ще чого не вистачало!

— А мама іноді не стримується...

— Ну, вона не права — не можна кривдити дітей та янголів.

— Ось ти вже й критикуєш мою маму. Але вона все одно гарна, авжеж? Можеш не відповідати — ти зашарівся...

Василь Сергійович не уявляв, як тепер зустрінеться з Ларисою. Що їй знову донька про нього розповість? Оленка, звісно, велика фантазерка. Та не будеш же дзвонити майже незнайомій жінці і пояснювати, що й гадки не мав нав'язувати своє сумнівне товариство. Власне, він і досі любить Риту. Навіть подумки кохається з нею вночі. Як там у Малежика:

*Винуват, мадам, винуват,
Растерял я вас в вихре лет.
У меня глаза — на закат,
А у вас — на рассвет...*

Все, про що він може мріяти, — то платонічні почуття. І дружба з Оленкою. Це — вже немало! Можливо, дівчинці і вдасться на якийсь час продовжити його земне існування. Тому не варто копирсатися в собі. І тим більше ходити в гості — віднині з Оленкою він зустрічатиметься на нейтральній території.

А тут саме на роботі випало відрядження за тридев'ять земель. Шукали добровольця, адже летіти треба було аж на Чукотку. Василь Сергійович колег здивував — сам напросився на край світу. Зателефонував Оленці:

— Уяви собі, я кілька тижнів житиму в чумі і їздитиму на оленях...

— Без мене? — схлипнула дівчинка.

— Я скучатиму за тобою. Будь ласка, донечко, не плач!

— Я тобі набридла...

— Ну, що ти, маленька, мені треба трішки побути самому. Таке трапляється, розумієш? Не хвилюйся — я неодмінно повернусь.

— Мамі щось переказати?

— Ммм...

— Добре, я просто передам їй привіт. Мені буде дуже зле без тебе. Повертайся пошвидше, таточку!

Минув тиждень. Василь Сергійович вирішував у далеких краях виробничі питання, печально наспівуючи: „А чукча в чуме ждєт рас-света”. Ні, йому надзвичайно подобалися місцеві краєвиди, але він кожного дня мало не щохвилини згадував про Оленку та... її маму. Відчував, що дівчинка, яка вже звикла до його уваги і турботи, тепер страждає. А що, як Оленка права і Лариса справді небайдужа до нього? Хіба він уже не почав закохуватися в молоду привабливу жінку? Але потрібно подзвонити до Чернігова. Що вони можуть подумати? Поїхав і анітєлень — зник, розчинився в просторі. Затумувавши подих, набрав знайомий номер:

— Донечко!

— Ні, це — не Оленка, — сумно відповіла Лариса. — Доброго дня, Василю Сергійовичу! У вас все гаразд?

— А де моя донька?! — враз підвищив голос, відчувши, як закалатало серце.

— Оленка застудилася — запалення легенів. Ми зараз у лікарні. Таке життя, Василю. Нашій доньці дуже зле. Я вже всі сльози виплакала...

— Вона одужає, Ларисо! Чуєте? Передайте їй слухавку. Я хочу з нею поговорити!

— Оленка марить, у неї дуже висока температура, але я потримаю телефон — вона ж так мріяла почути ваш голос! Говоріть...

Василю Сергійовичу наразі забракло слів — він заплакав. „Що ти коїш? — пронизало мозок. — Ти повинен заспокоїти малу. Скажати особливі, проникливі слова — ті, які вона прагне почути!”. І він лагідно промовив у слухавку все, що в цю мить переповнювало душу. Дівчинка щось стиха відповіла.

— Донечко...

— Василю, вона посміхнулася! Ви розумієте? Оленка посміхнулася!

— Авжеж, Ларисо, я повертаюсь. Негайно. Все буде так, як хоче наша донька. Скажіть, що тато її не обманює. Вона одужає і ми з вами... Ви чуєте мене?..

„Коли я подзвонив з аеропорту, Оленці стало краще. А тількино зайшов до палати, як вона стрімголов кинулася в мої обійми... — розповідає Василь Сергійович. — Думав, просто помру від щастя! І остаточно збагнув: ми завжди будемо разом: я, Лариса та наша дівчинка”.

Ось, власне, і все — невдовзі мій співрозмовник одружився. Скоро у Оленки народиться сестричка.

16.06.08

„МОВ ДОНЬКИ” ЮРІЯ АНАНКА

Вроджений церебральний параліч суттєво обмежив фізичні можливості Юрія Ананка, проте не скував його жагу до життя. Професійний письменник, котрий друкується у найпрестижніших українських виданнях. Сильний математик і шахіст, відомий далеко за межами рідного Бахмача

(Його шахова композиція і в Америці друкувалася). Невтомний футбольний уболівальник, з яким приязно вітається півміста. Інтелектуал, що чудово розуміється на музиці, кінематографі, літературі (українській та зарубіжній), самотужки вивчає іноземні мови: англійську, німецьку, французьку, іспанську...

Його буквально обожають діти. Але ця любов – взаємна. Тому у неодруженого Юрія є три „мов доньки”: Дарина, Карина та Настя. „Мов тато” Юра надзвичайно трепетно та зворушливо дружить і зі „своїми” дівчатками, і з їхніми мамами.

Дарина і Карина

Юрій Ананко не полишає надії на особисте щастя. Він прагне знайти жінку, котра почуватиметься з ним щасливою. Попри фізичні вади, у нього – велика і красива душа. А ще він дуже хоче мати дітей. Часто люди не усвідомлюють свого щастя, бо сприймають народження сина чи доньки, як належне. Мовляв, так і має бути. А як же інакше?! Але саме діти роблять життя чоловіка по-справжньому щасливим. Власне, це – прекрасно: жити заради коханої дружини та дітей.

Тому Юрій постійно мріє про майбутню сім'ю: „Повечерявши, увімкнув магнітофон. „Спейс”. Кілька спокійних мелодій. Аж так щемливо неквапних, що уявилося, ніби слухаю їх зі своєю донькою, тобто вона десь повзає біля своїх іграшок, вчиться стояти, тримаючися жменями за мого чуба, чи на мить присяде до мене на коліна, – а музика лунає. Скільки-но ми отак з нею переслухаємо – і Баха, й Вівальді, і Френсіса Лея, й Еніо Моріконе... Бачилося, як забираю доньку з садочка, як по дорозі додому ще завертаємо до дитячого містечка, де гойдалки, гірки й дітки бігають. Та вдома, либонь, нас мама зачекалася. Треба погукати доньку. Але як же її буде звати?.. – І почав я перебирати, ні, не імена навіть, а звуки, якими вони починаються, шукаючи такого, що завжди мною легко вимовляється. І не знайшов, – на кожну літеру відразу пригадуючи випадки свого заїкання. Але як же її буде звати? Направду ж бо, –

то абсолютно байдуже: яке ім'я носитиме моя донька. Щодня неодноразово гукаючи її, вочевидь, натренуюся його вимовляти. Чи радше буде й так: щойно я наготуюся її позвати, вона те відчує й прибіжить”.

Вночі, коли вітер шаленіє у вікно так, що від одного його завивання годі нагріти місце й під трьома ковдрами, Юрію хочеться згорнутися біля когось калачиком, відчутти поряд подих дружини. І щоб захищене від світу їхньою любов'ю тихо спало між ними їхнє маля. Щоб знаходили вони собі затишок в оберіганні-леліянні його сну.

Якось Юрію наснилось, ніби наважився обійняти свою знайому – Світлану – та й прокинувся. „Навіщо? – журно усміхалася вона. – Подивилися б, що було далі...”. Проте Юрій злякався своєї сміливості. А наступного дня намагався збагнути дивну думку: „Як гарно було б, Світлано, аби тієї ночі Ви завагітніли. То була б майже моя дитина”.

Взагалі, дітлахи ставляться до Юрія Ананка з великою любов'ю. Він – їхній справжній друг. А найбільше Юра заприятелював з трьома дівчатками – Дариною, Кариною та Настею, яких тепер вважає своїми „мов доньками”. Подружився і з їхніми мамами. Дарина вже виросла і зараз навчається в Києві – у коледжі. Потім вступатиме до університету. Про свого „мов тата” не забуває.

Втім і Юрій пише Даринці навдивовиж світлі і зворушливі листи: „Де був?.. Читав у парку. Стомився, а чи набридло, то й вирішив проїхатися по Петровського. Напевне, сподіваючись, що і тебе зустрінеш. Ось ти мене й наздогнала... – І радість тебе бачити така прозора, невідчутна – без щему співчуття, без сліз очищення, – достоту світла, непромінна радість: рожева порцеляна твого личка проміниться так звично, незавважно, як і сонце, й разом з волоссям, кульбабово-жовтим (який пухнастливий теплий колір!), огорта мене сьайливою, серпанковою невагомістю, ніби в раю... Може, й не стільки я тоді набалакав. Але як легко мені мовилося! Як втішно ти усміхалася! – Ніколи, вочевидь, не буду я батьком, – ось доля й подарувала мені, а чи моїй уяві – тебе: мов доньку!”.

А ось ще один спогад про зустріч із завжди усміхненою, привітною Даринкою. Юрій на інвалідному візку підїхав до оселі своєї

„мов доньки”: „Даринка поралася, стоячи біля столу спиною до вікна: золотаве волосся, зібране у пишний хвіст, на яскраво-теплій червоній футболці... Намилувавшись, розвернувся й переїхав на протилежний бік вулиці. Але мов донька моя мене помітила й підбігла — підбігла! — до вікна, скочила, певне, на стільчик, щоб відслонити тюль, і щось говорила, говорила. А побачивши, що я не втямлю, що вона хоче сказати, показала на себе правою рукою й підняла догори великий палець. І усміхалась, усміхалася, висяваючи ніжність, щасливість і щемність-здивування-вдячність за все. І розуміла, що я нею милуюся. І, мабуть, здогадувалася, що оце зараз отакою — отакими ми прямуємо, прийшли й залишимося у вічності”.

Юрій дуже любить гуляти в парку і зі своєю „мов донькою” Кариною та її мамою Оленою. Раніше мріяв: якби мав власне помешкання, неодмінно забрав би до себе жити і маленьку Карину, і її чарівну неньку. Втім Олена, інтуїтивно відчувши його наміри, мовила: „Я — не твоя половинка”. Проте Юрій зовсім не образився. Їхні нинішні стосунки він пояснює Олені так: „Тепер ти для мене — мама моєї „мов другої доньки”. Це — настільки всеохопно, бентежно емоційно, що унеможливорює мені щодо тебе все інше”.

Юрій запевняє, що однаково сильно любить і Дарину, і Карину. Меншенькій „мов доньці” розповідає казки — наприклад, про мильце, яке змушує плакати як Карину, коли мама мисить голівку, так і поета, коли він про те думає: „Подзвонив Оленці. Увімкнула вона свій мобільний — і я відчув, що її квартира наповнена Кариною: трирічна дівчинка бігала, говорила щось до мами, сміялася! І вся та атмосфера через телефон ніби увійшла до моєї кімнати, і вона розпросторилася до всесвіту — стіни й стеля зробилися наче прозорими, майже розчинилися”.

Настя

Дев’ятнадцятирічна Людмила, познайомившись із Юрієм Ананком, мріяла: „Хочеться чогось... Дитинки, наприклад. Доглядати за нею, прогулюватися отакої весняної днини. Дівчинка в мене буде. Настенька. В блакитній суконьці, в крилатім капелюшку, з червоними бантиками в білявих кісках...”.

А Юрій після тієї зустрічі розмірковував: „Якщо набоківський Дарвін в „Подвиге” твердив, що вони (жінки) і через звичайнісіньке рукостискання можуть завагітніти, то чому в моєму випадку таке диво не може статися, ну скажімо, — через погляд? І чи не була Люда до того схильна нашої з нею травневої прогулянки?”.

А потім у Людмили народилася донечка — Настя. Молода мама одразу ж пообіцяла Юрі: „Тепер часто будемо прогулюватися. А коли чоловіка не буде вдома (працює Олег вахтово), будеш татом”.

„Люда з колясочкою, як побачила мене в понеділок, відразу гукнула: „Покажу!” — пригадує Юрій. — Сміялася, визирала з-за дерев, що поставали поміж нами, поки ми наближалися одне до одного, зрештою, допомогла мені заїхати на тротуар. „Зараз тобі покажу своє дитя”, — і воно лицещоко спало... — Заходила Люда в магазини. В одному затрималася: „Ти поколихай, — визирала в двері, — вона спить, а ти колихай!”. Наступного дня теж батькував. Колихав Настю біля продуктового магазину, а потім біля взуттєвого. І раптом... Я ніби втрапив у ритм Настиного серця. І за законами резонансу й моє серце почало битися в тому ж ритмі. І саме тому, здається мені, Люда й загадує мені колихати колясочку... Коли розповів про це Олені, вона мене привітала: „То тепер у тебе й третя мов-донька є — Настя!”.

Чотиримісячна Настя не спала. І Людмила взяла її на руки. Вони ходили по парку, танцювали, співали, роздивлялися листочки на деревах: „І раптом Люда запитала, чи не хочу я потримати Настю. І трішки давала мені її. Голівкою до мого правого плеча... А потім тримала її переді мною. Такі великі-великі туманно-сірі в Насті очі! А ще я побачив, як-то непросто годувати дитину груддю. Люда сиділа, вставала, сідала знову, підводилася, ходила — тільки щоб доньці було зручно! А потім Люда сіла на лавку й тримала Настю на колінах. І такі вони були втомлені й задоволені!.. Сказав я про дівчинку, що в мене такого ніколи не буде. „Не буде, — мовила Люда. — Бо ти ніколи не знайдеш таку, як я”. Проводжаючи мене, говорила Люда про мою самотність: „Я прекрасно розумію, як тобі хочеться бути втрюх!”. ВТРЬОХ — як воно мене вразило! Не вдвох, а саме — ВТРЬОХ!”.

З дітлахами Юрію Ананку порозумітися найпростіше: „Вони дивляться на мене ще прикинувшись, аніж я на них. От і сьогодні оклинула мене чотирирічна Ліза — в сутінках, коли я її зовсім не міг розгледіти. І було мені, та й зараз, коли пишу про те, знову так ніжно й щемно... Позналились ми з нею в перший день минулорічного літа. Дівчинка тоді так здивилася на мене, що мама її мусила гукнути: „Лізо, обережно: попереду стовп!“... Виїхав зі стадіону, під магазином чекала маму п'ятирічна дівчинка. Я зупинився. Якийсь час ми дивилися одне на одного. Потім я спробував її розпитувати, та вона нічого не відповідала, продовжуючи то під, то над перилами пролазити. А потім запитала: „Ти що — мною любиєшся?“

Павло Григорович, викладач фізкультури в 5-тій школі, запросив Юрія пограти з його дітлахами в шашки: „Під час партій намагався пояснити кожен свій хід, і семикласниця Катя успішно захищалася од моїх агресивних намірів. — Грала в їдальні. І зі дзвінком на перерву прилинув туди рій прибраних, привітних, сором'язливих діток, наповнюючи залу позачасливим серпанком світла й гомону. І почувався ніби в раю серед янголів”.

Квіти для вибагливих читачів

„Мир не об'ясняє, зачєм. И тем хорош. Ибо каждый может привнести в него свой собственный сокровенный смысл. Столы накрыты для всех”, — переконують Марина і Сергій Дяченки. Я саме дочитував їхній роман „Преємник” (як на мене, один з кращих) із циклу „Скитальці”, коли надібав у своїй поштової скриньці книжку Юрія Ананка „Папороть у горщику”, яка побачила світ у київському видавництві „Смолокип”.

Нарешті! На цю подію Юрій заслуговував давно — ще в тому ж таки 1996-му, коли відзначився на літературному конкурсі „Смолокипи” власною рукописною „Папороттю...”, а відомий письменник Богдан Бойчук в українсько-американському часописі „Світовид” видрукував його, безперечно, талановиту добірку. З того часу вірші Юрія потрапляли до наших найкращих часописів, а ось із книжкою ніяк не залагоджувалося.

Але — краще пізно, ніж ніколи. Тим більше, що „Папороть...” видана ошатно, читається легко (як то кажуть, на одному подиху). Власне, це — вельми оригінальна книжка. Бо складається з двох цілком самодостатніх, хоч і взаємно пов'язаних текстів: „Папороті...” Ананка передує великий за обсягом „Дека-діалог з Юрієм” незабутнього Володимира Кашки. Причому, Кашка, як завжди, несподіваний — він написав не традиційну в таких випадках передмову, а текст, якому навіть точне визначення не даси — такий собі есей-денник про дивовижну дружбу двох письменників, їхнє спілкування протягом десяти років.

Часто і вдало цитуються листи Юрія. Зараз уже важко уявити цю книжку інакшою — настільки органічно присутній у ній Володимир Кашка з його відвертою розповіддю про свого побратима, який мужньо долає всі випробування долі.

„Жодних спекуляцій щодо мого фізичного стану. Бо не всупереч обставинам, а суто завдяки їм...” — наголошує Юрій в одному зі своїх листів до Володимира Кашки. А в іншому додає: *„Свою інакшість у цьому світі усвідомлюю не як інвалід, а як поет. Поети ж тут, на цій землі, ще непотрібніші, ніж інваліди. А, можливо, поетова потрібність і непотрібна...”*

У „Папороті...” Юрія Ананка — багато любові: до мами (Галини Петрівни), сестри Наталки, брата-близнюка Олександра, свого друга Юрка Лантуха, до всіх знайомих дітей, яких він називає „янголи мої”, дівчат та жінок. І в цьому немає нічого дивного, адже власне життя Юрій вважає Даром Божим. Тому він — зовсім не озлоблений, а навпаки — привітний і добрий (настільки доброю може взагалі бути людина). Буквально на кожному кроці Юрій Ананко бачить істинну красу і прагне запам'ятати її для себе. Цим і щасливий!

У книзі — немало витонченої еротики. Адже, як і всемогутні маги Дяченків, справжній поет здатний творити дива. Його уява — нестримна, всепроникна і природна. Він може витворити будь-яку жінку і довести її до екстазу. Власне, себе — теж:

буцім:
 заснула мила
 і в мене під пахвою
 холодним писком
 наче кошеня
 шукає прихисту й тепла
 прозоре і легке
 немов сніжинка
 персо

Навіть, мандруючи зоряним небом, поет „полює” за Венерою: *„Здавалося, ну це вже точно планета, але темнішало і виявлялося, що було то тільки Бетельгейзе Оріона чи Капела Візничого. І аж четвертої осені прозирнула вона мені на якусь мить з-поза листопадових хмар — сяйлива — незбагненно й заспокійливо, понад бентежжя, наче мрія”.*

І багато, здавалося б, таких звичних, навіть банальних речей у Юрія Ананка набувають якогось особливого, містичного, сакрального значення. Ось — шарф: *„Плетений з розпушеної прозористої „дарничанки”, він був цупкий, мало не грубий — на око, а довкруг шиї, яскраво-білий, щойно зі спиці, — виявився навдивовиж м’яким, невагомим, ніжним, незавважно непримітно теплим, майже усвідомлювано затишним, як і цей гвалтовний, прихистливо-меланхолійний про нього спогад... Ольга в’язала його знічев’я впродовж двох імлісто-жовтих, мов давнє фото, листопадних вечорів, коли уроки на завтра вже вивчено, а до вечері залишати клас чомусь не хочеться”.*

Особисто мене вражають експерименти Юрія зі словом. Пише він повільно, раз-по-раз повертаючись до вже витвореного і нескінченну кількість разів заглиблюючись у текст — мов дбайливий садівник, що вболіває за кожну (найнепримітнішу!) квітку. Тому його епітети, метафори та порівняння запам’ятовуються своєю небанальністю. А десятки (якщо вже не сотні) Юрієвих словотворів могли б стати окрасою будь-якого українського словника!

Взагалі ж, Юрій Ананко вимогливий не лише до власних текстів: *„кожен з нас мав би кожного дня, до письмового столу сідаючи,*

народжуватися для мовлення вперше і створювати мову для себе”.

Можливо, когось шокують такі його міркування про „Вир” Григора Тютюнника: *„Над Беевою горою бочком висів молодик”. — Який уранці може бути молодик? Що це? Прикро і гірко. І вже не знаю, чи далі читати?”.*

Ось такий він — Юрій Ананко, який подарував нам свою „Папороть...” — ніжну, пристрасну та чарівно екзотичну, здатну зацвісти кожному, хто має чуйну та бентежну душу.

Звичайно, ця збілочка прозових та поетичних мініатюр сподобається не всім. Проте далеко не кожен із нас заслуговує на таку книжку. Отже, вітаю з успіхом — Юрія, „Смолоскип” і, звісно ж, його вибагливих читачів! Сподіваюсь, що незабаром з’являться і друга та третя книжки Ананка — рукописи („Книга радості” та „Мов-казки до Карини”), настільки мені відомо, готові. Справа за видавцями...

Перечитав „Папороть...” і знову відкрив Дяченкових „Скитальцев”, де одразу ж, у романі „Шрам”, натрапив на гідну для завершення цього відгуку думку: *„Не беда, если душа выжжена солнцем, страшнее, если ее опустошило пожарище. Не беда, если не знаешь, куда идешь, — хуже, когда идти уже некуда. Вставший на путь испытаний не сойдет с него, даже пройдя до конца... Ибо путь бесконечен”.*

23.03.2008

РЕКС І МАЛЮК

Я вже не раз переконувався, що чернігівці — чуйні люди. Ось і нещодавно, тільки-но один чоловік дав оголошення про те, що шукає свого зниклого собаку, як одразу ж йому зателефонувало немало жителів, котрі прагнули допомогти. Тому сподіваємося: вас не залишить байдужими історія, яка трапилася в Чернігові. Власне, вона продовжується... Безкорисливість, благородство і вірність — у нашому спеціальному репортажі.

Пес Малюк — „добрейшей души человек”!

Всі, хто мешкає неподалік бібліотечного пункту на вулиці П’ятницькій, 32, часто можуть спостерігати за дуже зворушливою сценкою. З самісінького ранку, біля входу в приміщення, годинами непорушно стоїть, нашорошивши вуха і пильно вдивляючись у далечинь, великий собака. Він терпляче чекає на одну-єдину жінку. І завідувачка бібліотечного пункту Любов Іконникова, ще за сотню метрів від своєї роботи, щоразу привітно махає рукою. Вона знає: що б не трапилося, за будь-якої погоди, на неї обов’язково чекає її любленець. І пес, тільки-но забачивши Любов Арсентіївну, кидається їй на зустріч, буквально шаленіючи від радості! А починалося все так...

„Одного разу, — розповідає Любов Іконникова, — до нас, у бібліотеку, завітав красивий великий пес. Відчувалося, що це — вихований собака, благородний. Але в його очах була така печаль, притаманна людині, котра втратила своїх близьких. І невдовзі ми дізналися, що у цього собаки не стало господарів. Жінка померла, а чоловік продав оселю, переїхавши в інший район міста. І ось пес став шукати собі нового господаря. Не знаю чому, але він обрав мене. Тепер це — мій найкращий друг, на зустріч з яким я чекаю щодня!”

А потім Малюк, так звать цього собаку, привів Рекса. „Якось ми з колегою — Тетяною Олексіївною Малай — вийшли на вулицю, — продовжує розповідь Любов Арсентіївна, — дивимося — за нашим Малюком чимчикує... крихітне цуценя, і шерсть у нього — такого ж кольору. Думали, це — його син, але, виявилось, — просто приблудний песик, якому Малюк дійсно став за тата. Доки песик ріс, Малюк постійно піклувався про нього. Наш Малюк — „добрейшей души человек”!”

Подвиги Рекса

Любов Арсентіївна навчила Рекса виконувати всі команди. Він і поводився, як справжній службовий собака — дужий, витривалий та винахідливий. Такому б на митниці працювати чи квартирних злодіїв вистежувати!

На відміну від делікатного Малюка, Рекс любив бути в центрі уваги. На всіх презентаціях і творчих зустрічах, які проводилися в бібліотеці, він мав сидіти в першому ряду. Із задоволенням слухав вірші та пісні. А якщо його намагалися не пустити на ту чи іншу імпрезу, зчиняв неймовірний гавкіт. Перехитрити його було неможливо!

Крім того, на вулиці, біля бібліотеки, Рекс інтуїтивно відчував недобрих людей і вельми красномовним риком демонстрував їм свою неповагу. Одного разу хтось викликав собаколовів. Звісно, Рекс заздалегідь збагнув небезпеку і собаки втекли. Але бібліотекарі стривожилися і вирішили дати оголошення — про те, що шукають господаря для розумного та красивого песика.

„Охочих було багато, — каже Любов Іконникова. — Але Рекс щоразу здогадувався, що приходять за ним, тому одразу ж утікав і вміло переховувався, доки потенційні господарі не йшли з бібліотеки. Коли приїхали люди, котрі, зрештою, і стали його новими друзями, Рекс спочатку вдавав із себе зовсім хворого, немічного собаку. Ліг біля дверей і не підводився, не реагував на жодну мою команду. Тоді я кажу: „Ну, що ж, Рексику, в такому разі я піду гуляти сама...”. А він же просто обожнював бігати за мною по всьому місту. Зрозуміло, Рекс миттю „забув” про свою „кваліть” і показав себе в усій красі. Люди були просто зачаровані нашим песиком. Тим більше, їхнього собаку, який загинув, теж звали Рексом. І я вирішила віддати нашого песика їм...”

Разом із Малюком, бібліотекарі провели Рекса до нової домівки — на Лісковулицю. Але яким же було здивування Любові Арсентіївни, коли незабаром собака, щасливий і невимовно задоволений собою, з’явився в бібліотеці! З’ясувалось, що він втік від нових господарів, легко, одним махом, перестрибнувши височенний паркан. Це — просто неймовірно, адже, на думку фахівців-кінологів, навіть добре тренований і досвідчений пес навряд чи спроможеться повторити подібний подвиг.

Проте Любов Іконникова розуміла: такого собаку тримати в бібліотеці не можна. Тому, як могла, просила Рекса залишитися у

цих людей. Знову відвела його на Лісковицю. Та наступного дня Рекс благополучно повторив свій подвиг, демонструючи чудеса сміливості та витривалості. І тоді за справу взявся Малюк. Що вже він говорив Рексу на їхній собачій мові, можна лише здогадуватися, але таки переконав послухати Любов Арсентіївну. Більше того, Малюк сам, без сторонньої допомоги, відвів свого молодшого товариша до нової хазяйки — Олександри Юріївни.

„Якщо хтось кривдить собак, навіть прибудних, то це — погана людина!”

Відтоді Рекс поводить себе просто зразково. Нинішні господарі його надзвичайно люблять і ставляться, як до члена родини.

„Я дуже скучаю за Рексом, — говорить Любов Іконникова, — часто дзвоню і Олександра Юріївна розповідає, як йому живеться. А потім дає Рексу телефонну трубку і я з ним розмовляю. Він впізнає мій голос і все розуміє!”.

Свідком однієї такої розмови став і я:

— Алло, Рексику, привіт! Це — я, Любов Арсентіївна!

— Гав!

— Розумнику мій!

— Гав! Гав!

— Я про тебе постійно згадую. Ми скоро прийдемо тебе провідати!

— Гав! Гав! Гав!

А Малюк, як і раніше, приходиться до бібліотеки. Він чудово знаходить спільну мову з усіма читачами. А коли Любов Іконникова вирушає кудись у справах, пес не відстає від неї ні на крок. А увечері завжди проводить до тролейбусної зупинки і ще потім довго стоїть, вдивляючись у далечинь. І така любов та відданість у його очах!

„Я щиро здивована, скільки наших читачів опікають цього собаку, — говорить постійна читачка бібліотеки Євгенія Іванова. — Він — такий милий, вихований, з почуттям гідності. Коли його годують, він ніколи не кидається на їжу. Вдячно проведе тебе, і тільки

потім, повернувшись, спокійно, не поспішаючи, з’їсть ту кісточку чи сосиску...”.

А ще одна читачка Алла Єжова додає: „Малюк давно тут „прописаний”, і всі ми від нього в захваті! Дуже добрий пес, нікого не скривдить. Особливо любить дітей. Ми вже не уявляємо свого життя без нашого Малюка! Деякі читачі навіть вірші йому присвячують!”.

А ось думка юних читачів. П’ятикласник Максим Газієв: „Малюк — хороший песик! З ним усі діти дружать! Взагалі, тварин потрібно любити і не ображати. Якщо хтось кривдить собак, навіть прибудних, то це — погана людина!”.

І — шестикласник Денис Рябошапка: „Ми з друзями знаходимо прибудних тварин, рятуємо їх. Вже порятували п’ятьох котів і одне цуценя. Ми їх віддаємо в хороші руки!”.

Взагалі ж, Любов Іконникова переконана, що в нашому місті давно потрібно облаштувати притулок для прибудних тварин. Кошти на це потрібні не такі вже й великі. Подібні притулки є в усіх цивілізованих країнах. Власне, про гуманність суспільства судять по тому, як воно ставиться до інвалідів, людей похилого віку і прибудних тварин. „Так, Малюк — собака, — каже Любов Арсентіївна, — але у нього — така прекрасна, така світла душа!”.

1.06.2006

Відомий... невидимка

ІДЕАЛЬНИЙ ЗЛОЧИН

Одного разу я прогулювався центральним парком Чернігова до Десни і побачив, як дівчинка-підліток, поласувавши морозивом, викинула обгортку просто собі під ноги. Їй було років п'ятнадцять – симпатична, вишукано одягнена, безтурботна. А от у мене настрої був кепський, тому й не стримався, висварив юнку: „Тебе не вчили, що викидати сміття прямо на дорогу не можна?!”. Дівча розгубилося, злякано почало щось показувати жестами. „У такому випадку вихована людина вибачається і виправляє помилку!” – продовжував атакувати я.

„Вибачте, – втрутилася жінка, квапливо наближаючись до нас, – вона не може вам відповісти. Моя донечка не чує і не говорить...”

Так я познайомився з Олею та її мамою.

„Я хотіла його стратити...”

Спочатку я був дуже збентежений: „І що це на мене найшло? Треба ж було причепитися до нещасної дівчини?!”. Проте жінка поводитися цілком миролюбно. Посміхнулася доньці: „Олечко, сонечко, будь ласка, підбери папірець, там, біля берега, є смітник”. Промовила лагідно, заспокійливо. Юнка одразу ж слухняно підняла обгортку і побігла її викидати.

– Вона мене добре розуміє – вловлює міміку губ... – пояснила жінка. – А я вас знаю!

– Справді? – знітився я. – Даруйте, що так вийшло. Ніколи б не подумав, що ця гарненька дівчина... Так би мовити...

– Глухоніма? – спокійно допомогла мені завершити фразу нова знайома.

– Ну, так... – кивнув, втупившись у землю.

– Все нормально: Оля насмітила, ви зробили зауваження, – підбадьорила жінка. – Просто вона досі... Як би це сказати? Надто обережно ставиться до чоловіків. Один із вас колись її жахливо образив! Але Олечка повертається, я не хочу при ній про це згадувати...

– Ну, так! – поквапливо кивнув я.

– Та розслабтесь нарешті, – посміхнулася співрозмовниця. – А то ви своїм скорботним виглядом вдруге налякаєте мою доньку!

Ми ще ходили разом понад берегом Десни. І Ніна Андріївна, Олина мама, розповідала, як донечка навчилася шити. Така мала, а вже велика модниця – читає купу усіляких жіночих журналів та ще й сама вишиває хрестиком. Вміє смачно готувати, а як танцює!

Дівчинка йшла поруч. Вона знову була безтурботною та веселою...

А наступного ранку в моєму редакційному кабінеті пролунав дзвінок: „Добридень, пане Сергію, це – мама Олі, пам'ятаєте? Я знаю, ви цікавитесь різними історіями... Я б могла вам дещо розповісти. Але за однієї умови – ви ж нас потім не викажете? Розумієте, не можу більше це носити в собі. Хтось би пішов висповідатися до церкви, та я в такі речі не вірю. То як, поговоримо?”

За годину ми зустрілися на Алеї Героїв і присіли на лавочку. „З чого ж почати? – замислилась Ніна. – Знаєте, ми з Олечкою схожі. Ні, я не так висловилася... Я ж їй не рідна ненька! Долі у нас подібні. Мене в чотирнадцять років згвалтував один негідник... Ми з мамою тоді відпочивали в Криму. Цілими днями купалися, засмагали на сонці. Там був такий опецькуватий, лисий дядечко, який здавався мені зовсім старим. Виглядав він років на п'ятдесят. І все говорив мені компліменти: яка я струнка, як я чудово плаваю... „Ну, – думаю, – жартує дідусь”. Але якось мамі стало недобре, то й залишилася в кімнаті. А я пішла на пляж сама. Тлустий дядечко мене як побачив, тут же „примагнітився”. Заявив, що таку кралечку не можна відпускати без нагляду і взявся мене охороняти. Пригостив морозивом... А потім, між іншим, запропонував попливти трохи далі, до дикого пляжу. Мовляв, там – неземна краса! Він здавався турботливим і зовсім не страшним. До того ж, я не сумнівалася, що швиденько втечу, якщо цей добродій мені набридне. Та щойно ми

опинилися на безлюдному березі, лагідний дідусь раптом так стиснув мене в обіймах, що я втратила свідомість...”

Коли Ніна отямилась і збагнула, що сталося, поруч уже нікого не було. До вечора проплакала на пляжі, а потім так-сяк дісталася до своєї кімнати. Мамі вирішила нічого не розповідати. Спала погано: всю ніч мріяла, як помститься кривднику, вигадуючи для нього найлютіші тортури. Але на ранок підступного дядечка вже й слід прохолов...

— Відтоді я щороку вмовляла неньку поїхати на курорт, — зітхнула Ніна. — Все сподівалась — а раптом?!

— Ви на повному серйозі збиралися з ним поквитатися? — здивувався я.

— Авжеж! — рішуче відповіла вона.

— Але яким чином? Що могла б вдіяти дівчинка-підліток?

— Варіантів навігадувала безліч, та, як саме вчинила б насправді, не знаю, — знизала плечима. — Головне, я хотіла його стратити...

— Тобто?!

— Пане Сергію, я сказала те, що сказала: він, після того, що вчинив зі мною, не повинен був жити. Проте йому поталанило, мені — ні...

Дежа вю

Вони так і не зустрілися. Можливо, того чоловіка вже й немає на світі, адже минуло більше двадцяти років. Та й навряд чи тепер впізнали б одне одного!

Ніна довго не виходила заміж. Вже й вуз закінчила, а інтимних стосунків уникала. „Ой, доню, дивись, залишишся „старою дівою”! — тривожилася матуся. — Що ти все скнієш за тими книжками? Сходила б на дискотеку, розвіялася...”

„Хлопці мене помічали, залицялися, та всі прагнули одного — якомога швидше опинитися з „коханою” в ліжку. Мене від них нудило! — торкнулася скронь кінчиками пальців співрозмовниці. — Але одного разу трапився терплячий юнак, який навіть змирився з моїм капризом: інтимні стосунки лише після весілля... Боже, як я жахалася першої шлюбної ночі! Та нічого особливого не сталося — він був несміливим і зворушливим. Можливо, з часом я б і покохала його, якби у нас народилися діти. Та не судилось... За три роки ми

розлучилися — тихо, мирно, без чвар, як і жили. Правда, коли він пішов і я усвідомила, що це — назавжди, хотіла накласти на себе руки. Така була апатія до життя! Ну чому всі люди — як люди, а я — така безталанна?! Не знаю, чим би це скінчилося, та якось, минаючи дитячий будинок, раптом зупинилась. Сто разів раніше бувала у відрядженнях в Прилуках, щоразу проходила повз нього, а тут наче блискавкою пронизало: „Стей!”. Зайшла в середину. Мене запитують: „Ви до кого?” — „Мені б дівчинку...”

Ніна пригадує, як її оточили діти. Всі намагалися бодай доторкнутись до нової цікавої тьоті. А раптом це чиясь мама?! Тільки одне дівча чомусь стояло осторонь і раз-по-раз схлипувало. Жінка підійшла до зажуреної дитини, погладила, доброзичливо посміхнулася: „Як тебе звати?”. Та у відповідь лише похитала головою. „Ти не хочеш зі мною розмовляти?” — промовила якомога лагідніше, проте мала заплакала ще сильніше.

Потім Ніна дізналася, що пережила Олечка: „Коли її тато збавнув, що дівчинка народилась не зовсім здоровою, то запропонував дружині відмовитися від дитини, віддавши немовля до сиротинця. А коли молода жінка не погодилась, пішов із сім’ї. Олю виховувала мама. Та за кілька років сталося лихо: ненька захворіла на запалення легенів, проте медики не одразу правильно діагностували недугу, а коли схаменулися, було вже надто пізно — жінка померла... Тоді єдину онуку взяла до себе бабуся. Це була дуже чуйна і щедра людина, яка фактично жила заради Олечки. Дівчинка, як могла, допомагала їй — навчилася мити посуд, прибирати. Одного разу Оля гралася біля будинку — як завжди, сама. Інші діти дружити з нею не хотіли і навіть часто викрикували вслід образливі слова. Отож, коли поблизу зупинилася розкішна автівка і з неї вийшов привітний, гарно одягнений чоловік, дівчинка довірливо всміхнулася. Вона любила все красиве, зокрема і вишукані речі. „Привіт! — люб’язно озвався незнайомиць, дуже повільно вимовляючи слова. Я знаю, ти не можеш говорити. Але ти ж мене розумієш, правда? Я — твій дядя, родич, розумієш? Приїхав до вас у гості. Привіз вам подарунки. Де бабуся?”. Дівча показало рукою в бік вулиці — старенька саме пішла до магазину. „От і добре! — зрадів дядечко. —

Влаштуємо їй сюрприз. Ходи-но сюди, крихітко, я тобі щось покажу...”. Щойно Оля доторкнулася до машини, як незнайомиць спритно схопив її й жбурнув на сидіння. Дівчинка так налякалася, що навіть не чинила спротив. Тільки просила відпустити її до бабусі... Вже потім, коли старенька повернулася додому, бідолашна жінка побачила закривавлену онучку і дізналася від заплаканої дитини про те, що сталося. Злочинця не знайшли, а бабуся невдовзі померла. Так дівчинка і потрапила до сиротинця...”

Дізнавшись про долю Олечки, Ніна не раз приїжджала в Прилуки. Відвідувала і спеціальні курси, аби опанувати мову жестів. А згодом навчила правильно спілкуватися „мовою” глухонімих людей Олю. Поступово дівчинка звикла до нової знайомої, радісно зустрічала її і дуже сумувала, коли та мусила повертатися до Чернігова. Так це тендітне дівча з якимсь надто дорослим поглядом у карих оченятах стало для Ніни найріднішою людиною в світі. Вона вирішила в дочерити Олечку і коли запитала про це у малої, дівчинка пригорнулася до неї й одними губами вимовила: „Мамо...”

Небезпечний Моцарт

Життя Ніни набуло сенсу. Оля та її мама з такою любов'ю ставилися одна до одної, що навіть колеги Ніни Андріївни і сусіди спочатку дивувалися. Так тривало майже два роки, доки одного дня Ніна не відчула — щось трапилось! Вона відпросилася з роботи, прибігла додому і не впізнала доньки. Оля поводитись, немов страшенно налякана дика тваринка. Дівча забилося в куток і на всі запитання ошелешеної неньки в розпачі хитало головою. Тоді Ніна обережно обняла її і... раптом почала розповідати про те, що сталося понад двадцять років тому. Дівчинка уважно слухала і вже не тремтіла. Натомість поцікавилася своєю „мовою”:

— А якби той дядя, гвалтівник, знайшовся, ти б захистила мене?

— Звісно, донечко, — заспокійливо погладила малу. — Тільки він уже не знайдеться, бо, зазвичай, у нас, в Україні, чоловіки стільки років не живуть, або їм уже не до нас...

— Ні, мамо, цей дядя молодший, це — той, хто скривдив мене. Він повернувся!

— Ну, що ти, моя хороша, ти ж була тоді маленькою, вже й не пам'ятаєш напевне. Та й знаєш, скільки існує схожих людей!

— Ні, це — він і, здається, він мене впізнав...

— Але, донечко, тепер жодна міліція не доведе його вини! — розгубилася Ніна.

— Ти обіцяла мене захистити...

То була інша автівка, але Оля побачила його — гарно одягненого дядечка з імпозантною валізою в руках, який зупинив машину, аби зайти до крамниці. Дівчинка буквально вклякла на місці, не зводячи очей зі свого кривдника. Той відчув дивний погляд, якусь мить уважно роздивлявся її і, ніби щось пригадавши, підморгнув приголомшеній Олечці. Дівча стрімголов кинулося навтьоки. Натомість чоловік спокійно увійшов до магазину...

— Навряд чи ми зможемо тепер розшукати його, — завагалась Ніна, вислухавши розповідь доньки.

— Ходімо, я тобі покажу! — не вгавала Оля. — Думаю, це — його крамниця...

Біля магазину вишикувалось кілька автомобілів, але донька впевнено показала на один із них. А тут саме й власник нагодився. Дівчинка вмить сховалася за маму: „Він...”

З крамниці вибігла заклопотана тітонька: „Леоніде Михайловичу, ви забули „мобілку”, а вона дзвонить!”

...Наступного дня до власника відомої чернігівської фірми завітала приваблива, бездоганно одягнена молода жінка:

— Я хочу влаштуватися до вас на роботу.

— Даруйте, але у нас зараз немає вакансій, — не підводячи очей від стосу документів, стомлено відповів підприємець.

— Мене влаштує будь-яка робота! — наполягала панночка.

— Он як... — брови директора здивовано поповзли вгору. — Мммм... Дайте подумати... А знаєте що, мабуть, у мене знайдеться для вас якась пропозиція. Тільки це треба належним чином обговорити, так би мовити, в неформальній обстановці. Ви як, не проти?

Ніна кивнула і змусила себе посміхнутися... Відтоді вона стала коханкою свого ворога. Це й була її „робота”. Леонід Михайлович мав сім'ю — дружину та вже дорослих дітей. Проте полюбляв і мо-

лодих вродливих жінок, яким періодично підшукував заміну: одні набридали, інші втікали самі. Від новенької коханки „шеф” був просто в захваті. Ніна терпляче виконувала всі його забаганки й ніколи не вередувала. Насправді ж, вона мала мету і мусила не схибити...

Звісно, до своєї оселі Ніна „роботодавця” не запрошувала. Пояснила: „У мене — донька”. А Олечці суворо заборонила з’являтися біля крамниці. Дівчинка змарніла, погано спала і зовсім не переймалась навчанням. Вона боялася. Хоч і вірила: ненька більше нікому не дозволить її скривдити.

„Шеф” нерідко купував коханці дорогі сукні, капелюшки та черевички. І Ніні, попри зневагу до свого „благодійника”, доводилося все це носити. Вона не раз перепитувала у доньки, чи не помиляється Оля. Все-таки Леонід Михайлович, хоч і зраджував власну дружину, не скидався на якогось монстра. На жаль, таких чоловіків, особливо серед начальників, вистачає. Проте Олечка щоразу стискувала кулачки й буквально ціпеніла з жаху. І, лягаючи спати за відсутності мами, не вимикала світло.

Щоб переконатися остаточно, Ніна влаштувала такий собі експеримент: за вечерею з „шефом”, ніби між іншим, завела мову про мерзотника, якого буцімто спіймали правоохоронці — немолодий уже чоловік гвалтував школярок. Обличчя коханця раптом видовжилось і побуряковіло, він аж затіпався і похлинувся чаєм.

Сумнівів не залишилося. Але треба було діяти бездоганно, щоб ні в кого не виникло жодних підозр. Адже Оля — ще дитина, їй потрібна мама — на волі, а не за ґратами...

Якось „шеф” поскаржився на втому та безсоння: робота нервова, виснажлива, а вік уже не той. Доводиться мало не щодня „труїтися” снодійним.

— А ви візьміть ось цю касетку та й слухайте щодня перед „відбоєм”. Десь за тиждень-два так звикнете, що спатимете без пігулок, — порадила Ніна.

— Там що, Кашпіровський? — іронічно гмикнув коханець.

— Звісно, ні. Просто приємна музика — Моцарт...

— Фе, хіба ти не знаєш, що мені подобається? Я в дорозі як не „Машину времєні”, то „ДДТ” слухаю. Може, їх перед сном крутити?

— Ні в якому разі! Це вас збуджуватиме, а ось Моцарт навпаки заспокоїть.

— Ну, хай буде, може, спробую колись, — скептично махнув рукою Леонід Михайлович, недбало вклавши касету до валізи.

Та вже за тиждень він подарував Ніні цілий набір французьких парфумів:

— Дякую за пораду! Уяви собі, діє!!! Послухаю з півгодини і сплю без зайвих ніг... Звідки ти довідалася про такий простий, але геніальний „рецепт”?

— Вичитала в одній книжці, — чесно відповіла коханка.

Минуло два місяці — „шеф” почувався бадьорим і все нахвалявав її „винахід”. „Пора!” — вирішила Ніна. Леонід Михайлович саме збирався до Києва. Автівку він завжди водив власноруч. Розганяв її на трасі до шаленої швидкості, проте ніколи не втрапляв у халепу. Одне слово — ас!

Того дня до столиці він вирушив увечері. Квапився на великий футбол — матч Ліги чемпіонів. Осінь, темно та ще й погода сльотавала... Ніна провела коханця до машини. А коли той зосереджено порпався у своїй „безцінній” валізі, непомітно підмінила касету в магнітофоні його автомобіля...

— І що сталося потім? — заінтриговано поцікавився я у співрозмовниці.

— А ви не здогадуєтесь? Він вмикнув магнітофон, бо завжди слухав музику за кермом. Тільки, замість „Машини времєні”, зазвучав старий добрий Вольфганг Амадей Моцарт. Думаю, вже за хвилину цей збоченець почав позіхати...

— То він... не доїхав до Києва?

— Звичайна аварія, — Ніна знизала плечима і нервово поправила зачіску: — Скільки таких щодня трапляється! Стомлений водій заснув за кермом, автівка „злетіла” з траси і вперіщилась у дерево. Дякувати Богу, крім того чудовиська, ніхто не загинув...

— Ви дуже ризикували, адже могли постраждати інші — зовсім невинні люди!

— Не вам мене судити... — зітхнула. — Я мусила захистити свою доньку.

- І звести рахунки з власним минулим?
 — Так!
 — А вам не шкода...
 — Мені шкода дерева! Даруйте, добродію, я просила вислухати мене, а не читати мораль!!!
 І одразу ж вибачилася:
 — Будь ласка, не ображайтесь. Просто пригадала все це і трішки розсихувалася... До речі, всі його подарунки ми віднесли бомжам. Хоч якусь добру справу зробив Леонід Михайлович, хай і посмертно! А ось і Олечка — з нею тепер все гаразд. Вона знає, що лихий дядечко більше вже ніколи її не лякатиме.
 — А ви розповіли доньці, що трапилося насправді?
 — Тссс... — благально прошепотіла Ніна. — Вона — янгол! Це — мій гріх. Мені за нього і горіти в пеклі...

10.02.2008

ПАНІ КІЛЕР

Вона подзвонила одразу після публікації „Ідеального злочину”. Поцікавилася: „Це — ваша робота?” — „Ні, гвалтівникові помстилася жінка. Я лише все описав...” — чемно відповів у слухавку. „О, ми ще й маємо почуття гумору! А знаєте що? Я з вами зустрінуся!” — багатообіцяюче промовила незнайомка. „Даруйте, але я не...” — спробував відкараскатися від несподіваного візиту дивної особи. „Ніяких „але”! Або тепер, або ніколи, — пролунав приємний, мелодійний голос. — Не бійтеся...” — „Чому я повинен вас боятися? Ви хто?” — „Це — неправильне запитання. Краще так: „А ви де?”... Подивіться у вікно. Бачите жінку, яка розмовляє по телефону? Щойно вона привітно помахала вам рукою. Я чекатиму вас рівно п'ять хвилин...”

Рука піаністки

Заінтригований, я вирішив все-таки вийти на вулицю — досить поспілкуватися хвилину, щоб збагнути хто перед тобою:

цікавий співбесідник чи людина, на яку не варто розтринькувати час.

Їй було років 27-28. Одягнена не дорого, проте зі смаком. Невисока, зеленоока. „Мабуть, колишня спортсменка”, — подумав, звернувши увагу на її плечі та ходу.

— Ну, роздивилися? — посміхнулась вона. — У мене небагато часу, тому посидимо на лавочці у сквері.

— Добре, — знизав плечима. — Давайте тільки спершу познайомимось...

— Ви нетерплячі, як і всі чоловіки, — граціозним жестом дістала з сумочки пачку дорогих сигарет, блиснувши запальничкою.

— У вас же небагато часу... — нагадав я.

Із задоволенням закурила, швидко роззирнулася навкруги:

— Я справді поспішаю — треба ще дістатися до Борисполя. У мене — літак... Взагалі, я не збиралась сьогодні приїжджати до Чернігова. Так трапилося — з'явилося зайвих півдня. От і потягнуло на малу батьківщину. Я тут народилася — 38 років тому... — і, помітивши мій подив, задоволено примружила очі. — Непогано збереглася бабуся, правда? І, оцініть, жодних пластичних операцій!

— Я оцінив. То про що ви хотіли поговорити?

— Слухайте, це такий кайф — гуляти по Валу! — затягнулася сигаретою. — Все таке рідне! Шість років тут не була... Ну, вам цього все одно не збагнути — такого відчуття! Навіть поплакала трішки... А потім випадково натрапила на ваш „Ідеальний злочин”. І хоч я справді вже поспішаю, захотілося поговорити... Але спершу погляньте сюди, — вона простягнула руку, повела довгими красивими пальцями.

„Рука піаністки”, — тільки встиг подумати я, як жінка раптом блискавично штрикнула мене (буквально одним пальцем!) і в очах потьмарилося...

Коли я оговтався, вона так само сиділа поруч, спокійно струшуючи попіл сигарети.

— Що це було? — ошелешено доторкнувся до власної шиї.

— Не нервуйте — просто „відімкнула” вас на мить, аби не подумали, що я — не сповна розуму.

— Знаєте, тепер саме так я й можу подумати... — знову обмацав місце, яке щойно зазнало віроломної агресії.

— Послухайте, невже ви досі не здогадалися? Це — спеціальний прийом. Якби я штрикнула вас дещо сильніше, ви б тут, у сквері, з півгодини проспали. Проте, за бажання, я б легко відправила вас до раю. Ніхто б навіть нічого не помітив: сидить собі чоловік на лавочці, відпочиває...

— А... чому саме до раю? — розгублено поцікавився я.

— Ну, до пекла... Яка різниця? — приязно посміхнулася вона. — Не хвилюйтесь, я зовсім не збираюся цього робити і завжди професійно розраховую силу удару.

„Навіщо ви мене народили?“

Вона нарешті назвалася: „Я — Ліза. Вища освіта. Заміжня... Знаєте, ви мене заінтригували. Тобто ваша знайома — ну, та, з „Ідеального злочину“. Просто я, коли це скоювала, ніколи не використовувала музику. Навіть дивно, як я сама до такого не додумалася — вкоротити віку збоченцю за допомогою Моцарта. Яка романтика! Шкода, що я вже відійшла від справ. Так би мовити, на заслуженому відпочинку...”.

Ні, вона не скидалася на божевільну. Говорила спокійно, зосереджено. Не вихвалялась, а, швидше, констатувала те, що сталося з нею впродовж життя.

У дитинстві Ліза, за першої ліпшої нагоди, дивилася кінострічки про заможних і вродливих людей. Байдуже, яким був сюжет! Головне, щоб персонажі фільму ходили у красивому одязі, мешкали в розкішних будинках і подорожували у дорогих автомобілях та яхтах.

Родина Лізи жила дуже бідно, от дівчинка й мріяла про інше, краще життя. Якось, посварившись із батьками (вона не хотіла йти до школи в латаній сукні, а придбати нову не було за що), Ліза в розпачі вигукнула: „Навіщо ви мене народили, якщо не здатні купити навіть звичайний одяг? Мені соромно, що у мене — такі батьки!“.

Тато мовчки зняв пасок і шосили відлупцював неслухняну доньку. Вона проплакала півночі, доки в кімнату тихенько не зайшла

матуся: „Ой, Лізо, що ти накоїла? Батько сам не свій — ледве заснув! Навіщо було його гнвати? Хіба ми одні так живемо? Коли я була малою, то взагалі доношувала одяг і взуття своїх братиків та сестричок. І нічого — виросла! Колись і в тебе будуть діти. Побачиш, як непросто заробляти на хліб. Чи ти розраховуєш одного дня вештатися вулицею і знайти мільйон? Ні, донечко, життя — це не казка. Так уже склалося, що багаті горнутья до багатих, а бідні — до бідних”.

Юна Ліза поглянула на ще молоду, але завчасно постарілу неньку, змучену нестатками та пиятикою татуса, і рішуче промовила:

— Коли я виросту, то одягатимуся, мов королева, і житиму у палаці!

— Та я ж не проти, кожна мама бажає своїй доньці щастя, — зітхнула ненька. — Тільки пам’ятай: той, хто намагається злетіти надто високо, як правило, падає до самого низу...

— Я не впаду! — розмазуючи сльози, пообіцяла дівчинка.

Вона вирішила стати красивою і багатою. Для початку — звернути на себе увагу „крутих“ однолітків, котрі мали заможних та впливових батьків. Але як це зробити? Про модні наряди та коштовні прикраси Ліза могла тільки мріяти. Море бачила лише в кіно (де вже там розповідати однокласникам про захоплюючі мандрівки!). Кишенькових грошей вистачало якраз на дорогу до школи і булочку. Навіть якщо увесь час ходити пішки, багато не зекономиш!

Записалася в секцію дзюдо й наполегливо тренувалась цілий рік. Та кого цим здивуєш? От якби вона стала чемпіонкою і їздила на змагання за кордон! Проте таланило чомусь іншим...

Леопард

„Час спливав, я дорослішала, а нічого не змінювалось. Та якась після тренування зайшла до кав’ярні. Звісно, ніяких „серйозних“ грошей не мала — так, дріб’язок, аби сік випити і тістечко з’їсти. Але й це для мене було подією! — знову, наче між іншим, озирнувшись навкруги співбесідниця. — Аж тут оточують мене троє придурків і починають чіплятися. Як я злякалася! Їм — років по 25. Всі — напідпитку. Короткі, „зеківські“ зачіски. Пики — ніби у буль-

тер'єрів... Почала проситися, пояснюю: „Я ще маленька, відпустіть мене!”, а вони гигочуть”.

Раптом підійшов чоловік у сірому светрі — сам такий спокійний, непримітний. Власне, не підійшов, а наче виріс з-під землі. Тихо промовив: „Залиште її”. Гицелі отетеріли: „Що?! Ми працюємо на П., а ти хто такий? Забирайся геть!”. П. на той час був відомим чернігівським бандитом. Проте мій несподіваний захисник анітрохи не збентежився. Цілком доброзичливо запропонував „бультер'єрам”: „Поговоримо на вулиці?”, а Лізу заспокоїв: „Коли ми зникнемо, зачекай п'ять хвилин і йди додому”. П'янделиги розвеселилися: чому не розважитися, не провчити нахабу, який не поважає „авторитетів”? Звісно, ніхто з працівників та відвідувачів кав'ярні не втрутився...

Але Ліза не стрималась — вибігла услід за бандитами та людиною у сірому светрі. Тож все відбулося на її очах: „Це тривало буквально кілька секунд. Він не зробив жодного зайвого руху. Здавалося, навіть не торкнувся до них, та за мить всі троє нерухомо лежали на землі... Я сховалась, проте цей дивний добродій одразу відчув мою присутність. Зітхнув: „Хіба я не просив тебе побути в кафе?” — „Вони зовсім не ворушаться. Ви їх убили?” — „Звичайно, ні, за півгодини отямляться... Не бійся, дівчинко, іди додому”.

Він неквапливо рушив у бік Валу, але Ліза почимчикувала вслід. Чоловік озирнувся:

— І довго ти мене переслідуватимеш?

— Довго, хочу бути такою, як ви!

Він посміхнувся:

— Дівчинко, я — привид. Ти хочеш стати привидам?

— Хочу! І робитиму все, що ви скажете...

„Йому було років 40, а мені — 15, — пригадувала Ліза. — Я обожнювала його. А він... Навіть не знаю, ким я була для нього. Старанною ученицею? Коханкою? Донькою? Чому він взагалі зв'язався зі мною? Адже в його становищі це було вкрай нерозважливо, навіть небезпечно! Розумієте, він не жив, як усі нормальні люди. Яюсь, десь за півроку нашого дивного спілкування, коли він уже більше довіряв мені, я дізналася, ну, може, не всю правду, але хоча

б якусь її децимлю. Раніше Станіслав очолював підрозділ російських спецслужб. Одного разу він відмовився виконати наказ. Треба було вбити людину — відому жінку. Натомість він її попередив... Отож змушений був переховуватися. Переїхав до України, кілька разів змінював імена та прізвища, мав фіктивні шлюби. Мешкав то в одному місті, то в іншому. Так і потрапив до Чернігова”.

Ліза мигцем поглянула на годинник і закурила другу сигарету.

— Він був кілером? — запитав якомога спокійніше, ніби йшлося про роботу контролера у громадському транспорті.

— Що ви! — округлила очі. — Звичайно, ні. У Чернігові Станіслав працював телемайстром. Ну, може, ще десь підробляв вряди-годи...

— І ви його кохали?

— А чому ви дивуетесь? Завдяки йому я скільки всього навчилась! Він був суперменом — сильним, мужнім, витривалим... А як він рухався — мов леопард! І в той же час, за будь-яких обставин, не втрачав своєї феноменальної врівноваженості. А ще він був дуже добрим — жодного разу мене не образив, не скривдив. Це ж я вмовила його кохатися! Мріяла, що колись вийду за нього заміж, народимо діточок... А потім він поїхав — якийсь хлопчик приніс мені запечатаний конверт. Там була коротенька прощальна цидулка: „Мені потрібно зникнути”. І купа грошей — тоді для мене просто астрономічна сума! Я згодом, завдяки цьому останньому його подарунку, інститут закінчила.

— І ви більше ніколи не бачили свого... вчителя?

— Не знаю... — замислено видихнула дим. — Здається, на одному кладовищі... Я взагалі часто буваю на цвинтарях, щоб заспокоїтися, подумати про вічне. Там тихо і несуетно — звісно, якщо не зациклюватись на якійсь конкретній могилі... Так ось, я там, на пам'ятнику, бачила знімок людини, дуже схожої на Станіслава. Правда, ім'я й прізвище — інші. Але я вже розповідала — він їх змінював, мов рукавички. Не впевнена, що і Станіслав — його справжнє ім'я! Якщо вірити напису, він не дожив навіть до 45-ти...

Суто жіноча робота

Здобувши вищу освіту, Ліза опинилася на роздоріжжі: працювати за невеличку зарплату чи втілювати давню мрію. І вона наважилась:

— Я була на війні — в одній із „гарячих точок”. Приїхала туди, показала все, на що здатна, і мене взяли, навчили стріляти. Я була снайпером, виконувала деякі спеціальні завдання, так би мовити, в тилу ворога... Не хочу про це згадувати — то була помилка. Станіслав би цього не схвалив. Мене там поранили — я мало не збожеволіла від болю! Дивом уціліла... Відтоді ненавиджу зброю!

— Ви там убивали?

— А що роблять на війні? Ні, я там горобців рахувала!

— Розумієте, коли людина захищає свою країну — це одне, а коли вона вбиває за гроші...

— Ах, облиште! В усі часи були найманці, які професійно виконували свою роботу. Це така лотерея: або ти — гарматне м'ясо, або, якщо виживеш, доволі заможна і шанована людина. Інша справа, що пістолет чи гвинтівка — речі абсолютно неестетичні. Це просто якесь варварство. Садизм! Людина повинна йти з життя миттєво, не відчуваючи болю, навіть не усвідомивши, що сталося. Я б і сама хотіла так померти. І ви, мабуть, теж?

— Мені не подобається, коли людям вкорочують вік, хай і безболісно!

— Я не виправдовуюсь, а просто пригадую своє життя, — не знітилася співрозмовниця. — Вам ще цікаво?

... Після поранення Ліза кілька місяців провела в лікарні. А, одужавши, купила квартиру в Москві. Та вдома не сиділося, тим більше, колишній бойовий командир, розшукавши підлеглу, запропонував їй звичну роботу: „Треба злітати в таку-то країну і влаштувати „нешасний випадок” одному впертому дідусеві. Так, щоб комар носа не підточив! Бо мої „орли” здатні лише по дахах із гвинтівками лазити... Ні, тут потрібно діяти негласливо, я б сказав, ювелірно. Це — суто жіноча справа, саме для такого янголятка, як ти”.

Ліза впоралась на диво легко. „Впертий дідусь” вийшов прогулятися, а незабаром його знайшли на газоні. „Серцевий напад...” — повідомили наступного дня газети.

Кілька місяців вона мандрувала Європою, насолоджуючись краєвидами Венеції та архітектурними пам'ятками Парижа. Доки не пролунав новий дзвінок: „Привіт, янголятко, маю для тебе неабияку пропозицію — екзотична країна, прекрасний клімат! Купайся в океані, засмагай досхочу... Ну, й про одного добродія подбаєш”.

У неї був приємний, мелодійний голос, від якого ставало мотошно:

— Я влаштувала чотирнадцять „нешасних випадків”. Жодного разу не „прокололася”! І ніякої зброї — все зроблено ось цими пальчиками... — зітхнула. — Ви не повірите, але ті чоловіки всі були потворами!

— Та невже? — мимоволі відсахнувся від її ніжної долоні.

Вона спритно вихопила третю сигарету:

— Запевняю вас, я на „ура” ніколи не рипалася — ретельно готувалась до кожної поїздки. Такі досьє збирала! Тому в потрібний момент руки у мене не тремтіли...

— Чому ж ви тоді залишили таку вигідну роботу?

— Я не виконала наказ — так би мовити, одноосібно розірвала „угоду”. А в нашій професії — це неможливо: або кілер працює, або він — мертвий... Проте п'ятнадцятий „замовлений” чоловік виявився особливим — він мені настільки сподобався, що я ніяк не наважувалась його вбити. Мої роботодавці занервували: „Що відбувається?!” Далі зволікати було не можна: або робити свою справу і одержувати звичну платню, або негайно виходити з гри, ризикуючи життям. Я вчинила, як справжня закохана ідіотка — попередила його і підписала собі смертний вирок. Так само вчинив колись Станіслав. Правда, він не розповідав, чи було у нього щось потім із тією жінкою.

— Ох, нелегке життя у кілера...

Вона посуворішала:

— Не іронізуйте, ви уявити собі не можете, що це таке — жити з відчуттям постійної небезпеки! Але я його кохаю і ми досі разом.

Хоч і доводиться увесь час переховуватися. Нам не можна мати дітей, адже мої колишні покровителі ніколи не пробачать зради!

Ліза поглянула на годинник, підвелась:

— Все, пане журналісте, розбігаємося. Бережіть себе!

— Дякую, я сплю спокійно... До речі, ваша дитяча мрія здійснилась?

— Авжеж, я — досить заможна. А крім того, справді кохана і ще молода!

— Але ви хоч іноді висипаєтеся?

Вона пильно поглянула мені у вічі:

— Знаєте, якби я не була такою хорошою і вихованою, то просто б убила вас за це запитання...

17.02.2008

ВІДОМИЙ... НЕВИДИМКА

Їм не загрожує Нобелівська премія, адже жанр, у якому вони працюють, вважається „несерйозною літературою”, здатною задовольнити смаки невибагливих читачів. Проте їхні книги виходять багатотисячними накладами. Детективи Акуніна, Мариніної, Донцової, Устинової читають скрізь: у тролейбусах та в „маршрутках”, під час якихось нудних засідань (аби не заснути в залі) і на пляжі.

Проте лише дуже вузьке коло осіб знає, що один із таких популярних авторів „крутих” детективів мешкає у Чернігові. І сьогодні він відверто розповість про своє життя.

„Твій герой у Москві їздить на крутій тачці, яка насправді є тільки в мене і Вована!”

Сергію Кримву — 37 років і він написав уже близько 50 гостросюжетних романів — детективів та бойовиків. Побачили світ більше 20-ти — під різними псевдонімами, декотрі з яких стали досить успішними літературними „брендами”. Адже книжки Сергія виходять у провідному московському видавництві. Тому їх мож-

на без проблем придбати не лише в Києві — на знаменитій „Петрівці”, а й у Чернігові та в інших регіонах України.

Проте Сергій Кримв унікає галасливого столичного життя, і, по суті, залишається інкогніто — людиною-загадкою — навіть для своїх шанувальників. Власне, цього популярного автора знають в обличчя тільки його рідні, друзі та видавці. І його це цілком влаштує. „Творчість потребує усамітнення”, — говорить Сергій. Його професійна кар’єра розпочалася 13 листопада 1996 року, коли молодий амбітний літератор завітав до одного з найсолідніших московських видавництв. Перед цим він, як то кажуть, „на ура” надіслав туди свій рукопис. І невдовзі одержав запрошення приїхати та укласти угоду.

„Перше враження від головного редактора — освічена, інтелігентна людина, — розповідає Сергій. — І ось, під час нашої розмови, до кабінету заходить класичний „новий руський” — можна сказати, персонаж мого роману. Але з поведінки головного редактора я одразу збагнув — з’явилося начальство! Мій співрозмовник ввічливо представив мене: „Пане директоре, познайомтеся, будь ласка, це — наш новий автор. Ми збираємося публікувати його роман”. У відповідь директор зробив красномовний жест — „розкинув пальці віялом” — і вальяжно відповів: „А, ну, так, типу, читав...”. Головний редактор, знову з ввічливості, запитує: „Пане директоре, можливо, у Вас є якісь зауваження щодо цього роману?”. І „новий руський” відповідає: „Ну, так, є, типу, конкретні зауваження...”. Я ошелешено думаю: „Боже, зараз примусять все переписувати чи взагалі роман не приймуть! Гаплик...”. Проте директор каже: „Значить, так — там одна помилка. Написано, що головний герой їздить на ось такій „крутій” „тачці” (я вже зараз не пам’ятаю марку автомобіля). Так ось, — каже. — Треба переробити. Бо таких „тачок” „на Москві” (це у них так прийнято говорити — „на Москві”) — всього дві: одна — у мене, а інша — у Вована!”.

Це була абсолютно неістотна деталь. Сергій одразу погодився і навіть без нього ту „помилку” виправили...

„Якщо писати хоча б по два детективних романи щороку — жити можна...”

Відтоді романи Сергія Кримова виходять один за одним. Більше того, тепер він ще й працює редактором у цьому видавництві.

„Після знаменитого дефолту в Росії, у серпні 1998-го, якимось одразу всі, зокрема й письменники, збідніли в 4 рази, — пригадує Сергій. — Я саме був у Москві, здавав черговий рукопис і поскаржився: „А от у вашому видавництві простий редактор отримує набагато більше, ніж автори книг. І вигідніше спокійно працювати редактором 5 днів на тиждень з 9-тої ранку — до 6-тої вечора, ніж писати іноді по 10-12 годин на добу роман, мучитися (вийде-не вийде?)...”. На що головний редактор відповів: „Мені Вам просто було незручно запропонувати редакторську працю. А раптом Ви б образилися?! Адже, зазвичай, письменники — надто дратівливі щодо таких речей. Мало не в кожного — манія величі! Але, якщо вже Ви самі захотіли... Що ж, спробуйте!”.

Рукописи романів Сергій отримує з видавництва у „електронному вигляді” на свою скриньку в Інтернеті. Редагує та відсилає тексти, готові до друку. Це дуже зручно, навіть їздити нікуди не треба: „Іноді одразу видно, буквально з перших сторінок, що роман — зовсім бездарний, якимсь графоманом написаний. Ну, повний хлам! Я просто відсилаю це „добро” з лаконічним приписом: „Непридатний для друку”. І ця моя робота (ось такий мій „вердикт”) теж оплачується. Хоч рукопис і графоманський, але я ж все одно потратив на нього певний час!”.

Сергій Кримов — один із небагатьох авторів, здатних написати роман за місяць. Звісно, графік — напружений, проте можна влаштувати собі навіть вихідні, якщо творити по 10-20 сторінок комп’ютерного тексту щодня. Платять за таку працю по-різному. Найдорожче коштують романи, які видаються у суперобкладинці. З авторами розраховуються готівкою, або, за їхнім бажанням, переказують кошти на ощадкнижку. „Взагалі, питання заробітку — дуже інтимне, — каже Сергій. — Але, якщо написати хоча б два романи протягом року, — жити можна”. Це — приблизно середня річна зарплата висококваліфікованого фахівця в українській промисловості...

„Книгу такого-то автора насправді створила бригада з п’яти осіб!”

„Пік гостросюжетної прози, я вважаю, — 1996 рік, — говорить Сергій. — Тоді чимало письменників, які раніше писали мелодрами, залишили це заняття і кинулися в детективний жанр. Виникло дуже багато літературних псевдонімів. Кожен автор писав одну книжку під одним псевдонімом, а іншу — під іншим. А потім книжки з одними псевдоніми почали продаватися значно краще. Видавці одразу ж вловили цю тенденцію. Так з’явилися літературні „бренди” (своєрідні торгові марки в книжковому бізнесі). Видавництва, користуючись тим, що автори — не надто обізнані в юридичних тонкощах (їх авторські права ніде не зафіксовані), заходилися публікувати під уже відомими, успішними літературними псевдонімами... інших авторів”.

Трапляються випадки, коли рукопис одного автора повністю переписується під „розкручений” „бренд” іншого письменника. Тобто, замість нікому не відомих головних персонажів, у романі починають діяти герої, які вже користуються попитом у читачів...

„Таким чином протягом року з’являється, скажімо, 12 романів, написаних начебто одним відомим автором, — розповідає Сергій. — Але хитрощі видавців нерідко — дуже помітні! Книжки ж написані зовсім різними стилями! Вони — надто різної якості, зокрема, й у деяких суперпопулярних письменниць... Не лише фахівці, а й звичайні читачі, якщо уважно придивляться, можуть знайти у таких романах навіть по п’ять зовсім відмінних шматків. Що це означає? „Все елементарно, Ватсоне!” — як сказав би Шерлок Холмс. Просто цей роман писала... „бригада” з п’яти осіб! Складається план — припустимо, в книзі буде 20 розділів. І от кожен із п’яти літераторів пише по 4 розділи, і, звісно, за місяць виходить роман...”.

Проте не було та й зараз немає такого геніального редактора, котрий зміг би ідеально зчепити до купи настільки різні тексти — так би мовити, поєднати непоєднуване. Але закони бізнесу (а в Росії книжковий бізнес посідає почесне третє місце!) диктують свої умо-

ви... До того ж, серед письменників вистачає бажаючих заробити гроші у такий специфічний спосіб. Сергій Кримов їх не засуджує. А вислів „літературні раби” йому не подобається: „Рабам, по-перше, ніхто не платить. Людина робить це добровільно, відточує свою майстерність. „Термін” „літературне рабство” вигадали із заздощів. Видавництво ніколи не наполягає на цьому: не хочеш — не пиши! Якщо ти такий талановитий, створи власну книжку... Часом збирається дуже цікаве товариство. І я, наприклад, був згоден просто поспілкуватися протягом місяця з різними людьми, які живуть у різних містах, отримати, крім грошей, ще й надзвичайне задоволення від таких інтелектуальних розмов”.

Сергій Кримов каже, що сам із задоволенням читає детективи. Свого часу йому дуже подобалися книжки Петрова, але одного разу трапився абсолютно бездарний бойовик, підписаний цим псевдонімом. А невдовзі Сергій дізнався про таємниці деяких літературних „брендів”: „Акунін, звісно, сам пише. Це — високоосвічена людина. Він же — редактор „Иностранной литературы”! Вірю, що всі ті книжки створені особисто ним. А коли, наприклад, це — якась жінка (у минулому — міліціонер) з небагатим лексиконом, то я сумніваюсь... Особисто знайомий із Константиновим, Корецьким, Барбакару (це — колишній картковий шулер) і можу стверджувати, що всі вони пишуть самі. До того ж, талановито! Але вистачає й іншого „добра”... Якось я поцікавився у директора видавництва „Вагріус”, людини з гарним літературним смаком: „От є, умовно кажучи, сто „розкритих” літературних „брендів”. Але які книжки можна сміливо купувати, щоб не втрапити в халепу, придбавши макулатуру?”. Він замислився на кілька хвилин і потім зміг назвати не більше десяти з них...”.

Сергій Кримов говорить, що хотів би друкуватись і в Україні. Одного разу він навіть спробував випустити книжку у відомому нашому видавництві. Але млинець виявився глевким: гонорар запропонували мізерний, до того ж, видавці не дотрималися терміну виходу книжки. Тому цей роман так і не побачив світ — терпіння у Сергія луснуло і він розірвав угоду...

На запитання, настільки він схожий на своїх персонажів, Сергій Кримов відповідає з посмішкою: „Я проливаю кров лише у своїх романах. А в реальному житті я — не супермен, не бандит і не збоченець, а дуже домашня, тиха та законслухняна людина...”.

20.10.2006

ОХОРОНЕЦЬ

Їх можна зустріти скрізь, проте ми практично нічого не знаємо про них. Ці люди — небагатослівні і майже непомітні. „Справжній охоронець — мов тінь від сонця чи привид у давньому англійському замку. Він — спокійний, наче єгипетська мумія, і терплячий, ніби Сізіф, котрий безперервно котить кудись нагору свій камінь. А ще — пильний, як сніговий барс, і блискавичний, наче меч самурая”, — це думка середньовічного японського імператора. Проте в наш час дехто взагалі роботу охоронця серйозною професією не вважає. Мовляв, сидить собі чоловік та й цілими днями б’є байдики. „А ви спробуйте, наприклад, висидіти на одному стільці 24 години поспіль, зберігаючи при цьому ясність розуму та бадьорий настрій. Тут мимоволі філософом станеш!” — запевняє чернігівець Дмитро Донцов.

Зелені руки у п’ятні

У 2001 році Дмитра Донцова призвали в армію. Служив у внутрішніх військах. Охороняв місця проведення різних урочистостей, де виступали президенти — України й інших держав, відомі політики, олігархи і „зірки” спорту, кіно та естради. Молодому охоронцю було надзвичайно цікаво спостерігати, як ретельно маскуються деякі співачки, щоб непомітно через чорний хід прослизнути повз своїх фанатів.

Донцов супроводжував після концертів Земфіру, Алсу, Алегрову, Жасмін та інших „зіркових” красунь, котрі, начебивши затемнені окуляри і суттєво змінивши зовнішність, буквально втікали до

своїх авто. За таких умов, годі було й мріяти про якість залицяння до цих панянок.

„Хоч навіть доторкнувшись до Земфіри, жінки, яка вже стала легендою, я відчув справжній екстаз! — зізнається Дмитро. — Проте деякі охоронці назбирали цілу колекцію автографів своїх кумирів. Пам'ятаю, виступила група „Танці мінус”, соліст якої В'ячеслав Петкун грав Квазімодо в мюзиклі „Нотр-дам”. Тож ми кинулися за автографами. І один із моїх хлопців, не знайшовши під рукою блокнота, просто простягнув Петкуну свій військовий квиток. Той посміхнувся і розписався на всю сторінку. Уявляєте, військовий квиток — це найголовніший документ для солдата. А там красується величезний автограф Квазімодо...”

Під час „крутого” концерту на „Співочому полі” охоронці замучилися від спеки. А в цей час на сцені знаходилися холодильники, вщент заповнені пляшками з кока-колою, які темпераментні співачки час від часу жбурляли у шаленіючий натовп. Звісно, охоронці ловити їх не могли, тож лише спрагло облизували губи. „Але у мене був такий кмітливий молодий солдат, котрий сказав: „Товаришу сержанте, не хвилюйтесь, зараз я все влаштую!” — пригадує Дмитро. — Після цих слів він вмить прослизнув на сцену, відкрив один холодильник і просто почав скидати ці штабелі з кока-колою вниз. Висота була невелика, близько півтора метри, пляшки приземлились чудово. Всі були задоволені!”. Потім охоронці обпилися цією кока-колою так, що навіть заливали нею локшину. До речі, кожна пляшка мала призову кришечку...

І ще один незабутній спогад. Одного разу охоронці спіймали у натовпі п'яного, мов чіп молодика, котрий з-під поли продавав трубочки з речовиною, що світилася у п'яті. Юнак миттю протверезів і не на жарт злякався. Отож залюбки віддав воякам свій екзотичний товар, аби лише його відпустили. „Ну, взяли ми ці трубочки. А що з ними робити? Не продавати ж! Розкрутили, намастили руки, — посміхається Дмитро. — І от уявіть собі, стоїть охорона вздовж стадіону. Темрява. А у хлопців руки світяться — у кого червоним, у кого — зеленим чи синім... Така була містична картина!”

Вартовий у пиві

Звісно, подібна романтика вплинула і на подальшу долю Дмитра. Повернувшись із війська, він, не вагаючись, знову одягнув форму. І тепер працює у позавідомчій охороні.

„У нас зараз вистачає нічних закладів. І мене просто вражає поведінка наших людей, — розповідає Дмитро — Судіть самі. П'ята ранку. Заходять нормально одягнені чоловіки — в костюмах, білих сорочках, краватках. Розмовляють виключно про роботу: мовляв, у них сьогодні стільки планів, зустрічей із потрібними людьми... Тобто, зайшли вони сюди виключно на п'ять хвилин випити кави. Поспілкувались і ось уже хтось між іншим запропонував: „А може до кави — по 50 грамів коньячку?”. Коротше, за сорок хвилин ця трійця випила більше літра спиртного. Про роботу розмову вже не велися. А почувши спокусливий шум ігрових автоматів, вони просто пересіли до столиків з „однорукими бандитами”. І коли я о 6-тій ранку закінчував зміну, кудись іти ніхто з цих добродіїв уже не збирався. Гра продовжувалась. Все було прекрасно! Здавалося б, тільки-но люди збиралися ударно попрацювати, а тут уже й робота не потрібна. Такий ось феномен...”

Взагалі, різноманітні пригоди з людьми напідпитку трапляються мало не щодня. Двоє начебто таких солідних, респектабельних чоловіків допилися якось до того, що забули в кав'ярні свої документи та гаманці. Схаменувшись, вони повернулися, але переплутали вхід і... почали виламувати стіну з іншого боку будівлі. Коли на гуркіт прибіг охоронець і нагримав на бешкетників, вони, наче п'ятирічні малюки, похнюпили голови і жалісливо почали канючити: „Ой, дядечку, відпустіть, ми більше не будемо...”. Звісно, документи та гаманці забудькуватим добродіям повернули.

„Охороняємо ми і казино. Це — надзвичайно цікаве місце. Там люди інколи в азарті демонструють та-а-аке! — пригадує Дмитро. — Одного разу я звернув увагу на двох молодиків, котрі після роботи прийшли трішечки розважитись. Але невдовзі їх охопив шалений азарт. Програвши децицію грошей, почали бігати до банкомату, знімаючи все більші суми. Хотіли будь-що відігратися! І тут одному

з цих чоловіків телефонує дружина. Далі, просто на моїх очах, відбулося щось неймовірне. Цей добродій відійшов трішки від ігрового столу, щоб дружина, не дай Боже, не почула чогось зайвого, і почав розповідати їй, що зараз він на роботі запускає... деревооброблювальний станок. У цей час його приятель дістав мобільний телефон і в форматі mp-3 заходився програвати звук... пілорами. Від почутого і побаченого у мене така істерика почалась! Справді, наші люди не пропадуть за жодних обставин!”

Взагалі ж, у казино таланить гравцям, котрі можуть вчасно зупинитися. Проте трапляються й невдахи, які з маніакальною впертістю розтринькують всі свої заощадження: „Один із таких „гарячих” хлопців почав просити спочатку ввічливо, потім — не дуже ввічливо, аби йому дозволили пограти в борг. Звісно, жоден співробітник казино, котрий себе поважає, такого не допустить. Отож у борг йому ставити ніхто не схотів. Чоловік занервував. Підійшов охоронець і пояснив, що йому вже пора додому. Чувак не розгубився — вилив на голову охоронця кухоль пива, який тримав у руці. Охоронець тим більше не розгубився і зацідив йому в зуби. Поранив руки об зуби, руки опухли. А чувак викотився з казино і більше ми його там не бачили...”

„Блакитні” залицяння

„Отож кожен охоронець повинен мати холодний розум і міцні руки”, — переконаний Дмитро. Бо, якщо надто перейматися тим, що діється навколо, може і дах поїхати. А якщо дивитися на це, як на малобюджетну кінокомедію, служба триватиме нормально: „Чергував я в кав’ярні. Заходить цілком пристойна пара. Чоловік увесь такий імпазантний, як то кажуть, породистий. Я подумав, що завітало подружжя відзначити якусь дату. Проте, не пройшло й двадцяти хвилин, як до кафе з диким криком увірвалася ще одна жіночка. Не дивлячись ні на кого, вона підбігла до того добродія і вчепилася йому кігтями в шию... Нападниця виявилась його дружиною. Запідозривши, що чоловік стрибає в гречку, вона близько двох тижнів стежила за ним, а, спіймавши на гарячому, вирішила розібратися публічно”.

Розлючену жінку довго не могли заспокоїти. Вона несамовито пручалась і прагнула будь-що провчити „безсоромних коханців”. Довелось вихлюпнути на пані відро холодної води...

А колега Дмитра, який тільки-но переїхав жити до Києва, одразу ж потрапив у халепу в одному нічному клубі: „Насторожило його, що дівчат було обмаль, а ті, котрі приходили, снували парами і ніжно трималися за руки, не звертаючи жодної уваги на чоловіків. Мужчини були різні: деякі худі, мов тремпелі на вішалці, а деякі — спортивної статури. Різнокольорові зачіски, проколоті, де тільки можна, сережки, в сосках — гвіздочки... Отже, він зрозумів, кого охороняє. Але мусив виконувати свою роботу! Однак, від кількості випитого, ситуація почала виходити з-під контролю. Цим чолов’ягам чомусь дуже сподобався юнак у формі. Тож до нього почали чіплятися зі щедрими пропозиціями, а один дядечко взагалі, ніби між іншим, несподівано поцілував... Охоронець не витримав такої наруги і заїхав нахабі у вухо. На допомогу „скривдженому” кинувся його коханець, але хлопчина і тому мармизу натовк, після чого викликав по рації підкріплення. Підїхала чергова команда і з ентузіазмом заспокоїла цих хлопчиків-дівчаток...”

А дружина — проти!

Співробітники позавідомчої охорони у нашій державі, на відміну від своїх американських та російських колег, не мають права носити зброю. „Єдиний захист — газовий балончик, яким в Україні може користуватися будь-хто, — розповідає Дмитро. — Тому охоронцеві доводиться розраховувати виключно на власні кулаки, а інколи і на швидкі ноги...”

Проте найкращий охоронець — це ще й досвідчений психолог, здатний залагоджувати більшість конфліктів за допомогою спілкування. А тут уже без відповідних знань та інтуїції не обійтись. До речі, як і більшість колег, Дмитро здобуває вищу освіту. Бо специфіка цієї професії така, що охоронні фірми рідко беруть на роботу людину, котрій вже виповнилося 35 років.

Крім того, перевагу мають ті, хто служив в армії. „Охоронець повинен чітко усвідомлювати, що в годині — саме 60 хвилин, а не

65 чи 70”, — каже Дмитро. За перше ж серйозне порушення винного, як правило, звільняють. Ні в якому разі не можна бути напідпитку. Тоді охоронця виганяють зі скандалом і, принаймні, в Чернігові, він має дуже невеликі шанси знову влаштуватися на подібну роботу.

Такий випадок стався нещодавно. Причому випивку охоронцеві принесла... його дружина: „Чувак так „нагрівся”, що захропив богатирським сном. А оскільки двері він замкнув із середини, то вранці люди просто не могли потрапити на роботу. Отож замок довелося ламати у присутності господаря цього закладу. Охоронця знайшли на підлозі — голого, у повній „відключці”. Він довго не міг прийти до тями, абсолютно не розумів, хто він і на якій планеті знаходиться...”.

Власне, неабиякі казуси трапляються і з охоронцями за кордоном: „У Франції один дивак вирішив пограбувати... магазин, який охороняв. Він чомусь зовсім забув, що там є камери спостереження, які фіксують все, що відбувається протягом доби. Але цей тип не вигадав нічого ліпшого, ніж одягнути собі на голову картонний пакет із прорізнаними отворами для очей. Не додумався навіть зняти власну форму з шевронами! Абсолютно ідіотським способом зламав касу, розпихавши купюри по кишенях. Потім врізав кулаком у... власну пику, імітуючи „нашестья” грабіжників... Далі сам викликав поліцію. Ті з’явилися, взяли касету з камери стеження, переглянули, і чувак поїхав із магазину в наручниках та в супроводі „мигалок”...”.

У Чернігові охоронець щомісяця може заробити від 500 до 1200 гривень. Крім того, Дмитро завжди готовий поїхати у двотижнєве відрядження. За це платять більше — близько двох тисяч гривень. Не густо, але жити можна. Хоч дружина все одно не задоволена: „У родині до моєї роботи ставляться вкрай незадовільно. Дружина взагалі не вважає це професією. А я скажу так: будь-яку роботу потрібно поважати, особливо, якщо людина — на своєму місці, професійно виконує свої обов’язки. У будь-якому випадку, хтось має це робити! Звісно, коли я не ночую вдома, дружина хвилюється. Якщо невчасно повертаюся зі зміни, вона переймається ще більше. А звідси — зіпсовані нерви і поганий настрій...”.

Отелло з вилами

„Проте мені ще поталанило, що кохана — не надто ревнива”, — вважає Дмитро. — А ось деяким колегам доводиться увесь час виправдовуватися перед дружинами. Є жінки, котрі постійно телефонують своїм чоловікам на об’єкт — перевіряють, чи вони, дійсно, на службі, чи раптом не завели собі там коханку. Нерідко дружини самі приходять до кав’ярні, нічного клубу чи казино, аби переконатися, що їм не зраджують. Але це, звичайно, маячня, причому не в квадраті, а в кубі! Охоронець не може відволікатися на подібні справи. Бо, якщо з твоєї вини щось, не приведи Господи, станеться, передбачена матеріальна відповідальність. Можна взагалі без штанів лишитися... Тут на п’ять хвилин відлучитись складно, не те що побачення влаштувати!”.

До речі, в охороні працюють і жінки — як правило, контролери. І також нерідко потерпають від ревнощів своїх „отелло”. Особливо запам’ятався такий випадок. Один надто „гарячий” чернігівський хлопець запідозрив, що його красуня-дружина наставляє йому роги: „Дізнавшись, де вона чергує, він о першій годині ночі вирішив її провідати, наскочивши зненацька. Уявіть собі, цей ревнивець озброївся... вилами, якими сіно кидають. Проте охорона на об’єкті була організована добре. Тож не встиг чоловіченько перелізти через паркан, як його зустріли надійні помічники і друзі людини — дві великі німецькі вівчарки. Невдаха залементував так, що в сусідніх будинках вмикнули світло... Взагалі, песики його не покусали — дали можливість залізти на каштан, що ріс недалеко від паркану. Але налякали вони його страшенно! Бідолаха аж посинів, доки вівчарки його під деревом вартували, а він несамовито горлав, намагаючись привернути чиясь увагу — територія ж велика... Скажу просто одне: люди, не виставляйте себе ідіотами, бо це стосуватиметься не лише вас, а й ваших близьких. Після цього дівчина просто не могла працювати в охоронній фірмі, адже всі тикали в неї пальцями і говорили: „Слухай, а з тобою небезпечно кудись застupati, бо прибіжить твій чувак із вилами і почне тут усіх лякати...”.

Власне, про пригоди чернігівських охоронців можна написати гостросюжетний роман чи зняти справді захоплюючий телесеріал.

Дмитро Донцов консультувати літераторів чи сценаристів готовий. А головну роль міг би зіграти його улюблений кіноактор — Дмитро Харатьян. З нього б вийшов чудовий охоронець! Можливо, тоді і дружина Донцова краще б зрозуміла свого чоловіка. Дмитро все-таки любить цю роботу і планує в подальшому створити власну охоронну фірму, або очолити службу безпеки комерційного банку.

А поки що Дмитро Донцов уважно читає книги... свого видатного тезки — Дмитра Донцова. Бо справжній охоронець повинен бути хоч трішечки філософом...

2.02.2007

ЧЕРНІГІВСЬКА КАМЕНСЬКА

Мільйони глядачів подивилися телесеріал „Каменська”. Вродлива, розумна жінка-слідчий Настя Каменська стала кумиром для багатьох наших співвітчизників, незалежно від віку та професій. Але і в нашому місті є жінка, яку називають чернігівською Каменською — за професіоналізм. Лілія Федорченко очолює відділ обласної прокуратури. Вона — старший радник юстиції, тобто „справжній полковник” — у 39 років.

„Ні, мені — не страшно!”

Вона виглядає значно молодшою за свій вік — вродлива та розумна, як і героїня відомого телесеріалу. Але Лілія Федорченко детективи практично не читає і не дивиться. Хіба що між іншим погляне на екран, готуючи їсти на кухні. Проте певне уявлення про „Каменську” має: „Такі жінки і в міліції, і в прокуратурі є. Чому вони цікаві телеглядачам? Бо це, відверто кажучи, — чоловіча професія. Жінкам більше, ніж чоловікам, притаманні доброта, ласка, щедрість душі... Тому ось таке поєднання — жінка-слідчий — викликає підвищений інтерес: телеглядачі заінтриговані!”

Але життя — звісно, набагато складніше за будь-яке кіно. Свого часу Лілія Анатоліївна працювала в міській прокуратурі — стар-

шим прокурором із нагляду за слідчими. І молодій тендітній жінці доводилося не раз спілкуватися з вбивцями та гвалтівниками — людьми жорстокими і цинічними, котрі скоїли немало кривавих злочинів та прагнули будь-що вирватися на волю. Проте з ініціативи Лілії Федорченко було порушено не одну резонансну справу і злочинці отримали по заслугах.

Вже вісім років поспіль Лілія Анатоліївна — начальник відділу представництва інтересів громадян та держави в судах прокуратури області. Тільки торік вона та її колеги у судовому порядку захистили понад тисячу жителів Чернігівщини: „Це — не вбивства, не згвалтування. Просто доводиться „відвойовувати” цілі дев’ятиповерхові будинки у дуже заможних осіб. Деякі з них здатні на все...”

Взагалі, кожній людині, у певних ситуаціях, притаманне почуття страху. Але запитання, чи вона не боїться, Лілію Федорченко дивує: „До чого тут страх, коли необхідно виконувати свою роботу?! Це — зовсім не страшно, якщо прагнеш докопатися до істини. Тому що дуже рідко хтось визнає свою провину! Необхідно зібрати всі докази, досягнути справедливості. Ну, і, буквально, треба співчувати потерпілим. Я настільки цим проникаюсь, коли приходять люди, плачуть, благають про допомогу! Когось, скажімо, незаконно з квартири виселили... Тільки тоді, коли ти по-справжньому переймаєшся долею цієї людини, ти зможеш її захистити. Якщо ж поводитися виключно, як „слуга закону”, байдужий до людського горя, то нічого не вийде. Ні, мені — не страшно. Бо я знаю, що я — на боці справедливості. Та й якихось реальних погроз ніколи не було. Як правило, коли опоненти відчують серйозного супротивника, то намагаються його підкупити. Так, зазвичай, перш за все, вдаються до цього, ніж до погроз. Подібне дуже часто трапляється. Коли ти займаєшся резонансними господарськими справами, тебе намагаються підкупити”.

Щоб не було скандалів на кшталт „МММ” та „Еліта-центру”

Але Лілія Федорченко — непідкупна. У 2004 році вона першою в Україні ініціювала дві резонансні справи: „Проїшла Верховний суд і повернула у комунальну власність по під’їду дев’ятиповерхівок.

Боролася з беззаконням, коли приватні структури під час приватизації за безцінь придбали майно державних підприємств, а на додачу ще й житло, яким могли потім розпоряджатися на власний розсуд”.

Нині Лілія Анатоліївна вважається одним із кращих фахівців у нашій державі щодо житлових та приватизаційних процесів. І не даремно до неї за допомогою постійно звертається багато жителів Чернігівщини. Одного разу зі своєю проблемою прийшли мешканці будинку по вулиці 50 років ВЛКСМ: „От цих людей мені було дійсно шкода! У минулому це — працівники сфери побуту: перукарі, робітники їдалень, ательє. Вони вселилися у той будинок ще у 80-х роках. Це був такий собі холостяцький гуртожиток. Проте розпалася вся та структура побуту. Тепер цим людям — по 40 — 50 років, але вони так і залишилися мешкати у гуртожитку. А тут ще комусь взагалі заманулося його у свою власність придбати. Тому „війна” у нас була дуже серйозна — півтора року. Ми спочатку у цивільних судах відвойовували права цих людей, потім — у господарському. На даний час рішення — на нашу користь. Олександр Соколов, після свого другого обрання міським головою, одразу ж порушив питання, щоб прийняти цей будинок у комунальну власність і надати мешканцям право приватизувати їхнє житло”.

Захистила Лілія Федорченко і жителів відомчого будинку по вулиці Перше травня. Люди мешкали там із 50-х років. І раптом дізналися — власником їхнього житла стала фабрика, яка може будь-якої миті порушити питання про виселення людей зі своїх квартир. Проте, після втручання обласної прокуратури, проблему успішно вирішили. Фабрика, налякавшись судових процесів, придбала цим людям рівноцінне житло. Щасливі мешканці Лілію Анатоліївну навіть на новосілля запросили.

А якось прийшла літня добродійка, котра впустила до себе квартирантів. Ті ввійшли в довіру до жінки і домоглися того, що вона... подарувала їм власне житло — підписала відповідну угоду. Нові власники вже збиралися виселити з помешкання бідолашну тітоньку. Так би й сталося, якби цієї справою не зайнялася прокуратура. „Спритні” квартиранти спіймали облизня — угоду визнали не дійсною.

Ще одна резонансна справа розпочата за позовом Лілії Федорченко у господарському суді. Йдеться про триповерховий будинок, у якому мешкають колишні та нинішні працівники одного з чернігівських підприємств: „Цей будинок зведений у 60-х роках. Та люди нічого не мають, крім такого житла. Проте теперішній директор заводу хоче виселити мешканців. Він розповідає, що підприємству потрібна земельна ділянка. Начебто на ній планують побудувати дев’ятиповерхку. І частина жителів, мовляв, отримають там житло. Ну, ви розумієте, це все — розмови. Таким чином, може спалахнути скандал на кшталт „МММ” чи „Еліта-центру”. Якщо ви, шановний, хочете цю земельну ділянку, відселіть людей, виділіть їм житло і нам не доведеться влаштовувати таких судових процесів. Хоч тиск неймовірний зараз відбувається на мене у зв’язку з цією справою! Ну, а мешканці — це ж люди передпенсійного віку, котрі все життя пропрацювали столярами, слюсарями на цьому заводі. А тепер комусь запраглося виселити їх із будинку, у якому вони прожили стільки років!”.

На роботу до Генеральної прокуратури не відпустив чоловік

Професіоналізм Лілії Анатоліївни оцінили в Генеральній прокуратурі, запросивши на роботу до Києва. Проте чоловік Лілії — Василь — дружину не відпустив. „Вдома з цього приводу був грандіозний скандал, — розповідає Лілія Анатоліївна. — Думаю, скандал чоловік вчинив правильно. Хоч тоді, на емоціях, звісно, обурювалася. Ще б пак! Василь заявив: „Все одно вже сім’ї не буде! Якщо їдеш, давай одразу розлучимся і на цьому все. Що тобі мало цих зірочок? (тоді я була підполковником). Вже пора тобі зупинитися. Я розумію, що ти — максималістка. Але досить — займися дітьми, сім’єю!”.

Лілія та Василь Федорченки у шлюбі — майже 20 років. Познайомилися в Полтаві: Василь навчався в стоматологічному інституті, а Лілія працювала секретарем судових засідань: „Пішла на дискотеку, познайомилися. На першому ж побаченні Василь вразив своєю надзвичайною добротою. Така безмежна щедрість, щирість! А ще

він так зворушливо розповів, як, після закінчення медучилища, працював фельдшером і сповивав немовлят... Я одразу зрозуміла: „Це — моє! Для життя я кращої людини ніколи не знайду”.

У Лілії та Василя — двоє дітей. Син Костя обрав батькову професію — навчається в Полтавській стоматологічній академії. А 12-річна донька Аня — школярка. „Моя матуся — найкраща, я нею пишаюся! Якби не вона, мене б і на світі не було. Мама навчає мене всьому. Тому я все вмю! Перу. Готую борщ, суп, гарячі бутерброди... Коли я була маленькою, мама вчила мене мити посуд, — розповідає Аня. — Я люблю слухати музику, танцюю в ансамблях „Марина” та „Десняночка”. А ще ходжу на спортивну гімнастику. Проте без великого ентузіазму — мене мама примушує. Ну, мабуть, у житті знадобиться. Я думаю, мої мама й тато одне одного дуже кохають! Коли виросту, буду прокурором, як мама. Хочу вийти заміж і народити двох дітей — хлопчика та дівчинку. Я їх назву Лілею та Ваєю...”.

На запитання про секрет її молодості, Лілія Анатоліївна посміхається: „Це — моя сім'я! Я народила Костю рано — в 19 років. Ми з ним вчилися разом. Тобто, коли він народився, я була на другому курсі Харківської юридичної академії. Зараз у мене — дорослий син, і коли я йду з ним вулицею, дівчата на Костю заглядаються, але не знають, хто з ним поряд. Думають, його подруга... Звісно, мені це — дуже приємно! Проте й собою, звичайно, займаюся. П'ять років ми з чоловіком зранку бігали, тепер я два роки активно займаюсь аеробікою. Дуже люблю своє житло. Люблю його облаштовувати. То квітку, то вазочку, то якусь прикрасу побачу. Щодня я повинна щось таке зробити в квартирі, аби всім було приємно!”.

Лілія Федорченко — матуся вимоглива. Вільного часу у її доньки Ані практично немає. Адже, займаючись танцями та гімнастикою, вона ще й змушена, на догоду мамі, навчатися на „відмінно”. „Так, інколи я буваю з нею суворою, — не приховує Лілія Анатоліївна. — Завжди кажу і сину, і донечці: „Ви повинні бути набагато кращими, ніж ми з татом!”. Зараз я дуже рада, що син пішов батьковою стежиною. Нині Костя — на другому курсі, проте вже на цих

канікулах приїздив і першу свою пломбу поставив — вирішили, хай спочатку поекспериментує на таткові... Син надзвичайно схожий на батька, такий же безмежний добряк. І, не приведи Господи, мені чи татові раптом занедужати! По десять разів протягом дня дзвонить, хвилюється, як ми себе почуваємо. Мама у мене — вчителька, дуже принципова і вимоглива. А Костя у неї, в Полтаві, зараз мешкає. Живуть — душа в душу. Така ідилія!”.

Кожна жінка повинна бути гарною господинею, переконана Лілія Федорченко, тож необхідно завжди встигати і на роботі, і вдома! Головне, правильно організувати свій трудовий день: „З 9-тої до 18-тої я встигаю виконати на роботі все. Правда, змінюються генеральні прокурори, а в кожного — різний підхід до цього робочого режиму. Одні вважають, якщо сидітимеш до 21-шої вечора, то це — якийсь позитив. Як на мене, організуй належним чином свою роботу, можливо, достатньо на цю державу навіть півдня працювати, тому що встигаєш усе зробити. А вдома — все на мені! Я все встигаю, адже чоловік трудиться значно більше за мене. У нього — приватна клініка, він відкриває стоматологічні кабінети в районах. Це — наш годувальник! Взагалі, я — родом із Полтавщини, і мої бабусі всю хатню роботу сумлінно виконували. Мама моя — дуже працелюбна. І мене так виховували: ти повинна встигати, щоб завжди борщ був наварений і вареники наготовлені, щоб у оселі було прибрано та затишно!”.

„Це — Прокурор із великої літери!”

У нашому місті Лілії Федорченко щиро вдячні сотні людей. Ми поспілкувалися з чернігівкою Любов'ю Семеренко: „Коли я йшла зі своєю бідою до обласної прокуратури, мої друзі та знайомі говорили: „Даремно, правди все одно не знайдеш!”. Проте я все ж наважилася туди звернутися. Вважаю, мені надзвичайно поталанило, що потрапила саме до Лілії Анатоліївни. Бо тільки завдяки їй процес пішов і всі проблеми, які здавалися тоді мені, дійсно, глобальними, жахливими, вирішилися, до того ж, на мій подив, — дуже швидко. Я, відверто кажучи, не сумнівалась, що все це триватиме роками. Тож була вражена, що, буквально з першої хвилини, ця

людина почала діяти. З першої ж хвилини! Мені було дуже приємно спілкуватися з такою жінкою. Це — Жінка з великої літери! Це — Прокурор із великої літери! Я пішла звідти окрилена, адже побачила справжнього Професіонала. А, головне, у неї було велике бажання допомогти людям, які потрапили в біду. І, звісно, вона ЗНАЄ, як треба допомагати. Це — прекрасно, що в Чернігові є такі люди, що доля звела мене з Лілією Федорченко. Я хочу побажати їй величезного щастя. Щоб вона завжди залишалася такою ж небайдужою, потрібною людям. Удачі Вам, Ліліє Анатоліївно!!!”

Як і кіношній Насті Каменській, Лілії Федорченко дуже комфортно працюється з чоловіками. До жінки-прокурора її колеги ставляться навдивовижу шляхетно та чуйно. Можливо, ця професія — і справді чоловіча, а телесеріал „Каменська” — вигадка. Проте в Чернігові дійсно працює Лілія Федорченко і перед такою жінкою хочеться зняти капелюха.

8.03.2007

ЗАГІН ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

За радянських часів дуже популярним був фільм „Загін особливого призначення” — про подвиг наших бійців у тилу ворога. Ці мужні люди віртуозно володіли прийомами рукопашного бою, влучно стріляли, майстерно водили автомобіль і здатні були виконати будь-яке надскладне завдання. „Це — кіно”, — скажете ви. Але в реальному житті співробітники чернігівського підрозділу міліції особливого призначення „Беркут” нічим не поступаються кіношним суперменам. Вони звикли працювати в найскладніших, найекстремальніших умовах.

„Наша робота — ювелірна...”

У старшини міліції Романа Іванка в його 25 років позаду Крим, Рим та мідні труби. Говорить, робота така. Можна вранці прийти на службу, а вдень опинитися вже за межами області, затримуючи не-

безпечних злочинців. Наприклад, командир першого взводу підрозділу „Беркут” Михайло Барбетов їздив до Криму, щоб схопити там зловмисників із Прилук. Виконував такі завдання і Роман Іванок. Але він запевняє: всі обивательські розмови, начебто бійці „Беркута” тільки й чекають нагоди постріляти та побитися з бандитами, — міф. Адже справжні професіонали повинні зробити все можливе, щоб обійтися без застосування зброї. Тому, як правило, злочинців затримують миттєво і без зайвого галасу.

„Наша робота, можна сказати, ювелірна: зробити все так, аби зайвий раз не застосовувати зброю та спецзасоби — спрацювати чисто, красиво, старанно і виконати завдання, — розповідає Роман. — Нещодавно я був у відрядженні в Кривому Розі. Ми затримали двох чоловіків, котрі у Ніжині скоїли розбійний напад із застосуванням зброї. Як завжди, все відбулося акуратненько, тихенько, без найменших травм. Ні наші бійці не постраждали, ні злочинці. Так і має бути. Адже затриманий — теж людина (власне, ступінь його вини вирішує суд), тож ми повинні потурбуватись і про його безпеку. Ми — не якісь бездушні монстри, а живі люди зі своїми проблемами та почуттями. Я, як звичайна людина, не позбавлений страху. Тільки дурні нічого не бояться! Але я намагаюсь працювати над собою. Якщо контролювати власний страх, то все буде нормально!”

У багатьох працівників підрозділу особливого призначення — сім’ї та діти. Скажімо, у заступника командира „Беркута” по роботі з персоналом Сергія Скоробагатого — троє дітей. Роман Іванок — теж одружений. Разом із коханою дружиною Мариною виховує дев’ятимісячного малюка. Звісно, дружина дуже хвилюється, але розуміє: у її чоловіка — така робота, якою він неабияк пишається.

„Я прийшов працювати до міліції саме в „Беркут”. Бо вважаю, що це — робота для справжніх чоловіків, — говорить Роман. — Для мене було великим моральним та фізичним випробуванням потрапити сюди. Проте я — гордий з того, що зараз служу в „Беркуті”.

Як і всі працівники спецпідрозділу, Роман захоплюється спортом — особливо рукопашним боєм та важкою атлетикою. Стокілограмова штанга для нього — звичайна робоча вага. На запитання

„Скільки цеглин здатний розбити одночасно?” — посміхається: „Все залежить від ситуації. Власне, скільки буде потрібно, стільки і розіб'ю...”.

Зарплата у „Беркуті” — дещо вища, ніж загалом у міліції. Але половину свого заробітку Роман сплачує за квартиру, яку винаймає. І шанси отримати власне житло — на жаль, мізерні. Така ж проблема — у багатьох його колег. Правда, за один рік служби у „Беркуті” зараховується півтора року міліцейського стажу. Тож, пропрацювавши тут навіть півтора десятка років, можна заробити хоча б невелику пенсію.

„Найстрашніше — багатотисячний натовп, так би мовити, мирних мітингувальників, який суне на тебе...”

„Цю роботу потрібно любити і пишатися нею. Бо інакше витримати такі навантаження — складно”, — говорить командир роти міліції особливого призначення „Беркут” УМВС України в Чернігівській області Едуард Гребенюк. Адже підрозділ, зокрема, забезпечує охорону громадського порядку під час резонансних багатолюдних заходів, проводить спецоперації, затримуючи озброєних злочинців, бере участь у ліквідації великих аварій та наслідків стихійного лиха, нерідко рятуючи людей.

„У штаті чернігівського „Беркута” — 68 співробітників, — розповідає Едуард Миколайович. — І, дійсно, не кожному випадає така честь — працювати тут. Адже, крім дуже доброго фізичного гарту, необхідно мати і чудову психологічну підготовку. Трапляються різні випадки, коли нашому співробітнику потрібно самостійно вирішувати: застосовувати зброю чи ні. А від цього залежить життя людей”.

У „Беркуті” працюють, в основному, молоді люди. Це — спортсмени. Є першорозрядники, кандидати в майстри і майстри спорту. Донедавна тут служили й досвідчені бійці, які пройшли Афганістан. Майже всі співробітники — високого зросту та кремезної статури.

„Головне наше завдання — щоб працівник, котрий вранці прийшов на роботу, увечері повернувся додому живим, — говорить Едуард Гребенюк. — Адже, коли надходить виклик нашій групі захоплення, то реагувати потрібно блискавично. Вирушаючи туди, інколи навіть не знаєш, хто на тебе там очікує: озброєний злочинець чи, може, людина з психічними розладами. Тому необхідно бути готовим до всього”.

Проте бійці „Беркута” відверто говорять, що найстрашніше — це не затримання небезпечного злочинця, а багатотисячний натовп, так би мовити, мирних людей під час акцій протесту.

„Ви знаєте, сказати, що не страшно — це буде неправда, — розповідає Едуард Миколайович. — Бо коли дивишся, що перед тобою — десятки і сотні тисяч розлючених людей, які йдуть на тебе і можуть просто розчавити, коли ти усвідомлюєш, що будь-якої миті можеш загинути, це викликає страх”.

Тому зі співробітниками „Беркута” працюють досвідчені психологи. „Взагалі, сильні люди повинні бути врівноваженими та впевненими в собі, — переконаний Едуард Гребенюк. — Якщо навіть фізично дужа людина занадто метушиться та нервує і не в змозі проконтролювати власні емоції, — вона слабка”. Під час помаранчевої революції, разом зі своїми колегами, Едуард Миколайович був на Майдані — підтримував громадський порядок. І ще раз переконався у професійності та мужності співробітників підрозділу „Беркут”, які гідно виконали своє завдання і не допустили кровопролиття.

Командир „Беркуту” вирощує кімнатні квіти та акваріумних рибок

Особлива гордість кожного „беркутівця” — малиновий берет. „Щоб заслужити цей берет, співробітник повинен з'їсти не один пуд солі. Звісно, він уже зарахований у „Беркут”, підписано наказ начальника управління. Але перед тим, як одягнути малиновий берет, має пройти 3-4 місяці. Наш боєць повинен „пропахати” в спортзалі не одну годину, до сьомого поту. І від того, як він потім складе всі іспити з фізичної та психологічної підготовки, залежить — одержить він цей берет чи ні”, — говорить Едуард Миколайович.

Але й далі потрібно наполегливо тренуватись. Співробітник елітного підрозділу „Беркут” за жодних обставин не повинен осоромитися. „Наші люди можуть багато, залежно від ситуації. Тренування тут різні, починаючи від скелелазіння, — розповідає Едуард Гребенюк. — Тренуємося затримувати злочинців, визволяти заручників. Займаємося рукопашним боєм, бойовою підготовкою — стрільбою з усіх видів зброї, яка у нас є. Групи захоплення маємо мобільні, люди — надійні, фізично загартовані. Снайпери свої... Все-таки бійці у нас — досвідчені. Підстраховуємо один одного, працюємо пліч-о-пліч. Тому „Беркут” — завжди там, де дуже складна оперативна обстановка. І де дійсно потрібні сильні, мужні люди, здатні вплинути на будь-яку ситуацію”.

У Едуарда Гребенюка — прекрасна, дружна сім'я: „Дружина Тетяна працює директором плавально-оздоровчого комплексу. Вона — красива жінка і дуже хороша мати. У нас — дві доньки. Старшій Олі — 14 років, а Даринці — 4. Як із Танею познайомилися? Абсолютно випадково. Я служив у внутрішніх військах у Чернігові (раніше мешкав у Білоцерківському районі на Київщині). На Новий рік підвозив командира батальйону додому, він запросив мене зайти до нього в гості відзначити свято. І там була моя майбутня дружина. Ось так нас доля звела. І вже 15 років — разом”.

Звичайно, Едуард Миколайович не мислить свого життя без спорту. А ще любить читати детективи та дивитися старі, добрі кінокомедії. А в кабінеті командира підрозділу „Беркут” — вазони з квітами та акваріум із рибками.

„За своїми вазонами я доглядаю власноруч. Нікому не довіряю, — посміхається він. — Та й подобається це мені! Поливаю їх, коли потрібно, пересаджую. Люблю спостерігати, як вони ростуть. Рибок теж сам годую, воду їм міняю, відловлюю, коли вони нерестяться, і потім випускаю мальків. Чудове заняття. Прекрасне психологічне розвантаження!”.

Є у кабінеті і картини. Особливу увагу привертає такий собі дивовижний „натюрморт” із зіркою шерифа. „Цю картину мені подарував на день народження друг. Вона називається „Картина шерифа”, — розповідає Едуард Гребенюк. — На ній зображено, зокрема, вінчестер, патронташ, вуздечку для коня, підкову, махорку, карти, віскі, шматочки золота. Це — символ влади шерифа США...”.

Співробітники підрозділу „Беркут”, на відміну від заокеанських колег, поки що не мають такої високої зарплати та власних респектабельних котеджів. Але вони готові, коли потрібно, ризикувати своїм життям заради порятунку інших людей. Мабуть, тут є дешиця романтики (хоч, здавалося б, яка романтика може бути за нинішнього нашого життя?). Проте, найголовніше, це — все-таки почуття обов'язку: хто, як не вони?!

9.09.2006

„УБІЙНИЙ ВІДДІЛ”

Коли на телеекранах з'явився серіал „Менти” про будні „убійного відділу”, невідомі раніше актори, які зіграли там головні ролі, одразу стали знаменитими. Відтоді міліцейські серіали буквально заповнили всі провідні телеканали. А якої думки про кіношних Мухомора, Ларіна, Дукаліса, Георгійовича та Волкова справжні опери з кримінального розшуку? Наскільки взагалі такі серіали відповідають дійсності?

У „Ментах” — порівну правди та вигадки

Чернігівським ментам, як і кіношним, спокій тільки сниться. Майже безперервно дзвонять телефони. Люди працюють швидко і зосереджено. Так само, як і в серіалі, місцеві опери уникають журналістів. Пояснюють: ми — люди не публічні. Проте, коли почули наше запитання про телевізійних „Ментів”, заусміхались. Загальну думку висловив старший оперуповноважений управління карного розшуку УМВС України в Чернігівській області Олександр Бороденко: „У серіалі „Менти” доля правди — відсотків 50. Там робиться все за сценарієм: серія — і злочин розкрито. А в реальному житті це відбувається значно складніше. Про „Каменську” що я можу сказати? Там взагалі фантастика — казки для дорослих...”.

Кіношні менти, всі, як на підбір, — супермени: у кожного — мало не чорний пояс карате, а стріляють — наче наша олімпійська чемпіонка Олена Костевич. Чернігівські опери — далеко не брати Клички. Вони більше покладаються на власну кмітливість, інтуїцію та знання людської психології. Хоч також нерідко ризикують життям. Кажуть, що коли зустрічаються віч-на-віч з озброєними бандитами, все вирішує почуття обов'язку.

Оперуповноваженому Сергію Чистякову запам'яталося затримання злочинного угруповання, яке скоїло кілька десятків резонансних вбивств у Чернігівській, Полтавській, Сумській та Київській областях. У цій спецоперації брали участь майже всі співробітники управління карного розшуку. Сергію, разом із трьома колегами, потрібно було схопити двох лідерів банди.

„У засаді взимку, не дивлячись на мороз, ми просиділи практично без сну, не ївши і не пивши, дві доби у легковому автомобілі біля будинку, де вони мали з'явитися, — розповідає Сергій. — Затримання відбулося миттєво, адже ми знали, що вони — озброєні. Бандити спробували чинити опір, але ми збили їх із ніг, одягли на ручники. Потім вилучили у них пістолети Макарова з глушниками та вибухівку...”.

Дочекались, коли озброєні бандюги ласуватимуть морозивом

Якщо телевізійні менти жодної серії не можуть витримати без оковитої, то серед чернігівських співробітників карного розшуку є люди, взагалі байдужі до спиртного. „Для наших людей це — просто не реально так пити, як Ларін із Дукалісом прямо на роботі, — запевнив заступник начальника управління карного розшуку області Валерій Костильов. — Але коли розкривається тяжкий злочин, на розслідування якого витрачено стільки сил, нервів і часу, деяким оперативникам справді необхідно зняти стрес. Є різні випадки, коли приїжджаєш: убита мама, убита дитина, і у неї — ніж у грудях, то не кожна людина таке витримає, це — дуже велике психологічне навантаження”.

Дід і батько Валерія Костильова працювали в міліції. Валерій Миколайович каже, що міг би, звичайно, підшукати собі спокійнішу роботу. Але давно мріяв трудитися у карному розшуку. Бо коли знаходить, здавалося б, невовимих злочинців, відчувається щасливим. „Хоч це — дійсно специфічна робота. Йдеш зранку і можеш додому не повернутися. День, два, три, а то, трапляється, й більше, перебуваєш на місці пригоди. Буває, що виникають якісь сімейні негаразди, а ти знаходишся у відрядженні. Та все ж, я думаю, робота у карному розшуку має свою романтику і від неї можна отримати натхнення!” — говорить Валерій Костильов.

Ловити злочинців — теж мистецтво. Якщо безжалюсних вбивць іноді називають вовками, то оперів з „убійного відділу” — вовкодавками. Зловмисника можна вирахувати за жестами, мімікою, часом навіть за одним-єдиним поглядом. Таких прикладів — безліч. Одного разу знайшли труп із вирваним серцем та відрізаною головою. Досвідчений співробітник карного розшуку кілька хвилин, спілкуючись, просто дивився в очі кожному підозрюваному, не відводячи погляду. І вбивця не витримав, зізнався у скоєному й повідомив беззаперечні докази власної вини.

Неабияку кмітливість виявили правоохоронці і під час затримання банди, відомої своїми зухвалими збройними пограбуваннями у Чернігові. Зловмисники забрали золото з ювелірного магазину, поранивши людину. А потім вдерлися до банку і вистрелили в охоронця... Схопили їх в електричці, коли ватажок злочинців на прізвисько „Термінатор” та інші бандити... ласували морозивом. Руки у них були зайняті, отож і не встигли вихопити зброю...

Трирічний Вадик обіцяв сусідам вирішити їхні проблеми

Звісно, на такій роботі постійно доводиться бачити тіла загиблих. На запитання, чи не сниться все це потім уночі, Валерій Костильов відповів так: „Я особисто уві сні трупи не бачу. Вони сняться тим, хто скоює ці злочини. Буквально наприкінці минулого року людина зізналася у вбивстві. Цей чоловік відсидів чотири роки за

крадіжку з магазину. Вийшов на волю, але незабаром поцупив велосипед і його затримали. І раптом він почав розповідати, що колись, незадовго до своєї першої крадіжки, скоїв убивство. Каже, що увесь час, коли сидів у тюрмі, всі чотири роки, бачив перед собою людину, яку він убив і закопав...”

У Валерія Костильова — дружина та двоє дітей. Синові Вадиму — сім років, і він дуже пишається своїм татом, теж мріє працювати в міліції. Ще в трирічному віці Вадик підходив до дітей та дорослих і серйозно запитував: „У вас є якісь проблеми? Не соромтеся, кажіть. Будемо вирішувати!” Валерій Миколайович дуже вдячний своїм близьким за розуміння та підтримку. Адже, за будь-яких обставин, він знає — вдома на нього завжди чекають. Правда, спочатку треба виконати свою звичну роботу — по гарячих слідах затримати ще одного небезпечного злочинця.

6.06.2006

СІЗО

За увесь час існування Чернігівського слідчого ізолятора звідси не зміг втекти жоден злочинець. Не трапилося тут і ніяких надзвичайних подій на кшталт захоплення заручників.

„Засуджені до довічного ув'язнення мають специфічний колір одягу — помаранчевий...”

У 1705 році в Чернігові з'явилася дерев'яна споруда, що використовувалася як в'язниця. А в 1801-му тут, за наказом імператриці Катерини Другої, збудували кам'яну тюрму. Цей будинок зберігся і до сьогодні — на території Чернігівського слідчого ізолятора. Взагалі, тепер на Придесенні два СІЗО — в Чернігові та Новгород-Сіверському. У Чернігівському слідчому ізоляторі одночасно може утримуватись до півтисячі осіб, а в Новгород-Сіверському — близько двохсот. Щороку до Чернігівського СІЗО потрапляє в середньому 9 тисяч мешканців нашої області. Нині тут перебуває за ґратами більше 450-ти осіб. 80 відсотків з них — чоловіки, 20 — жінки.

„В основному, в СІЗО утримуються люди, які перебувають під слідством — до рішення суду та відправлення в колонію. Але зараз у нашому слідчому ізоляторі є й зловмисники, засудженні до довічного ув'язнення. Справа в тому, що спеціальні сектори для таких злочинців побудовані в Житомирській, Вінницькій, Хмельницькій і Дніпропетровській колоніях. Та все одно місць не вистачає. Ось і використовують СІЗО, — розповідає заступник начальника Чернігівського слідчого ізолятора В'ячеслав Козка. — Як правило, вони утримуються по дві особи, мають специфічний колір одягу — помаранчевий. Постійно перебувають під посиленням нагляду. Мають право двічі на рік зустрітись з рідними та одержувати передачі до 30 кілограмів вагою”.

Дивляться вони й телевизор (дозволили принести комусь із близьких), а також читають книжки. В СІЗО — власна бібліотека, у якій більше восьми з половиною тисяч книг. „Взагалі ж, після рішення суду, ці в'язні, як правило, замикаються в собі. А поведінка деяких осіб стає неадекватною. Тому з ними постійно працюють психологи, — говорить В'ячеслав Козка. — Згідно із Законом України, ці засуджені мають право подавати звернення до Президента на апеляцію через 20 років. Кожний із них сподівається на краще — вийти на волю”.

Перебувають у СІЗО і неповнолітні, які звинувачуються за скоєння тяжких та особливо тяжких злочинів. Зокрема, зараз тут знаходиться двоє 14-річних юнаків, які звинувачуються у зґвалтуванні своїх ровесників. Слідчий ізолятор уклав угоду з міським управлінням освіти — вчителі навчають підлітків за шкільною програмою. Неповнолітні можуть дивитися телевизор, слухати радіо, грати в шахи, шашки та настільний теніс. Про це подбали працівники СІЗО. Також для підлітків обладнано кімнату психоемоційного розвантаження і спортивний майданчик. Вони мають право на щоденну двогодинну прогулянку (інші підслідні прогулюються тільки годину на день). Проте небо над ними в цей час — все одно в клітинку. ґрати є скрізь, навіть вгорі. І пильні вартові з собаками.

Свекор Юлії Тимошенко у СІЗО не бешкетував

Всі основні приміщення в СІЗО сполучені підземними коридорами, якими і ходять арештовані. У слідчих кабінетах — металеві клітки для підслідних з неадекватною поведінкою. Прокидаються у слідчому ізоляторі о 6-тій ранку, а лягають спати о 22-гій вечора. В одній камері утримується по 6 — 10 осіб. Побачення з рідними та передачі — двічі на місяць. Адвокатів і громадських захисників пускають без обмежень. На відміну від столиці, у Чернігівському СІЗО, принаймні, поки що, немає платних камер, якими нерідко користуються VIP-персони, що перебувають під слідством.

Свого часу в одній із таких камер у Київському СІЗО знаходилася Юлія Тимошенко. Умови там дещо кращі: окремих санвузол, ванна з холодною та гарячою водою, холодильник тощо.

„Проте у Чернігівському СІЗО є в'язні, які користуються пільгами, — розповідає начальник відділу з контролю за виконанням судових рішень Чернігівського слідчого ізолятора Олександр Коношевич. — Для забезпечення нормальної роботи нашої установи, законом передбачено, що особи, які вперше притягнуті до відповідальності та засуджені на строк не більше п'яти років, за їх згодою, можуть бути залишені в СІЗО для роботи — господарського обслуговування. Ці особи відбувають покарання в окремому приміщенні слідчого ізолятора. Торік його поремонтували, що значно покращило умови їх утримання”.

Ці люди мають право на тривалі побачення. За роботу їм нараховується мінімальна заробітна плата. На ці кошти вони можуть, за бажанням, замовляти продукти з магазину. А працюють засуджені на харчоблоці, у банно-пральному комбінаті, на будівельних роботах і в підсобному господарстві. В СІЗО є свині, кури та кінь.

Торік у Чернігівському слідчому ізоляторі утримували свекра Юлії Тимошенко — Геннадія Опанасовича. За свідченням працівників СІЗО, поведився він законослухняно, не влаштовував скандалів і не демонстрував свою вищість. Як і один з лідерів помаранчевої революції на Чернігівщині — Віктор Лабазов, котрий теж перебував тут під слідством.

У свою чергу, співробітники СІЗО з повагою ставляться до всіх підслідних. Власне, винна людина чи ні — вирішує суд. А в слідчому ізоляторі просто виконують свою роботу. І прагнуть виконувати її якнайкраще.

7.08.2007

У КОЛОНІЇ ЗВУЧИТЬ ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Слова „в'язниця” та „поезія” для багатьох — не сумісні. Але у Чернігівській жіночій колонії вважають інакше. Тепер тут доволі часто звучать вірші Тараса Шевченка, Олександра Пушкіна, Сергія Єсеніна, багатьох сучасних поетів.

„Весілля — це шанс пошвидше вийти на волю!”

У Чернігівській виправній колонії №44 справжнє свято — вечір Володимира Висоцького. Затамувавши подих, в'язні слухають його вірші та пісні. Співають і самі. Висоцького тут шанують, багато його пісень знають напам'ять. Подібні тематичні вечори тепер у жіночій колонії проводять мало не щотижня — розповідає Ганна. За ґрати вона потрапила за крадіжки та зберігання наркотиків. А в колонії вона — бібліотекар. „У нас — 8 тисяч книг, — говорить Ганна, — особливо великим попитом користуються вірші про кохання ...”.

„Розумієте, — додає її подруга Аліна, — для нас це дуже важливо — почитати і помріяти про щось красиве, світле, чисте, зворушливе. Адже практично у кожній з нас за плечима — Крим, Рим і мідні труби. Ми через таке пройшли! Когось вітчим з дванадцяти років щодня гвалтував, хтось дивом врятувався з рабства у якомусь турецькому борделі, а коли ти сидиш на „голці”, то взагалі перетворюєшся на останній непотріб: тебе можуть побити до напівсмерті, примусити робити таке... Відверто кажучи, у нас немало засуджених жінок потерпають від ВІЛ/СНІДу і туберкульозу. Багато хто змушений був лікуватися від цілого „букету” венеричних хвороб...”.

Проте жінка, навіть за ґратами, залишається жінкою, прекрасною статтю. „Знаєте, наші часто листуються з чоловіками, — продовжує Аліна. — Причому, зазвичай, це — нормальні добродії, які ніколи не були на „зоні”. Засуджена надсилає шлюбне оголошення до якоїсь газети, не приховуючи свого місцеперебування: мовляв, я — така-то, хочу познайомитися з добрим, порядним чоловіком, без шкідливих звичок, матеріально забезпеченим, з житлом, — для створення сім’ї...”.

І, уявіть собі, після публікації неодмінно надходять листи! Звісно, чоловіки теж різні трапляються. Хтось у такий спосіб розважається, шукає специфічних, екстремальних пригод, займається „словоблудством”. Інший приховує своє минуле, вдає з себе „білого та пухнастого” (декому взагалі листи якийсь освічений знайомий пише!), аби тільки розчулити жіноче серце...

Проте інколи трапляються справжні дива і час від часу з’являються принци на автомобілях — нормальні чоловіки з серйозними намірами. Тоді у колонії відбуваються весілля.

— Для жінки, особливо, коли вона засуджена за тяжкий злочин, це — неабиякий шанс значно швидше вийти на волю, — пояснює Аліна. — Адже після заміжжя дозволяються інтимні здибанки зі своїм чоловіком. А після таких милих серцю кожної жінки любощів, як відомо, доволі часто народжуються діти. А далі все вже залежить від нашого начальства та самої засудженої. Якщо вона не вередує, мов принцеса на горошині, не хамить, а поводить себе „тихше води, нижче трави”, то з малюком одного чарівного дня цілком може потрапити під амністію. І все буде, як у Пушкіна, пам’ятаєте: „Оковы тяжкие падут, темницы рухнут и свобода нас встретит радостно у входа...”. Отож сиджу собі, коли маю децицю часу, читаю Олександра Сергійовича і мрію. Та ще й тихенько наспівую:

*Я помню чудное мгновенье —
Передо мной явилась ты,
Как мимолётное виденье,
Как гений чистой красоты...*

„Якщо із засудженими поводитися людяно, вони також прагнуть бути милосердними”

Але в’язниця є в’язниця. Похмурий ляскіт залізних дверей. Камери. Пильна охорона. Жорсткий, аскетичний розпорядок. У кожній кімнаті мешкає по 10 — 15 осіб. Щодня доволі схоже меню: суп, картопля чи каша, дециця м’яса, капуста, цибуля, чай. „Як в армії, — жартують в’язні. — Гурманом тут не станеш...”.

У Чернігівській колонії нині відбуваються покарання 1250 жінок. Сюди потрапляють ті, які скоїли злочин не вперше. Вісім осіб мають по життєве покарання — за вбивства. „Проте, якщо до цих жінок ставитися лише як до злочинців і всіх вважати негідниками, тоді взагалі не варто працювати тут, — переконаний начальник відділу нагляду та безпеки колонії Максим Соломатін. Він наголошує: — Якщо із засудженими поводитися людяно, вони це відчувають і також прагнуть бути милосердними”.

Середній вік в’язнів — 35-40 років. Але у колонії є школа і дехто із засуджених тут навчається — здобуває середню освіту. Майже всі в’язні працюють швачками. На території колонії є своя фабрика. Тут шиють спецодяг, форму для військових тощо. Заступник начальника колонії Людмила Ігнат’єва розповіла, що нерідко, після відбуття покарання, вже колишні засуджені працюють швачками, і на адресу колонії надходять подяки з підприємств, де трудяться ці жінки.

Має чернігівська колонія і власний будинок матері та дитини. Зараз тут знаходиться 11 малюків. Мами-в’язні мешкають окремо, але провідують своїх дітей щодня.

У колонії є підсобне господарство, зокрема корови, тому молока для малечі вистачає. Власне, всі проблеми, які виникають, тут можуть вирішити самі (є, наприклад, медична частина, досвідчені психологи), проте раді і благодійній допомозі. Її постійно надає Чернігівський жіночий правозахисний центр. Ця громадська організація вже подарувала колонії чотири телевізори і сотні книжок, організувала для засуджених концерти за участю відомих артистів.

„Серед в'язнів – багато віруючих...”

„Часто відвідують колонію і священники Української православної церкви”, – каже Катерина, яка тут відбуває покарання за грабіж. Вона говорить, що в колонії – багато віруючих. Люди дуже змінюються після того, як приходять до Бога – стають добрішими і гуманнішими до оточуючих.

„Я теж із задоволенням ходжу до нашої бібліотеки, потім розмірковую над прочитаним, – розповідає Катя. – Мені подобається „Маленький принц” Антуана де Сент-Екзюпері. Надзвичайно фантастику люблю!”

Власне, Катерина анітрохи не сумнівається, що життя у всесвіті є. Вона переконана: ми просто не можемо бути єдиними, адже існує теорія вірогідності – хай навіть один випадок на мільйон... У кожній галактиці – стільки зірок, а планет – ще більше! Тобто у всесвіті – мільярди планет і, звісно, на деяких із них не могло не виникнути життя! Інша справа, що розвиток наших цивілізацій – різний. Хтось існує мільйони років, тому досяг значно більшого, ніж земляни, і може легко долати величезні відстані, спостерігаючи, зокрема, за нашою планетою.

„Звичайно, ми не можемо цього збагнути, – пояснює Катя. – Ось уявіть собі мурашник у лісі. Над ним пролітають птахи, пробігають звірі, проходять люди, але мурахи живуть у своєму світі і зовсім не орієнтуються у всьому, що діється поза ним. Ми для них – невідомі сили, істоти з іншого світу, представники вищого розуму, боги! На жаль, людство ще – дуже молоде, тому ми не можемо порозумітися з іншими цивілізаціями, які виникли мільйони років до нас. Власне, ми поки що навіть із собою порозумітися не можемо...”

Катя мріє якомога швидше потрапити на волю. Вийти заміж за кохану людину. Мати дітей. Власне, цього прагне більшість засуджених. На жаль, таланить не всім. Хтось, отримавши свободу, скоїть нові злочини і знову потрапить за ґрати...

Але зараз вони слухають Висоцького. Зараз, хоча б на мить, вони щасливі.

20.05.2005

Патологоанатом

КОНТРАСТ ІНТЕЛЕКТІВ

„Сповіді на межі життя і смерті”, „Розвідники”** – так називалися наші розповіді за участю відомого чернігівського лікаря Олега Ревка. Олега Петровича можна назвати колекціонером. Тільки збирає він не марки чи стародавні монети, а дивовижні, цікаві історії, які йому розказують пацієнти і друзі родини. Таких неймовірних історій у лікаря Ревка – сотні. До того ж, як засвідчили відгуки читачів, розповідає він їх напрочуд майстерно.*

Як голова колгоспу шпигуном став

Олег Ревко переконаний: слов'яни, зокрема й українці, мають високий інтелект. Це – наше національне багатство. Інша справа, що ми не належно користуємося ним. Не вчимося на власних помилках, тож постійно наступаємо на одній й ті ж граблі. І досі немало наших співвітчизників сприймає недавнє історичне минуле лише в чорно-білих тонах. Проте й серед радянських партійних керівників було багато розумних та порядних людей.

Власне, і зараз у будь-якій сфері нашого життя, в кожній політичній партії є люди з високим інтелектом і навпаки – посередніми розумовими здібностями. Не можуть бути поганими всі політики, правоохоронці чи, скажімо, медики. Україні не вистачає професіоналів, бо, на жаль, їх тут належно не цінують. І, звісно, саме інтелект є неодмінною умовою справжнього професіоналізму.

„Але кадровий підбір здійснюється по-різному, – говорить Олег Ревко. – Одного разу я спілкувався зі своїм пацієнтом – колишнім

* Дзюба С. Сповіді на межі життя і смерті // Дзюба С. Як я був агентом ЦРУ. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008. – С. 177 – 184.

** Дзюба С. Розвідники // Там само. – С. 184 – 192.

високопосадовцем. І той зачитував слова завідувача оргвідділом ЦК КПУ, які дуже вичерпно характеризують кадрову політику в ті часи. Компартійний функціонер сказав: „Для того, щоб призначити якогось фахівця на керівну посаду, йому спочатку потрібно було пообіцяти владу, дати цю владу, далі подивитися, як він працює, потім позбавити влади, оцінити всі його дії на кожному етапі кадрового відбору і тільки тоді вирішити питання щодо остаточного призначення цього товариша на керівну посаду...”

Батько Олега Ревка — Петро Іванович — 34 роки очолював колгосп. Господарство було передовим, відомим далеко за межами району, отримувало нагороди на виставці досягнень народного господарства в Москві. Тривалий час Петро Ревко дружив із все-світньовідомим академіком Ремеслом — двічі Героєм Соціалістичної праці. Академік не раз приїжджав на Чернігівщину, гостював у свого приятеля. Це була надзвичайно високоосвічена, інтелігентна і працелюбна людина. Вчений самовіддано працював над виведенням нових сортів сільгоспкультур, переймаючись найменшими дрібницями. А потім завжди щиро дякував за допомогу, хто б це не був — чиновник високого рангу чи простий колгоспник.

Проте були й інші керівники, з досить специфічним стилем роботи. Батько розповідав Олегові Ревку, як свого часу мало не став таким собі „агентом імперіалістичної розвідки”.

Якось на згадуваній уже виставці досягнень народного господарства він передплатив бюлетень „Експрес-інформація”, де оперативно друкували передовий сільськогосподарський досвід, причому ці матеріали безпосередньо готували співробітники посольств СРСР у різних країнах світу. Видання було цікавим, тож Петро Ревко, виступаючи на нарадах у районі та області, почав зі знанням справи розповідати про всі новації вирощування сільгосппродуктів у США, Франції, Португалії чи Бразилії. Так тривало півтора року. А потім Петра Івановича несподівано увечері викликав до себе перший секретар райкому партії. Поряд із ним у кабінеті знаходився співробітник КДБ: „Керівник району сказав: „Петю, хороша ти людина і результати у тебе в колгоспі непогані, певні успіхи є... Одне незрозуміло: як ти, член партії, міг Батьківщину зрадити?!”. Ну, тато

вирішив, що перший секретар райкому просто перевтомився, тому спробував віджартуватися. Але втрутився кадебіст: „Ви тут не жартуйте, краще щиросердно зізнайтесь у всьому. Ми бачимо, що ви — людина порядна, та десь, мабуть, збочили...” Батько зрозумів, що звинувачення серйозні. Запитав: „У чому, власне, проблема? Ви мені поясніть!” — „Ти на нарадах постійно наводиш приклади, як вирішують сільськогосподарські питання, скажімо, в Аргентині та Канаді. Але звідки ти все це знаєш? У нас такої інформації ніде немає, а ти нею володієш!”. Тато пояснює: „Я передплачую журнал „Експрес-інформація”, який отримую поштою”. Керівник району негайно викликав начальника районного поштамту з усіма існуючими каталогами. Проте в жодному з них цього часопису не було. Перший секретар розсердився: „Навіщо ти нас дуриш, якщо все це можна легко перевірити протягом десяти-п'ятнадцяти хвилин?!”.

Ситуація була вкрай напруженою — наслідки таких звинувачень не забарилися б. Петро Ревко мав переконливо довести свою непричетність до шпигунської діяльності. На щастя, вся підшивка московського журналу збереглася. А оскільки Петро Іванович їздив службовим авто, його водія терміново відрядили до села і нервово чекали, доки той нарешті не привіз примірники загадкового часопису. „Полегшено зітхнувши, батько одразу вказав, на яких саме шпальтах розміщена та чи інша „секретна” інформація. Керівник району був страшенно обурений: він (перша особа!) нічого не знав про такий передовий журнал. Тож, переконавшись, що тато його не обманує, вмить... уперіщив начальника поштового відділення кулаком в обличчя: „Як ти міг мене так зганьбити перед співробітником органів безпеки та передовим працівником сільського господарства? Ти ж мене виставив не зовсім розумною людиною!”. Перед татом вибачились і представник КДБ, і перший секретар райкому партії...” — розповідає Олег Петрович.

А одного разу Петро Ревко розкритикував на нараді одіозного голову облвиконкому Замулу. Той партійний діяч захистив кандидатську дисертацію, у якій, зокрема, доводив: гарбузи потрібно саджати серед посівів кукурудзи. Мовляв, все одно виросте і те, й інше, зате яка економія зусиль! Науковцем Замула став, хоч у реаль-

ному житті його „дослідження” застосувати було неможливо. Однак амбітний високопосадовець заходився вимагати від колгоспників втілення його грандіозних планів.

Петро Іванович не витримав — поцікавився: „Хто ж збиратиме вручну всі ті гарбузи, вирощені на площі, наприклад, сто гектарів? Ну, не існує поки що такого комбайну, який спочатку гарбузи збере, а потім кукурудзу оброблятиме!”.

Всі промови тоді зазвичай записувались на магнітофон, щоб відсутній на нараді перший секретар обкому партії, за бажанням, у вільний час міг їх прослухати. Так керівник області й звернув увагу на виступ принципового голови колгоспу. Більше того, дав вказівку прокрутити відвертий монолог Петра Ревка на розширеному пленумі обкому партії. І прокоментував: „Як же ми збираємося досягти успіхів, коли деякі горе-науковці примушують нормальних людей виконувати казна-що?!”.

Тоді Петро Іванович перемиг. Але такий рішучий вчинок коштував йому високої державної нагороди. Автор дисертації, за першої ж нагоди, підступно помстився селянинові, який насмілився критикувати партійного боса...

Таємниця родини композитора Шостаковича

Родичка Олега Ревка працювала покоївкою в сім’ї видатного київського гомеопата Дем’яна Попова. Це — вчений зі світовим ім’ям, який був особистим лікарем Індіри Ганді — справді неординарної жінки, прем’єр-міністр Індії: „Мешкаючи не одне десятиліття в сім’ї Попових, наша родичка розповідала про вражаючі філософські вечори, які влаштовував засновник київської школи гомеопатії. Він був глибоко віруючою людиною і надзвичайно цінував високоінтелектуальних гостей. Такі бесіди тривали годинами. Найкращими співрозмовниками, крім господаря оселі, були також київський митрополит і головний хірург міністерства охорони здоров’я України. Немало відомих людей приходили сюди і, немов школярі, тихенько сиділи десь у куточку, аби лише прослухати Дем’яна Попова та його друзів. Причому спілкування не обмежувалось обговоренням суто медичних чи християнських проблем — учасники бесіди розміркову-

вали на будь-які теми, демонструючи феноменальну пам’ять та блискучий інтелект. Цілими сторінками цитували філософів — Канта, Гегеля. Родичка спочатку навіть не могла повірити, що люди здатні зберігати в пам’яті і при потребі легко оперувати таким величезним обсягом інформації. Але потім, взявши до рук книги з особистої бібліотеки Дем’яна Попова, вона пересвідчилась — всі висловлювання давніх філософів цитувалися з бездоганною точністю”.

До речі, майже всі, хто приходив тоді спеціально послухати міркування цих розумних людей, згодом самі стали визначними науковцями, гордістю та надією України.

„Інша моя родичка, — пригадує Олег Ревко, — працювала покоївкою в Москві — в родині композитора Дмитра Шостаковича. Він теж мав надзвичайний інтелект, вважався лідером єврейської громади в Радянському Союзі і в той же час був великим патріотом СРСР. Багато потенційних емігрантів-євреїв все-таки не наважувались ухвалити остаточне рішення і назавжди залишити країну, адже Шостакович закликав їх не зраджувати Батьківщину. Але, оскільки США намагалися в будь-який спосіб посилити виїзд євреїв із Радянського Союзу, композитор не раз отримував різні спокусливі пропозиції. Наприклад, Шостаковичу обіцяли просто астрономічні гонорари за оприлюднення його творів в Америці та Європі у разі, якщо маестро емігрує до Ізраїлю. Композитору гарантували райське життя мільйонера, але він рішуче відмовився. Проте, після смерті генія, американські спецслужби взялися за його сина, який зловживав алкоголем, хоч, безумовно, був талановитим диригентом. Тепер уже синові пропонували шалені гонорари батька. І той, за сприяння іншого прославленого музиканта-емігранта Растроповича, під час поїздки радянської делегації в одну з центральноєвропейських країн, попросив політичний притулок у посольстві США. Моя родичка так прокоментувала цю ситуацію: „Якби Шостакович ще за свого життя дізнався про зраду сина, він би одразу помер...”.

Власне, можна мешкати у невеличкому селі і мати надзвичайно високий інтелект. Одного разу, перебуваючи в Менській районній лікарні, медики випадково натрапили в архіві на записи про унікальну операції: „Вони були приголомшені тим, що завідувач відділенням

звичайної райлікарні у повоєнний час виконував операції такого рівня (з пластики бронхів), які навіть зараз в Україні роблять лише найкращі наші фахівці. Це — вищий пілотаж у тарокальній хірургії! А лікар у райцентрі багато років тому успішно оперував десятки пацієнтів. Він отримав величезний досвід під час Великої Вітчизняної війни, а потім жив і працював у Мені, був дуже скромною, чуйною і, безумовно, високоінтелектуальною людиною. Розумієте, посередність не могла виконувати неймовірно складні операції! Професіоналізм такого рівня не мислимий без інтелекту”.

„Страус намагався сховати голову в пісок, але підлога була бетонною...”

Серед пацієнтів Олега Ревка — немало правоохоронців. Багатьох із них у розквіті літ відправили на пенсію. Один із таких досвідчених професіоналів зараз працює в Іспанії на баштовому крані. Жити ж якось треба! Натомість багатьом нинішнім оперативникам бракує елементарного досвіду. Адже такий фах не можна опанувати за кілька років. Тому іноді виникають просто комічні ситуації.

Взагалі, коли разом в одній палаті опиняються кілька колишніх працівників МВС похилого віку, їх можна слухати годинами, особливо, якщо вони не зациклюються на власних хворобах, а пригадують веселі міліцейські бувальщини: „Якось у Мені з хуліганських мотивів камінням убили страуса. Жертву знайшов халатний охоронець через багато годин. Ну, як треба було оформити відмову в порушенні кримінальної справи? Феноменально! У протоколі було написано: „Страус — це теплолюбна тварина. У випадку небезпеки він ховає голову в пісок. Страус знаходився у вольєрі з бетонною підлогою. Поруч знаходилися люди, які голосно розмовляли. Страус намагався сховати голову в пісок, але підлога була бетонною! Отож він стукався головою об бетонну підлогу, доки не вбив себе. Ніхто не винен! У порушенні кримінальної справи відмовити...”

Іншого разу сусідка полаялася з односельцем. А потім хтось підпалив її сарай. Оскільки це трапилося на хуторі, свідків не знайшлося. Аби позбутися зайвого клопоту, дільничний занотував: „Сьомого лютого в цьому районі відбувся природний катаклізм — йшов

сніг із грозою! Блискавка вдарила в сарай, тому він загорівся. Підтвердити це можуть синоптики — пропоную довідку з гідрометцентру про згаданий катаклізм...”

А ось ще один „шедевр” винахідливості правоохоронців: „Сусід поцупив у сусідки нутрії. Але, оскільки жодних слідів тваринок не знайшли, довести крадіжку виявилось складно. Справу вирішили закрити. І „мудрий” дільничний записав у протоколі: „Нутрії знаходилися в нелюдських умовах: клітка була не утеплена, а підстилка — слабка. Тому вони не витримали жорстокого поводження з ними і відкрили кистю лапи дверцята клітки, про що свідчать численні подряпини кігтиків біля крючка. В подальшому, враховуючи тривалу відсутність корму, голодні нутрії покінчили життя самогубством, про що свідчать сліди лап, які прямують до ополонки в озері. Враховуючи відсутність тіл нутрій та сліди біля ополонки, потрібно зробити висновок: нутрії, безумовно, втопилися...”

Ось такий документ! Цікаво тільки, як могли втопитися тваринки, які взагалі живуть у воді? Як то кажуть, Задорнов відпочиває...

Олег Ревко переконаний: масова еміграція з України на початку 90-х років — національна трагедія, наслідки якої ми ще будемо пожинати протягом десятиліть. Виїхало сім мільйонів наших співвітчизників. В основному, це — працелюбні люди, не позбавлені інтелекту. Такі здібності передаються генетично. Тобто ми своїми крадіями генами неабияк збагатили Європу та Америку.

Тепер в Україні не вистачає професіоналів. І це стосується не лише людей розумової праці. В радянські часи було багато висококваліфікованих фрезерувальників, слюсарів, будівельників... Вони отримували досить високу зарплату, ними пишались. А зараз, коли на одному підприємстві Чернігівщини запив бульдозерист і його вигнали з роботи, завод повністю зупинився. З'ясувалося, що фахівців такого рівня в Україні майже не залишилось. Врешті-решт власники заводу були змушені змінити гнів на милість: бульдозерист знову вийшов на роботу, ошчаслививши таким чином все підприємство.

Олег Ревко не раз спілкувався з німецькими бізнесменами, які з величезним задоволенням інвестують... економіку Білорусі. На запитання, коли ж іноземці нарешті вкладатимуть свої кошти в Украї-

ну, ті ввічливо відповіли: „Вам бракує стабільності. А гроші люблять тишу, тільки за таких умов вони гарно розмножуються...”.

Звичайно, в будь-якій країні існує контраст інтелектів. Головне, щоб долі інтелектуалів, справді талановитих і порядних людей, не вирішували посередності.

29.01.2008

ЕКСТРЕМАЛ

Життя Володимира Медведєва – суцільний екстрим. Він захоплювався альпінізмом і тричі зривався зі скелі, зависаючи над прірвою. Займався спортивною гімнастикою та підводним плаванням... Побував на цілині. Став свідком жаклиивої Куренівської трагедії і врятував 12-річну дівчинку. Практикант Володимир Медведєв був гінекологом. Лікар Медведєв п'ять років працював патологоанатомом. А згодом трудився у секретній науково-дослідній лабораторії. Взагалі ж, Володимир Никанорович – відомий вчений: лікар-отоларинголог вищої категорії, фітотерапевт, кандидат медичних наук, професор Київської академії нетрадиційної медицини. Хто б міг подумати, що цей навдивовиж сміливий і рішучий чоловік у студентські роки втрачав свідомість в операційній – від одного вигляду крові.

„Вранці підводишся і розумієш, що стоїш... у хмарині”

Володимир Медведєв мріяв про гори і хотів відчути себе справжнім чоловіком. Тому, вступивши до Київського медичного інституту, почав тренуватися в секції альпінізму. Було там кілька десятків студентів і, що цікаво, в основному, дівчата. Тоді, в 1956-му, ще не існувало так званого Київського моря. Отож майбутні підкорювачі вершин спочатку (півтора року) їздили в район Вишгорода – завзято тренувалися у глиняних ярах. На той час ця місцевість була не електрифікована. Добиралися туди пішки – через прадавній

ліс, милуючись гігантськими соснами. Поодинці не ходили – в хащі водилися вовки.

Юні альпіністи постійно влаштовували собі найскладніші випробування, а, набувши майстерності, виступали на змаганнях. Володимир Никанорович і зараз згадує про це з ностальгією: „Стосунки між дівчатами та хлопцями були дуже зворушливими. Якось я приїхав на змагання з ангіною та високою температурою. То дівчата поклали мене між собою в їхній палатці: дві дівчини – справа, дві – зліва, а посередині – я. Загорнули мене в ковдри, як могли. Напоїли, чим могли. І зцілили мене – прокинувся вранці увесь мокрий, але з нормальною температурою. Переодягнувся в суху білизну. І цілком нормально виступив”.

А потім були справжні гори: студенти отримали путівки в альпіністський табір на Кавказі – 3600 метрів над рівнем моря. „Вранці підводишся і розумієш, що стоїш... у хмарині, – розповідає Володимир Медведєв. – Я ці відчуття, скільки житиму, не забуду. Сонця ще не видно, воно от-от має зійти. А ти – в хмарині. І так цікаво: стоїш, а вона повільно рухається вгору. Ось – уже біля твоїх грудей, за мить – на рівні обличчя... Потім хмара тебе відпускає, підіймається трохи вище, і ти – під нею. І нарешті з'являється сонце. Фантастичні враження!”.

Володимир Никанорович і зараз хвилюється, слухаючи знамениті пісні Висоцького з кінострічки „Вертикаль”. „Вони – душевні та щирі, – говорить мій співрозмовник. – Лине пісня і ти знову уявляєш неймовірно красиві гірські краєвиди та вкотре згадуєш пережите”.

Володимир Медведєв тричі зривався зі скель, зависаючи над прірвою: „В таку мить не виникає жодних відчуттів. Тебе жбурляє, ти теліпаєшся... Мозок просто не встигає зреагувати, коли пальці зіслизають і ти летиш метрів 10-15. Потім усвідомлюєш: зірвався! Товариші там, на горі, тебе не бачать. А страховка тримається, як то кажуть, на Божому слові... Добре, що маєш надійних друзів – не підвели, витримали, врятували!”.

Правда, і Володимир якось підстрахував приятеля, котрий зірвався на льодовику. Проте таланило не всім: „Пам'ятаю лєнінградців – дівчину й хлопця. Йшли вдвох у зв'язці, пустували, раптом вона

підсковзнулася й зірвалась зі скелі. Сталося жахливе: дівчина полетіла в один бік, а хлопець — в інший. Зазвичай, альпіністи вирушають у зв'язці вп'ятьох, та їх чомусь було лише двоє. Так вони там і залишилися по обидва боки гірського хребта. Вертоліт не зміг їх зняти. Лише на третю добу туди дісталась рятувальна група (викликали альпіністів-майстрів спорту!), проте було вже пізно — юнак та дівчина загинули. Потім приїжджали їхні батьки — це було таке горе!”.

Вкарбувався у пам'ять Володимирові Медведєву і ще один випадок у горах, який ледь не закінчився фатально: „Вийшли на невеличкий майданчик. Інструктор застерігає: „Ні кроку вліво і ні кроку вправо! Хлопчики відвертаються вправо, а дівчатка — вліво і справляємо природні потреби”. Просто тут, на місці, поруч — ну, трапляються такі екстремальні ситуації. Це ж гори! І ось потреби справили, збираємося йти. Раптом дівчина, яка стояла зовсім поруч, зойкнула: „Ох!” і... зникла — провалилася в ущелину! Витягнули її — щось із гомілкою: вивих чи перелом. Змайстрували ноші. Хто понесе? Звичайно, медики! Ми тоді тільки на другому курсі були, ще практично нічого не вміли, але в очах товаришів уже вважалися професіоналами. Тож учотирьох перли ці ноші на своїх плечах через усі гори — дванадцять годин спускалися! Адаже там, перш ніж кудись ступити, треба спочатку відчути, що у тебе під ногою — твердий ґрунт чи рухоме каміння. І тільки впевнившись, що все гаразд, можеш поступово переносити вагу тіла на іншу ногу. Стомилися, мов бобики — ніколи не забуду! Це був перший у моєму житті зв'язок медицини з народом...”.

Звісно, в горах студенти закохувалися, адже романтики там вистачає. Одного разу, коли в альпіністів скінчився гас, відправили до найближчого села дівчину й хлопця, аби принесли. Ті мали повернутися надвечір. Проте не з'явилися навіть наступного дня. У групі вже хотіли бити на сполох, розшукуючи скрізь зниклих товаришів. Втім незабаром вони прийшли — цілком здорові і надзвичайно щасливі. Виявилось, по дорозі юнак та дівчина так палко закохалися одне в одного, що їм уже було не до гасу...

„Відтоді у нас з'явився такий термін — „керосинити”, тобто бути закоханим, — посміхається Володимир Никанорович. — Під'юджували друзів: „Керосинити пішли, еге ж?”. Мовляв, знаємо, чому це рап-

том ви там удвох усамітнюєтесь... Взагалі ж, стосунки між дівчатами та хлопцями в горах були дуже чистими, порядними. У нас, до речі, був сухий закон. Навіть вино з собою не брали, жодного ковтка не пили! Тим більше з дівчатами... Дисципліна була залізна, адже один необережний рух і твоє життя тримається буквально на волосинці. Гори вимагають поваги і суворого дотримання їхніх неписаних законів.

Додому поверталися на величезному теплоході „Україна”, який Радянський Союз свого часу конфіскував у фашистської Німеччини. Грошей бракувало, тож придбали один квиток на всіх та й то до найближчого порту. Добре, що пасажирів було понад три з половиною тисячі, а квитки перевіряли лише двоє моряків. Тому студенти придумали таке: спочатку на пароплав потрапив один юнак і спустився на мотузочці друзям... іграшкового ведмедика з квитком. Потім по черзі цю процедуру повторили всі приятелі. Але їхати до самого Києва спритникам довелося як не на третій полиці, то у вугільному ящику. Врешті-решт все завершилося благополучно, правда, дехто був схожим на шахтаря, котрий тільки-но вийшов із забою...

„Вогонь насувався і моторошно гарчав, наче поранений звір!”

Володимир Медведєв серйозно займався і спортивною гімнастикою. А згодом захопився підводним плаванням. Коли вперше одягнув акваланг і спустився на самісіньке дно (було це в Криму), побачив зовсім інший світ — загадковий та неповторний. Як тут не уявити себе морським володарем — Нептуном, котрий неквапливо обходить власне чарівне царство! Проте така мандрівка потребує неабияких зусиль — не кожен супермен здатний витримати подібні фізичні та психологічні навантаження.

„І коли я бачу, як борються у смертельному герці двоє аквалангістів-диверсантів у пригодницькому фільмі, вмить пригадую всі свої підводні відчуття і розумію, як важко дається їм кожен такий рух. Неймовірно цікаво все це випробувати на собі!” — говорить Володимир Никанорович.

А ще студент Медведєв гастролював зі знаменитою Київською капелю бандуристів. Грав на цимбаласі, тож скрізь тягав за собою

цей габаритний музичний інструмент, що зовні нагадував піаніно з чотирма ніжками. На всіх фестивалях українці посідали перші місця, тому й вимоги до музикантів були відповідні. „Оце вже — справді екстрим! — пригадує мій співрозмовник. — Колектив — понад двісті осіб, а тебе привселюдно шпетять на репетиції за якусь дрібничку. Стоїш — раків печеш, від сорому готовий крізь землю провалитися. Та й взагалі, це такий ритм життя, як у відомій приказці: з корабля — на бал. Одною ногою ти ще в Україні, а іншою — вже, наприклад, у Латвії...”.

Попрацював Володимир Медведєв і на ціліні. Каже, пощастило — це було чудове випробування! Жили в палатках, вдень — спека до 45 градусів, а вночі — мороз. Готуючи їжу, кип’ятили звичайну дощову воду з рівчака. А розкладаючи багаття, ретельно обкопували його з усіх боків, бо сама земля горіла синім полум’ям.

„У ґрунті виявилось багато торфу та іншої органіки, — пояснює Володимир Никанорович. — Одного разу сталася справді жахлива пожежа. Звідкись спалахнула іскра і незабаром на нас уже наступала суцільна стіна вогню. Ми сіли на трактори, мерщій створили захисну смугу, яка мала зупинити полум’я. Та вогонь її „перестрибнув” і пішов далі, знищуючи все навколо. І ось коли він рухався, так моторошно гарчав, наче поранений дикий звір. Уявіть собі: стіна вогню і цей страшний його „голос”! Якби в ту мить подув бодай невеличкий вітерець, там би все згоріло на сотні кілометрів! Але вітру, дякувати Богу, не було. Це нас і врятувало”. Трактори встигли підготувати другу захисну смугу, яка й вгамувала несамотивного вогняного звіра.

„Я заробив 400 кілограмів зерна, та мені його не віддали — розповідає Володимир Медведєв. — Написав до Москви — просто в ЦК КПРС. І, що ви думаєте, створили комісію, перевірили, вибачилися переді мною. Пішли ми з мамою на заготзерно й отримали ці мішки. Привезли додому — не знали, що з ними робити! Потім уже ненька змолала зерно на муку, а дещицю продала. Ось така була епопея...”.

А в 1961-му Володимир Никанорович став свідком Куренівської трагедії, коли, внаслідок прориву земляної дамби, загинуло кілька тисяч киян: „Я мешкав на Куренівці, мав добиратися в центр

міста. Підїжджаю до Бабиного яру, а далі жоден транспорт не йде. І по шосе брудна вода ллється. Зібрався натовп — ніхто не хоче ноги мочити. Піднімаємося вгору Бабиним яром, а там, у долині, були будинки. І я застав таку картину: бабуся з дідусем та двома онучками (поруч — вузли з домашнім крамом) сидять на даху, чекають, коли вода спаде. І раптом бачимо — зверху насувається багнюка: плямкає, гуркоче, грізно реве, гуде! І ось уже вона перемелює перші будинки, наче млин, тільки колоди стирчать. Люди спробували порятуватися, кинулися навтьоки, та гігантська хвиля, наздогнавши їх, несамотиво трошила все навколо. На моїх очах будинок розсипався, жителі загинули, собака у дворі на будці плавав... Це — таке жахливе, моторошне, нестерпне відчуття, коли ти розумієш, що ця стихія будь-якої миті може тебе знищити. На моїх очах бетонний стовп спалахнув, мов сірник, і скрутився, обірвавши тролейбусні дроти. І я пам’ятаю тільки, як стрибав через ці дроти, а вони звивалися, наче змії, навколо мене й іскрили об асфальт...”.

Він не лише врятувався сам. Почувши крик дитини, кинувся на допомогу. Багнюка мало не засмоктала 12-літню дівчинку, яка не встигла вискочити зі своєї оселі. Та Володимир Медведєв разом із кількома іншими чоловіками нагодився вчасно!

Стихія вгамувалася так само раптово, як і почалась. Тільки на душі у Володимира Никаноровича залишилися гіркі спогади. А найприкріше, що ця трагедія, яка сталася через банальну безгосподарність місцевих чиновників, так нічому і не навчила наших новладців. Потім був Чорнобиль...

Секретна лабораторія лікаря Успенської

Майбутній професор і гадки не мав, що стане відомим отоларингологом. Більше того, студент Медведєв на екзамені з цього предмету не зміг відповісти на жодне запитання. Врешті-решт, намучившись із ним, викладач змилювався: „Я, юначе, поставлю вам „задовільно”, якщо пообіцяєте ніколи в житті не працювати отоларингологом”. Звичайно, Володимир цілком щиро запевнив: „Чесне слово, не працюватиму. На біса воно мені здалося?!”. Одержав рятівну „трійку” і щодуху чкурнув з аудиторії — от поталанило!

„Та минає півроку і Господь, взявши мене за шкірку, говорить: „Йди, вчи отоларингологію!” — зітхає Володимир Никанорович. — Заходимо в операційну, а там роблять гайморотомію. Тобто (даруйте за подробиці, це я розповідаю, аби ви уявили мій тодішній стан) беруть стамеску та молоток, відтягують щоку і пробивають дірку в кістці. Я чую: „Тук-тук-тук!” і... втрачаю свідомість. Добре, що приятелі встигли підхопити, а то беркицьнувся б на підлогу. Та мене все одно чомусь туди несе. Роблять операцію — видаляють гланди. І я знову „відмикаюся” й падаю... Мені вже перед однокурсниками незручно. Тож, щоб звикнути до крові, ходив в обласну лікарню”.

Там працював лікар, який, видаляючи мигдалини, проливав буквально кривавий дощ. Наполегливому студенту довелося разів двадцять пережити це жахливе видовище, доки він нарешті перестав непритомніти від одного вигляду крові...

Медичну практику Володимир Медведєв проходив у пологовому будинку. Було спекотно, а поруч — річка. Наприкінці дня молоді акушерки почали збиратися на пляж. Володимир і собі зняв халат. „А ви, юначе, не кваптеся, — остудили його. — На вас ще пацієнтки чекають!”. І справді, біля кабінету сиділи три жінки, які заявили, що обстежуватимуться тільки у Медведєва. „Та я ж не лікар — всього лише практикант!” — спробував відмовитися він. Проте молодички були невблаганними. Володя, звісно, хвилювався, але, на щастя, допомогу надав фахово. Відтоді він уже не соромився — і пацієнток консультував, і, за потреби, аборти робив. Чутки про його подвиги дійшли до вузівського начальства. Тож, склавши іспити, Медведєв одержав чи не найпрестижніший розподіл на їхньому курсі — на кафедрі акушерства та гінекології.

„Та я все-таки відмовився, — пригадує він, — бо в моїй головешці затято, мов заїжджена платівка, крутилася лише одна мрія: хотів бути отоларингологом — і квит! Ходив, тинявся, доки не почув, що 5 серпня 1961 року в Києві відкривається лор-інститут. Думаю: піду прямо до директора Олексія Коломійченка і скажу, що прагну стати лором. Так і вчинив. Це здається неймовірним, але мене одразу прийняли — без жодної протекції! Олексій Сидорович був генієм, лауреатом Ленінської премії. Ми його з повагою називали Дідом. Вимоги у шефа

були жорсткими: я мав за два роки написати кандидатську дисертацію, бездоганно оволодіти двома іноземними мовами, а, головне, постійно самовдосконалюватись — вчитися фаховій майстерності, причому опановувати все, як то кажуть, на льоту. Дядька до нас, аспірантів, вимогливого приставили — полковника медичної служби. У нього, пригадую, була така смішна приказка: „Як побачу симпатичну дитину, одразу тягне до її мами...”. Отож я працював там із першого ж дня — тільки-но відкрився наш інститут. Пам’ятаю, ліжка тоді носив і мені записали першу подяку в трудову книжку: „за виконання різноманітних доручень”.

Власне, це була знаменита школа Коломійченка. Його вихованці стали відомими людьми — головними лікарями найпрестижніших закладів охорони здоров’я, професорами, керівниками провідних кафедр медичних інститутів України.

„Навчання полягало в тому, що Дід ганяв нас, як сидорових кіз, — посміхається Володимир Никанорович. — Траплялися й комічні випадки. Шеф під час операції вимагав від асистентів повного розуміння своїх думок. Тобто потрібно було так блискуче знати всі етапи проведення найскладнішої операції, щоб виконувати його вказівки буквально з півслова. А ми ж були молодими, звісно, досвіду бракувало. Він кричить: „Тримайте, я вам кажу!”. Що тримати? „Заберіть!”. Що забирати? Ніхто нічого не забирає. Тоді він хапає медичний інструмент — великий тупоголовий „зажим” і щосили б’є ним по кісточках пальців — руки ж асистента поруч! Було боляче й прикро, що тебе знову Дід лупцює. Якщо в тебе й далі не виходило, він гримав: „Геть!”. Одного разу наш аспірант — Сашко — не стримався. Дід йому: „Заберіть!”. Той не второпає, про що мова. Тоді Олексій Сидорович як уперіщить йому по кісточках. А Сашко розсердився і, не довго думаючи, під столом як хвицне черевиком професора по нозі! Дід від подиву аж очі витріщив. Проте вмить опанував себе і звичним командирським голосом загорлав: „Геть!”... Правда, мене він жодного разу не бив. Якось я примудрявся вціліти. Але, дізнавшись, що асистуватиму йому на операції, завжди готувався так, наче складав найвідповідальніший іспит у своєму житті. Ось така це була школа. Однак вона себе цілком виправдала”.

Взагалі ж, Олексій Коломійченко був чуйною та доброзичливою людиною. Про своїх працівників знав усе. Міг спокійно поцікавитися в розмові: „Володю, а як у тебе справи з тещею?”. І це нікого не дивувало. Авторитет Діда був безмежним.

Володимир Медведєв успішно закінчив аспірантуру, проте в лорінституті вакантної посади старшого наукового працівника тоді не було. Тож Володимир Никанорович п'ять років трудився патологоанатомом. А потім його запросили працювати в секретну науково-дослідну лабораторію, яку очолювала Зоя Успенська. Перед цим майбутнього співробітника перевіряли цілий рік — так Зоя Павлівна добирала кадри. Медведєв потрапив до неї у часи розквіту унікальної лабораторії. Державний комітет з науки і техніки СРСР виділяв кошти. І навіть у знаменитому Інституті молекулярної біології та генетики не знали, чим, власне, займаються науковці у лабораторії Успенської. Лише три людини, зокрема й Володимир Никанорович, володіли всією інформацією.

„Так само, як педагог Макаренко привчив колишніх юних злочинців до нормального життя, Зоя Павлівна прагнула приручити ракові клітини, щоб вони нормально перероджувалися і свою потенцію швидко, потужного росту віддавали здоровим клітинам, — пояснює Володимир Медведєв. — Це була її ідея. Вона розробила шість методів отримання рятівного препарату. Були великі перспективи створення секретного науково-дослідного інституту. Я з київськими чиновниками особисто їздив вибирати місце для його будівництва. Погодився працювати там заступником директора... Але комусь із високопосадовців лаври Успенської не давали спокою. Як же так — проста жінка і досягла таких результатів?! От якби вона була академіком, світилом медицини, тоді, можливо, нехай би спробувала винаходити щось геніальне. Ну, для чого їй цілий інститут? Грошей на будівництво не дали. Та ще й почали цькувати Зою Павлівну, не дозволяли використовувати препарат! Було два закритих засідання вченої ради Міністерства охорони здоров'я на цю тему. Так у нас все й заглухло...”

Професор Медведєв шкодує, що вітчизняна наука втратила свій шанс: „Надзвичайно цікава була робота! Я навіть за цією методикою пролікував двох онкохворих — мене попросили. Метод — хоро-

ший, я в цьому переконаний! Відкриття Зої Успенської все одно належно оцінять, бо за ним — майбутнє. Правда, згаяного часу вже не повернути. На жаль, в Україні досі не створено належних умов для розвитку медичної науки”.

Володимир Медведєв запатентував п'ять власних винаходів. До цих досліджень його спонукав незабутній Олексій Коломійченко. Власне, це було завдання, яке видатний вчений доручив своєму учневі. Унікальний порошок професор Медведєв створював сімнадцять років. Хоч у його відкриттях не обійшлося і без Божого промислу: „Наприклад, над маззю своєю я „чаклував” два роки. Створюючи її, потрібно було вдало поєднати воду, масло, гліцерин, деякі рослини та хімічні препарати. Проте справа не просувалася — замість однорідної мазі виходив якийсь багатошаровий сандвіч. Одного разу прокидаюся о пів на четверту ранку. Мене ніби хтось сильно штурхнув — таке було відчуття. Прожогом підводжуся, розплющую очі, а в голові лунає такий всевладний незнайомий голос: „Сідай!”. Вмощуюсь на стілець. „Бери ручку, пиши!”. Автоматично, сонний, занотовую щось і раптом усвідомлюю — це ж компоненти моєї мазі! А він продовжує: „Змішуй!”. Тут я починаю сперечатися, пояснюю, що виконував цю процедуру вже незліченну кількість разів, та все марно. А він знову: „Пиши!” — так впевнено, жорстко. Потім: „Иди, розпали, постав на вогонь!”. Тільки-но суміш почала танути, нова вказівка: „Улий оце! Перемішай!”. Більше я не опирався. Виготовив мазь із тих восьми компонентів, поставив у холодильник. Відтоді використовую саме цей метод, який мені телепатично підказав дивовижний чоловічий голос. І це — не перший такий випадок”.

Тому Володимир Медведєв у вищу силу вірить. А ще — в цілющі можливості природи, яка фактично і лікує нас. „Тож хороший медик допомагає їй це робити, а поганий — навпаки заважає”, — переконаний Володимир Никанорович.

Працює він зараз у Києві, але постійно приїжджає до Чернігова, де мешкає його дружина. У свої 69 виглядає років на десять молодшим. Скелі він уже не штурмує, з аквалангом не пірнає. Зате із задоволенням трудиться на дачі. Хто сказав, що це — не екстрим?!

20.04.2008

ЗВИЧАЙНА ПРОФЕСІЯ — ПАТОЛОГОАНАТОМ...

Людина, про котру зараз піде мова, не вважає свою професію якоюсь особливою. Втім, більшість людей ставляться до такого фаху неоднозначно і навіть упереджено. Це підтверджують і опитування чернігівців, проведені напередодні нашої зустрічі з Едвардом Злепком. Ми свідомі того, що і ця розповідь викличе різні, часом протилежні думки. Головне, що вона нікого не залишить байдужим.

— Хто такі патологоанатоми? (сміх) Гм-гм... А чому ви саме мене про це питаєте? Я що, так погано вигляджу?

— У! Патологоанатом — це така страшна професія. Це — як у фільмі. Заходиш до кімнати — і тиша, тільки мерці з косами стоять...

(З опитувань на вулицях Чернігова)

„Маємо гарного сімейного лікаря. Хто він? Патологоанатом...”

Едвард Злепко — лікар-патологоанатом обласного патологоанатомічного бюро. Але він зовсім не справляє враження похмурої людини. Швидше навпаки: любить жарти, розіграші і розкіш спілкування з друзями. Каже: „У мене — немало приятелів. І багато хто з них, коли розмовляє про мене зі своїми знайомими, то говорить, що має сімейного лікаря. Коли запитують: ”Хто він?”, приятелі відповідають: „Патологоанатом”. Люди дуже дивуються, мовляв, як це так — сімейний лікар і раптом — патологоанатом. Хоч я тривалий час мешкав у гуртожитку, то практично всі знайомі одразу прибігали до мене з усіма своїми проблемами...”

Нічого дивного — медики-науковці переконані, що найкраще діагностувати хвороби здатні саме патологоанатоми. Специфіка їхньої роботи потребує ґрунтовних знань не якогось одного вузького напрямку медицини, а всього спектру цієї галузі. По-перше,

лікарі-патологоанатоми займаються діагностикою онкологічних недуг та інших тяжких захворювань.

„Увесь матеріал, взятий для діагностики або після операції у людини, обов’язково потрапляє в патолого-анатомічне відділення, де лікар розглядає під мікроскопом структуру тканини і ставить діагноз. Це — для живих людей, — пояснює Едвард. — Також патологоанатоми займаються розтинами небіжчиків — тих, які померли в стаціонарах, — для встановлення точного діагнозу і правильності прижиттєвого лікування даного померлого. На теперішній час у моєму відділенні я роблю за рік близько ста розтинів”.

Едвард працює патологоанатомом сім років і не розчарувався у своїй професії. Адже вона щодня спонукає його до самовдосконалення. Він усвідомлює, що повинен бути дуже гарним фахівцем, щоб мати моральне право оцінювати дії лікаря, чий хворий помер. Тому доводиться постійно перечитувати буквально гори найсучаснішої медичної літератури і практично щодня дізнаватися щось нове. Рік за контрактом Едвард перебував у Лівії.

„Мені дуже сподобалось обладнання того шпиталю, в якому я працював патологоанатомом. Думаю, що нам є чому повчитися у лівійців, — говорить він. — В першу чергу — згуртованості. Араби в будь-якій державі захищають одне одного. А українців, на жаль, ви знаєте, буває, зневажливо називають хохлами. Нерідко так і є! Ми, українці, навіть за межами нашої держави, не вміємо підтримувати своїх”.

„Я в’їхав на Красну площу на білому коні і попросив руки та серця у своєї майбутньої дружини...”

Мама Едварда — зі Словаччини. Вона навчалася в Україні — у Дрогобицькому педінституті, де й закохалася в симпатичного українця. Народився Едвард Злепко у Словаччині. Там, у карпатських горах, хлопчика виховувала бабуся. А зі шкільного віку він мешкає в Україні.

„Я дуже-дуже люблю Україну. Вона мене виховала, зробила лікарем. Але мені надзвичайно подобається і мальовнича Словаччина!” — каже він.

Едвард цінує екстремальні види спорту — фрістайл, авторалі, стрибки з парашутом. Він переконаний, що в таких умовах виділяється позитивний адреналін, який стимулює до життя всі органи і системи людини. Тому вона значно спокійніша та виваженіша — і в житті, і на роботі.

Цікавлять Едварда і психологічні трилери. У цих кінострічках він спостерігає за поведінкою людей у неординарних ситуаціях. Один із найулюбленіших фільмів — „Мовчання ягнят”.

Також Едвард із задоволенням дивиться старі радянські кінокомедії — такі, як „Іронія долі, або З легкою парою”. Пояснює: вони добрі, зворушливі і веселі.

Любить він і книжки Пауло Коельо та класичну музику — в сучасній інструментальній обробці. У захваті від Баха та Альбіоні. Але подобаються і жартівливі пісні, наприклад, у виконанні Верки Сердючки.

„Дуже люблю співати, особливо українські пісні. Будь-яка гулянка це — не гулянка, якщо там немає українських пісень і танців”, — говорить він.

Нещодавно Едвард Злепко одружився. А освідчився він своїй Олені надзвичайно оригінально. „Я в'їхав на Красну площу на білому коні і попросив руки та серця у своєї майбутньої дружини, — розповідає він. — Кожна жінка мріє про принца на білому коні, тож я, певною мірою, втілив це в життя. А в ЗАГС ми приїхали на БТРі...”.

Едвард вважає себе оптимістом. Каже: „Якщо в житті щось не виходить — це на краще, бо спонукає до дії, самовдосконалення, пошуку”.

Він — віруюча людина. Коли був ще зовсім маленьким, улюбленого онука водила до церкви бабуся. Едвард і тепер постійно приходив до храму Божого. А на запитання, як він майже щодня не боїться робити розтини небіжчикам, 34-річний патологоанатом Едвард Злепко спокійно відповідає, що боятися треба не мертвих. Небіжчик вже не зробить нічого поганого. Боятися треба живих.

1.09.2006

103-РІЧНА ОЛЕКСАНДРА АНЯКІНА:

„Всім бажаю прожити більше, ніж я!”

Народилася 10 квітня 1905 року в селі Засулля Роменського району Сумської області (родом із цих країв Президент Віктор Ющенко: його рідна Хоружівка — за вісім кілометрів). Олександра Петрівна — наймолодша (десята) дитина в селянській сім'ї. Троє її братів — учасники першої світової війни. У 18 років вийшла заміж, народила трьох дітей. Чоловік Антон Данилович був військовим, в роки Великої Вітчизняної потрапив у полон, потім воював у штрафбаті, був поранений. Після повернення з фронту працював держслужбовцем. Помер у 1980-му у віці 77 років.

У Олександри Петрівни — четверо онуків та вісім правнуків. Вона — теща Героя Радянського Союзу Костянтина Давиденка. На будинку, в якому мешкає Олександра Анякіна, встановлено меморіальну дошку її видатному зятю.

Все життя Олександра Петрівна була домогосподаркою, виховувала дітей. А під час евакуації в роки війни працювала в колгоспі на Уралі.

Нині за 103-річною жінкою у Чернігові доглядає її 81-літня невістка — Ольга Олександрівна, громадянка Білорусі.

— Я все життя дуже любила співати. Які чудові наші українські народні пісні! Ось і зараз, коли сумно на душі, щоб збадьоритися, із задоволенням співаю оту нашу „Зелене жито, зелене”. Ціную гумор, добрі вчинки та слова. До будь-якої хатньої роботи ставилася з любов'ю. Завжди охоче в'язала, вишивала — рушники, сорочки. Нікому не бажала зла. Тому, мабуть, Господь подарував мені довгі роки життя.

Звісно, були у мене і радощі, й прикрощі. Та прагну згадувати тільки хороше. Ну, наприклад, про те, як ми, дівчата, ходили на до-світки. Там я зі своїм кавалером познайомилася, з яким потім побралася.

Ви ж знаєте, що таке досвітки? Збиралися хлопці та дівчата — жартували, співали, танцювали, в фанти грали. Це коли кожен ви-

тягає карту з колоди, а потім отримує завдання, що цьому фанту треба робити. От мені одного разу й випало поцілуватися з незнайомим хлопцем, який щойно завітав зі своїм товаришем — почули, де можна з гарними дівчатами познайомитися (*сміється*).

Я спробувала схитрувати, мовляв, вони тільки-но прийшли і в наших розвагах участі не беруть. Проте, оскільки я витягнула пікового короля, мусила таки поцілувати юнака у сірій шапці. Підійшла, спитала дозволу. Він посміхнувся: „Будь ласка”. Поцілувалися, а потім Антон пішов мене проводити додому. Дійшли до моєї хати — потис руку: „Приємного сну”. Я йому: „І вам також”. І раптом чую: „А може ще походимо?” — „Ну, походимо...”. А навколо — така краса: дерева — в інеї, просто казка якась! І тут він мені: „А де ми завтра зустрінемося?” — „Там, де й сьогодні...” — „А можна вас обняти?” — „Це обов’язково?” — „Так!” — пригорнув мене, поцілував. Мені тоді 15 років було. Через рік хотів уже на мені одружитися, але я попросила його хоча б трішки зачекати (все одно б тато не дозволили мені так рано заміж виходити). Але як тільки стала повнолітньою, Антон заслав сватів. Він кохав мене, а я — його. Діточок таких славних народили...

Ось пригадую свою молодість — і на душі світлішає. Бо зараз життя нелегке. І сама нездужаю, і в країні нашій казна що діється. Депутати між собою чубляться, а народ страждає. Я дуже не люблю брехати і не шаную обманщиків. А деякі наші політики брешуть і оком не змигнуть. Ну, як таке може бути?! Ні, жити треба за Божими заповідями, тоді Господь про вас не забуде, підтримає у скрутну хвилину.

Щаслива, що маю таку невістоньку. Взагалі, я її так називала, коли Олі було ще п’ять років — вона приходила гратися з моїм сином Колею. Ось так — жарти жартами, а Ольга й справді за Миколу заміж вийшла. Тільки вона для мене — не невістка, я ставлюсь до неї, як до рідної доньки, а вона до мене — як до мами. Вже 56 років ми з нею разом! Микола — підполковник запасу, у них — квартира в Мінську. Але Оля п’ять років живе в Чернігові — за мною доглядає. Правда, як громадянка іншої країни, вона мусить кожні три місяці бодай на день приїжджати в Білорусь — такі закони...

Мені дуже не подобаються всі оті чвари між українцями, росіянами та білорусами, оті бійки в нашій Верховній Раді. Особисто мені за більшість нинішніх політиків соромно. Ні, панове, жити треба дружно. Тоді все у нас буде по-людському. Молодим бажаю здобути гарну освіту, знайти своє кохання. Поважайте старших людей, будьте ввічливими. Бо я, скажімо, ніколи не лаялася, адже брутальні слова псують людину. Цінуйте своє здоров’я. Це — безцінний скарб, який за жодні гроші не купиш.

Усім бажаю прожити більше, ніж я. І низький вам уклін!

10.04.2008

П’ЯВКИ

— Чи можна їсти п’явки? А, чи можна лікуватися п’явками? Не знаю, тут без півлітри не розберешся...

— Я коли чую слово „п’явка”, то у мене зразу „гусяча шкіра” робиться. Ви знаєте, якби оце у річці побачила ту п’явку, я б так верещала, мабуть, дуба б врізала, їй Богу!

— П’явки? Фу, бридота яка!

— П’явки? Та я в цьому нічого не петраю. Ось якби ви про кохання запитали...

— Коли людина капосна, кажуть, що вона — п’явка...

(З опитування на вулицях Чернігова)

Вирушаючи на бал, панночки прикладали п’явок посмоктати кров за вухами...

У відомій кінострічці „Золотий ключик, або Пригоди Буратіно” Дуремар, який ловив і продавав п’явок, зображений особою, м’яко кажучи, неприємною. Поспілкувавшись із чернігівцями на вулицях міста, можна пересвідчитись, що до п’явок більшість жителів ставиться не вельми привітно, або просто нічого не знає про них.

Проте лікування гірудотерапією, тобто п’явками, відоме з давніх часів. Це підтвердили, зокрема, археологічні розкопки, які здійснювались на території древнього Риму та в Середній Азії. У XVII-XIX

століттях експорт п'явок приносив шалені прибутки Російській імперії. Тож і ставилися до них інакше. Наприклад, досвідчені паночки, вирушаючи на бали, власноруч прикладали п'явок посмоктати дешицю крові за вухами. Після цього у світських левиць з'являвся неповторний, магічний блиск в очах, який так приваблював кавалерів.

У наш час лікування п'явками успішно застосовують у Росії: скажімо, академік Ніконов — у Москві, професор Каменєв — у Санкт-Петербурзі. В Україні цікавий досвід мають медики Львова, Тернополя, Рівного, а також військового шпиталю в Ірпені.

У природі існує близько 400 видів п'явок!

П'ятий рік гірудотерапію використовують у Чернігові — в третій міській лікарні. „Взагалі в природі існує близько 400 видів п'явок і тільки 2 види — це медичні п'явки, якими можна лікуватись, — розповідає завідувач фізіотерапевтичного відділення Людмила Романченко. — Треба сказати, що п'явки, при всіх своїх позитивних результатах, це — допоміжне лікування. А чому ми до нього звернулися в наш час? Тому що хіміотерапія не завжди дає потрібні результати. Всі сучасні лікувальні засоби, як правило, викликають побічні ефекти. Це і алергії, дисбактеріози. Так от п'явка не має цих побічних дій. Які захворювання ми лікуємо? Це — лікування серцево-судинних захворювань, таких, як гіпертонія, стенокардія, захворювання легень. Особливу увагу ми приділяємо лікуванню хворих з тромбофлебитами. Дуже багато людей звертаються, але не завжди в тій стадії захворювання, коли можна реально допомогти”.

Лікарі — не всесильні боги. Тож коли вони розуміють, що гірудотерапія, в тому чи іншому конкретному випадку, не дасть ефективних результатів, одразу говорять про це хворим. „На жаль, зараз розвелось багато шахраїв, які навіть не мають медичної освіти і просто спекулюють на людському горі, обіцяючи стражденим „золоті гори” — швидке одужання, за допомогою п'явок, від усіх хвороб, — застерігає Людмила Романченко. — Таких „цілительів”, що тільки видурюють у людей гроші, хоч насправді не мають жодного поняття про гірудотерапію, необхідно обходити десятою дорогою, а звертатись лише до фахівців!”.

„10 тисяч п'явок живуть у моїй квартирі...”

Донедавна третя міська лікарня користувалася послугами чернігівця Володимира Болотіна, який ось уже чотири роки розводить п'явок. „Але зараз це співробітництво призупинилося, — зітхає місцевий „дуремар”. — Розведення п'явок — дуже клопітка праця. Уявіть собі, п'явку потрібно вирощувати для вживання близько 14 місяців. Вони — дуже вимогливі, за ними потрібно доглядати, як за дітьми! На жаль, зараз все зводиться до ентузіазму. Хотілося б, щоб мені допомогли з придбанням необхідної ділянки землі з копанкою та приміщення, де були б гаряча й холодна вода. Торік я намагався знайти таке приміщення, начебто й медики обіцяли допомогу. Проте минуло десять місяців, а віз, як то кажуть, і нині там... Звісно, я щиро вибачаюсь перед гірудотерапевтами нашого міста, що довелося мені тимчасово призупинити постачання п'явок. І все ж я не втрачаю надії на допомогу. Це ж потрібно не лише мені, а багатьом людям!”.

А поки що близько 10 тисяч п'явок мешкають у двокімнатній квартирі Володимира Болотіна — в трьохлітрових банках. Годує він їх кров'ю, придбаною на Чернігівському м'ясокомбінаті. Каже, що нерідко прокидається о п'ятій ранку, а лягає спати о першій ночі. І практично увесь день думає про своїх підопічних. А ще мріє, що колись чернігівськими п'явками лікуватимуться у Франції, Англії та багатьох інших країнах.

„Ну, як можна ними не захоплюватись? — щиро дивується Володимир Болотін. — Вони ж такі корисні та гарненькі!”.

8.08.2005

ПРАВО НА ЩАСТЯ

Протягом восьми останніх років у нашому місті виявлено 844 людини, ВІЛ-інфікованих чи хворих на СНІД. За цей час хвороба забрала життя 84 чернігівців. Нині на диспансерному обліку перебуває майже 600 жителів, з них — 22 діти. Що б не трапилося, всі вони мають право на повноцінне,

щасливе життя — переконані в Чернігівському відділенні Всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ/СНІД. Історія, яку ви зараз почуєте, здається неймовірною. Але вона — правда.

Дружина сказала: „Хоч я — здорова, а в тебе — ВІЛ, я тебе кохаю, тож вийду заміж і народжу від тебе дитину!”

Андрію — 28 років. Симпатичний, усміхнений, впевнений у собі. Нещодавно одержав диплом про вищу економічну освіту. Спілкуючись із ним, ви ні за що не здогадаєтеся, що пережив цей життєрадісний молодий чоловік. Ще в школі приятелі привчили його до наркотиків. Підлітку хотілося романтики, а потім він уже не міг жити без макового зілля.

Це пекло тривало понад 10 років. Щоб діставати наркотики, потрібні доволі великі гроші. Тому у Андрія п'ять судимостей — за квартирні крадіжки. І все-таки йому вистачило сили волі виборсатися з наркотичних лабет і розпочати нове життя.

Все складалося якнайкраще: отримав цікаву роботу, закохався. І раптом — шокуюча звістка: він — ВІЛ-інфікований. Одразу ж розповів про це коханій. Дякувати Богу, у неї діагноз не підтвердився. Проте цілком здорова і вродлива молода жінка сказала, що по-справжньому любить Андрія і, за будь-яких обставин, залишиться з ним.

„Ми вже протягом півтора року живемо. У нас — прекрасні стосунки і нещодавно ми зіграли весілля, на яке запросили найкращих друзів, — розповідає Андрій. — Протягом нашого спільного життя моя дружина декілька разів здавала тести на ВІЛ, і хвороби у неї не виявили. Ми використали знання про мінімізацію ризику, і дружина завагітніла. Я переконаний, що дитина буде абсолютно здоровою. Дружина ось зовсім недавно здала тест на ВІЛ і впевнилася, що все гаразд. Ми зараз дуже щасливі. Наші стосунки, можна сказати, досягли вершини досконалості”.

Якщо мати — здорова, а ВІЛ-інфікований лише батько, то 99 відсотків, що дитина також народиться здоровою, — пояснює

Андрій. Звичайно, можна було вдатися і до штучного запліднення, але дружина не погодилася. „Це має бути дитина нашого кохання!” — сказала вона. Батьки щасливих молодят про діагноз Андрія нічого не знають. „Навіщо їх тривожити? Вони ж все одно нічого не вдіють. Це — наше життя. І ми боротимемося за своє кохання. Мріємо ще колись і наше золоте весілля зіграти!” — каже Андрій.

У в'язниці ВІЛ-інфікованих тримали в окремому бараці і ставилися до нас, як до прокажених...

А ось батьки 35-річного Сергія знають, що їх син — ВІЛ-інфікований. Наркотики він вживав у школі, потім — у вузі і навіть в армії. Чотири рази опинявся за ґратами — за зберігання та виготовлення наркотиків і крадіжки автомобілів.

„Звільнившись у 2005 році, я познайомився зі всеукраїнською мережею ЛЖВ, і мені тут надали дуже велику допомогу, — говорить Сергій. — По-перше, я кинув вживати наркотики. По-друге, у мене були проблеми зі здоров'ям. У місцях позбавлення волі я „заробив” інвалідність. І всеукраїнська мережа ЛЖВ допомогла мені покращити здоров'я. Зараз почуваю себе прекрасно! Є ліки, завдяки яким ВІЛ-інфіковані можуть мати нормальне самопочуття. Нині я працюю у ВІЛ-сервісній організації, тобто допомагаю людям долати всі проблеми, пов'язані з ВІЛ-інфекцією. У мене налагодилися стосунки з батьками. І, скажу навіть більше, що ВІЛ-інфекція не є для мене якимсь замком, що тримає мене в клітці. У мене — чудові стосунки з жінками. І в майбутньому я планую, як будь-яка нормальна людина, мати сім'ю, домашній затишок, кохати і бути коханим”.

Сергій розповідає, що про свій діагноз ВІЛ-інфікованого він дізнався ще в 1997 році. Був у розпачі — навіть не через саму хворобу. Тоді люди мало знали про СНІД. І у в'язниці, де перебував Сергій, жахливо ставилися до таких людей. Їх тримали в окремому бараці і вважали прокаженими. З ними боялися навіть розмовляти!

„Відтоді немало змінилося, але випадки дискримінації ВІЛ-інфікованих, зокрема і в нашому Чернігові, продовжуються, — пе-

реконана заступник директора обласного відділення Всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ/СНІД Анжела Мойсеєнко. — Багато наших підопічних повідомляли про те, що їхні права порушуються. І, на жаль, головні порушники — це медпрацівники. Були випадки дискримінації. Скажімо, дізнавшись про діагноз, ВІЛ-інфікованого селили в найгіршу палату, повідомляли про хворобу іншим пацієнтам, усьому медперсоналу лікарні, а також близьким. Причому, не просто дружині чи чоловікові, а батькам і навіть далеким родичам. Одного разу у лікарні зробили операцію жінці і виявили ВІЛ-інфекцію. То через деякий час про це дізналося все село, в якому вона мешкає. Односельці почали сахатися її сім'ї, її дитини! Там склалася така ситуація, що вони змушені були переїздити в інше місце, подалі від ганьби. Звісно, є медики, які людяно ставляться до ВІЛ-інфікованих, допомагають. Але ось навіть у цьому році трапився прикрий випадок, коли людині відмовили в операції, коли дізналися, що у неї — ВІЛ...”.

„Штірліци” у ворожому оточенні

Єдине місце, де аналізи на СНІД можна здати анонімно — міська лікарня №2. В інших медичних закладах вимагають паспорт. Якісні медичні препарати, які не лікують ВІЛ, але гальмують розмноження вірусу, хворим потрібно вживати постійно. Проте у Чернігові їх немає — доводиться привозити з Києва.

„Для визначення стану імунної системи ВІЛ-інфікованого, йому рекомендується хоча б раз на півроку здавати відповідний аналіз. У Києві його роблять значно точніше. Вартість такого аналізу у столиці — 65 гривень. З цим виникають проблеми у людей, адже доводиться їздити до Києва, витратити гроші за аналіз та на дорогу, — каже Анжела Мойсеєнко. — Але ми сподіваємося, що рівень діагностики у Чернігові значно зросте, коли нарешті запрацює обласний СНІД-центр. Конче необхідно його відкрити. Ми переконані, це значно покращить ситуацію в регіоні”.

Спеціалізовані СНІД-центри успішно діють в більшості областей України. „З січня наступного року буде такий і в Чернігові!” — наголошує начальник управління охорони здоров'я

облдержадміністрації Микола Дейкун. Вже виділене приміщення, його зараз ремонтують. З'явиться там і відповідне обладнання. І, дійсно, поява такого центру значно полегшить життя хворих.

Але головна проблема — це все-таки ставлення суспільства. Попри стовідсоткові гарантії медиків, що СНІД не передається побутовим шляхом, більшість наших співвітчизників досі панічно боїться будь-яких контактів з ВІЛ-інфікованими. Тому їм доводиться ретельно приховувати правду про свою хворобу, фактично вести подвійне життя. І поки що нерідко вони почуваються такими собі Штірліцами у ворожому оточенні. Але керівник Чернігівського відділення всеукраїнської мережі ЛЖВ Дмитро Шерембей відверто заявляє, що він — ВІЛ-інфікований. Хтось повинен на повний голос говорити про проблеми таких людей і захищати їх право на щастя!

11.11.2005

НЕЗВИЧАЙНІ ПАЦІЄНТИ „СТРАЖНОГО ВІДДІЛЕННЯ”

15 років тому у Чернігові з'явився „стражне відділення”. Саме під такою назвою воно відоме чернігівцям. У відділенні №18 обласної психоневрологічної лікарні примусово лікуються люди, які скоїли злочини, але визнані неосудними через психічні хвороби.

„Дивлюсь сесію по телевізору — там психів значно більше!”

Олексій Іванович — кременезний чоловік із добрим, інтелігентним обличчям. Під час нашої розмови він раз-по-раз поправляє окуляри і заспокоїливо посміхається. Мовляв, все гаразд, я вже — цілком нормальний, законотрухняний громадянин, жодної небезпеки немає...

„Знаєте, я обожаю квіти, — розповідає він. — Коли вийду на свободу, влаштуюся садівником, наприклад, в якийсь монастир, і там,

у святій обителі, спокійно завершу свій земний шлях. Особливо мені подобаються троянди. От, якби дозволили, усе б подвір'я навколо нашого відділення цими квітами засадив. Краса — неймовірна!”

Олексій Іванович замислюється і цитує вірш грузинського поета Гурама Петріашвілі:

*Ранісінько
поки ще не викотилося сонце
і машини вулиці не заповнили,
посеред міського майдану,
на шматочку землі
виростали красиві квіти.
А біля них сидів
натомлений чоловік,
ніби він,
заблукавши вночі,
загнав сюди свою череду —
нешасний пастух квітів.*

„Тільки одного не розумію — чому „нешасний”? — додає мій співрозмовник. Я, скажімо, залюбки став би таким пастухом квітів. Адже квіти — значно кращі за людей. У них немає ні заздрощів, ні підступності...”

Свого часу Олексій Іванович працював викладачем. Каже, ніколи не брав хабарів — на відміну від свого начальства та більшості колег. Тобто був такою собі „білою вороною”. Врешті-решт йому почали відверто погрожувати: „Або станеш таким, як ми, або твоє життя перетвориться на пекло!”

Він не погодився. І одного разу мало не потрапив за ґрати. У вузі навчалися правоохоронці, які тільки вдавали, що складають іспити. Університетське начальство попереджало викладачів заздалегідь: „Оцим потурайте в усьому, оцінки ставте лише хороші — навіть якщо хтось із них двох слів зв'язати не зможе. Самі розумієте, з ними жарти погані...”

„А я так не можу, — зітхає Олексій Іванович. — Влаштував їм справжній екзамен, одного взагалі погнав геть... А потім якось роздягнувся на кафедрі, залишив свій плащ. Повертаюсь і щось мені

ніби інтуїтивно підказало: „Зазирни до кишені плаща!”. Я глип, а там тугенька пачка грошей — доларів... У мене аж мурашки по спині побігли. Це ж, якби я цієї „зелені” не помітив, могли перестріти на виході і „зробити” хабарником! Долари ж, очевидно, були міченими...”

Він одразу ж відніс свою знахідку до декана. А той лише розчаровано похитав головою: „Залиште, ми розберемося... Взагалі, ми ж вас попереджали...”

Олексій Іванович звільнився з вузу, влаштувався на іншу роботу. Тільки, після пережитого, ніяк не міг заспокоїтися. Йому увесь час здавалося, що „ображені” колишні колеги та студенти-правоохоронці не заспокоїлись, скрізь шпигують за ним, навіть телефон постійно прослуховують.

„Тепер я розумію, що захворів на манію переслідування, — пояснює він. — Від цієї недуги, до речі, колись цар Іван Грозний страждав, Сталін мало не збожеволів, деякі сучасні політики від неї потерпають... Я жив у постійному напруженні. Мені було страшно з дому виходити! Поступово майже всіх сусідів у шпигуни записав... Яюсь рвучко відчиняю двері (здалося, що хтось за ними стоїть, підслуховує), а там — сусідка. У мене аж в очах потемніло. „Що, — кричу, — курво, стежиш? Скільки ж ти будеш крові моєї пити?!”. Кинувся її душити... Добре, що якийсь чоловік нагодився, а то б сталося найжахливіше — вбив би тітку!”

Олексій Іванович на мить знімає і протирає окуляри, примружує очі, ніби відганяючи неприємні спогади. Власне, так він і потрапив до божевільні, про що, відверто кажучи, жалкує. Якби відбував покарання у звичайній в'язниці, давно б вийшов на свободу. А тут все залежить від рішення лікарів.

„Будеш до всіх підлещуватись, вести себе тишком-нишком, мов шовковий, — можливо, медики швидше вирішать відпустити тебе на волю. А підвищиш голос чи влаштуєш дискусію — отже, ти ще здатний до агресії і неадекватних вчинків, лікуйся далі...” — сумно мовить мій співрозмовник.

Раніше тут були великі проблеми з медикаментами, продовжує Олексій Іванович, починали лікувати спочатку одним, потім давали зовсім інше... Якщо якийсь „буйний” зчиняв бешкет, самі ж пацієн-

ти під наглядом санітара його і зв'язували, аби заспокоївся... Адже хворі у відділенні — неабиякі. Усіляке трапляється.

„Он, бачите того симпатичного дідуся з янгольськими оченятами? Худенький такий, маленький, дуже ввічливий... — примружує очі Олексій Іванович. — Знаєте, за що він сюди потрапив? Сина зарубав сокирою... А отой, що зараз на голові стоїть (зарядку робить Мишко) — порішив рідну матір. Каже, ненавмисне. А потім збожеволів... Аркадій, який зараз вазони поливає, вбив дружину з ревнощів... Ось така компанія!”

Раніше сюди легко можна було потрапити за політику. Тепер — інші часи. Звісно, жодного „політичного” у відділенні немає.

„Вони всі — у парламенті, — жартує Олексій Іванович. — Інколи я тут дивлюся сесію по телевізору, то ловлю себе на думці, що серед депутатів психів — значно більше, ніж у нас...”

„Хтось телепатично спілкується з Юлією Тимошенко, інший володіє Чорноморським флотом...”

У „стражному відділенні” готуються до концерту. Хворі влаштовують його для себе та медиків. Пацієнти Роман і Володимир чудово грають на гітарі та співають. Є тут і шанувальники поезії й театру. У палатах — чисто й квітів багато. Навіть екзотичні гранати ростуть. Хворі зворушливо доглядають за рослинами та акваріумними рибками.

Але поруч — суворі охоронці. Адже більшість пацієнтів скоїли тяжкі злочини — в основному, вбивства. В'язницю їм замінили примусовим лікуванням із посиленням наглядом. Якихось конкретних строків тут немає. Кожні півроку хворих оглядає комісія психіатрів. Фахівці вирішують, хто з пацієнтів вже не становить загрози для суспільства і може вийти на волю. Проте остаточний вердикт все-таки ухвалює суд.

Залишивши „стражне”, колишні пацієнти лікуються амбулаторно і час від часу їх оглядає консиліум лікарів, обов'язково інформуючи про це судові органи.

„За останні два роки, коли лікарню очолив Володимир Іванович Яценко, з'явилась можливість значно розширити площі. Зараз площа на одного хворого — 7 квадратних метрів. Ви розумієте, що індивідуальний простір для кожної людини — це дуже важлива річ. Людина може побути на самоті, знайти якісь внутрішні резерви”, — розповідає завідувач 18-го відділення Володимир Пішняк.

Раніше в одній палаті було по 20 осіб. Зараз — 9. Приміщення відремонтували. А ще в медиків „стражного” з'явилися комп'ютери. Завідувач відділення побував на стажуванні у США, його співробітники — у Швеції. Нині чернігівці застосовують найсучасніші методики для лікування хворих. Це — не лише ефективне використання медичних препаратів. Головне — навчити людину боротися зі своєю недугою і перемагати її, переконані лікарі.

Пацієнти в „стражному” різні. Один стверджує, що телепатично спілкується з Віктором Ющенком та Юлією Тимошенко. Інший вважає себе власником чотирьох кораблів Чорноморського флоту. Є тут і добродій, який каже, що сховав на болоті мішок із золотом і віддасть свій скарб тому, хто випустить його на волю. Хтось займається йогою або читає Канта і Шопенгауера. А ось Микола справді майстер-„золоті руки” — вміє виготовляти зручні й вишукані меблі.

Володимир Пішняк може детально, годинами розповідати про кожного свого пацієнта: „Всі хворі по-своєму цікаві. У кожного є свій потенціал, завдяки якому він виживає в цьому світі, може користуватися своїми творчими здібностями. Вони — в ізоляції. А це — важке випробування. Один хворий якось сказав: „Вам — добре, Володимире Петровичу, ви увечері йдете додому, вранці приходите на роботу. А ми, як на підводному човні, ніколи не спливаємо...”

І все-таки медикам вдається допомогти багатьом пацієнтам. Нерідко хворі, які скоїли тяжкі злочини, перебували в жахливій депресії і не хотіли жити, поступово звільняються від пут минулого, прагнуть розпочати життя з чистого аркуша. Ось як про це говорить Петро: „Мрію вийти на волю та продовжувати працювати за фахом. Раніше я виготовляв вітражі. Хочу одружитися, почати нормальне життя”.

А це — мрія Миколи: „Я захоплююсь шахами. Причому мене цікавить не сам виграш, а процес гри. Люблю читати. Цікавлюся

книгами зі східної філософії. Люблю тварин. Раніше в мене був кіт удома, а тепер мрію завести собаку”.

Ще один мій співрозмовник — Пилип: „Я дуже люблю футбол. Вболіваю за київське „Динамо”, італійський „Мілан”, за збірну України. Переживаю за Андрія Шевченка. Коли вийду на свободу, постараюсь працювати муляром. Буду допомагати онукам, дочці. Вони мене дуже люблять, перевідують”.

Всесвітньо відомий письменник Пауло Коельо, ще до своєї успішної літературної кар’єри та багатства, двічі примусово лікувався у психіатричній лікарні. Він переконаний, що кожна, найнещадніша людина має шанс знайти себе у цьому житті. Власне, є реальна історія про те, як видатний художник Леонардо да Вінчі, створюючи свою „Таємну вечерю”, намалював з одного натурника і Христа, і Юду. „Бог та Диявол живуть в кожному з нас і змагаються за нас щомиті”, — каже Коельо.

Завідувач 18-го відділення Володимир Пішняк із класиком згоден. Пацієнти „стражного” потребують співчуття і допомоги, а не наших насмішок. Власне, людяне, турботливе ставлення до таких хворих — один із критеріїв цивілізованого суспільства.

5.05.2005

„ГРОМАДЯНИ ПІДВАЛІВ ТА ВОКЗАЛІВ”

Інколи вони так називають себе. Але в Чернігові їх можна найчастіше побачити на сміттярці у Масанах та біля храмів — на Валу чи на Болдиній горі. А влітку вони нерідко мешкають на кладовищі. Здебільшого їх намагаються не помічати, або сахаються, як від привидів.

Полковник став бомжем, посварившись із дружиною...

30-35 людей перебувають щомісяця у приймальнику-розподільнику для осіб, затриманих за бродяжництво УМВС України в

Чернігівській області. В основному, їх зупиняє міліцейський патруль — практично у всіх бомжів відсутні будь-які документи. Сюди, до приймальника-розподільника, вони потрапляють із санкції прокурора — на 30 днів. За цей час правоохоронці встановлюють особу затриманого і перевіряють, чи не причетний він до якихось злочинів.

„Тут людина проходить дезинфекцію, обов’язково робиться флюорографія, — розповідає начальник приймальника-розподільника, майор міліції Віктор Стеценко. — Сьогодні для мене і моїх підлеглих найважливіше те, що це — все-таки люди. Які б вони не були, але це — живі люди, у яких з’явилися проблеми. Основна проблема та, що вони стали особами без певного місця проживання, опинилися на вулиці. І ми сьогодні докладаємо зусиль, щоб документально засвідчити особу кожного з них. Потім, якщо це — громадянин України, йому видається тимчасова довідка, завдяки якій він має право згодом отримати паспорт і зареєструватися за місцем проживання, якщо, звичайно, схоче...”.

„А зараз найголовніше, щоб ці люди були нагодовані і в теплі”, — говорить заступник начальника приймальника-розподільника Олександр Полегкий. На запитання, як люди найчастіше стають бомжами, Олександр Віталійович відповідає так: „Чоловік втрачає гарну роботу і занепадає духом, зловживає спиртним... Дружина виписує його з квартири. За житло ж треба платити, от вона і економить у такий спосіб! Далі — гірше: чоловік відчуває свою не потрібність, повністю спивається і його, вже не на папері, а насправді, виганяють з дому. Він втрачає оселю, зв’язок із рідними. Він уже їм не потрібний, бо не здатний утримувати сім’ю. Таких випадків серед осіб, що займаються бродяжництвом, більшість”.

Приблизно третина бомжів — жінки. Зазвичай вони спиваються та зневірюються в собі, коли їх зраджує і кидає напризволяще кохана людина. У деяких мешканців приймальника-розподільника — вища освіта.

„Хтось із них і зараз міг би реставрувати ікони, диригувати хором чи працювати перекладачем, — каже Олександр Полегкий. — Якось наші співробітники привели чоловіка, котрий ходив із зіркою шерифа, вирізаною з жерсті, в джинсах, обрізаних під шорти, і в армійсь-

ких чоботях. Він тільки прізвище називав, а все інше говорив німецькою мовою. Потім, коли провели перевірку, з'ясували, що він — полковник, замполіт військової частини, яка дислокувалась у Росії...". Чоловік виявився дуже ерудованим, вільно володів чотирма іноземними мовами! А перетворився на бомжа і вирушив у мандри, посварившись зі своєю дружиною. Згодом, коли вже колишній полковник прийшов до тям, його благополучно відправили до Росії...

„Хочу попрацювати на виборах!”

А ось Михайло Павлов за фахом — художник. Він був забезпеченою людиною. Мав квартиру, дорогі меблі. Дружина закінчувала вуз і була вагітною. „Ми чекали дитину. Але колега у мене виявився непорядною людиною — спекулював на пам'яті загиблих. Одного разу я не витримав і за це його провчив: роздягнув і відправив бігати в трусах по вулиці взимку. А це був час Юрія Володимировича Андропова. Мені дали шість років посиленого режиму...” — розповідає він.

Коли Михайло Іванович повернувся з в'язниці, дізнався, що його дружина вже мешкає з іншим. Вирішив не заважати їхньому щастю і не порушувати спокій своєї дитини, яка зовсім не знала рідного батька. Так Михайло Павлов залишився без квартири, наодинці зі своїми проблемами. Відтоді доля не раз жорстоко знущалася з нього.

Нині Михайлу Івановичу — 50 років. І свій ювілей він зустрів кілька днів тому — у приймальнику-розподільнику. Каже: „Я сюди прийшов добровільно. Бо без документів людина — ніхто в цьому світі. А тут видають тимчасове свідоцтво. Коли я його одержу, то звернуся до одного чи кількох депутатів. Зараз же виборча кампанія, може, комусь треба буде розклеювати листівки чи плакати, брати участь у виборах до парламенту... А коли я трохи підзароблю грошей, зроблю все-таки собі паспорт і піду в монастир, підстрижуся там у ченці...”.

„Мрію з попелюшки перетворитися на принцесу...”

Тетяна Шишкіна до приймальника-розподільника потрапляла вже десятки разів. Хоч їй — лише 22 роки. Батька вона взагалі не

пам'ятає, мама померла. А до свого відходу в інший світ, рідна ненька просто пропила будинок, залишивши доньку без даху над головою. Отож із 16-літнього віку Таня просить милостиню в електричках. „Мене часто били, грабували, ображали принижували, — зітхає вона. — Але я готова працювати. Мрію мати власну сім'ю — чоловіка та дітей. Просто треба, щоб знайшлися люди, які б повірили і підтримали мене”.

Таня дуже любить дивитися мексиканські та бразильські серіали — такі, як „Рабиня Ізаура”, „Багаті теж плачуть”. Каже: „Я, коли їх дивлюся, то відпочиваю душею. Я просто перевтілююся — уявляю себе замість цих кіноакторів, цих дуже красивих людей. І ще мені подобається казка про Попелюшку. Я дуже мрію, що теж, як Попелюшка, колись перетворюся на принцесу, і до мене приїде мій принц на білому коні...”.

Звісно, хотілося б завершити цю розповідь на мажорній ноті. Але не вийде. Незабаром Тетяна Шишкіна залишить приймальник-розподільник, проте, що робити далі, вона не знає. Можливо, здаватиме порожні пляшки та макулатуру, як інші бомжі. Або, якщо поталанить, за безцінь підроблятиме на ринку у якогось продавця, розвантажуючи товар... Та, швидше за все, Таня знову житиме в електричках. Тепер — зима, холодно, а місця в гуртожитку їй ніхто не запропонує.

3.03.2006

ЖИТТЯ МАЛЕНЬКИХ ЛЮДЕЙ У КРАЇНІ ГУЛЛІВЕРІВ

Хто з нас у дитинстві не захоплювався неймовірними пригодами Гуллівера у країні ліліпутів?! Завдяки письменникові Свіфту, ця казкова історія вже не одне століття приваблює дітлахів із усього світу. Проте не секрет, що такі люди існують насправді. І не лише десь — за морями-океанами, а й у нашому Чернігові.

„Коли закінчив школу, за своїм зростом не відрізнявся від першокласників...”

У першому класі Володя Шультга був найнижчим хлопчиком. Вже тоді він збагнув, що відбуваються дивні речі — його однокласники ростуть значно швидше. За порадою лікарів, протягом року Володі кололи гормон зросту. Кажуть, якщо робити це вчасно і правильно, може допомогти. Проте одного разу хлопчикові стало зле і його п'ять днів поспіль рятували в реанімації. На цьому експерименти з начебто чудодійними ін'єкціями завершилися. Коли Володя закінчив школу, то за своїм зростом майже не відрізнявся від тих же першокласників. І розумів — таким залишиться на все життя.

Після навчання в профтехучилищі, працював годинником, потім — на взуттєвій фабриці. Там він і познайомився з Валентиною. Розповідає, що в сусідньому цеху працювала маленька жінка. Він дуже хотів із нею поспілкуватися, але не наважувався підійти — надто вже був сором'язливим. Проте одного разу їх все-таки познайомила колега. Ця зустріч і вирішила їхню долю. Потім все було, як у звичайних людей: квіти, кохання, все-все-все! Вони були так раді, що знайшли одне одного! За півроку одружилися. І відтоді вже майже 14 років разом. Говорять, що дуже щасливі!

Валентина нижча за свого чоловіка. Її зріст — 125 сантиметрів. У Володимира — 149. Йому — 36 років, їй — 44. Володя і зараз із задоволенням дарує своїй чарівній дружині квіти — троянди та хризантеми. А коли до нашого міста приїжджає цирк, вони обов'язково приходять подивитися, скільки б не коштували квитки. А вже протягом чотирьох років Валентина та Володимир працювали у цирку ліліпутів.

Одного разу, розповідає Валентина, вона побачила афішу — прийхав цирк. Придбала квиток, сиділа в першому ряду. Раптом до неї підійшов артист: „Ходімо, познайомимося з нами”. Вона поглянула на нього і подумала, що не варто ніяковіти та соромитися, адже ці люди — такі ж маленькі. Зайшла за куліси — з нею всі привітались. Не зчулася, як почалась жвава розмова. Потім Валентина листувалася з Галею Макаруч — дружиною директора цирку. А згодом Володя та Валя стали артистами.

„Після шоу підходили глядачі, вважаючи мене ясновидцем...”

У цирку маленьких ельфів „Фея”, так він називався, Володимир був ведучим та звукооператором. А Валентина працювала фокусником і дресирувальницею. Коли вона виходила на сцену зі своїми голубами, юні глядачі завжди влаштовували тьоті Валі справжні овації. „Був у нас і спільний номер, — із задоволенням пригадає Володя. — Він полягав у тому, що Валя ходила по залу, брала у глядачів різні речі: від ручок і запальничок до пляшок з лимонадом та пивом. А я стояв на сцені із зав'язаними очима і вгадував. Було дуже цікаво та весело! До мене після шоу підходили глядачі, вважаючи ясновидцем. Просили, скажімо, знайти зниклий магнітофон чи передбачити долю по руці...”

Із цирком маленьких ельфів Володимир та Валентина об'їздили всю Україну, не раз гастролювали в Росії й Білорусі. Деякий час виступали разом з Іваном Чаповським, котрий потрапив до книги рекордів Гіннеса — як найнижчий клоун планети. Нині Іван — знаменита людина. Його циркова кар'єра склалася блискуче. Можливо, ви пам'ятаєте телепередачу „Без табу” з Миколою Вереснем, де виступали Іван Чаповський та інші артисти з цирку маленьких ельфів? На той час Валентина й Володимир вже повернулися до Чернігова — вирішувалася їх житлова проблема...

Нині Володя працює звукооператором у Палаці дітей та юнацтва. Каже, колеги ставляться до нього з повагою та розумінням. Йому дуже подобається працювати з дітьми — такими цікавими, красивими. Всі вони, на думку Володі, талановиті! Проте зарплата — невеличка та й матеріальна база могла б бути кращою.

„У нас є студія звукозапису, — говорить Володимир. — Але в ній не вистачає однієї маленької речі — сучасного, гарного комп'ютера. Якби знайшовся меценат, здатний придбати комп'ютер для обдарованих дітей, вони були б щасливі!”

Валентина виготовляла морозиво у приватній фірмі. Але потім цех закрили, і вона опинилася без роботи. „Ось вже рік сиджу вдо-

ма, — розповідає Валя. — Хотілося б знайти роботу, хоча б на чотири години. Але куди не підеш, подивляться на мій зріст — може, і є місце, проте мене бояться брати, бо маленького зросту. Хоч працювати я люблю. І попередня робота мені була до душі. Можливо, хтось повірить у мене і надасть мені шанс?!”

Взагалі, працевлаштування — не єдина проблема ліліпутів. Нерідко вони потерпають і від неадекватного ставлення підлітків, які можуть обізвати маленьку людину брутальними словами й навіть пожбурити вслід каменюкою.

Дуже складно таким людям і вдало підібрати собі одяг та взуття. А все шити на замовлення — дорого. Вони не мають жодних пільг. Єдина підтримка — невеличка пенсія за інвалідність третьої групи. Це при тому, що харчуються вони так, як і звичайні люди.

Власне, всі ці проблеми людей дуже низького зросту так чи інакше вирішуються у розвинених країнах — на законодавчому рівні. Недаремно ж півколективу цирку маленьких ельфів, після гастролей у Канаді, залишилося мешкати в цій державі.

Проте Володимир та Валентина щиро сподіваються, що і в Україні маленьким людям житиметься краще. І наша держава все-таки зверне на них увагу. Адже співвітчизників із подібним зростом у нас — не так уже й мало.

Володя та Валя Шульги живуть дружно й цікаво. Ніжно та якимось дуже зворушливо турбуються одне про одного. Тож, незважаючи на будь-яку неgodу за вікном, у їхній оселі — завжди затишно, привітно і сонячно. Бо у цих маленьких людей — великі душі.

2.06.2007

Ловець снів

ЛОВЕЦЬ СНІВ

Про дивовижну таємницю Віталія я знаю давно. Але вмовити його на цю розмову довго не вдавалося. Чоловікові — під п'ятдесят років. У нього — дружина і двоє дітей, престижна робота. Отож тільки-но я вкотре намагався переконати свого знайомого „розсекретити” його неймовірні сни, як він одразу ж рішуче хитав головою: „І не думай!!!”

„Мене продавали в рабство...”

Проте нещодавно мені пощастило. Власне, поталанило Віталієві. Він ніколи не переймався усілякими лотереями, а тут настигло: мовляв, вештався у Києві Хрещатиком, вирішив для розваги придбати якийсь „папірець” і отримав... п'ятдесят тисяч гривень. Число, час та місце свого сну цей добродій, як завжди, запам'ятав. А коли саме того дня „випало” відрядження до столиці, вже аніскільки не сумнівався — пофортунить!

— Я підійшов до поштового віконечка і кажу: „От зараз виграю п'ятдесят тисяч”. Молода жінка тільки іронічно гмикнула — мабуть, їй уже не звикати до таких жартів. Простягає мені лотерейку, я її розгортаю, а там виграш — п'ятдесят „штук”! Уяви собі, як та молодичка отетеріла з подиву... — добродушно сміється Віталій.

— Слухай, ти — справжній сатрап. Скільки можна краяти моє журналістське серце? Значить, так: або ти негайно погоджуєшся на інтерв'ю, або більше взагалі навіть не натякай на свої подвиги! — без особливої надії атакую я.

— Ну, що ти за людина? — миролюбно зітхає він. — Ви, журналісти, наче таргани, — так і прагнете проשמигнути бодай у якусь шпарку! Ммм... То що ти хочеш почути?

Нарешті! Пропускаю повз вуха „тарганів” і, демонструючи янгольську посмішку, заспокійливо киваю:

— Все...

Прокидаючись щоранку, Віталій чудово пам’ятає кожен свій сон. Причому всі вони — кольорові і надзвичайно реальні — до найменших дрібниць. Це триває протягом всього його життя. Коли був малим, думав, що так і має бути. Отож залюбки переказував одноліткам про захоплюючі пригоди, побачені уві сні:

— Я плавав на піратському човні, мешкав у джунглях, мене продавали в рабство... А ще, пригадую, їздив на бричці разом із веселими мандрівними акторами та вчився фехтувати у старому похмурому замку. Це міг бути один сон або три-чотири поспіль. Проте завжди і скрізь я залишався головним персонажем.

— Тоді у своїх снах ти був дитиною?

— Авжеж. Тому багато чого не розумів — просто розповідав пережите, а приятелі витріщали очі від подиву, адже з ними нічого подібного не відбувалося. Мабуть, вони думали, що я все вигадую. Однак слухали, бо їм було цікаво! Згодом я став не таким відвертим — почалися романтичні сни, у яких виникали мої однокласниці та вчительки — саме ті, котрі мені подобалися... Власне, це були такі платонічні стосунки — пристрасні погляди, якісь особливі слова, ну, може, інколи невинні поцілунки... Ніхто з них ні про що, звісно, не здогадувався. Вдень на уроках я начебто взагалі не помічав своїх нічних „гостей”. Так у мене з’явилася власна таємниця!

— Тобто ти не мав зі своїх снів ніякого зиску?

— Ну, чому ж не мав? — задоволено примружує очі. — Знаєш, я раніше страшенно нервував перед екзаменами. Ніби й готувався, щось вчив, а все одно десь за кілька днів до іспитів почувався, наче перед екзаменом. Але якось склепив повіки і... потрапив на власний екзамен, який мав відбутися за кілька днів. Підходжу до столу, рука тремтить, вчителька промовляє щось таке лагідне, аби не хвилювався. Беру білет, дивлюсь — номер одинадцять, читаю завдання... Тут мене мама в школу й розбудила. Однак номер екзаменаційного білета я не забув і, про всяк випадок, вивчив відповіді мало не напам’ять. Як ти гадаєш, що сталося далі? На екзамені я витягнув одинадцятий білет!

Потім таке траплялось не раз. Таланило Віталію і в студентські роки. Причому нерідко сни повторювалися з неймовірною точністю. Він бачив, у якому одязі прийдуть на іспит однокурсники. Пам’ятав анекдот, випадково почутий в аудиторії. Знав, що викладач буде застудженим і скаржитиметься на нежить... Правда, щастило не завжди. Іноді, замість рятувального білета, уві сні з’являлася вродлива незнайомка, побачена на тролейбусній зупинці. Очевидно, бажання кохатися було сильнішим за науку!

Наснилася... наречена!

Одружився він на другому курсі. До речі, на свою Ганнусю спочатку особливої уваги не звертав. Тиха, скромна дівчина уникала галасливих компаній і дискотек, майже не фарбувалася та й одягалася так, наче поспішала не на заняття в університет, а на город — буряки полоти.

Це тривало, доки вона не наснилася Віталієві... у весільній фаті. Очей не міг відвести — яка красуня! Спрагло пригорнув, поцілував... І раптом навкруги пролунало: „Гірко!”...

Зранку швендяв кімнатою, мов примара, і все розмірковував: „Ні, то — якийсь неправильний сон. Не може бути, щоб я дійсно закохався у цю дівчину!”. Втім, ледве дочекався, коли треба було їхати на „пари”.

Одразу побачив її та й втупився поглядом: „А таки ж гарна! І як це я раніше не розгледів?”. Вона ніяково відвела очі. Тоді „наречений” підійшов: „А знаєш, ти уві сні вийшла за мене заміж!” — вихопилось мимоволі.

Дівчина зашарілася й мерщій вибігла надвір. Того дня на „пари” вона так більше і не прийшла. Виявилось, Ганнусі давно подобався високий, стрункий юнак. І напередодні Віталієвого сну вона зізналася подрузі, що мріє вийти за нього заміж. Тому й подумала: однокласниця десь обмовилась про це, а Віталій, почувши про бажання Ані, вирішив прилюдно поглузувати з неї.

„Боже, яка ганьба!” — хвилювалася дівчина. Але яким же був її подив, коли увечері симпатичний юнак завітав із букетом троянд...

— Ми почали зустрічатися і невдовзі одружились, — посміхається Віталій. — Ганнуса наполягла, що до весілля залишатиметься дівчиною. Отож сон про майбутню першу шлюбну ніч я переглянув кілька десятків разів... Ну ось, відтоді ми разом. Двох синів виростили. У Ганнусі — золотий характер! Завжди знає, як мене заспокоїти. Між іншим, я їй інколи розповідаю про свої сни — застерігаю про небезпеку. Кажу: „Ти сьогодні вранці іди в обхід, інакше в такому-то місці можеш підсковзнутися й боляче забитись!”.

— А як сини до твоїх порад ставляться?

— Ніяк, — махає рукою, — раніше, коли були малими, слухалися, а тепер мешкають окремо, обидва — „круті” підприємці, то й не квапляться своє життя обговорювати. Я не ображаюсь — головне, щоб вони були здоровими та можливими!

Дивний рятівник

Проте інколи Віталію вдається допомогти зовсім незнайомим людям. Одного разу наснилося: молода мама стоїть на березі Десни, а її шестилітній хлопчик грається на мілині. Раптом малюк зникає у воді. Жінка саме порпається у своїй сумочці, а коли підводить очі, жахається: де ж дитина?! А в цей час стрімка течія вже відносить непритомне тіло хлопчика...

Запам’ятав дату і час трагедії. Своєчасно з’явився на березі річки, зайшов у воду. Малюк посміхнувся йому, як давньому приятелю. Віталій пильно спостерігав за ним, і коли хлопчик зник, миттю витягнув дитину з води. Ще й на його неньку нагримав, щоб не ловила гав!

Іншого разу уві сні виникла чужа квартира. Якось пані у нічній сорочці збуджено ходила кімнатою, враз кинулася до вікна і „полетіла” вниз — із четвертого поверху. Впала на квітник, залишилася жити, проте скалічилася на все життя...

Віталій не вагався. Хоч і переказувати сон дружині не став — все-таки довелося піти вночі до самотньої молодої пані. Швидко знайшов потрібний будинок, подзвонив у двері. Ніхто не озвався. Що ж робити? Почав наполегливіше тиснути на дзвінок, а потім і взагалі загнув у двері.

— Хто там? — почувся нарешті зляканий голос. — Ідіть собі, шановний, а то я зараз викличу міліцію!

— Що ж ви, шановна, розпрощатися з життям наважилися, а якогось одньогокого маніяка злякались... — докірливо озвався у відповідь.

Вони бесідували до четвертої ранку. Цю жінку залишив чоловік, з яким вона майже п’ять років жила у громадянському шлюбі. Все було начебто нормально. Але коли Віра вкотре завела розмову, що дуже хоче мати дитину і сподівається нарешті узаконити їхні стосунки, благовірний мовчки зібрав речі і пішов геть...

— Жінка була симпатична і я втішав її, як міг. Звісно ж, на словах, адже Ганнусі ніколи не зраджую — маю на увазі реальне життя, а не свої сни... Я запевняв Віру, що вона ще неодмінно вийде заміж і народить дітей.

— Вона тобі повірила?

— Ще б пак! Я ж — ясновидець... — сміється. — Вона була настільки приголомшена моїм візитом і розповіддю про віщий сон, що ладна була дослухатися до будь-якої моєї поради! — задоволено плескає в долоні і по-дитячому гойдається, розхитуючи новий стілець: — Ну, а історію про мою Діну ти вже знаєш...

У німецької вівчарки помер господар. Дідусь самотньо мешкав у будиночку на околиці Чернігова. Коли він пішов із життя, Діна кілька днів не відходила від свого єдиного друга і неминуче б загинула. Та Віталій, угледівши тривожний сон, одразу ж подався на пошуки собаки. Коли увійшов до тієї оселі, вівчарка так тужно поглянула на нього, що мій знайомий не зміг стримати сліз. І вже не вагався — взяв змучену істоту на руки і поніс додому.

Нині вона — улюблениця всієї родини. „Ніде більше не зустрічав такої відданої і розумної тварини, як моя Дінка!” — розчулено говорить сновидець.

Вівчарка неквапливо, з гідністю заходить до кімнати, прислухаючись до нашої розмови. „Іди сюди, моя дорога, — запрошує Віталій. — Це дядя Сергій — мій друг. Тепер, старий, можеш її поглядати. Не бійся, вона чудово відрізняє друзів від ворогів”.

Хто б сумнівався! Рік тому це начебто таке сумирне і добре створіння блискавично кинулося на трьох кремезних молодиків, які поблизу Красної площі безжально лупцювали перехожого. Віталій вигулював собаку перед сном і раптом побачив криваву розправу. Діна загрозово загарчала, а її господар вигукнув до нападників: „Негайно припиніть!”. Але ті продовжували знущатися над безпорадною людиною. Вони й гадки не мали, що за хвилину самі навколішках благатимуть Віталія врятувати їх від „цього розлюченого чудовиська”...

„У Леніна стріляли на моїх очах...”

— Ти все так же уві сні мандруєш різними країнами та епохами? — цікавлюсь, обережно поглажуючи вівчарку.

— Ну, звісно, — куйовдить чуприну співрозмовник. — Що може бути цікавішим за подорожі? Сьогодні ти — в Туреччині, завтра — в Єгипті... До речі, не раз перевіряв — мої сні географічно та історично цілком правдиві. Якось був у Сочі — все співпало до дрібниць!

— Тобто можна взагалі не витратитися на літаки та готелі?

— Так, — серйозно відповідає він. — Я живу ніби вдвоє довше, адже не марную свій час уві сні. Слухай, це — так цікаво, ти навіть уявити собі не можеш! От я нещодавно побував у Москві — в 1918-му...

— Леніна бачив?

— Дарма іронізуєш — звичайно бачив. І есерка Каплан стріляла в нього на моїх очах!

— О, все-таки то була вона? Бо зараз дехто це завзято спростовує...

— Я ж кажу — вона. Жодного сумніву! Я її одразу впізнав, тож підійшов якомога ближче — знаходився буквально за кілька кроків. Хоч, відверто кажучи, пролетарський вождь особливого враження на мене не справив. Правда, пані Каплан — також...

— Але все ж стріляли в людину. Тобі не спало на думку якось перешкодити кілерці?

— Ну, ти даєш! Це ж сон — що я міг вдіяти? Так, когось у Чернігові вдалося попередити про безпеку. Комусь допоміг, втрутив-

шись особисто. Але все це відбувалося вже потім — у реальному житті. Хіба можна змінити хід історії, завадивши Фанні Каплан у якомусь сновидінні?!

— Може, ти й про Ярослава Мудрого розкажеш?

— Що саме тебе цікавить? Як він замовив убивство своїх братів Бориса та Гліба? Як потім звинуватив у всьому великого князя Святополка і розправився з ним, а згодом підступно отруїв ще одного свого брата — Мстислава?

— Навіть так?!

— Я — не історик, а такий собі свідок — лише розповідаю про те, що бачив...

— Небезпечний свідок!

— Облиш, кому потрібні сні якогось дивака?

— Ну, добре. А ти не порівнював, наприклад, історичні романи Александра Дюма чи нашого Павла Загребельного з „реаліями”, побаченими у снах?

— І Дюма, і Загребельний припустилися багатьох неточностей. Проте, звісно, вони — надзвичайно талановиті фантасти... А от хто мене вразив, то це Умберто Еко. Опис середньовічного монастиря у його романі „Ім'я троянди” — бездоганний!

Інколи Ганна ревнує чоловіка до його снів. Адже там він закохується в інших жінок. „На це немає ради, — зітхає Віталій. — Якщо в реальному житті мені вдається контролювати свої емоції, то уві сні діє підсвідомість, приборкати яку неможливо! Зазвичай, віддаю перевагу сучасним жінкам. Бо в середньовіччі — така антисанітарія... Уяви собі, обідає у замку леді Равена з коханим лицарем Айвенго і, замість серветок, витирає білі рученьки, вимащені жиром, об волосся юної красуні — своєї служниці! Інша справа Юлія Тимошенко чи співачка Валерія — надзвичайно охайні, високоосвічені, інтелігентні жінки. Як у таких не закохатися?!”

Взагалі ж, мій знайомий вважає себе цілком нормальним, законслухняним добродієм, якого абсолютно влаштовує його життя. Він не прагне слави, тому, за жодних обставин, не погодиться на будь-які медичні та наукові експерименти, пов'язані з його феноменальним „снобаченням”.

„Коли я надто нервуюсь, мої сни не настільки якісні. Так і справді можна півжиття втратити! — пояснює Віталій. — Тому намагаюся жити спокійно і передбачувано, без зайвого галасу та метушні. Пообіцяй, старий, що ти і надалі гарантуватимеш мені спокій”.

Я пообіцяв...

24.02.2008

ІНОПЛАНЕТЯНИ В ЧЕРНІГОВІ

Тривала обідня перерва, отож наші журналісти некваливо бесідували у своєму кабінеті. Коли наполегливо зазвонив телефон, слухавку взяла Ірина Ломонос. І незабаром запанувала мертва тиша — ми з неабияким подивом спостерігали за своєю колегою. Її обличчя набуло настільки приголомшеного вигляду, що годі й сумніватися — повідомили справді сенсаційну новину. Наразі вона повільно поклала слухавку і ще з хвилину ошелешено мовчала.

„Що трапилось?” — заінтриговано поцікавився я. Нарешті Іра змогла говорити, і ми дізналися про причини її дивовижного стану. Телефонувала жінка — спочатку по-діловому запитала: „Чи існує в Чернігові клуб для людей, котрі мали нагоду спілкуватися з інопланетянами?”, а потім запропонувала негайно надіслати до неї знімальну групу: „На моєму городі приземлилася літаюча тарілка, звідти вийшли позаземні істоти і тепер вони мене домагаються...”

Я похлинувся чаєм. Ми дружно розсміялися. Ірина порадила мені написати спецрепортаж „Інопланетяни в Чернігові”, де б із гумором переповідалися подібні випадки. А я одразу подумав про свою знайому — Марину — та її неймовірну історію, яку мусив зберігати в таємниці.

Викрадення велосипедистки

Я ніколи нічого не вигадую. Всі мої журналістські матеріали — цілком реальні. Але розповідаю не все — нерідко доводиться старан-

но маскувати своїх героїв, щоб не зашкодити їм. Це — професійне: ми, журналісти, теж маємо власний кодекс гідності. Якось мені подзвонив приятель — співробітник спецслужб: „Ми цю людину півроку скрізь розшукуємо, а вона в тебе по радію виступає!” Я пояснив, що, звісно, співчуваю їм, але наразі нічим не допоможу. З таким же успіхом можна вимагати від священика, аби той відкрив таємницю сповіді. Людину, яка вам довірилася, не зраджують. Тому інколи роками чекаю, аби мені дозволили оприлюднити бодай децицію тієї чи іншої історії.

Марина увесь час (а знайомі ми вже мало не чверть століття!), відколи я дізнався про її секрет, на всі прохання розповісти про свою долю відповідала категоричним „ні”. Та нещодавно я був нарешті винагороджений за довготривале терпіння. Вона зателефонувала мало не опівночі:

— Спиш?

— Сплю... — буркнув у відповідь.

— А я тут прочитала твого „Ловця снів”... Слухай, ти не міг би познайомити мене з цим добродієм? Нам було б про що побесідувати! Я б усе розказала і, можливо, змогла б йому наснитися. Вже стільки мрію бодай щось дізнатися про своїх прибульців!

— А й справді, чому б не влаштувати вам таке ділове побачення? Ти поринеш у приємні спогади, а я, про всяк випадок, вмикну диктофон. Раптом чарівна співрозмовниця все-таки дозволить своєму приятелеві-журналісту скористатися її відвертістю...

— Ти знову за своє... — завагалася вона. — А якщо я не погоджусь, зустріч не відбудеться?

— Ну, за кого ти мене маєш? Звісно, відбудеться... Втім, я сподіваюся на твоє благородство. Пропоную таке: диктофон працюватиме, та, щойно ви поговорите, касету із записом одразу віддам тобі. Вдома, не поспішаючи, послухаєш, зітреш усе зайве (те, що не можна використовувати) і повернеш мені. Не здивуюсь, якщо касета виявиться порожньою. Але інколи трапляються чудеса...

— Авжеж, — посміхнулась, — і, схоже, моє чудо щойно прокинулося... То коли до тебе прийти?

За кілька днів я вже знав подробиці незвичайної пригоди, яка так змінила життя моєї знайомої. Чи вірю я сам у її розповідь? Без-

перечно. Жінка вона — не легковажна, дуже спокійна й виважена. Земна. Зовсім не схильна до якоїсь містики. Переймалася виключно своїми верстатами (працювала на заводі), допомагала куховарити мамі та доглядала за бабусею.

„У нас було бабське царство, — пригадує. — Яюсь уже так поведлося, що чоловіки ніколи в родині не затримувалися. Бабуся не вийшла заміж — виховувала маму сама, потім ненька повторила її долю... Тому, звісно, близькі дуже вболівали, щоб я була щаслива в особистому житті. Правда, вони це розуміли по-своєму — змалечку я змушена була відвідувати секцію художньої гімнастики, займатися живописом, музикою... Однак скоро з'ясувалося, що мені слон на вухо наступив. А оскільки особливих талантів не було і я точно б не стала Моцартом, Пікассо чи хоча б Іриною Дерюгіною, навіщо марнувати час? грошей на мої обновки рідні не шкодували, проте не дозволяли одягати ні сережки, ні міні-спідниці, ні черевички на шпильках. Виховували мене суворо — школярка не повинна ходити на побачення! От коли я стану справжньою леді... Проте хлопці перш за все звертали увагу на вродливих та по-сучасному сексуальних дівчат. А я була старомодною, скромною, та й зараз, відверто кажучи, кокетувати зовсім не вмію. Тому свої портфелі я носила власноруч і вечорами, мов зразкова „синя панчоха”, сиділа вдома”.

Нічого не змінилось і коли Марина вступила до університету. Вона просто не могла наважитися на інтимні стосунки — боялася стати матір'ю-одиначкою.

„Ось, — думала, — мене по-справжньому покохають, візьмуть заміж, тоді старанно виконуватиму подружні обов'язки в ліжку. Однак час спливав, вже й випускні іспити позаду. Повертаюся з останнього екзамену на велосипеді, кручу педалі — ох і сумно на душі! Адже на горизонті — жодного принца... Невже отак, за інерцією, безбарвно й одноманітно промайне моє життя?”

Вона виникла зненацька, зовсім поруч — велика напівпрозора сфера. Ледь помітна, наче міраж. І тієї ж миті нездоланна, надзвичайно потужна сила втягнула дівчину до середини, ніби невагому пір'інку. Марина навіть злякатися не встигла. А коли прийшла до

тями, відчула просто неземне блаженство й тепло. І такий був приємний аромат, схожий на запах ладану в храмі! А потім над нею схилилися янголи...

Дари богів

Їх було двоє. „Одна істота — очевидно, чоловік, — пригадує Марина, — зовсім невеличкого зросту, такий собі карлик із обличчям святого (прости, Господи!), а інша була, безперечно, жінкою, причому надзвичайної вроди. Така б могла на конкурсі міс світу перемогти! Правда, модельні ноги від вух у неї не росли, але обличчя було настільки ніжним та одухотвореним, очі — такими глибокими і прекрасними, а уста — трояндово жагучими, що я замилювалася нею, забувши про все на світі. Тобто це не були комічні зелені чоловічки (а зазвичай саме так зображують прибульців) чи монстри з фільму жахів. Вони дивовижно схожі на нас, тільки кращі — з ними настільки спокійно, затишно. Жодних імпульсивних рухів, ніякої агресії, лише приязні, допитливі погляди. Знаєте, у них — дуже розумні, проникливі очі. А які чарівні, янгольські голоси! Все це заворожувало, вселяло впевненість, що я — в цілковитій безпеці. Власне, вони зі мною не спілкувалися вголос. Однак подумки я легко розуміла їх: „Ми тебе ненадовго затримаємо. Ти не боїшся? От і добре. Буде приємна мандрівка. Не можемо зробити це тут. Таким займаються мудрі. Ми лише виконавці. Але мудрі тебе не скривдять”. Я кивнула у відповідь...”

Марина очікувала, що подорож буде тривалішою, та дівчина пробула в повітрі, зовсім не відчуючи польоту, буквально півгодини. Її обережно вивели з „хмаринки” (так вони між собою називали цей засіб пересування), і гостя побачила просто перед собою грандіозну різнобарвну споруду, яка сяяла так яскраво, що Марина мимоволі примружила очі. Запитала у жінки: „Це — ваш палац?”. Та посміхнулася: „Тут мешкають мудрі”.

„Від самого входу до середини чудернацької будівлі ми добиралися ескалатором із такою неймовірною швидкістю, що дух захоплювало, — розповідає Марина. — Заїхали до великої округлої зали, нашпигованої якимсь хитромудрим обладнанням. На стіні, наче в

нашому кінотеатрі, знаходився плаский екран. Мене покладали в „ліжко” — дивовижний сріблястий механізм, що стрімко і нечутно викотився, тільки-но ми з’явилися в залі. Я не могла поворухнутися, навіть головою хитнути. Проте жодних датчиків, як у земних медичних установах, до мене не підключали. Втім, на екрані одразу висвітлювалося зображення — правда, я нічого не могла нормально розгледіти і тим більше збагнути, що відбувається. Мене ще раз заспокоїли — голос невидимого співрозмовника був іншим, але таким же доброзичливим, лагідним: „Ми тебе потурбували. У цьому була потреба. Скоро ти повернешся. Що для тебе зробити? Думай...”. Я розгубилася: Боже, вони хочуть мені віддячити. Що попросити? Я ж навіть уявлення не маю про їхні можливості! „Ти хвилюєшся, — каже невидимка. — Не треба. Думай...”. По тілу пройшло благодатне тепло. Почала заспокоюватися. „Я боюся до стоматологів ходити, — міркую. — От якби у мене більше ніколи зуби не боліли!”. „Добре, — лунає у відповідь. — Ще?”. — „Хочу, щоб у мене незабаром народився син — вродливий, як юний Ален Делон”. — „Хто це?” — „Кіноактор!” — „Уяви його”. Напружую уяву: „Вдалося?” — „Це все?” — „Нехай мій син буде щасливий. Щоб до нього жінки зліталися, мов мухи на мед!”. Посміхнувся: „Добре...”. І після паузи: „Завершено... Ми задоволені. Можете її забирати”. Схаменулась: „Ви не турбуйтеся, я нікому нічого не розповім!” — „Звісно. Твоя пам’ять...” — „Що?” — злякалась. „Її заблокують”. — „Я нічого не зможу пригадати?!” — мовила розчаровано. — „Нічого...”. Потім мене вивели з „палацу”, посадили в „хатинку”, вже в повітрі поцікавилися: „Де твоя оселя? Думай...”. Я, звісно, уявила нашу п’ятиповерхівку, маму з бабусею, але настрої зіпсувався — не хотілося назавжди прощатися з казкою, від якої не залишиться навіть спогадів”.

Висадили Марину поруч із будинком — просто в кроці від її під’їзду. На вулиці дощ лив, мов із відра. Сусідка, тьотя Валя, побачила — отетеріла: „Мариночко!!! Господи, тебе вже тиждень міліція шукає. Велосипед на обочині валявся, а ти, наче крізь землю провалилася... Боже, яка радість! А твої вже не знають, що й думати, тільки плачуть. Де ти була? А чому ти така... суха? Я от вийшла без парасольки, то змекла до нитки...”

Дівчина була настільки схвильована і налякана почутим, що, зайшовши до квартири, одразу ж розповіла рідним про все, що з нею трапилося. Потім вони плакали всі втрьох: мама й бабуся, котрі вже й не сподівалися побачити її живою, — від неймовірної радості, а Марина — від гіркоти та розпачу. Адже на „янгольській” планеті, з тими дивовижними людьми, було так чудово, наче в раю. А тепер треба повертатися до свого банального існування, яке, після незвичайної пригоди, взагалі здавалося осоружним.

„А ще я з острахом лягала спати і прокидалася, — говорить Марина, — переживала, що у мене буде склероз (хіба мудрі не обіцяли відімкнути пам’ять?). Проте обійшлося... Не сумніваюсь — подібні „викрадення” відбувалися й раніше, і, без сумніву, траплятимуться в подальшому. Просто люди нічого не пам’ятають... А мені поталанило! Навіть не знаю, чому вони мене пожаліли. Припустилися помилки? Навряд... Вони досконалі, мов боги. Уяви собі, мене дійсно відтоді зовсім не турбують зуби! Як їм це вдалося? До стоматологів ходжу раз на п’ять років, аби оглянули та залатали дірки... А найголовніше — невдовзі після тієї мандрівки познайомилася зі звичайним хлопцем і... вперше в житті по-справжньому закохалася. Та й Дмитро виявився до мене небайдужим. Вийшла заміж. Народився син — правда, зовсім на Діму не схожий! Мій чоловік — розумний, порядний, але зовні — далеко не Ален Делон. А наш Стасик — такий красунчик! У школі однокласниці проходу не давали, а у вузі — однокурсниці... Проте я ще до весілля чоловікові у всьому зізналась — ну, що „замовила” собі хлопчика у прибульців. Мабуть, вони таки мають до Стасика якесь відношення. Надто він неземний — годинами може на зоряне небо дивитися. А голос! Промовляє: „Мамо, я тебе так люблю”, а мені вчувається інтонація мудрого...”

Втім, навіть зараз Марина не впевнена, що побувала на іншій планеті і спілкувалася з інопланетянами: „Надто нетривалою була подорож! Але хіба янголи не можуть мешкати тут, на Землі, — в іншому вимірі?”

Що я можу відповісти? На жаль, мене прибульці не викрадали...

ФАНТАЗЕР

До Ігоря Прокопенка я заходжу не у справах, а виключно поговорити, розважитися і відвести душу. Він — невиправний оптиміст та... прекрасний брехун! Звісно, і дітлахи знають, що обманювати недобре. Ну, хіба що першого квітня, у День дурнів, трішки пожартувати над близькими та знайомими. Втім Ігор — істота особлива. Вигадує він щодня і все своє життя. Інакше не може: його фантазії — мистецтво. Тому точнісінько так само, як піаністу треба постійно сидіти за роялем, а художнику — стояти за мольбертом, Ігореві, аби не втратити кваліфікацію, потрібно брехати якомога частіше...

Приручені піраньї

Свого знайомого я застаю біля акваріуму з піраньями. Він весело спостерігає за ними, наминаючи попкорн:

— Слухай, вони — чарівні, щойно одна рибка мало не відкусила мені палець!

— Відколи це ти став таким обережним? — дивуюсь. — Міг би встромити туди, як мінімум, руку — по лікоть...

— Ну, руку — то й руку! — радіє знайомий і, засукавши рукав, хвацько занурює кінцівку в акваріум. — Між іншим, я десь читав, що одній корові, яка необачно вирішила сьорбнути води, ці „любі друзі” відтяли півголови...

— Вам, Сергію, чаю чи кави? — янгольським голосом цікавиться мініатюрна симпатична жіночка.

Це — Яна, Ігорєва дружина, таке собі неземне створіння. За майже дванадцять років нашого знайомства вона анітрохи не змінилася. Можливо тому, що вийшла заміж за космічного прибульця...

— Ні, Яночко, мені б децицію простої води — з вашого чарівного акваріуму, — благально заковую очі під лоба. — А то щось спекотно!

— Справді? — заклопотано знижує плечима. — Агов, чоловіченьку, та годі вже мучити тих бідолашних рибок! Розваж гостя, а я тим часом оселю провітрю і приготую вам щось смаченьке...

Коли Яна зникає на кухні, Ігор задоволено висмикує руку:

— Ну як?

— Ціла... — розчаровано констатую я.

— Ще б пак! — промовляє пошепки. — Це ж — найневинніші істоти у всесвіті, просто дуже схожі на тих монстрів. Хоч Яночка, звичайно, переконана, що у нас вдома оселилися справжні рибки-хижаки, котрі, втім, не здатні заподіяти мені жодної шкоди. Треба ж якось щоразу підтверджувати своє неземне походження...

Та Ігорєва вигадка (власне, це — ціла історія!) — одна з найнеймовірніших. Навчаючись в університеті, він мешкав у гуртожитку. І щоранку, готуючи сніданок, здибувався з гарненькою дівчиною, яка не звертала жодної уваги на свого довготелесого та життєрадісного сусіда. Ігор безперервно розповідав анекдоти, стояв на голові (він уже тоді почав займатися йогою) та легко, за лічені секунди, без калькулятора, виконував подумки досить складні математичні підрахунки. Однак Яну, на відміну від інших дівчат, все це аніскільки не вражало. Коли Ігор, хекаючи, вдесьте поспіль підняв лівою рукою двопудову гирю, обіцяючи прекрасній сусідці подальше своє самовдосконалення, та чемно пояснила:

— Будь ласка, не залицяйся до мене, бо я чекаю принца...

— На білому коні? — спробував пожартувати закоханий Ігор.

— Не обов'язково, — посміхнулася дівчина. — Просто хочеться чогось надзвичайного...

Кілька днів він розмірковував, як завоювати серце примхливої панночки. Потрібно було вигадати щось особливе, романтично зворушливе. Спочатку він хотів одягнути чорний крилатий капелюх, вбратися в такий собі „мушкетерський” плащ і, начепивши розкішні вуса, заспівати серенаду під вікном коханої. У вечірній темряві він буде цілком схожим на Михайла Боярського, голос якого навчився імітувати особливо вдало. Проте в останню мить Ігор передував — він не досить добре грає на гітарі. Раптом Яна вчилася у музичній школі? Тоді вона лише покепкує над його самодіяльністю!

Рятівна ідея з'явилася вночі — така несподівана, що Ігор прокинувся і вже не склепив повіки до самісінького ранку. Наступного дня Яна, як завжди, поралася на загальній кухні — пурхала, мов метелик і щось тихенько наспівувала.

— Знаєш, я вирішив довірити тобі свою таємницю... — по-змовницькому промовив він.

— Що? — дзвінко озвалася дівчина.

— У мене є таємниця, про яку ніхто не знає, — ледь чутно продовжував Ігор. — Розумієш, я — справді особливий... Тільки не хочу обговорювати це в такий спосіб. Ми могли б поспілкуватися десь наодинці?

— Жартуєш? — блиснула зеленооко.

— Аж ніяк, — відповів якомога серйозніше.

— Добре, — знизала плечима, — тільки, будь ласка, не розчаруй мене...

— Не розчарую!

Інопланетянин

Ігор зник, що всі дівчата, яких він раніше запрошував на побачення, неодмінно спізнавалися — хто на п'ятнадцять хвилин, а хто і на півгодини чи навіть більше. Яна прийшла вчасно. Майже не нафарбована, у простеньких капцях замість черевиків на високих підборах.

— О, ти — теж незвичайна... — вихопилося мимоволі.

— То що там із нашою таємницею? — одразу перейшла до справи.

— А вона — вже наша? — посміхнувся у відповідь.

— Ну... — опустила повіки, — якщо ти справді мене кохаєш, то повинен довіряти — я секрети зберігати вмію!

— Розумієш, це — навіть не моя таємниця... Пообіцяй, що зараз не розрегочешся, не покрутиш пальцем біля скроні і не втечеш!

— Обіцяю, — промовила тихо, але урочисто. — Давай спробую вгадати... Ти — шпигун? Виконуєш якусь секретну місію?

— Можна і так сказати, — повагом поправив капелюх. — Шпигуно за людством. Це — моя місія... Я — з іншої зірки. А тут — такий собі спостерігач. Тобто я — взагалі не людина...

— Ти інопланетянин? — розсміялася дівчина. — Чекай, дай-но я доторкнуся до справжнього живого космічного прибульця!

— Не віриш? — зітхнув. — Ходім, я за лічені хвилини доправлю тебе до своєї планети і ти побачиш усе на власні очі...

— Куди ж ми підемо? — округлила очі.

— Можна до моєї кімнати. Там зараз нікого немає — пацани подалися в кіно.

— Вперше чую про такий дивний спосіб заманювання дівчат... — нерішуче зупинилася. — Це ж треба — хлопець вдає з себе інопланетянина!

— О, то я — вже маніяк?

— Начебто ні... Але може ти просто хочеш покохатися зі мною?

— У тебе єдиний спосіб це перевірити. Або ти негайно дізнаєшся про все, або назавжди розіб'єш мені серце, бо у нашій галактиці закохуються раз і на все життя.

— Що ж, сподіваюся, ти, принаймні, збережеш мені життя, — наважилася Яна. — Адже мене мама з татом на вихідні чекають...

Старший брат Ігоря — Леонід, захистивши кандидатську дисертацію, працював у Києві „світилом медицини” (так іноді жартома називав Льоноу наймолодший Прокопенко). У дитинстві вони часто лупцювали один одного, причому на горіхи діставалося обом — Ігор відвідував спортивні гуртки, тож міг дати відкоша будь-якому старшокласникові. А потім, подорослішавши, брати стали найкращими друзями і влітку, під час Леонідової відпустки, відпочивали разом. Ходили на рибалку, купалися, розповідали один одному всі свої пригоди та любовні історії.

Старший брат уже успішно практикував гіпноз і якимось, на прохання молодшого, заходився навчати Ігоря премудростям впливу на підсвідомість. Учень старався і, хоч великого гіпнотизера з нього так і не вийшло, міг, наприклад, на екзамені так забембати голову викладачеві, що той лагідно погоджувався з усім почутим і з чистою совістю вписував до заліківки потрібну оцінку.

Згодом Ігореві вдавалося і деяких однокурсників вилікувати від безсоння. Але не всіх — нерідко на „чаклуна” чекало розчарування: „хворий” під час „сеансу” навіть протягом п'яти хвилин очей склепити не міг, а потім ще й вовтузився у ліжку мало не до світанку...

— Отож я страшенно хвилювався, коли ми з Яночкою зайшли до кімнати, — зізнається Ігор. — Бо дійсно у неї закохався і вже не

міг перетворити все на звичайний жарт. Сам розумієш, вона б потім на гарматний постріл мене не підпустила! Але всі страхи виявилися марними: дівчина миттєво поринула в сон. Далі все вже було, як то кажуть, справою техніки...

— І що ж ти їй навіював? — заінтриговано цікавлюсь.

— О, жодних проблем — я ж обожнюю фантастику. Вигадав і планету, і її мешканців, силу-силенну усіляких подробиць! Про науково-технічний прогрес, звісно, теж не забув. Як же без нього? Оскільки я опинився тут, на Землі, в якості спостерігача, то належу до значно розвиненішої цивілізації. Адже мене змогли тимчасово перетворити на людину...

— Ти часом не наш Всевишній?

— Дарма іронізуєш, у мене справді спочатку була така ідея, що от, мовляв, моя цивілізація колись започаткувала земну. Тобто ми — ваші далекі пращури... Та потім я схаменувся: раптом виявиться, що ми з Яночкою — родичі і нам не можна брати шлюб?!

— Добре, прапрапра... дідусю, то вона тобі повірила?

— Ти б теж повірив, якби на власні очі побачив отой рай. Ми тепер туди частенько вдвох навідуємося. Яна — моя дружина, то має право. Заради неї я вирішив назавжди залишитись на цій недосконалій планеті!

— І відмовитися від безсмертя...

— Справді там я існував би значно довше, — із задоволенням погоджується мій співрозмовник. — Але чого варте життя без палкого кохання?! Втім, коли ми з нею благородно постаріємо і залишимо цей світ, наші душі зможуть спокійнісінько оселитися на моїй неземній батьківщині.

— Ти — звичайно, неперевершений брехун, але як тобі не набридло щодня протягом дванадцяти років обманювати власну дружину?

— О, це — надзвичайно цікаве і улюблене моє заняття! Кого ж обманювати, як не дружину? Знаєш, як вона пишається, що народила дитину від інопланетянина?! У всіх жінок — звичайні чоловіки. Навіть якийсь відомий політик, бундючний олігарх зі своїми фантастичними статками чи, скажімо, популярний співак — теж аб-

солютно звичайні, бо вони — люди. А моя Яночка — дружина космічного прибульця! Розумієш, на Землі — мільярд жінок, а я обрав саме її. Моїй коханій крихітці солодко зберігати таку неймовірну таємницю. І коли я бачу, яка вона щаслива, вигадую ще більше.

Горбачов

Проте, звісно, дружиною Ігореві фантазії не обмежуються. Одного разу, помітивши мій похмурий настрій, знайомий запропонував:

— Сідай у моє авто — з'їздимо, розвіємося!

— Куди? — стомлено запитав я (хотілося пошвидше опинитися вдома і залізти під ковдру).

— А куди-небудь, — недбало махнув рукою мій „гід”.

— І що ми там робитимемо? — спантелічено почухав потилицю.

— А що-небудь! — впевнено відповів він.

Купили у супермаркеті кілька буханців чорного хліба, пляшку горілки та „київський” торт. Промчали з вітерцем кілометрів сорок, доки не залетіли в одне невеличке село. „Я тут іще не був”, — пояснив Ігор. Залишили машину та й зайшли до першої-ліпшої господи. У дворі чоловік рубав дрова. Почув, як скригнула хвіртка, озирнувся. Якусь мить придивлявся до несподіваних гостей і раптом приголомшено зняв кашкет, поспішив назустріч.

— Впізнали? — якомога приязніше посміхнувся Ігор.

— Михайле Сергійовичу, невже це — ви?! — дядечко наблизився впритул, розгублено роззираючись навкруги.

— Та я... — простягнув руку для привітання мій супутник. — Оце заїхали з приятелем у рідні пенати Раїси Максимівни. Чом, думаю, не погомоніти з хорошими людьми? Якщо ви, звісно, не проти. Бо, знаєте, дехто таки мене і досі кляне за перебудову!

— Ну, що ж, погомоніти, звичайно, можна... — погодився чоловік, обережно потиснувши руку. — Навіть і гадки не мав, що колись до мого скромного обійстя завітає такий гість. Любо-о-о, та облиш ти своє порпання, ходи-но сюди!

З-за рогу вигулькнула господиня, на ходу витираючи руки об фартух. І враз ошелешено сплеснула в долоні:

— Свят-свят-свят, сам Горбачов, прости Господи, Михайло Сергійович! Та як же це? Тепер Галька Омелянова (це — сусідка наша, от капосна жінка!) від заздощів позеленіє...

Посиділи ми з ними, побесідували. Випили по кілька чарчин міцнючого самогону — всі, крім Ігоря: „колишній генсек” власного водія в дорогу не прихопив, тож змушений був обмежитися прохолодною водою з криниці. Тоді Пилип Семенович (так звали господаря) і його дружина Любов Миколаївна наважилися виповісти „дорогому” гостеві всю правдоньку про його „царювання”. А далі вже, посмілішавши, від душі шпетили і рідних українських „князьків”. Мимоволі подумав: от якби деяким нашим високопосадовцям так відверто, наодинці спілкуватися з простими людьми. Не на показ — для телекамер, не за тисячу разів узгодженим графіком, а ось так несподівано заїхати туди, де на них зовсім не очікують, ото ж не підфарбовують паркани і не „вилізують” дороги...

На прощання Ігор подарував гарним людям Шевченкового „Кобзаря”, прокоментувавши:

— Унікальна книга! Якби я її раніше прочитав, певно, не накоїв би всіх отих дурниць. Ну, вибачте вже, якщо можете...

— Та чого там, — примирливо хитнув головою господар. — Якщо ви до людей із добром, то й вони за пазухою каменюки не триматимуть.

— Таки правда, — схвально озвалася господиня, що аж розквітла на очах. — А ви, Михайле Сергійовичу, приїжджайте ще. Завжди приймемо, мов рідного!

Авто знову весело побігло до Чернігова, Ігор натхненно насвітував „шедевр” толі Матвійчука: „А що то було? Мабуть, НЛО..”, проте я ніяк не міг оговтатися від такої вражаючої вистави, на якій побував водночас актором та глядачем. Нарешті спромігся на запитання:

— І часто ти отак розважаєшся?

— Що сподобалося?! — замість відповіді і собі поцікавився знайомий.

— Не знаю... Я спочатку від сорому мало крізь землю не провалився!

— Чого б це? — здивувався Ігор. — І собі — втіха, і людям — радість. Та вони про цю зустріч все життя згадуватимуть!

— І все-таки ким ти вже встиг побувати?

— О, всіх так одразу і не перелічиш! Аллою Пугачовою був, Кіркоровим, Галкіним, Басковим, Боярським, Путіним, Лукашенком, нашим Леонідом Даниловичем... Але найбільше люблю вдавати з себе інопланетянина. Люди аж мліють від щастя, коли відбувається контакт із братом по розуму!

— Слухай, а, може, ти і справді того... — ну, не з цього світу?

— Ти що — з глузду з'їхав? Я — звичайнісінька людина, яка має дружину та сина і щодня сумлінно ходить на роботу.

— Ану поклянися, що цього разу не брешеш!

— Може й брешу...

10.03.2008

ЕКЗОРЦИСТ

Просто на моїх очах відбувалося щось зовсім неймовірне. Поважна тітонька років п'ятдесяти, гарно одягнена, буквально обвішана золотими прикрасами, раптом опустилась навколішки і, наче мала дитина, поплазувала підлогою. Обличчя її набуло жахливого вигляду, ніби бідолашна пані щойно побачила живого Фредді Крюгера. Вона моторошно застогнала, забилася в конвульсіях і враз, витягнувши шию, пронизливо завилала.

Одночасно вісімнадцятилітній юнак завертівся дзигою, беззвучно вимахуючи руками і голосно гавкаючи на стелю. На його губах виступила піна, а з очей рясно потекли сльози.

За мить розпачливо зойкнув кремезний чолов'яга й налякано позадкував від високого добродія в чорному вбранні, що стояв у центрі кімнати і зосереджено та навіть якось урочисто здіймав руки догори, диригуючи цим несамопитим, сюрреалістичним „оркестром”.

„Можу вигнати біса з вашого Микитки...”

Ми познайомилися в електричці. Хлопчик, котрий сидів поруч зі мною, увесь час вередував, рюмсавав, вовтузився і неабияк змучив свою матусю, що марно намагалась його заспокоїти. Жінка нервувала, безперервно вибачалась перед пасажирами за завданий клопіт. Вона то шарпала своє дитя і гримала на нього, то обіймала малого й пригощала цукерками. Але хлопчик капризував далі.

Аж ось до вагону зайшов чоловік — вже немолодий (років сорок п'ять), геть сивий (довге волосся, ошатна борода) і напручений стрункий (це при тому, що тримав у руках великі й громіздкі валізи). Зупинився, обвів поглядом присутніх і неквапливо попрямував до галасливого малюка. Дитинча і собі зацікавлено втупилося у незвичайного дядечка, а потім несподівано, якимось так по-дорослому, широко позіхнуло — неначе дідусь, котрого прислав увімкнений телевізор.

— Тут вільно? — приємним оксамитовим баритоном озвався незнайомиць, посміхаючись у вуса.

— Авжеж, — кивнула молода мама, пригортаючи сина, який знову, кілька разів поспіль, по-чудернацькому розтулив рота.

— Ви в Чернігові живете? — ніби між іншим продовжив знайомство бородань, легко, мов пір'їнки, позакидавши свої речі на верхню полицю.

Позіхнувши востаннє, хлопчик стулив повіки і поринув у солодкий сон.

— Так, — полегшено зітхнула його нянька. — Ви — наче чарівник якийсь... Микитка тут місця собі не знаходив, таке виробляв! Проте не встигли ви з'явитися, як йому навіть колискова не знадобилася. Дивіться: спить і навіть бровою не веде. Хоч перепочину трішечки... Ви не уявляєте, що це за дитя — хвилину не може спокійно всидіти. Боже, я ж так мріяла народити синочка, а тепер просто не маю сил його бавити!

— Уявляю... — замислено промовив добродій. — А хочете, я вам допоможу? — і помітивши недовірливий погляд, додав: — Ви не турбуйтеся, це — безкоштовно.

— Ви — лікар? — поцікавилася, пильніше приглядаючись до колоритного подорожнього, що одразу пропонує своє сприяння абсолютно незнайомій людині.

— Ні, — знизав плечима той, — але можу вигнати з вашого малого біса. Запевняю, це буде зовсім не складно — впораюся за кілька зустрічей. Отже, домовились? Я — Іван...

— Ви сповна розуму? — обурилася жінка. — Я, до речі, заміжня і мій чоловік — дуже ревнивий. Та й хто ж вам довірить власну дитину?!

— Ви, — відповів впевнено, — бо я здатний зарадити лиху. Так, я — не лікар і не священник, проте вмю бесідувати з усілякою нечистю. На жаль, ваш хлопчик зазнав нападу ворожої сутності. Вона оселилася в ньому і заважає нормально жити. Я її відчую та й, власне, вона мене — теж... Але не хвилюйтеся, той біс — не надто дужий (саме такі й чіпляються до дітей, бо не спроможні впоратися з дорослими, хіба що це — людина похилого віку, досить хвора та невпевнена в собі). Я подібних почвар уже стільки перебачив! Знаю всі їхні хитрощі. Вколошкаю вашого біса, не сумнівайтеся. Зовсім скоро ця нечисть назавжди залишить хлопчика в спокої і зникне в потойбіччі...

Ніби на підтвердження цих слів малий Микитка, не прокидаючись, широко позіхнув.

— Не знаю... — завагалася молода мама. — Як я можу вам довіряти? Зараз — стільки шарлатанів!

— Я не розміщую оголошення в газетах, адже взагалі не потребую ні реклами, ні грошей, зароблених у подібний спосіб. Просто знаю, коли можу допомогти і роблю це, — спокійно пояснив співрозмовник. — Шарлатани завжди вимагають винагороду. Але той, хто справді володіє таким даром, ніколи не афішує свою діяльність і, тим більше, не продає ніяких „чудодійних” амулетів та ікон. То як, прийдете до мене?

Як стати привидом

Наступного дня ми завітали до нього втрьох — я переконав Івана дозволити мені, про всяк випадок, охороняти Марину (так звали жінку) та її Микитку. Бородань мешкав у звичайному приватному будинку. Пояснив:

— Допоміг господині, то вона люб'язно запропонувала пожити у неї два-три тижні. На довше я не затримуюсь, аби не набридати своїм гамірним сусідством, адже під час сеансів екзорцизму (так називається обряд вигання бісів) мої „підопічні” поведуться неадекватно. Дуже вже не хочеться їм повертатися до пекла! Тому постійно змінюю „свої” помешкання. Незабаром шукатиму інший дах над головою або взагалі поїду з Чернігова — мандруватиму далі Україною, Росією, Білоруссю, Прибалтикою... Такий вже у мене спосіб життя — обожаю подорожі! Я — людина невибаглива: особливо не переймаюсь ні їжею (можу місяцями лише картоплею харчуватися), ні одягом, ні побутовими умовами. Головне, щоб мені було цікаво. Я от Чернігів вздовж і впоперек обходив, в усіх святих місцях побував. Їздив до Новгород-Сіверського монастиря, до Батурина, Тростянця, Качанівки, Сокиринців...

— А в Антонієвих печерах побували? Там же, кажуть, привид мешкає, — посміхнулася Марина.

— Бачив я вашого привида, — серйозно відповів наш знайомий. — У давні часи він був ченцем і загинув мученицькою смертю, тому й не має спокою. Помирати треба спокійно. А коли людина перед смертю отримує жахливий стрес і конає в муках, її душа не може самотужки залишити цей світ. Так і стають привидами... Повірте, нічого хорошого в тому немає. Навпаки у „великих дозах” привид — шкідливий для оточуючих, бо його енергетика діє, мов невидима радіація, негативно впливаючи на ауру живих людей. Розумієте, зазвичай він нікому не бажає зла, але, постійно перебуваючи протягом тривалого часу в одному приміщенні з чоловіком чи жінкою (скажімо, рік чи два), поступово руйнує їхнє здоров'я. Отож таке „сусідство” призводить до онкологічних недугів.

— Навіть якщо цей привид — дуже близька людина, родич?

— А яка різниця?! Після смерті він поводить, немов п'ятирічна дитина, і перебуває там, де йому колись було добре, не усвідомлюючи, яку загрозу становить для своєї колишньої сім'ї. Тому, якщо десь після загибелі людини (маю на увазі мученицьку смерть чи самогубство) відбуваються дивні, незбагненні речі, необхідно покликати сильного священика або такого чоловіка, як я, котрий має досвід випровадження непроханих гостей.

— Стривайте, — втрутився я, — якщо ви вже такий вправний чаклун, чому ж тоді не визволили нашого чернігівського привида?

— Визволив. І не одного — тих, котрі мешкали в оселях і бешкетували там. Майже всі вони були самогубцями — я їм показав дорогу і попросив піти. Тепер від них більше ніхто не постраждає. Що ж стосується вашого ченця... Він — безпечний, адже там — музей. Нікому зараз не спаде на думку оселитися в Антонієвих печерах. Нехай блукає — буде про що туристам розповідати! А ось чаклуном я себе не вважаю — жодною магією не займаюсь і відьомського „кодексу” не дотримуюся. Я екзорцист — той, хто захищає божі створіння від нечистої сили. На відомій горі Афон, де розташовані десятки монастирів, є так звані „бойові ченці”, які вміють це робити значно краще за мене. Проте я вдосконалюю свою майстерність самотужки. Хочу бути вільною людиною, а в кожній святій обителі — сувора військова дисципліна. Без дозволу ігумена кроку ступити не можна. Отож такий „статут” — не для мене, досить уже — навоювався!

— О, то ви раніше були військовим? Справді, я б мала одразу здогадатися, — пожвавішала Марина. — Така струнка статура! Уявляю, як вам пасувала офіцерська форма.

— Я служив рядовим, — спохмурнів наш співрозмовник. — Власне, це було повернення з пекла...

„Я їх відчув — наче пригрів на грудях дві гадюки...”

Його прадіда також звали Іваном. То був надзвичайно кремезний і фізично дужий чоловік, якого поважали та відверто побоювались. Ні, поводився він цілком миролюбно — даремно нікого не ображав, навпаки унікав сварок та галасливого товариства. Працював у полі, доглядав за худобою. А ще розумівся на усілякому зіллі і вмів замовляти „наврочені” хвороби. Тому його називали відьмаком.

Можливо, щось у тих чутках і було правдою. Недаремно ж найзухваліші розбійники обходили його десятою дорогою. Після смерті дружини він ще майже півстоліття мешкав самотньо на околиці села, поблизу лісу. Кажуть, замість собаки, його обійстя охо-

роняв приручений вовк і дід Іван розмовляв із ним, ніби з розумною людиною. Крім того, вмів спілкуватися з іншими тваринами та птахами. Так у їхньому товаристві від і дожив до ста років...

Малому Іванку легенду про дивовижного родича розповів тато. Батько був звичайною людиною, все життя трудився в колгоспі. Та й Іван якимись особливими містичними здібностями серед ровесників не вирізнявся. Після школи рік працював водієм, потім його забрали в армію.

Так і потрапив до Афганістану, який досі мучить його у тривожних снах: „Звісно, я розумів — це війна, однак не міг повірити, що мене ось так просто уб'ють і я назавжди зникну з цього світу. Ну, не вірилося і квіт! Думав, кого завгодно можуть знищити, тільки не мене... Перший сумнів щодо цієї „аксіоми” виник, коли вперше поціливі у людину. Я тоді випередив душмана лише на мить, а невдовзі стояв над ним, мертвим, і приголомшено розмірковував: це ж як мені поталанило! Якби завагався чи схибив — все, зараз би він хизувався отут і безкарно торсав моє нерухоме тіло своїм черевиком... Відтоді наполегливо вчився вбивати ворогів і не мав докорів сумління. Власне, я міг повернутися неушкодженим. Очевидно, знову сів би за кермо, одружився, народив дітей. Так поступово війна б мене і відпустила... Але сталося інакше — після важкого поранення кілька років пролежав у шпиталях. Про що тільки тоді не передумав! Вже збирався навіть покінчити з життям. Та одного разу до нас завітав священник — про це попросив невиліковно хворий юнак, який ніколи не переймався балачками про потойбічне життя, однак перед смертю навіть затяті атеїсти нерідко сподіваються на диво. Лише ступивши до палати, отець Сергій стривожився. А поглянувши на Павла — сержанта, що лежав поруч зі мною, стиха промовив: „Біси!”. І незабаром просто там, у шпиталі, виконав обряд”.

Тоді, за радянських часів, потрібна була неабияка мужність, аби зважитися на таке. Бідолашний Павло несамовито гарчав, його судило й тіпало. Потім він несподівано заговорив таким басом, а на його обличчі з'явилися настільки потворні гримаси, що всі просто заціпеніли з жаху. Втім отець Сергій був спокійним і зосередженим. Він розумів, що мусить обов'язково перемогти сильного

супротивника. Адже після того, що сталося, „небезпечного” священника навряд чи знову впустять до шпиталю. На щастя, святий отець був досвідченим екзорцистом — після виснажливого двобою сержант раптом глибоко зітхнув і безсило впав на підлогу. Спочатку він нагадував ляльку, з якої випустили повітря, та згодом розплющив очі і зачудовано поглянув навкруги:

— Що це з вами всіма?

— Нічого, тепер все буде гаразд, — заспокійливо посміхнувся отець Сергій. — Вони пішли...

— Хто? — здивувався Павло.

— Біси.

— А вони не повернуться? — недовіркою запитав Іван.

— Ні, не повернуться, — впевнено відповів священник.

— Знаєте, а я, здається, і раніше їх бачив — ну, тих липких і огидних почвар. Тільки думав, що то — омана, — наважився розповісти про свою таємницю Іван. — Просто зі мною ніколи раніше такого не було. Проте після поранення я інколи почав їх помічати. „Ну, хлопче, — міркую, — ось ти й довоювався! Вже „дах” їде...”. Взагалі, та бридота начебто і до мене тягнулася, та я подумки боронився, як міг, і таки її до себе не впустив...

— Он як! — отець Сергій зацікавлено поглянув на юнака. — А що ти ще бачив?

— Як ви їх ганяли, а вони пручалися...

— А ти не вигадуєш? — вражено підступив до його ліжка священник. — Ти справді все це роздивився?! Бо навіть я практично не помічаю тих істот — просто дуже добре відчуваю їх.

— Ну, вони були не дуже чіткими, — замислився Іван, — ніби трохи розмитими. Це — як дивитися погано налагоджений телевізор. А втім я їх і відчував. Так, відчував! Неначе пригрів на грудях дві гадюки...

„Ніколи не знаєш, який біс чекатиме на тебе завтра!”

Отець Сергій став його вчителем. І життя Івана набуло нового сенсу: „Ми дуже багато розмовляли. Це була така радість — наше

спілкування! Я ще ніколи не зустрів настільки мудрої і чуйної людини. Він допоміг мені збагнути себе і власну силу, усвідомити свою потрібність. Мої уявлення про світ цілком змінилися. Звісно, екзорцист повинен мати дар. Але це — лише перший щабель до справжньої майстерності. Потрібно надзвичайно багато працювати над собою, гартувати волю і тіло, оволодіти таємними знаннями, набути досвіду. Тільки тоді можна досягнути успіху і вберегти власне життя. Адже біси, як і люди, також бувають різними. Є дуже сильні й підступні. Тож треба вміти не лише нападати, а й захищатися. Це певним чином нагадує поєдинок на мечях, де одна начебто зовсім дрібна помилка може коштувати життя. Або станеться ще гірше — екзорцист назавжди залишиться бранцем темної потойбічної сили і в такому неконтрольованому стані ризикує перетворитися на монстра. У молоді роки я іноді діяв зопалу, нерозважливо, отож не раз потрапляв у бісівські тенета. Та мене завжди виручав старший товариш, який був на сторожі. Спочатку я лише спостерігав за його двобоями, потім почав брати в них участь. Далі вже діяв самостійно, так би мовити, під прикриттям”.

Коли отець Сергій тяжко захворів, Іван продовжив його справу. Правда, священиком не став — пояснив: „На жаль, серед служителів церкви — немало людей гріховних та неосвічених. Власне, вони — не боги, а лише посередники між небом та землею. Тому краще мати одного Бога в серці і виконувати Його вказівки”. Вчитель не образився, зрозумів свого учня і благословив на добрі справи.

Відтоді Іван Костенко мандрує світом. Власної оселі так і не придбав. Дружини не має: „Яка жінка погодиться вести подібний спосіб життя?! Втім я — не чернець, не раз закохувався і, коли відчував, що це — взаємно, віддавався пристрасті. Причому володів жінкою не лише тілесно, а й духовно, аби вона отримувала більшу насолоду. Але одразу застерігав: я — людина вільна, будь-якої миті можу вирушити в дорогу. Дехто хотів народити від мене дитину. Я ніколи не сперечався: „Будь ласка, тільки будьте готові до того, що син упадне мій дар. Подумайте, чи вам це потрібно, адже життя екзорциста сповнене небезпеки. Ніколи не знаєш, який біс чекає на

тебе завтра”. Зазвичай, після подібних слів, ентузіазм одразу вщухав. Проте одна відчайдушна красуня все ж наважилася й зробила мене батьком. Каже: „Може, колись схаменешся, захочеш домашнього затишку, то знай — завжди на тебе чекатиму”. Але я не можу зрадити свого покликання. Мушу бути сильним і невразливим, не обтяженим щоденними сімейними турботами, тоді жодній нечисті не вдасться впоратися зі мною”.

Малому Микитці Іван допоміг. Працював з ним окремо — у нашій присутності. Вже після першого сеансу хлопчик став значно спокійнішим, майже не вередував і одразу заснув, тільки-но торкнувся подушки. А наступного дня його обличчя осяяла радісна, безтурботна посмішка.

1.06.2008

ЙОГ

Вони можуть робити неймовірно, тому їхні долі оповиті легендами. Сергій Сидорцов народився та мешкає в Чернігові. І він — один із них. Метою і способом життя він обрав невпинне гармонійне самовдосконалення, аби, за його словами, бути господарем свого тіла, власних емоцій та думок, а не їх рабом.

- Йоги можуть спати на зірках і навіть їх куштувати...
- Справжній йог здатний не спати і не їсти кілька тижнів!
- Йог може зав'язати своє тіло морським вузлом...

(З опитувань перехожих на чернігівських вулицях)

„Ходити по розпеченому вугіллю чи битому склу може будь-яка людина. Це — елементарно!”

Коли ви побачите Сергія Сидорцова, то подумайте, що перед вами — 23-літній юнак. Хоч насправді йому — 36 років. І він — один із найвідоміших йогів на території колишнього Радянського Союзу. Правда, у рідному Чернігові Сергія можна застати нечасто. Сьогодні він — у Києві, завтра — в Москві чи Красноярську, а

післязавтра — в Туреччині: навчає тих, хто прагне досягнути вершин хатха-йоги. Цю науку (саме так називає його Сергій) він опанує вже 13 років. До цього займався карате, ушу та іншими видами східних єдиноборств.

„Зазвичай, уявлення людей про йогу складається з фільмів, — каже Сергій. — Там показують факірів, які начебто демонструють усілякі дива. Насправді ж до йоги все це жодного стосунку не має. Такий фокус (я маю на увазі ходіння по розпеченому вугіллю чи по битому склу, або проколювання тіла голками) може виконати будь-яка людина. Цьому навіть довго вчитися не треба. Головне, побороти в собі страх!”

Для гармонійного розвитку людини, йога пропонує „асани” — комплекси спеціальних фізичних вправ. Деякі з них — надзвичайно складні. До речі, «асани», які виконує Сергій Сидорцов, у світі роблять лише 5-10 майстрів. Але йога зцілює не лише тіло. Дихальні вправи — „пранаями” — допомагають бездоганно, за будь-якої ситуації, володіти своїми емоціями. А медитації розкривають справді безмежні можливості людського розуму. Харчування у йоґів — також особливе. Сергій дотримується давніх китайських традицій, де всі продукти поділяються на дві групи — „інь” та „янь”.

„Продукти „інь” зашлаковують організм і забруднюють енергетичні канали, що призводить до різноманітних хвороб. А продукти „янь” навпаки очищують організм, „випалюють” внутрішній бруд, — розповідає він. — До продуктів „янь” належать: гречана та рисова крупи, морська сіль, петрушка, укріп, зелений чай, з м'яса — баранина. Якщо людина харчується переважно цими продуктами, вона почувається краще”.

Всім бажаним Сергій Сидорцов радить простий, але, за його словами, ефективний рецепт для поліпшення здоров'я: „Вранці випивається натщесерце чашечка зеленого чаю без цукру і з дрібкою морської солі. Снідати можна лише через півгодини. Якщо людина щодня робить це протягом місяця і її самопочуття покращилося, коли така процедура не викликає ніякої відрази, то подібні чайні церемонії можна влаштовувати все своє життя”.

Як Майстер перетворив на віслюка... англійського професора

Як і більшість йоґів, Сергій спить саме на лівому боці. Пояснює, що в такий спосіб активізуються правосторонні канали, які відповідають за сонячну енергію в організмі. А це позитивно впливає, зокрема, на засвоєння їжі. „Сплю в межах 4-5 годин, говорить він. — Є спеціальна вечірня техніка, яку можна виконувати для того, щоб зменшити кількість годин, необхідних на сон”.

Як і кожний йоґ, Сергій має своїх вчителів — гуру. До них він їздив в Індію. У цій країні йоґів надзвичайно шанують. З їх думкою рахуються навіть керівники держави.

Наприклад, видатний йоґ Дхірєнда Брахмачарі був духовним наставником родини Ганді, яка протягом тривалого часу перебувала на чолі Індії. Один з учителів Сергія Сидорцова — старший магараджа Девадас — учень легендарного майстра Деварахая Бабаджи.

Цікаво, що дати народження великого йоґа Бабаджи ніхто не знає. Протягом 80-ти років минулого століття його зовнішність не змінювалась. А потім він просто на очах у сучасників розчинився в повітрі. Тому і зараз вважається безсмертним. Цей йоґ творив справжні чудеса, підтверджені розповідями багатьох очевидців та висновками фахівців. Ось одна з таких реальних, документально засвідчених історій.

„Наприкінці 80-х років минулого століття англійський професор, подорожуючи по Індії разом зі своєю дружиною, шукав майстрів, здатних показати різноманітні дива. Він прийшов до Деварахая Бабаджи з вимогою продемонструвати йому якесь чудо. І протягом десяти днів цей професор увесь час надокучав Деварахая, запевняючи, що не піде, доки не трапиться щось неймовірне, — розповідає Сергій. — Врешті-решт великий йоґ, який мав чудове почуття гумору, вирішив трішки провчити нахабу. На очах своїх учнів та дружини цього англійського професора, він перетворив його на... віслюка, котрий почав мирно щипати травичку. Дружина професора була шокована. Вона опустила на коліна і стала благати майстра повернути їй чоловіка. Деварахай повторив якусь мантру, і про-

фесор знову став людиною. Англієць настільки був приголомшений такими дивовижними перетвореннями його тіла, що одразу ж, мовчки, схопивши за руку свою дружину, чкурнув геть подалі від великого йога. Відтоді він більше ні до кого не чіплявся...”

Сергій Сидорцов каже, що можливості йоги безмежні. Тому кожен майстер постійно перебуває в пошуку досконалості. І дбає не лише про себе, а й про близьких людей. Коли Сергій одружився, його кохана, за рік до своєї вагітності і потім — до самих пологів, виконувала спеціальні вправи з йоги, щоб дитина народилася здоровою.

Зараз сину Максиму — рік і 8 місяців. Коли Сергій вранці та увечері кілька годин виконує усілякі „асани” і „пранаями” та натхненно медитує, малюк без жодного примусу, виключно з цікавості, намагається повторити за татом деякі доволі складні фізичні вправи. При цьому, як і батько, малий Сидорцов почувається безмежно щасливим.

10.01.2006

ПЕРЕДБАЧЕННЯ

Оленка та Олесь були свідками на весіллі своїх друзів. Там і познайомилися. І заприятнилися так, що вже уявляли, ніби самі стоять на весільному рушничку. А коли увечері вийшли на вулицю подихати свіжим повітрям, Олесь, зачарований супутницею, несподівано заспівав: „Ніч яка місячна, зоряна, ясна...” і підхопив дівчину на руки. „Ну, що ти? Пусті, люди дивляться”, — не особливо пручалася вона. „Не пушту, доки не погодишся вийти за мене заміж!” — „Отак одразу? Давай все-таки з'їздимо до моїх батьків. Це близьенько — в Прилуки”. „І через п'ять років ти мене вб'єш”, — якимось дивно розсміявся юнак.

„Ти загинеш від руки своєї дружини!”

Олесь гуляв із приятелями на Валу і зовсім не збирався заходити до Спаського собору, але, поглянувши в бік храму, побачив незвичайну бабусю. Вона була вбрана у чудернацький одяг (чи не з

позаминулого століття) та й літами своїми вирізнялася серед інших жебраків, котрі випрошували милостиню неподалік собору. Жінка була стара, як світ! У Олеся мурашки по спині поповзли, коли він відчув її проникливий погляд.

„Я зараз!” — гукнув товаришам, поквапливо підійшов до загадкової бабусі, яка не зводила з нього очей, і, приязно посміхнувшись, поклав у зморщену долоню кілька гривень. Але жебрачка несподівано міцно стиснула його руку: „Молодець, хлопче, не побоявся старої відьми! Однак я тобі віддячу, хочеш?” — „Ні, даруйте, мені потрібно йти...”. Жінка моторошно розсміялася і заходила перелічувати такі подробиці його життя, що юнак аж вклякнув на місці. „А тепер, — враз посуворішала вона, — найголовніше. Скоро ти одружишся на дівчині з Прилук. У вас народиться донька. Проте за п'ять років після шлюбу ти загинеш від руки своєї дружини”. „Що-що?” — перепитав кволим голосом, марно намагаючись висмикнути руку. „Те, що чув! — знову зашамкала беззубим ротом. — Твоя жінка тебе вб'є”. „То що ж мені, зовсім не одружуватися?” — запитав спантеличено. „Я тебе попередила, — знизала плечима, — а ти роби, як знаєш”.

Мерщій, не озираючись, кинувся від старої. „Що трапилося? — здивувались приятелі. — У тебе таке обличчя, наче щойно Фредді Крюгера побачив!”. „Гайда звідси, — на мить перевів подих. — Дорогою все розповім”.

Але чим далі відходили вони від предивної бабусі, тим ілюзорнішими здавалися Олесеві його недавні страхи. І незабаром він уже безтурботно кепкував над „пророцтвом” жебрачки.

Згодом юнак взагалі забув про цю пригоду. Втім, навіть дізнавшись, що його кохана — з Прилук, начебто не засмутився. І бадьоро переповів Оленці слова „віщунки”. Він увесь час глузував з отого „відьомського” передбачення, заспокійливо пригортаючи дівчину. „Ну, й добре, що ти не віриш у такі речі, — полегшено зітхнула вона. — Але моїм близьким про цю „страшилку” краще не розказувати: тато й мама — люди сільські, вже похилого віку, тому трохи забобонні. Переживатимуть...”.

Батьки дівчини прийняли Олеся, мов рідного. Тому він не бавився — першого ж дня попросив їхнього благословення на шлюб з

Оленкою. А, почаркувавши з майбутнім тестем, юнак мимоволі завів розмову про тутешніх ворожок.

— Мешкала у нас одна — в селі, під Прилуками. Все по руках гадала. Тільки гляне — так і почне язиком плескати, — спохмурнів Іван Гаврилович. — Ох і капосна бабця була! Як побачить незнайому людину, так і чіпляється, аби їй долоню показали. Мовляв, все скажу, до того ж, безкоштовно.

— Вона не брала грошей?

— Не брала... Власне, хто ж їй би за таке гадання ще й гроші платив?!

— Що, передбачення були неправдивими?

— Навпаки. Вона вміла віщувати усілякі негаразди! Кажуть, ворона накаркала. Так і та жінка... Тільки зиркне на долоню, одразу ж повідомляє, в якому віці людина помре. Жодного разу не помилилася! Або, припустимо, наснитися їй, що такий-то добродій поїхав на базар і втрапив у халепу з вовками. Ні, щоб язика за зубами тримати, піде й розп'якає усім знайомим. А потім чоловік вирушає на підводі ярмаркувати і повертається ледь живий від страху — вовки гналися! Звісно, ту відьму дуже не любили і одного разу не побоялися гуртом вигнати з села.

— А може, вона хотіла, як краще? Ну, попередити про небезпеку? Адже той дядько міг просто відкласти поїздку, тоді б, мабуть, і вовки його не переслідували...

— Ет, від долі не втечеш, — махнув рукою Іван Гаврилович. — Я так скажу: якщо лихо накликає, воно й прийде.

— Правильно, тату, — почувши розмову, втрутилася Оленка. Непомітно похитала головою й посварилася пальчиком коханому: — Давайте про щось веселіше. Я вже передбачила, яке у нас буде весілля!

У Чернігові молодятам виділили окрему кімнату в студентському гуртожитку. Випускні іспити в університеті Олена складала вже вагітною. Дізнавшись, що чекає дитину, традиційно поцікавилася у чоловіка:

— Ти кого хочеш, хлопчика чи дівчинку?

— Ти ж сама знаєш — народиться донька, — якомога бадьоріше відповів Олесь.

— Та звідки я знаю? — посміхнулася молода дружина. — Це ж — лише тест на вагітність. Ось лікар огляне, тоді й скаже.

— Облиш, нам відомо, що буде дівчинка, — мимоволі зітхнув Олесь.

— А, он ти про що... — пригорнулася. — Я просила тебе не згадувати про ту бабусю. Ти ж розумієш, наскільки все це безглуздо! Та я мухи не ображу. Як же зможу здійснити руку на кохану людину — батька нашої донечки?!

— Ось ти щойно сама сказала — „нашої донечки”...

— Господи, Олесю, я просто обмовилася! Ти справді вважаєш, що я здатна... Ні, я навіть не наважуюсь вимовити таке слово.

— Проте це може статися ненавмисно. Скажімо, щось випадково впаде мені на голову — гаряча праска чи вазон із квітами. Або ти мене покличеш, я піду, перечеплюсь через твої речі і вдарюся об підлогу...

— Олесю, милий, ми ще й року не прожили разом, а що ж буде, коли мине чотири з половиною? Ти щодня розмірковуватимеш про власну смерть? Але так і збожеволіти можна! Що ти хочеш — розлучитися зі мною?

— Оленко, я кохаю тебе понад усе!

— Ти не готовий стати батьком?

— Готовий. Тільки хай би у нас був син...

„Все відбудеться згідно з її планом...”

Народилася донечка. Та Олесь ні словом не прокоптився дружині щодо „пророцтва” жебрачки. Він випромінював щастя і надзвичайно турботливо та лагідно ставився до Олени й Вікторії (так назвали дівчинку). Із задоволенням власноруч прав та прасував пелюшки, за першої-ліпшої нагоди бавився з дитиною на вулиці та вдома і підводився вночі, коли крихітна Віка капризувала.

— Ніколи навіть подумати не могла, що ти станеш таким чудовим татусем, — зізналася якось дружина. — Мене вже близькі шпелять, що я тебе зовсім „заїздила”!

— Мене? „Заїздила”? — розсміявся Олесь. — Ти ж знаєш — для мене немає більшої втіхи, ніж дбати про вас. Взагалі, я тут поміркував... А чому б нам не народити ще одну дитину?

— Ти серйозно?! — розчулилася Оленка.

— А що? Вікуся матиме братика чи сестричку. Їм буде цікаво гратися разом. Та й нам — втіха. Ми молоді, здорові — впораємось! Чи ти сумніваєшся у моїх можливостях?

— Ну, якщо ти так вирішив... — звабливо знизала плечима.

Того дня вони кохалися, як ніколи раніше. Їх переповнювала пристрасть. Шепотіли одне одному найніжніші слова, насолоджуючись кожною миттю своєю близькості. Це було таке взаємне радісне шаленство, така надзвичайна довіра, що цілий день потому, до самісінького вечора, обоє ніби не ходили босоніж, а літали у світлій, ясній високості, відчуваючи неземне блаженство.

Незабаром Олена повідомила чоловікові жадану новину — вона вагітна. Це був один із найщасливіших періодів у їхньому житті. Маленька Віка вже дибала по кімнаті й вчилася спілкуватися. І молоді батьки не могли намилюватися своїм янголятком. Вони годинами сиділи поруч і вголос мріяли про появу на світ їхнього Іванка — мав бути синочок, вже й ім'я йому придумали, на честь дідуся — Івана Гавриловича...

Дитина народилася мертвою. Породілля теж мало не померла, але лікарі Олену врятували. Квола й виснажена, вона повернулася з пологового будинку, але вдома на неї чекало ще одне випробування — Олесь із горя запив і його вигнали з роботи. Цілими днями він безцільно тинявся по різних „забігайлівках” у товаристві брудних та бруталних істот. А, приповзаючи додому, надовго завмирав, втупившись каламутними очима в один куток — туди, де мало лежати їхнє немовля.

Інколи, у хвилини просвітлення, слухаючи розпачливі благання дружини, він гладив її коси й гірко плакав, не соромлячись сліз:

— Знаю, який я бридкий і огидний. Та потерпіть — не так уже й багато часу залишилося. А потім у тебе з'явиться нормальний, гідний тебе чоловік, а у Вікусі — новий тато...

— Та що ти таке говориш, Олесю?! — і собі плакала Оленка. — Не потрібний нам ніхто інший. Ми тебе любимо. Розумієш, тебе! А ти мучиш і себе, і нас. Хіба я менше пережила — там, у пологовому, коли дізналася про Іванка? Та я розумію, що мушу триматися —

заради тебе, заради нашої донечки. Ти чуєш мене? Ми потрібні живим!

— Чую... Але... Хіба ти досі не збагнула? Ми не можемо бути щасливими. Доки ти зі мною, все станеться так, як вона запланувала...

— Хто вона?

— Вона... Та стара карга, що винесла мені вирок! Я думав, народиться Іванко — і все зміниться, адже жебрачка „пророкувала” нам лише одну дитину. Розумієш? Тільки одну! І якби у нас з'явився хлопчик, може б тоді... — він знову тужно й безпросвітно заплакав.

— То ось ти про що... — спохмурніла Оленка. — Ти ж обіцяв мені, пам'ятаєш? Божився, що забудеш усю ту маячню!

— Це — вона... Відьма забрала нашого Іванка. Ми її не послухали, хотіли змінити „сценарій”, а вона не дозволила! Залишилося чекати... Будь ласка, дай мені спокій. Я стомився...

Подвиг дяді Слави

Проте дружина вирішила будь-що врятувати свого чоловіка. Оленка намагалася не вірити в містику. Однак усвідомлювала: якщо вже Олесь втовкмачив собі в голову, що приречений, він може просто померти від безнадії та смутку. Отже, конче потрібно щось робити. Але що? Вирішила порадитися з батьком. Іван Гаврилович вислухав доньку, співчутливо зітхнув і замислився, підперши кулаком підборіддя:

— Якби ж то можна було знайти сильного відьмака, котрий би відмінив закляття...

— Господи, та це ж — середньовіччя якесь! Де я візьму такого добродія? Бувають у нас проїздом різні шахраї, що видають себе за чудотворців. Втім із такими лише зв'яжися — грошей позбудешся, а проблеми — ні.

— Ну, якщо немає справжнього провидця, його потрібно вигадати. Але дуже переконливо, інакше Олесь не повірить...

— Я тебе не розумію, тату.

— Пам'ятаєш дядю Славу, колишнього нашого сусіда?

— Того, що кумедно зображував усіляких тварин?

— Ага. Він же — природжений актор, хоч і закінчив будівельний

технікум. Кілька років, як переїхав до Чернігова. А оце недавно заходив — погладшав, бороду відпустив. Таким солідним став, мов батюшка... Та тільки випили по чарці, як почав нас із бабою смішити. Такі „монологи” видавав — куди тому Петросяну!

— І ти гадаєш, що дядя Слава...

— А що? Не святі горщики ліплять! Чоловік він — добрий, душевний. Прийде, проведе нашому Олесеві „сеанс”, то й житимете собі далі. Онучку мені ростимете, а може, й хлопчика народите!

— Ой, тату, твоїми б вустами... — зітхнула Оленка. — Тільки мене знаєш, що непокоїть? А раптом все, що з нами відбувається, таки не збіг обставин? Я от вголос забобони висміюю, щоб Олеся підтримати, а в самої на серці тривожно. Що, як та жінка — справжня відьма? От якби...

— А якби в роті вирости гриби? — несподівано розсердився Іван Гаврилович. — Я от, Оленочко, у всю цю нечисть і вірю, і не вірю, та впоратися зі мною вона не зможе, бо я її не боюся! Ну, чого носа похнюпила? Ти — моя донька чи хто?! Так, все — я шукаю телефон дяді Слави...

Почувши про могутнього відьмака, Олесь недовіркою почухав потилицю:

— Ти сподіваєшся, він зможе...

— Зможе, — рішуче відповіла Оленка. — Головне, щоб ти був тверезий. Будь ласка, не пий бодай цього дня!

— І скільки ж він хоче отримати за... „корекцію” моєї долі?

— Це — не твій клопіт!

— Ну, все-таки...

— Відьмаки допомагають безкоштовно. І за подібні справи беруться нечасто, бо живуть тихо й непомітно, уникаючи суєти.

— Ось навіть як... — ошелешено округлив очі. — Але чому він погодився?!

— Йому цікаво позмагатися з „колегою”, котра колись навіщувала тобі біду.

— І цей... Гм... ритуал неодмінно має відбутися тут, у нашій оселі?

— Авжеж.

— Слухай, а що, якби...

— А якби в роті вирости гриби! — сердито промовила дружина. — Або ти погодишся на його візит, або... ти все одно погодишся.

Оленка одразу навіть не впізнала колишнього сусіда. Дядя Слава справді скидався на середньовічного чаклуна. Він старанно махав руками над головою свого „пацієнта” і повагом, урочисто промовляв якісь чудернацькі слова. Олесь приголомшено спостерігав за цією неймовірною процедурою, а коли спробував щось запитати у таємничого добродія, той пронизав його таким суворим поглядом, що чоловік буквально втиснувся в стілець і більше не наважувався бодай поворухнутися.

За півгодини гість знеможено всівся на підлогу, схрестивши ноги у позі „лотоса”. Стиха попросив у Оленки води, спрагло відпив ковток:

— Закляття було дуже сильне, мені довелося вивільнити всю свою благодатну енергію, аби відвернути лихо. Втім, замість одного передбачення, неодмінно має з’явитися інше. Слухайте мене уважно, добродію! Пророцтво жебрачки скасоване. Тепер ви будете сильним та впевненим у собі і житимете довго — ще правнуків дочекаєтеся! Я міг би назвати точну дату вашого відходу в інший світ, але не робитиму цього, аби потім, у похилому віці, ви не зациклилися на ній. Взагалі, у вас буде хороша старість — у достатку, в оточенні близьких людей, які любитимуть свого чоловіка та дідуся до останнього вашого дня. І помрете ви легко та безболісно. А зараз сповна насолоджуйтеся життям. Тепер вам значно більше таланитиме в усьому! Сміливо змінюйте роботу, започаткуйте власну справу — і ваша сім’я буде заможною. Кохайте дружину — і у вас народяться діти...

— Син чи донечка? — вихопилося в Олеся.

— Їх буде стільки, скільки ви забажаєте, — велично промовив дядя Слава, приклавши долоню до чола ошелешеного молодого чоловіка.

На прощання Оленка непомітно поцілувала „провидця” в щоку:

— Дякую!

— Я не перестарався? — прошепотів той.

— Ви були бездоганні! От тільки... Якщо колись він випадково здибається з вами за інших обставин?

— То й що? — посміхнувся гість. — Хіба чарівник не може працювати будівельником?

Олесь заспокоївся, облишив п'ятику і невдовзі, позичивши гроші у батьків, ризикнув заснувати власну фірму. Йому справді поталанило — тепер на цьому підприємстві трудиться кілька десятків робітників. Зловісна дата, названа віщункою (котру він, до речі, бачив вперше і востаннє у своєму житті, хоч часто приходиться до Спаського собору), давно минула. Кохана дружина народила своєму чоловікові спочатку ще одну донечку — Іванку, а потім сина — Славка.

Про свого рятівника Олесь згадує часто. Навіть намагався його розшукати, але марно. „От якби я знав хоча б ім'я та прізвище цієї благородної людини, а так... — хитав головою. — Вже, мабуть, і не впізнаю, якщо десь зустріну...”.

Оленка все ж таки не наважилася розповісти чоловікові правду про його дивовижний порятунок. Майже щотижня вона під'їжджає власною машиною (інколи — разом із малим Славком) до кладовища. Там, на Яцевому, молода жінка кладе квіти на могилу дяді Слави. „Провидця” не стало за три роки після його незабутнього візиту до Олесья. Оленка саме народила хлопчика, коли дідусь, Іван Гаврилович, повідомив печальну новину: авто колишнього сусіда потрапило в аварію. За кермом стареньких „Жигулів” того дня сиділа його дружина...

10.08.2008

Замість післямови

ЧЕРНІГІВСЬКІ МЕЦЕНАТИ

Поет і шанувальник мистецтв Гай Цільній Меценат взагалі-то був професійним дипломатом і вважався чи не найкращим другом всесильного римського імператора Гая Юлія Цезаря. В усякому разі, служив йому вірою та правдою, і „божественний” правитель своєму товаришеві неабияк довіряв. Отож Меценат мав реальну владу та великі статки і не шкодував грошей для допомоги молодим поетам. Його щедрістю користувались Вергілій та Гораций. А Проперцію він подарував віллу. Вдячний літератор присвятив щедрому благодійникові вірші, увічнивши його ім'я.

Григорій Галаган відпустив на волю свого кріпака — геніального Остапа Вересая

Пам'ятаю, тільки-но з'явилася ідея назвати в Чернігові вулицю на честь Івана Мазепи, як одразу ж виникла дискусія: а що, власне, він зробив для нашого міста? На жаль, досі мало хто знає, що гетьман був одним із найбільших українських меценатів. Зокрема, на Придесенні він споруджував і перебудовував за власні кошти церкви та монастирі. Добрий приклад свого керманича наслідувала і вся козацька старшина — благодійність вважалась ознакою шляхетності та патріотизму.

„Гетьман України, президент Петербурзької академії наук, наш земляк Кирило Розумовський будував храми і немало зробив для розвитку музичного мистецтва, — розповідає віце-президент благодійного фонду „Рідний Дім” у Чернігівській області, радник чернігівського міського голови з питань благодійництва, заступник

директора підприємства „Чернігівське Хімволокно” Віктор Мозговий. — Відомим меценатом був і князь Олександр Безбородько. Після його смерті брат Ілля, за кошти Олександра Андрійовича, заснував гімназію у Ніжині. Згодом вона перетворилася на лицей князя Безбородька, в якому навчались майбутні класики — Микола Гоголь та Євген Гребінка. Зараз це — Ніжинський державний університет”.

Славилися своєю благодійністю і наші земляки Тарновські — Григорій Степанович та його небіж — Василь Васильович. У їхньому маєтку в селі Качанівка не раз бували видатні письменники Шевченко, Гоголь, Куліш, Костомаров, художник Рєпін, композитор Глінка... Син Василя Васильовича, якого також назвали Василем, продовжував справу свого батька. Молодший Тарновський фінансував журнал „Київська старовина”, археологічні експедиції, видання творів Дмитра Яворницького.

„Основу Чернігівського історичного музею складає унікальна колекція українських старожитностей Василя Васильовича Тарновського-молодшого, яку він збирав понад сорок років. Заповідаючи її Чернігівському земству, Тарновський наголошував, що колекція має назавжди залишитися в рідному місті, — наголошує Віктор Мозговий. — Проте заповіт мецената брутально знехтували — за радянської влади музей нещадно грабували, безцінні експонати вивозилися до Києва, Москви... Це — велика несправедливість! Василь Васильович міг заповідати колекцію своїм близьким, але він подарував її чернігівській громаді. Не секрет, що окрасою музею Тараса Шевченка в Києві є саме експонати з колекції Тарновського. Власне, ці раритети збереглися виключно завдяки меценатові, котрий надзвичайно шанобливо ставився до свого гостя — великого Кобзаря. Особливо необхідно докласти зусиль, аби нарешті повернути українські старожитності, вивезені до Москви. Адже це — власність Чернігова! Тому українським дипломатам та діячам культури потрібно добиватися відновлення справедливості”.

У листі до Василя Тарновського Пантелеймон Куліш писав: „Якби всі поміщики піклувалися про своїх селян, як Ви і Галаган”. Видатний кобзар Остап Вересай був кріпаком Григорія Галагана. Проте меце-

нат не лише відпустив його на волю, а й допомагав фінансово, організував концерти кобзаря для української еліти. У своєму маєтку в Сокиринцях Галаган збирав живопис та книги. Чернігівський художній музей фактично створений на основі його колекції. За власні кошти благодійник відкрив ремісниче училище та інтернат. А коли помер його син Павло, меценат заснував у Києві колегію Павла Галагана. Це був один із найкращих тогочасних освітніх закладів країни. Держава не виділяла на його утримання жодної копійки. Багато випускників колегії стали потім відомими людьми. „Друже мій єдиний...” — так звертався до Григорія Галагана Тарас Шевченко.

„Євген Чикаленко щороку виділяв значні кошти на українську пресу, фінансував створення першого словника української мови за редакцією Бориса Грінченка — видатного письменника, котрий жив і працював у Чернігові, — говорить Віктор Мозговий. — Я був взагалі шокований, коли дізнався, яких надзвичайних зусиль докладав Євген Харлампович для того, щоб словник нарешті побачив світ! Меценат не шкодував ні часу, ні грошей. Розумів: якщо не він, то хто? Усвідомлював — це потрібно зробити для України”.

То був подвиг, адже Євген Чикаленко та Борис Грінченко жили за імперських часів, коли до української („музицької мови”, як її тоді називали) ставилися не просто зневажливо — нашу інтелігенцію відверто цькували, а мову забороняли царськими указами. Однак ці мужні і працелюбні люди, пропагуючи рідне, українське, формували національне середовище. Вони дбали про збереження мови та культури, бо вболівали за майбутнє свого народу.

„Євген Чикаленко постійно підтримував провідних українських письменників. Причому йдеться не лише про книговидання та публікації в часописах, — відзначає Віктор Мозговий. — Мало хто знає, що наш класик Михайло Коцюбинський лікувався на кошти Євгена Чикаленка. Коли здоров’я письменника погіршилося, Євген Харлампович повністю профінансував перебування Коцюбинського на Капрі, в Італії. І, я думаю, саме завдяки такій своєчасній допомозі, Михайло Михайлович жив і творив далі. Так, Коцюбинський — геній. Але чи побачили б світ його найкращі шедеври, якби класиком не опікувався Євген Чикаленко?!”.

Сиротинець утримувався на кошти чернігівського театру

Справді, в усі ці роки бездержавності українська культура вижила лише завдяки меценатам — Ханенкам, Лизогубам, Смиренкам... Коли, вже за радянської влади, в Києві відкрили картинну галерею, близько третини її експонатів становили полотна з колекцій Терещенків — власників цукрозаводів, які надавали пожертви добродійним товариствам, монастирям, церквам, освітнім закладам, лікарням та притулкам.

„Яка неймовірна сила духу у цих людей! — захоплюється мій співрозмовник. — Після розгрому Запорозької Січі, козак із роду Смиренків не прийняв присягу на вірність імператриці Катерині II, був розжалуваний у кріпаки. Проте він не зламався, зумів зреалізувати себе, як вмілий господарник — купував землі, мануфактури... Саме такі люди представляли еліту нації. Вони не соромилися своєї мови. Мали до десяти тисяч селян, проте не ставилися до них, як до кріпаків. Створювали народні театри, будували школи”.

Завдяки своїй щедрості та безкорисливості, в історії Придесення залишилося немало особистостей. Дружина губернатора Андрієвського пожертвувала кошти на створення притулку для дітей-сиріт. При цьому благодійниця подбала і про подальше його існування. Так у Чернігові, зусиллями меценатів, з'явився театр. Дешиця його прибутків використовувалась на потреби сиротинця.

Віктор Мозговий наводить приклад Олександра Карпінського з села Петрушин: „У спадок йому дісталися три кріпаки, яких він одразу ж відпустив на волю. Олександр Павлович за власні гроші заснував школу. Однак тогочасним чиновникам це не сподобалося. В село увесь час приїжджали перевірки. Взагалі, тепер подібне також практикується: з'явилося щось нове, незрозуміле, туди надсилають ревізорів... Але, до честі мецената, він ці занадто прискіпливі перевірки витримав, довів, що школа забезпечена всім необхідним. І діти навчались! Звісно, абсолютно за все Олександр Павлович платив із власної кишені, чудово розуміючи, що ніколи не поверне цих грошей. Проте він дбав про сільських дітей, які,

завдяки щедрому меценату, здобували освіту. До речі, на пожертви Олександра Карпінського у Чернігові створювалась і бібліотека. Нині — обласна державна універсальна наукова бібліотека імені В.Короленка”.

Звичайні люди також не були байдужими до свого міста. Саме громада збрала гроші на пам'ятник Олександрові Пушкіну, який знаходиться поблизу Спасо-Преображенського собору, на Валю. А коли виникла потреба створити у Чернігові реальне училище, значну суму виділив купець Цветов.

Більшість відомих меценатів здобули блискучу освіту, чудово розумілися в мистецтві, мали вишукані літературні уподобання. Наприклад, Смиренки навчалися в Парижі. Григорій Галаган, закінчивши Петербурзький університет, поїхав до Італії. А Василь Тарновський-молодший студював історію літератури в Київському університеті Святого Володимира. Та і Євгена Чикаленка у буремні революційні роки недаремно обрали першим головою українського уряду — Центральної Ради. Тільки через тяжку хворобу він згодом передав головування Михайлові Грушевському. Тобто ці люди чітко усвідомлювали, на що справді варто виділяти благодійні кошти. Чого не скажеш про деяких нинішніх спонсорів, котрі лише дискредитують благодійництво, фінансуючи бездарні, недолугі проекти на кшталт групи „Пающіє труси”.

„Ось Смиренки — тут поєднання високої духовності, вишуканого мистецького смаку, потужного інтелекту та підприємницького хисту. Саме такого тонкого сприйняття мистецтва, патріотизму та шляхетності не вистачає багатьом сучасним „меценатам”, — говорить Віктор Мозговий. — Все-таки, перш ніж підтримувати мистецтво, потрібно бодай трохи в цьому розбиратися!”.

Відомий письменник Михайло Слабошпицький у своїй книзі „Українські меценати” розповідає, що в Нью-Йорку є „Школа філантропії”, де навчають, як потрібно займатися благодійництвом. Глава Фонду Рокфеллера Гордон Койвей, який опікується цією „Школою...”, наголошує: „Доброчинність — це мистецтво”. Як відзначає В.Война, „кількість американців, котрі прагнуть пройти курси дарувальників, велика. Настільки велика, що організатори курсів

проводять жорсткий відбір, беручи для навчання найдостойніших, вибраковуюючи тих, хто не гідний там навчатися. За бортом лишаються вискокки, які мріють потрапити в середовище сильних світу цього, не маючи ні репутації, ні мудрості, а часом навіть і засобів для того, щоб бути зарахованими до лику справжніх добродійників. Честь — не для кожного!”

Тож чернігівці повинні належно шанувати своїх меценатів, переконаний Віктор Мозговий: „Ці люди заслуговують на те, щоб на їхню честь були названі вулиці нашого міста. Про наших видатних благодійників має знати якомога більше земляків. У бібліотеках, музеях, театрах, вузах, школах необхідно проводити резонансні заходи, присвячені чернігівським меценатам. Я вважаю, без цього неможливо належно виховувати нашу молодь! Звісно, потрібно встановлювати меморіальні дошки, щоб зберегти будинки, в яких мешкали меценати. Їм варто встановлювати пам'ятники”.

Звісно, і Тарновський, і Галаган, і Чикаленко не прагнули помертної слави. Вони робили це безкорисливо — заради України. Але за радянських часів про видатних меценатів „забули”. Це тривало фактично аж до нашої незалежності. Комуністичний режим не міг визнати, що серед підприємців, цих „вовків імперіалізму”, виявляється, були надзвичайні чуйні люди. Про капіталістів дозволялося говорити або погано, або ніяк...

Проте сьогодні, в незалежній державі, слід нарешті вшанувати людей, які, в умовах тотальних імперських заборон, самовіддано дбали про українську культуру: „Взагалі (це, мабуть, особливість нашої ментальності), в позаминому столітті грошей не вистачало саме на те, на що їх бракує й зараз: на освіту, медицину, турботу про дітей-інвалідів та сиріт. Це ті статті бюджету, де в дев'ятнадцятому столітті просто стояли нулі — нічого було дати. Тому потрібні були люди, які могли поділитися своїми статками. Як це не парадоксально звучить, але царська влада не надто заохочувала благодійність. Більше того, свого часу необхідно було добитися указу самого імператора, щоб заможна людина могла займатися такою діяльністю”.

„Піклуючись про ближніх, рятуємо і свої душі...”

На жаль, зараз у соціальній сфері теж вистачає проблем, і без підтримки меценатів їх не вирішити. За нинішніх реалій, можна говорити про дві тенденції у благодійництві. Перша — це філантропія, коли людина щиро, безкорисливо допомагає тим, хто цього потребує. Філантроп не має від своїх пожертв жодного зиску, не переймається, аби його хвалили за добрі справи.

Проте існує й інша тенденція — прагматична. Для того, щоб захистити свій корпоративний бізнес, підприємці змушені займатися соціальними програмами. В цьому сенсі ми цілком копіюємо американський та європейський досвід, коли, скажімо, компанії, які випускають тютюнові вироби та алкогольні напої, виділяють значні кошти на благодійні проекти. Зрозуміло, про жодну філантропію тут не йдеться — як правило, реалізовувати соціальні програми значно дешевше, ніж постійно розміщувати рекламу на телебаченні чи великих біг-бордах. Але й така благодійність, на думку Віктора Мозгового, має право на існування. В усякому разі, вона сприяє культурі бізнесу, коли задоволені всі: споживачі, постачальники продукції та робітники, котрі працюють на тому чи іншому підприємстві.

„Я був приголомшений, почувши міркування керівника благодійної організації „Доброта” Якова Рогаліна на семінарі з корпоративної соціальної відповідальності, який проходив у Чернігові. Одним із його організаторів був БФ „Рідний дім”, — розповідає Віктор Іванович. — Ідея Рогаліна полягає в тому, що соціальні програми також мають заробляти кошти. Тобто це — такий же продукт, який треба вміти продати. Звісно, подібні висловлювання дещо різуть слух, бентежать душу. Що ж, кому це не близько, той може йти іншим шляхом. Проте певний сенс у таких міркуваннях є. Адже сучасна благодійність — це, перш за все, допомога інвалідам, багатодітним, сиротам, людям похилого віку. І той, хто вже має досвід спілкування з такими співвітчизниками, знає: якщо ви, бодай один раз, образно кажучи, подарували цукерку, у вас її проситимуть зно-

ву. Отже, ви будете приречені на те, що до вас із подібними проханнями звертатимуться постійно. І якщо, крий Боже, колись ви змушені будете відмовити такій людині, одразу ж перетворитеся на мерзотника. Добрі справи вмить забудуться, вам за них навіть не подякують! Це треба чітко усвідомлювати. До цього потрібно бути психологічно готовим”.

Рогалін переконаний: у інтелектуально здорових людей, хай і обділених долею, не можна культивувати суто споживацькі настрої. На жаль, в наших соціальних програмах, в основному, йдеться лише про благодійні пожертви, натомість держава поки що мало переймається тим, як повернути цих громадян до активного життя. Щоб суспільство не відсторонювалось від такого співвітчизника, а сприймало його, як особистість — за конкретні справи, працю, творчість...

„Керівник благодійної організації „Доброта” навів цікавий приклад, — пригадає Віктор Мозговий. — Звернулася до нього матір тяжкохворої дитини. Потрібні були дорогі ліки. Звісно, він розумів, що їх потім необхідно буде купувати ще не раз. Яків поцікавився: „А хлопчик лежить в окремій палаті чи в загальній?” — „У загальній. Там всі діти такі ж нещасні!” — „Ви знаєте, я вам дам ці ліки, без проблем. Тільки у мене одне прохання — помийте, будь ласка, вікна у цій палаті для всіх дітей, котрі там лежать”. Розумієте? Для жінки це — нескладно і в той же час, піклуючись про свого сина, вона допомагає іншим дітям, усвідомлюючи, що також може приносити користь стражденним”.

У Москві з’явилися ресторани зі сліпими офіціантами. Те, що стало нещастям для людини, позбавленої можливості бачити світ, раптом перетворилося в її додатковий ресурс. Вона отримала можливість досить пристойно заробляти. І відвідувачі, які приходять до ресторану, вже не дивуються, що їх обслуговують незрячі. Адже сліпа людина значно краще орієнтується в темряві — зокрема, на слух та на дотик.

Віктор Мозговий таку ідею сприймає позитивно. Державі у подібних випадках необхідно стимулювати громадян, які повинні

повірити у власні сили. Віктор Іванович аналізує свій досвід роботи в обласному центрі реабілітації дітей-інвалідів „Відродження”: „Прекрасний центр! Кваліфікований персонал. Однак мають бути передумови для наступної сходинки — подальшого розвитку дитини. Там є відділення ранньої реабілітації, є відділення реабілітації до вісімнадцяти років. Добре. А що далі? Дитину потрібно навчати. Отже, необхідно при цьому центрі створити школу і бажано, щоб вона працювала протягом усього року. Коли діти туди приїжджають на реабілітацію, вони повинні вчитися! До свого вісімнадцятиліття підліток має отримати певну спеціалізацію з урахуванням його ресурсу. Чи він займатиметься програмуванням, чи виготовлятиме щось власними руками. Але це потрібно робити, розумієте? Інакше всі добрі починання ніби зависають у повітрі. Ми просто привчаємо цих дітей до споживацьких уявлень про життя. А потім вони перетворюються на дорослих, з якими здорові люди не захочуть спілкуватись”.

У вирішенні цього питання мають бути зацікавлені і роботодавці. Адже, згідно із законом, чотири відсотки від усіх працівників на кожному підприємстві, незалежно від форми власності, повинні становити люди з обмеженими фізичними можливостями. Ось чому центр реабілітації „Відродження” може стати першим таким прикладом солідарного поєднання інтересів та відповідальності за людину-інваліда: держави, бізнесу і самої особистості.

До такої справи долучився вже відомий у Чернігівському регіоні благодійний фонд „Рідний дім”. Це — єдиний фонд, який уклав угоду і постійно оздоровлює на лікувальній базі центру реабілітації дітей з усієї України. Зараз фонд піклується про виділення коштів закордонних благодійників з метою будівництва другого корпусу стаціонарного відділення.

Як і в давні часи, фонд „Рідний дім” розпочав свою діяльність завдяки яскравій особистості, людині енергійній та небайдужій до чужої біди — Лесі Степанівні Софійенко. Саме вона змогла залучити таких різних за характерами та уподобаннями людей до спільної справи — виховання і підтримки талановитої молоді, а також організації адресної допомоги дітям із фізичними вадами.

Так, у лютому 2004 року був створений благодійний фонд „Рідний Дім”. Серед його засновників, зокрема, потужні підприємства України — черкаський „Азот”, білоцерківська „Росава”, „Чернігівське Хімволокно”, а також „УкрСиббанк”, Союз Хіміків України. Відтоді фонд втілює свої проекти на Придесенні.

Спочатку на підприємстві „Чернігівське Хімволокно” створили відділ із соціальних питань, який опікується сиротами та інвалідами, дітьми з малозабезпечених і багатодітних сімей. У 2005-му розпочав свою роботу Центр дитячої творчості, який безкоштовно відвідують діти з усього мікрорайону і навіть навколишніх сіл. Тільки на ремонт приміщення та обладнання витратили понад сто тисяч гривень.

Спільно з обласною та чернігівською міською владою фонд реалізує дві важливі програми — піклується про розвиток духовності, а також фізичної культури і спорту серед дітей та молоді. Співробітничає „Рідний Дім” і з Українською православною церквою: відкрили православну недільну школу, разом відзначають усі великі християнські свята.

Фонд став одним з ініціаторів звернення до Президента України щодо впровадження Дня благодійності. І тепер щороку, кожної другої неділі грудня, таке свято відзначатиметься в нашій державі. „Безперечно, це сприятиме появі нових меценатів, — говорить Віктор Мозговий. — Разом із Чернігівською єпархією УПЦ (безпосередньо займався цим отець Петро Казновецький) нам вдалося реалізувати і такий цікавий проект, як створення ікони Вознесіння Господнього. Це вітраж — унікальний витвір мистецтва. Ікона — 72 квадратних метри. На теренах колишнього СРСР нічого подібної не існує! Тепер паломники, приїжджаючи до Чернігова, вклоняються не лише мощам святих Феодосія та Лаврентія. Вони обов’язково відвідують храм Всіх святих чернігівських, щоб побачити дивовижний вітраж. Без сумніву, це — вже родзинка нашого міста. Я неодноразово спостерігав, з яким захватом розглядали ікону закордонні та вітчизняні туристи. Взагалі, у тому храмовому комплексі планується розмістити спортивні секції, школу іконопису. Я пере-

конаний — там буде справжній центр високої духовності! І я задоволений, що на Великдень ми встановили дзвони на дзвіницю цього храму. Дзвони — дуже хорошої якості. Тож тепер прихожани можуть насолоджуватися прекрасними передзвонами”.

Сьогодні фонд „Рідний Дім” прагне залучити для втілення важливих соціальних проектів якомога більше небайдужих підприємців. Наприклад, на День знань благодійники привітали всіх першокласників Чернігова. Меценати турбуються про сиріт та дітей, позбавлених батьківських прав. У Комаровському будинку-інтернаті, в Борзнянському районі, реконструювали оселю колишнього поміщика. Тепер у цьому помешканні проживають дівчатка-сироти, які навчаються в шостому-одинадцятому класах. Там — чудові спальні, красиві меблі. Приємно, що діти мешкають у такому вишуканому середовищі. У них формується почуття прекрасного, яке потім, подорослішавши, вони, безсумнівно, культивуватимуть вже у своїх сім’ях.

Почесний президент фонду Леся Софієнко дружить із настоятелем Почаївської лаври Володимиром, котрий освятив православний буквар, виданий благодійниками. Як же потім раділи цьому подарунку чернігівські школярі!

„Наша облдержадміністрація оголосила конкурс імені Василя Тарновського — „Благодійник року”, який, безумовно, приверне увагу чернігівської громади до меценатської діяльності. Слово „благодійність” тлумачиться дуже просто — „творити благо”. І якщо ми справді творитимемо добро, то зла в цьому світі значно поменшає. Адже, піклуючись про ближніх, ми рятуємо і свої душі”, — переконаний Віктор Мозговий.

30 травня 1918 року у своєму „Щоденнику” Євген Чикаленко записав: „Ох, страшно, щоб Україну знову не повернули в руїну!”. Євген Харлампович, який стільки зробив для свого народу, помер на чужині — в еміграції. А Україна поринула у вир братовбивчої громадянської війни. Нині ми вже не маємо права повторювати минулі помилки. Так, у кожного з нас — свої проблеми. Але поряд живуть люди, яким значно гірше. Василь Тарновський, Григорій

Галаган, Євген Чикаленко, на відміну від багатьох нинішніх наших цинічних і брехливих політиків, менше за все дбали про власну вигоду. Вони дійсно вболівали за Україну та своїх співвітчизників. Отож нам є з кого брати приклад. Приємно, що в Україні є гідні продовжувачі цієї справи, зокрема почесний президент благодійного фонду „Рідний Дім” Леся Степанівна Софієнко.

6. 10.2008

ЗМІСТ

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Опівнічна балада 4

КОХАННЯ З КУМИРОМ 6

Кохання з кумиром 6

Султанка 14

Службові романи 22

Щасливе пограбування 30

Як жінки чоловіків міняли 42

Бразилія відпочиває 51

Особисте життя лікаря Медведєва 60

Від ненависті — до любові 68

Несправедливість 74

Знайшла собі тата 83

„Мов доньки” Юрія Ананка 91

Рекс і Малюк 99

ВІДОМИЙ... НЕВИДИМКА 104

Ідеальний злочин 104

Пані кілер 112

Відомий... невидимка 120

Охоронець 125

Чернігівська Каменська 132

Загін особливого призначення 138

«Убійний відділ» 143

СІЗО 146

У колонії звучить Тарас Шевченко 149

ПАТОЛОГОАНАТОМ	153
Контраст інтелектів	153
Екстремал	160
Патологоанатом	170
Довгожителька	173
П'явки	175
Право на щастя	177
Незвичайні пацієнти „стражного” відділення	181
„Громадяни підвалів та вокзалів”	186
Життя маленьких людей у країні гулліверів	189
ЛОВЕЦЬ СНІВ	193
Ловець снів	193
Інопланетяни в Чернігові	200
Фантазер	206
Екзорцист	213
Йог	221
Передбачення	224
ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ	
Чернігівські меценати	233

Книга побачила світ за сприяння:

*голови представництва Державного комітету України
з питань регуляторної політики та підприємництва
у Чернігівській області*

Володимира Максака,

*голови-засновника Благодійного фонду
наукових досліджень історичного середовища
„ФонДІС”*

Миколи Зверева,

*почесного президента благодійного фонду
„Рідний Дім”*

Лесі Софієнко,

ВАТ „Чернігівське Хімволокно”,

керівників туристичної агенції „Мандри”

Ярослави Мишакової

та Світлани Борисової,

*голови Чернігівської обласної організації
Національної спілки журналістів України,
керівника Чернігівського прес-клубу реформ*

Ірини Мельник.

Особлива подяка

Вікторіві Тканку –

*Людині, яка допомогла видати десятки книжок –
мені та моїм колегам.*

Літературно-художнє видання

Сергій Вікторович ДЗЮБА

ЛОВЕЦЬ СНІВ

*Дивовижні люди. Неймовірні історії,
які відбуваються насправді*

Він — один із найпопулярніших вітчизняних кіноакторів: мужній, вродливий, романтичний і недосяжний, мов Еверест. Втім звичайна чернігівська студентка Алла наважилася на, здавалося б, неможливе. І згодом народила сина від свого кумира... „Для будь-якої нормальної, здорової жінки у розквіті сил цілком органічно мати власний гарем!” — переконана Ніна, яка живе одночасно з трьома чоловіками... Ці неймовірні історії, які увійшли до нової книги відомого письменника та журналіста Сергія Дзюби, — цілком реальні. Книга розрахована на широкий загал читачів.

Редактор В.Коваль
Дизайн обкладинки та верстка Г.Святенко
Комп'ютерний набір А.Бойко
Коректор В.Коваль

Підписано до друку 1.01.2009 р. Друк офсетний.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Набір комп'ютерний.
Гарнітура TextBookC. Умовн. друк. арк. 13,95. Обл. вид. арк. 14,70.
Зам. № 0012. Наклад 5000 прим.

Книгу надруковано у ТОВ „Видавництво “Аспект-Поліграф”:
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи серія ДК №1115 від 12.11.2002 р.
16600, м. Ніжин, вул. Шевченка, 109-а,
тел./факс: (04631) 3-11-08, 3-18-03.
E-mail: aspekt@uacity.com